TITO

ÖZYÖNETİMLİ SOSYALİZM

DORLION

Siyaset Bilimi

TİTO

ÖZYÖNETİMLİ SOSYALİZM

Çeviri: Bedir Babacan

SİYASET BİLİMİ

Tito
Özyönetimli Sosyalizm

Genel Yayın Yönetmeni: Aydın Şimşek
Editör: Dorlion Editör Atölyesi
Kapak Tasarım & Sayfa Düzeni: Dorlion Tasarım Atölyesi
1. Baskı: Temmuz 2021

Sertifika No: 33967
ISBN: 978-625-407-528-5

© Dorlion Yayınları | Temmuz 2021
© Tito | Temmuz 2021

Merkez Adres: İstiklal Mah. Yeşiltepe Sok. 24/ A Eskişehir

Şube Adres: Kültür Mahallesi, Liderler İş Merkezi,
Kızılırmak Cd. D: No: 63/9 06420 Çankaya/Ankara
Tel: (0312) 433 03 78 • Gsm: (0555) 037 73 19 • (0530) 307 10 93

İç Baskı & Cilt: Bil Ofset Basım Yayın Matbaa Hizmetleri San. Tic. Ltd. Şti.
Tesviyeci Caddesi No: 7/5 İskitler- Ankara

Tel: 0312 433 03 78
Sertifika No: 46767

© Bu kitabın yayın hakkı Dorlion Yayınları'na aittir.
Dorlion Yayınları™ bir **İnsancıl Sahaf** tescilli markasıdır.
Yayınevinden yazılı izin alınmadan kısmen veya tamamen alıntı yapılamaz, hiçbir şekilde kopya edilemez, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.

web: www.dorlionyayinlari.com
e-posta: dorlionyayinlari@gmail.com

KİTAP İSTEME ADRESİ:
İNSANCIL
Sipariş Hattı: *(0530) 307 10 93 - (0530) 643 30 84*
web: *www.insancilkitap.com* • ***e-mail:*** *depo@insancilsahaf.com*

İÇİNDEKİLER

Bütünsel Özerklik 9
Bürokrasi Ve 15
Sosyalist Demokrasinin Karakteri Üstüne 17
Bizim Demokasimiz 21
Toplumsal- Siyasi Sistemin Gelişmesi 25
Toplumsal Özyönetim 32
Komünler Üzerine 36
Planlama ile Gelir Dağılım Sorunları 38
Devletin Aracı Rolünü Aşmak 43
Düşünsel Savaşım 45
Genel Halk Savunması 47
İşçi Sınıfı- Esas Devrimci Özne 49
İşçi Sınıfının İşi 51
Sapmalara Yer Yoktur 53
Üretici ve Yönetici Olarak İşçi 55
Bilinçlilik 57
Ekonomik Birleşme 58
Çalışma Kolektifleri 61
Sosyal Ayırımlar Üstüne 62
Kol Emeği, Kafa Emeği 66
Yugoslav İşçi Sınıfının Birliği ve Egemenliği 68
Milliyetçilik Üzerine 70
Sınıfsal Karakter 72

İşçi Sınıfı ve Yeni Anayasa 74
Anayasal Değişiklik 75
Delege Sistemi 78
Özyönetim Esaslarına Dayanan Eşitlik ile Bağlılık 81
Milliyetlerarası İlişkiler 83
Milliyetler İlişkileri 90
Kardeşlik ve Birlik 93
Ulusların Birlik Özü 97
Tek Sosyalist Toplum 99
Federasyon ile Cumhuriyetlerin İşlevi 101
Halkımızın İstediği 103
Bizim Egemenliğimiz 104
Aktarma Sistemi Üstüne 105
Eşitliğin Kökleşmesi 106
Milliyetçiliğin Sınıfsal Dayanağı 107
Ülke Birliği 109
Milliyetçilik Eğilimi 111
İşçi Sınıfının Öncüsü ve Bir Bölümü Olan
Komünistler Birliği 115
Yenileşmenin Bütünselliği 119
Görevimiz 121
Kurultay Kararları 122
Değişmeler Üstüne 129
Komünistlerın Rolü ve Sorumluluğu 136
Komünistin Kimlığıne İlişkin 147

Eleştiri ve Özeleştiri 149
Sosyalizmin Gelişme Özü 150
Demokratik Merkezcilik 152
Parti Birliği 155
Bağlılığın Gücü 157
Gruplaşmalar ve... 159
Eleştirinin İki Türü 161
Ayırıcılığa Karşı Savaşta YKB'nin Gerçekleştirilmesi 166
Sosyalizm mi, Milliyetçilik mi? 168
İşçiler ve Birlik 173
Nasıl Bir Devinim? 175
Kb'nin Görevleri 177
Özyönetimin Düşmanları 184
Devrim ve Genç Kuşaklar 190
Marksizm ve Gençlik 193
Sosyalist Yenileşmenin Biçim Ayrılıkları 195
Ekim Devrimi Üstüne 197
Dünya İşçi Devini mi 200
İç ve Dış İlişkilerimiz 204
Yeni Devrimler Üstüne 206
Bizim Görevimiz 209
Karşılıklı Saygı Üstüne 211
Genç Devletler Ve... 213
Uluslararası Yaşam 215
İki Hümanizma 220

Bağlantısızlık ile Bir Arada Yaşama 222
Yaşama Politikasının Sınıfsal Özü 222
Barışçıl İş Birliği 225
"Sömürüye Karşı" 227
Bir Arada Yaşama 231
Bağlantısızlık 233
Bir Arada Yaşama ile Bağlantısızlığın Esas İlkeleri 237
Niçin mi? 239
Etkin Bir Barış İçin 253
Güvenlik Üstüne 256
Bağlantısızlık ve Emperyalizm 259
Sömürücülüğe Karşı Gelişme Sorunları ve
Yeni Sömürücülük 260
Sömürge Egemenliğinden Kurtulmak 266
Kıyaslamada 271
Çok Yönlü Bağımsızlık Savaşı 274
Gerçek Çıkarlar Üstüne 278

Bugün de eleştiricilerimiz olan Stalinciler-dogmatikçiler ısrarla belirtmektedir ki Marks, Engels ve Lenin'in devletin ortadan kalkışına ilişkin ilkeleri bizim ölümcül revizyonizm suçumuzdur, oysaki bugüne dek varılan uygulamalarımız bu büyük düşünürlerin olağanüstü kuramlarını bütünüyle kanıtlıyor.

Devlet, her halde sosyalist toplumun geçici koşullarında gereklidir; çünkü:

1. Devlet, sosyalizmi iç ve dış düşmanlarına karşı savunmada önemli rol oynar,

2. Devlet, üretim araçlarının ele geçirilmesinde olduğu gibi düşük üretim döneminde de her şeyden önce, sosyalist ekonominin gelişmesi sırasında üretim araçların kümeleşmesi ile bölüşümünde önemli rol oynar. Bu rol özellikle gelişmiş ülkelere ilişkindir,

3. Devletin rolü, toplumda sosyalist öğelerin kurulması ile yöneltilmesinde özellikle başlangıçta önemlidir. Ancak, devletin işlevleri, toplumca yüklenildikçe yavaş yavaş azalmaktadır.

Devletin, daha doğrusu devlet işlevlerinin ortadan kalkma sürecini kesinleştirmek bir bakıma haksızlık olur. Çünkü bu toplumda sosyalist toplumsal ilişkilerin daha çabuk ya da daha yavaş gelişmesine, var olan toplumsal bilinç ile koşullarına, öncelikle maddi ve moral-siyasal koşullara

bağlıdır. Buna göre "proletarya, yönetimi ele alınca devlete artık gerek duymaz" gibi bir düşünce hem yersiz hem de gerçek dışıdır. Sosyalizmin esas amacı olan insan ve emeğin özgürlüğüne dayanarak devleti -bu sosyalist bir devlet olsa bile- bütün süreçlerde siyasal ve ekonomik işlevlerini ilerici toplumsal güçlerden soyutlayıp, işçi sınıfı bilinci ile çıkarlarının biricik anlatımı olarak kabul etmek hiç de doğru olmaz.

Çünkü devlet Marksist kurama rağmen, sosyalist toplumda da toplumun bir üstyapısı olarak yaşamak zorundadır. Demek oluyor ki bu yolda bize yönelen eleştiriler ya Marksist biliminin sosyalist toplumun gelişmesine ilişkin bilgilerinden büsbütün yoksundur ya da bile bile kanıtları yanlış yorumlamaktadır.

(Yugoslavya Emekçi Halkı Sosyolist Birliği V. Kurultayı'nda okuduğu rapordan alınmıştır, 1960)

BÜTÜNSEL ÖZERKLİK

Gerçek demokrasi yönetimi, ekonomide devlet yönetim işlevlerinin ortadan kalktığı yerde başlamaktadır. Pek doğal ki devrimci gelişmenin başlangıç döneminde de henüz üretim araçları sosyalist olan devletin elinde bulunurken demokratik öğeler vardır, ne var ki bu öğeler yine de yalnızca ileri aşamada sosyal bir karakter taşıyarak tam anlamda sosyalist demokrasinin bir biçimini oluşturmamaktadır. Buna göre bizim devrimci gelişmemizin başlangıç döneminde, devlet fabrikalar ile kurumları daha işçilerin yönetimine bırakmamışken, devlet onları kendi araçları daha doğrusu yönetmenleri yoluyla yönetirken, gerçek sosyalist demokratik yönetimden söz edilemezdi. Gelişmenin bu ilk döneminde emekçi halkın devleti maddi olanakları çerçevesinde emekçilerin sosyal sorununu çözümlemek zorundaydı. Zamanla halk devleti, kendi kararıyla işçilerin maaşlarını arttırdı. Anayasa ile yasalar çıkarıp türlü kararlar aldı, dolayısıyla işçiler ile memurlara emeklilik, ücretli tatil ile diğer haklar tanıdı. Devlet, işçi ile memurların sigorta sorununu ele alıp, emekçiler için türlü kültür kuruluşları ile başka kuruluşlar meydana getirdi, ne var ki fabrikalar

ile kuruluşların işçilerin eline geçmesiyle devletin ilk en önemli kararı alınmış oldu. Bu karar, devletin ilk ortadan kalkma belirtilerini de ekonomik işlevlerinin yok oluşu ile aynı zamanda üretimde dolayısıyla toplumda gerçek sosyalist üretim demokrasisini de yerleştirmiş oldu. Sosyalist devrimimizin en büyük edinimlerinden sayılan bu adım, gerçekte savaştan 5-6 yıl sonra daha doğrusu üretim araçlarının kamulaştırılmasıyla gerçekleştirildi.

Buna benzer bir aşama da ekonomideki bütünsel özerklik ile olduğu gibi halk yönetimi organlarında da gerçekleştirildi. Çünkü bürokrasi, bilinçli ya da bilinçsiz bir biçimde merkez organlarında gelişip yerleştirilmekle emekçilerin yaratıcılık girişimlerini kısıp, amansızca önleyerek her şeyi kendi ellerinde tutmak istemekteydi. Toplumsal yaşamın tüm kesimlerini kendi elinde tutmak amacıyla, merkez yönetim zirvede bürokrasinin yoğunca genişlemesini güdüyordu. Hem gereksiz hem de üretim dışı olan kişilerin yığınlaştığı türlü görevler ile kuruluşlar yaratılarak bir tür kırtasiyeci bürokrasi yönetimine gidilmekteydi. Bu sosyal toplum yaşamının büyük bir yükü olup günden güne kendi kendine amaç niteliğine yükseliyordu.

Biz bu tehlikeyi pek çabuk, birkaç yılda fark ettik hem de bizde Sovyet uygulanışını önlemek yolunda gereken önlemleri aldık. Sosyalizmin devrimci gelişmesinde gerekli olan, daha doğrusu özerkliği getiren eğilimleri destekleyip sosyalizmin daha da gelişmesine hız verdik.

Fabrikaları işçilere vermemizin (özyönetim) Marksizm Leninizm biliminin daha da gelişmesinde çığır açıcı bir dönem, sosyalizmi kurmadaki yolumuzun bir tür yeni deneyi olduğu ve buna benzer düşünceler yanlıştır. Hayır, böyle bir aşamanın özünü sözü geçen bilim kapsar. Ancak bu

aşamanın çığır açıcılığı şu iki noktada görülmektedir: Bir, Marksist bilimi toplumda üretim ile bölüşüm ilişkilerinin değişimini en önemli görmekte; iki, bu aşama tarihte ilk kez hem de pek kısa bir süre içinde ülkemiz gibi küçük ve geri kalmış olan bir ülkenin devrimci gelişmesi sürecinde olagelmektedir.

Şimdi, işçi kolektifleri üretimi yönetirken, sosyalist üretimin demokratlaştırılmasını ne gibi maddi öğeler koşullandırmaktadır? Onun maddi özü nerededir?

Bir, işçilerin üretim araçlarıyla olan ilişkisini kökten değiştirmektedir, çünkü onlar ücretli işçi olmaktan kurtularak özgür üretimci oldukları gibi bağımsız üretim yöneticileri de oluyorlar.

İki, işçi ile memurların maaşları kurumun gerçekleştirdiği gelire, daha doğrusu bir kolektifin (ortaklığın) gerçekleştirdiği sonuca bağlıdır. Buysa yine verimlilik aşamasından, üretimin niteliğinden, üretimin satışından, gereçlerin rasyonel kullanılışından, bu gereçlerin korunmasından, üretim programı ile daha başka nedenlerden ortaya çıkmaktadır.

Her işçinin katkısına göre ödüllendirilmesi ereğiyle, her fabrika ile kuruluş daha doğrusu her kolektif (ortaklık), kendi ödeme tüzüğünde herkesin bütünsel gelirin dağılımındaki katılışını kesinleştirmektedir. Burada demokratiklik, ödeme tüzüğünün tüm kolektifçe (ortaklıkça) getirilmesindedir, öyle ki bunda sendikaların çok önemli rolü vardır.

Yukarıda sözü edilen ilgili ekonomide olduğu gibi devlet yönetiminde de yeni ödeme sistemi getirilmiştir. Bu yasaya göre devlet salt alınan kararların uygulanışını görür, bu sırada kişinin hakkı söz konusu olunca yine yardımını sunar.

Ekonominin özerkliği fabrikalar ile kuruluşları işçi yönetimine daha geçmezden önce, 1950 yılının ilk yarımından önce başlamış oldu. Federal yönetimin ekonomi dallarındaki tüm dolaysız yönetme işlevleri yavaşça cumhuriyetlere, cumhuriyet alanları da belediyeler ile kent halk kurullarına aktarılmış oldu. Bugün artık gereksiz görülen çok sayıda bakanlıkları ortadan kaldırdık, onların yerine ise federal çapta ayrı ayrı ekonomi dallarında konseyler kurduk, öyle ki bu konseylerin üyeleri aynı zamanda cumhuriyet yönetimlerinin de üyeleridir. Federal yetkili olan komiteler, yönetim yerleri ile idareler kurduk, öyle ki onlar federal işlerin dolaysız organları görevini üzerlerine aldılar.

Ancak özerklik günden güne gelişince böylece işçi konseyleri ile yeni ekonomi sistemi çalışmaya başlayınca sözü edilen yeniden düzenleme de yetersiz görüldü. 1951 yılında konseyler çerçevelerinde bulunan federal komiteler ile yönetimler ortadan kaldırıldı, onların yetkileri cumhuriyetlere aktarıldı. Böylece federal çapta olduğu gibi cumhuriyetler çapında da memur sayısı azaldı, gitgide halktan türlü ürünlerin zorunlu satın alınışı da kaldırılmış oldu. Ne var ki çalışma kolektifleri yönetimi üzerlerine alınca federal ve cumhuriyet örgütleri hayli azalmıştır.

Özerklik, ekonomide olduğu gibi halk yönetim organlarının düzenlenişine de yerleştirildi. Çünkü, ekonomide var olan yeni sisteme dayanarak ilçeler siyasal, ekonomik ve kültürel alanda günden güne daha büyük önem kazandılar. Belediyeler kent belediyeleri, kentler ise toplumsal komün birlikleri niteliğine yükselme olanağı olan bir gelişme fırsatı bularak devlet düzeninin temelini oluşturmaktadır.

Bu yılın başlangıcında yukarıda sözü edilen konuyla, daha doğrusu halk yönetiminin özerkliği ile yenileşmesi,

böylece sosyalist demokrasinin daha da genişleyip derinleştirilmesiyle ilgili halk kurullarına ilişkin yeni yasa getirildi. Şimdi ise en yüksek halk yönetim organlarının örgütlenmesine ilişkin yeni yasa tasarısı hazır bulunmaktadır, ki bu yıl sonlarında halk meclisi tarafından görüşülecektir. Bu yasa, ekonomi ile halk yönetimi organlarının yeniden düzenlenmesi sisteminin bir sonucu olarak diğerlerinin arasında, halk meclisindeki bizim emekçilerimiz için çok büyük önem taşıyan üretimciler Şûrâsını oluşturmaktadır.

Yukarıda sözü edilenlerle ilgili olarak etraflıca konuşmak istemedim, çünkü bununla ilgili olarak artık işlenmiş olan malzemeler vardır. Yalnızca kısaca sosyalizm yolumuzu çizmek istedim, o yol ki maddi, fiziksel ve ussal olanaklarımıza bağlıdır, bizim gibi geri kalmış bir ülke için ise bu özellikle güç bir yoldur. Ancak aynı zamanda şunu da söylemeliyim ki bizler uygulamamızda yanlış yola sapmadığımızı gördük, yolun yabancı olmadığını anladık, çünkü bu yol Marksizm-Leninizm bilimince aydınlatılmıştır. Tabiki yaptığımız kimi yanlışlar da var ne var ki elde ettiklerimizi kıyaslayarak hatalar büyük sayılamaz. Bizler türlü zayıflıklarımızı düzeltmeye çalışıyoruz, onlar bizim olanaklarımız dışında değillerse eğer...

Bütün dünya sosyalizm çabalarımızı büyük bir ilgiyle izlemektedir. İnsanlar, iyi ya da kötü niyetle çalışmalarımızı görmeye geliyorlar ne var ki iyi niyetliler arasında bile, bizde olup bitenleri anlayanların sayısı pek az. Birinciler gibi ikinciler de bizleri eleştiriyorlar, Batı biçimi demokrasimizin, çok partili sistemimizin yokluğunu eleştirip özel girişimleri kısıtladığımızı söylüyorlar, daha doğrusu özel kesimin ticaret, endüstri, bir başka deyimle üretim alanına katılışına olanak vermiyoruz diye ve benzeri konularda

yorum yapıyorlar. Biz her zaman anlatmaya çalışıyoruz ki, toplumsal yaşamımızın yenileşmesi, devrimsel bir süreçtir; devrim bütünsel olmayan kararlardan yana değildir, bizlere önerdiklerinin ileriye doğru değil de toplumsal gelişmenin tekerini geriye döndürmek gibi olduğunu, açıkçası yapmak istediğimizin sosyalizm olduğunu bildirmek istiyoruz. Biz diyoruz ki, bizim sosyalist demokrasimiz her bakımdan Batı demokrasisinden daha iyidir. Çünkü, Batı demokrasisi gibi demokrasimizin salt biçimsel karakteri yoktur; çünkü en geniş emekçi yığınlarını kapsayıp onlara tüm gelişme olanaklarını vererek yaşama düzeylerini yükseltmektedir; yine bilinen bir gerçektir ki, yalnızca sosyalist toplumu buna ilişkin maddi üssü sağlamak zorundadır. Demek her birey için olduğu gibi tüm kolektif (ortaklık) için de maddi, kültürel ve siyasal gerçek demokrasi söz konusudur. Yukarıda söylenenlerden şunu anlıyoruz ki, bizim sosyalist demokrasimiz ile Batı demokrasisi arasındaki çelişkiler, gerçekte toplumdaki ilişkilerin esas değişiminden üretim araçlarının kamulaştırılması ile, kişinin kişice sömürülmesinin ortadan kaldırılmasından ortaya çıkıyor.

(Mostar kentindeki konuşmasından alınmıştır, 1951)

BÜROKRASİ VE...

Önemli olan, ekonominin yönetiminde var olan bürokrasi köklerinin, dolayısıyla devletteki bürokrasi köklerinin ortadan kaldırılmasıdır. Fabrikalar ile ekonominin yönetimini devlet işçilerin eline verince, bürokrasi de yok olmuştur. Bu asıl sorundur, bundan sonra ise özerklik geliyor. Çünkü bununla bürokrasi tam kökünden koparılmıştır.

Bürokrasi, gerçekten de büsbütün yok edilmiş sayılamaz ancak biz ona karşı savaşıyoruz çünkü o, türlü biçimlerde belirebilir. Şimdi belirdiğinde, ona karşı savaşmamız güç olmayacak. Bizler önceleri de olanak bulsaydık bürokrasiye daha sert darbeler indirirdik. Ne var ki bu savaş zamanla verilir. Başlangıçta, savaştan hemen sonra, bürokrasiye karşı daha sertçe davranamazdık, çünkü her şey tek merkezci bir düzenlemeye bağlıydı. Zamanı gelince, olanak bulunca, darbeyi indirdik. Maddi koşulları sağlayınca bürokrasiyi yok ettik. Çünkü savaştan sonra, yakılıp yıkılmış olan ülkemizde her şeye sıfırdan başladık. O sıralarda neyi değiştirebilirdik, üstelik nasıl bir özerk ekonomi yöntemi gerçekleştirebilirdik? O zamanlarda bu olanaksızdı çünkü maddi

koşullarımız yoktu, oysa onları yaratır yaratmaz, üretim araçlarını işçilerin yönetimine devrettik.

Bizler, demokratikleştirme yolundan caymayacağız, çalışmamızda belirtmiş olduğumuz ölçüleri uygulayacağız. Ne var ki doğal olarak daha tetikte davranacağız, isteyen istediğini konuşsun. Çünkü demokrasi, büyük çoğunluğu sosyalizmin haklı gelişmesini korumak da demektir.

(Sırbistan Sendikalar Birliğinin Üçüncü Kurultayındaki konuşmasından alınmıştır, 1954)

SOSYALİST DEMOKRASİNİN KARAKTERİ ÜSTÜNE

Ülkemizin demokratikleşmesi söz konusu iken bu sorun hiç de ters anlaşılmamalıdır. Bu, geriye gidiyoruz demek değildir. Kendi diktatörlük yöntemlerimizden yürüyerek, 'Şimdi eskiye doğru, Batı tipi demokrasiye doğru gidiyoruz.' gibi saçmalıklar söz konusu değildir. Batı toplumları kendi yaşama düzenlerini, kendi Batı demokrasilerini beğenirlerse onlar öyle kalsınlar, bizler kendilerine karşı tek söz söylemeyeceğiz. Biz güçlü ekonomi esası olan yeni tip sosyalist bir demokrasiden yanayız. Şu düşüncedeyiz ki, demokrasi önce herkesin ekmeği olabildiği yerde, işsizlerin bulunmadığı, insanın insan gibi yaşadığı yerdedir. Onlar kendilerine uygun yaşama biçimlerini seçip, kendi sorunlarını kendileri çözümlesinler. Buna karışacak değiliz, ancak kendimiz için yeni, gerçek sosyalist bir demokrasi yaratacağız. Demokrasi ise gelişme sürecinde yaratılır, o bir sosyalist ülkenin yurttaşının artan bilinçlenme temposuna göre atılımda bulunmaktadır.

Bizde yeni sosyalist Yugoslavya'yı sevmeyenler varsa, var olan sisteme karşı kin besleyenler çıkarsa, o zaman, arkadaşlar, bu gibi insanlara demokratik davranmayacağız. Onlar bize karşı olan saflardadırlar. Onlara karşı gereken

yöntemler ile araçları kullanacağız. Demokrasimiz onlar için demokrasi değilse, kendi ülkesini, kendi yeni toplumsal sistemini, kendi yeni ve daha iyi yaşamasını seven en geniş yığınlar için bir demokrasidir. Demokrasi özünde bu biçimde olmalıdır!

Batıda hem Yugoslavya ile ilgili çok şey yazılıyor hem de demokrasi yolunu izlediğimiz ileri sürülüyor. Biz buna karşı hiçbir şey demeyeceğiz çünkü biz gerçekten de demokratik bir yoldan, sosyalist demokrasi yolundan yürüyoruz. Ancak hoşumuza gitmeyen şudur ki, bu gibi insanların kimileri meseleyi ters koyup hem plânlarımızın başarısızlığı hem de geri kalmış bir ülkede sosyalizmin kurulmasına ilişkin düşüncelerimizin gerçekleşememesi yüzünden yeni yollar aramak zorundaymışız diye yorum yapıyorlar. Hayır, bu doğru değildir! En kısa bir zamanda en geniş demokratik hakları verip her şeyi yaratmak dileğimizdir. Ne yazık ki, önceleri de dediğim gibi, bu olanaksızdır.

Ülkemiz dışında yürütülen böyle bir propaganda bireyler tarafından ülkemizde de devletin yönetimindeki yeni sistemimiz yayılmaktadır, Amerika ile diğer Batı ülkelerinden yardım almamızdan dolayı ortaya çıkmıştır. Bu doğru değildir! Bizler ne bu yardımı aramışızdır ne de böyle bir şeyi dışardan herhangi bir öneriyle almışızdır. Onlar bizlere hiçbir öneride bulunmadılar, çünkü duyarlı olduğumuzu biliyorlar. Ülkemizde kendileri için uygun yeni bir dönemin geldiğini hem de eskiye dönüleceğini düşünenler zavallılar yanılıyorlar, çünkü eski dönemez, uğruna kurban verdiğimiz olağanüstü çabalarımızı, artık aşmış olduğumuz eskiyi geri çevirmek için yapmıyoruz.

Bugün insanlarımız için en doğru ve en kolay yolu, ülkemizin sosyalistleştirilmesinde en insancıl yolu arıyoruz.

Çünkü işkence ile terörizm sosyalist gelişmeye bütünüyle ters düşmektedir. Marks Engels Lenin'in düşüncelerine ters düşmektedir. Bize karşı olanların düşüncelerine göre bir sosyalist ülkenin yurttaşları için sınırsız ve çok yönlü demokrasi gereklidir. Oysa sosyalizme karşı olan kişiler, hem sosyalist ülkemizin yurttaşları adını taşımaya hak etmemişlerdir hem de sosyalizmin ürünlerinden yararlanamayacaklardır.

Yurttaşlarımızın çoğunluğu sayısız görevlerini gerçekleştirmekte olağanüstü çabalar harcarken, bizler yaratmış olduğumuzu yıkmak isteyenlere karşı hoşgörülü davranamayız. Alın teriyle halkımızın daha mutlu geleceği için yaratmış olduklarımıza karşı koyanlara hoşgörülü davranmamızı beklemek çok yanlış hem de aptalca bir tavır olurdu. Bizler bunun için hiçbir zaman hiç kimseye izin vermeyeceğiz. Stalin'in yöntemlerinden vazgeçtik çünkü orada halk için hesap sorulmuyor, herkes ayrı birer kişi olarak, kendi hayatını yaşayan, kendi düşünceleri olan, kendi sevinçleri ile çekileri olan birer kişi olarak görülmüyor, aksine bir yığın renksiz canlı varlıklar olarak kabul ediliyor. Bizler bu gibi yöntemlerden caydık çünkü bu yöntemler halka, sosyalist görüşe tam olarak karşıdır. Biz, bugünkü toplumsal sistemimize karşı olanı önlemek için sabırlı davranıyoruz. Onları yanlış yolda olduklarına inandırmak istiyoruz. Bu gibi kişiler kendi görüşünde direnirse kurduklarımızı yıkmaya devam ederse Sovyetler Birliği'nde kullanılan yöntemlerden çok daha insancıl olanlarını seçiyoruz. Çünkü kanımızca, 20. yüzyılda insanlığın büyük buluşları döneminde Orta Çağ'ın öldürme, kurşuna dizme yöntemlerine yer yoktur. Evet doğru, devrim bir şaka değildir ne var ki devrimimizin savaş sonrası gelişmesi ile toplumsal yenileşmemizin devrimselliğini tarihte bugüne dek bilinen en az kan

dökülen bir dönem olarak savunabiliriz. Devrimimiz henüz bitmiş değildir. Devrimimizin silahlı bölümü bitmiştir. Yalnız ne yazık, bizim isteklerimize karşın epey kanlı geçti, çünkü istilâcılar ile yerli işbirlikçilerine karşı silahlı savaş sürecinde gelişmiştir bu dönem. Devrimimizin bugünkü dönemi bütünüyle kan dökmeksizin geçiyor, ancak bazen daha sert önlemler almak zorunda kaldığımızda bundan hiç de gurur duymayacağız. Bu gerekli bir önlem olabilir. Ne yazık ki üzülerek bunu uygulayacağız. Bunu daha çok yeni ve doğru yoldan yürümek isteyen milyonları düşündüğümüz için yapmalıyız. Ülkemizde sosyalizmin kurulmasını önlemek isteyenlere karşı elimizdeki tüm olanakları kulla nacağız.

(Çaçak'taki konuşmasından alınmıştır, 1952)

BİZİM DEMOKASİMİZ

Enformbüro (Varşova Paktı yandaşları) ülkeleri ile onların uydu partileri ve başka ülkelerdeki kuruluş propagandalarında bizi komünizmden caymış gibi göstermek istiyorlar. Gerçekte, bizim bu yoldan caymadığımızı biliyor ve bundan korktuklarından yapıyorlar bunu. Bizler onlar için bir bilinciz, bu bilinçten korktukları için yüzümüze var olan tüm çamurları atıyorlar. Batı gericiliği, yolumuzun demokrasi olduğunu düşünürken -ki bunu ülkemize gelen her namuslu yabancı kişi açıkça görebilir- dolayısıyla şimdiye dek yanlış yolda olduğumuzu düşünüp bize doğru yolu göstermek istemeleriyle yanılıyor. Bizler onların demokrasilerinden bambaşka bir demokrasi yaratıyoruz. Onların demokrasileri kendilerinin bir iç meselesidir. İyi tarafları da yok değil ancak demokrasilerinin birçok boşluğu vardır. Onların demokrasileri biçimseldir. Bu demokraside demokrasinin özü olan öğeler yoktur. Onların demokrasileri her kişi oğluna güvenlik veremez. Onların demokrasilerinde işçi, herhangi bir bunalım karşısında işten atılır korkusuyla titremektedir. Onların demokrasilerinde bir yığın işçi birkaç kişinin işe kabul edilişini bekliyor. Onların

demokrasilerinde mağazaları ile dükkânları doludur, çok güzel düzenlenmiştir. İçinde her şey bulunabilir ne var ki aç ve iyi giyimli olmayanlar bundan hiç mi hiç yararlanamaz. Onların demokrasilerinde yaşlı yurttaşlar sigortalı değildir.

Bir sözle, birçok sosyal haklar onlarda gerçekleşmiş sayılmaz, oysa bunun demokrasi olduğunu söylüyorlar. Böyle düşündüklerinde yanılıyorlar, çünkü günün birinde insanlar bunun gerçek demokrasi olmadığını görecekler. Bunun aksine bizim demokrasimiz ekonomik esaslara dayanmaktadır. Bu demokrasi öncelikle herkese yaşama araçları sağlamalıdır. Bu demokrasi yalnız siyasal değil ekonomik de olmalıdır. Tüm toplum, herkes için ilgi gösterecek, herkes hem bilinçli hem de disiplinli bir bütünün üyesi olarak toplum çıkarına olduğu gibi, kendi çıkarına da çalışacak. Demokrasimiz bu iki çıkarı da istemektedir. *Bir*, yönetim demokrasinin ne olduğunu tam olarak bilerek yurttaşlarına tüm toplumsal, kültürel ve diğer hakları sağlamalıdır. Bu tür bir demokraside başkasının sırtından yaşayanlara yer yoktur. Tek tük olsa da günün birinde, demokrasimizde seyrek görülen bu tür olaylar da yok olacaktır. *İki*, her kişide öyle bir bilinç olmalıdır ki başkasından demokratik davranış beklerken topluma karşı kendi ilişkilerinde de demokratik olmak zorundadır. Beni daha iyi anlamanız için bir daha söylemek istiyorum; bireyler toplumun disiplinli öğeleri olmalıdır. Bireyler kendi kendileri için yaşayamazlar. Onlar tüm toplumumuzun çıkarları karşısında vurdumduymazlık gösteremezler. Demokrasi de budur zaten. Demokrasi ile insanların bilinci birbirlerine yoğunca bağlı olmalıdır.

Demek oluyor ki, tüm bu öğeler, demokrasimizi batı demokrasisinden ayrımlı kılar. Pek doğal ki, bu ya da şu yandan bize karşı söylenenlere aldırış etmeden yolumuzdan

yürüyoruz. Demokrasisiz sosyalizm olamaz. İsteğimiz bugünkünden daha geniş ve daha derin bir demokrasidir. Ancak arkadaşlar, demokrasiyi koşullandıranlarla ilgili daha birkaç söz söylememe izin verin.

Az önce dediklerimi anlatayım; demokrasi kişi oğullarının bilincinden koşullandırılmaktadır. Uluslarımız yüzlerce ve yüzlerce yıl anti demokratik koşullarda yaşayıp bilinçleri de demokratik yönden gelişmemiştir. İnsanlarımızın bilincinde bugün dahi geçmiş, gerici bir biçimde yankılanmaktadır. Birçok insanımızda toplumumuza karşı gereken disiplin yoktur. Ne var ki bu salt bizde değil, geri kalmış olan tüm ülkelerde böyledir çünkü yüzyıllar boyunca kötü maddi ve siyasal koşullarda gelişmişlerdir. Bu gibi koşullarda insanların demokrasi bilinci gelişemezdi. Bu yüzden ülkemiz gibi sosyalizmi kuran bir ülkede de kimi zorunluluk öğeleri yok değildir ne var ki bu azınlığın çoğunluk üzerinde bir zorunluluğudur. Buysa demokratiktir. Küçük bir grup insan önünde çoğunluk baş eğmek zorunda kalırsa işte bu durum demokratik olmazdı. Bu yanlış olurdu. Ne var ki çoğunluk daha iyi toplumsal düzen düşüncesini benimsemişse, bu çoğunluk azınlığı inandırmakla demokratik bir biçimde davranmaktadır. Azınlık zorunluğu hissetmelidir, bu gereklidir çünkü. Azınlığa kimse burada yardımcı olamaz. Çünkü bu tür azınlık henüz eskinin artık dönmeyeceği bilincine varmamıştır.

Toplumun gelişmesinde, bitkiler dünyası ile uzayın bütünsel gelişmesinde olduğu gibi şu yasa geçerlidir; eski olan yerini yenisine, daha yüksek aşamalısına daha iyisine daha güzeline bırakacak. Örneğin; eski bir karaağaç kütüğü yeni sürgünler arasında gelişebilir mi hiç? O hiçbir vakit gelişmeyecek, aksine büsbütün çürüyecektir. Arkadaşlar,

toplumlarda da durum aynıdır. Dıştan bunun ya da şunun demokratik olduğuna ilişkin kimse bize akıl veremez. Bunu yapanlar ya büsbütün toplumsal gelişmenin ne olduğunu bilmezler ya da bildikleri halde -bunların sayısı azdır- bunu kötülük için yaparlar. Söz konusu gericilik, Katolik kilisesi ile diğerleridir. Ne var ki dünyanın büyük çoğunluğu, ilerici kişiler özlemle, sabırsızlıkla daha iyi başarılar elde etmemizi, Yugoslavya uygulamasında dünyada daha iyi yaşamın yaratılma olanağını görmek istiyorlar.

(Smedereva Palankasındaki konuşmasından alınmıştır, 1952)

TOPLUMSAL- SİYASİ SİSTEMİN GELİŞMESİ

Gerçekten, yeni bir toplumsal, siyasal sistem ne birdenbire yeni ve hazır olarak ortaya çıkıyor ne de gerçeğe en uygun olan bilimsel kuramdan kaynaklanıyor. Yeni toplum eskisinden doğmaktadır, dolayısıyla gitgide eskinin esas toplumsal ve hukuksal ilişkileri değişiyor ancak kimi maddi koşullar hemen değişmiyor, bunların değişimi ülkenin maddi ve ruhsal güçlerinin tarihi gelişmesine bağlıdır.

Böyle bir bilince ve görgülerimize dayanarak durumumuzu yorumladığımızda, daha başlangıçta belli oldu ki sözü geçen değişim ile gelişmede her türlü gerileme hem gericiliktir hem de zararlıdır. Aynı zamanda bilinmeyen bir öğretiye körü körüne bağlanmak ile hayat dışı kuruntulara yönelmek de aynı biçimde gerici ve zararlıdır. Çünkü bunlar bir yandan toplumsal uygulama tarafından parçalanmak zorundaydı, öte yandan da normal gelişmeye ciddi zararlar verebilirdi.

Sosyalist gelişimde gereken değişmeler ile gelişmeler ne o zamana kadarki yanılgılardan ortaya çıkmaktaydı ne de öznel yanlışlardan. Oysaki kimi düşmanlarımız gerçeğimiz

ile ereklerimizi böyle göstermek istiyorlar, ancak bunun nedeni var olan koşullar ile nesnel, kaçınılmaz zorluklardı, o zorluklarla ise bugün de savaşıyoruz, bu yüzden değişmeler ile gelişmelerin de kimi yavaş kimi daha hızlı oluyor.

Ülkemizde sosyalizmin özünü ve esas öğelerini tanımayanlar da böyle düşünmekte ve onlar, yeni sistemimizin değişmeleri ile gelişmelerinin bu ya da şu ölçüde yavaşlığı ve hızlılığının koşullardan ileri geldiğini anlayamıyorlar.

Toplum temellerindeki yeni ilişkiler yeni örgütleme ile yönetme biçimlerini aramaktadır, öyle ki bunlar ne birden bulunabilir ne de bütünsel ve fevkalade bir biçimde yaratılabilirler. Bunun böyle olduğunu önceki devrimlerin tarihi de göstermektedir. Marks bir toplumsal devrimden sonra bu tür değişmeler ile yeniden kuruluşun özelliklerini ve gerekliliğini kaydederek şu kanıya varmıştır: Sosyalizm herhangi bir ütopyacılık ya da önceden kesinleştirilmiş dogmacılık değildir. Dolayısıyla devrim belirli maddi esaslara dayanacak ve insanların yaratıcılık, örgütlenme ile etkinliklerinin bir sonucu olacaktır, bu da toplumun ekonomik güçlerinin nesnel gelişmesine dayanacaktır. Bu kanımca, geçtiğimiz ve daha uzun süre geçmemiz gereken yeniden kuruluş süreçlerinin değişme gerekliliğini anlatmaktadır, dolayısıyla bu süreç daha gelişmiş sosyalist toplumun gerçekleştirilmesi anına dek sürecek bir savaşımdır.

Yeni ve daha iyi toplumsal ilişkiler, yeni sistemi yaratan daha nesnel sosyalist bir sürecin bünyesinin değişmesinden ortaya çıkan biçimler ile kuruluşların değişmesi sonucu olmuştur. Tarihsel bir kanıttır ki bu dönemde olagelen tüm değişmeler esasta hem yerleştirilmiş hem de kesinleştirilmiş olan toplumsal ve siyasal bir sistemin bağlanmasından ileri gelmektedir; bu da yeni anayasa ile diğer yasalar

ve bundan hemen sonra getirilen kimi ekonomik önlemlerde ifadesini bulup güçlü olmuştur.

Ayrıca böyle bir sistem sayesinde meclis ve öteki temsilci kuruluşlar ile devlet organları ve ülkemizdeki tüm kurumların olgunlaşıp gelişeceğini, kimi daha önemsiz ya da daha önemli noktalarda ise kısmen değişeceklerini belirtmek gereksizdir.

Bu yeni anayasal düzen, kendi toplumsal ve siyasal esaslarında değişmeyecekse de kendi gerçekleşmesi ve olgunlaşmasında değişmek zorunda kalacaktır. Bu esaslar sosyalizmin kuruluşunun temelini oluşturduğu gibi gerçektir. Sosyalist Yugoslavya Demokrasisi'nin daha da güçlü olmasının ve gelişmesinin de temelini oluşturmaktadır.

Üretim araçlarının sahipliğinin topluma geçmesi esası üzerine hem ekonomide ve siyasette hem de toplumsal yaşamın diğer kesimlerinde emekçi halk için özyönetiminin ilkelerine, anayasal uygulamalı yeni bir özyönetimli komünlere dayanacak sistem yerleşimi saptanmıştır. Bu sistemde üreticiler ile diğer yurttaşlar günden güne daha dolaysız bir biçimde, kendi temsilcilik kuruluşlarıyla yasalar ile siyasi kararların getirilmesine katılmakla kalmıyor, diğer toplumsal işlerini yönetme işini de üzerlerine alıyorlar. Bu esaslara dayanarak devlet kapitalizmi ile bürokratizminin güçleri ve eğilimlerine karşı en önemli siyasi yengimizi kazanmış olduk. En önemli ve belki de tarihsel bir adımı oluşturan şey bu dönemde yapılması gereken sözü geçen güçler ile eğilimleri yenmekle yetinmememizdir, çünkü insan toplumunu yönetimsel kalıpçılıktan, devletçilik sertliğinden ve bürokratik başıboşluğundan kurtarma sürecinin ana temellerini de yerleştirmiş olduk.

Tüm bu belirtiler gelişmenin ilk dönem toplumsal ilişkilerinin kaçınılmaz bir ürünü sayılmalıdır. Dolayısıyla kapitalist kalıntıları ile eski tavırlardan zorluklarla kurtulma dönemi de kendi toplumsal gelişmesinde (kimse bunun dışında kalamaz, pek doğal ki biz de kalamayız) bunun aşılması olanaksızdır. Ne var ki sosyalizm, bu tür belirtiler ile onların yaratılma koşulları çerçevelerinde, hem işçi sınıfı ile emekçi halkın siyasal yengisinden hem de kapitalistlerin elinden üretim araçlarının alınıp toplumsallaştırılmasından, devletleştirilmesinden, kamulaştırılmasından sonra gelişmeye başlayacaktır.

Toplumsal bir düzen olarak sosyalizm, demokratik gelişmeyi bir esas sayarak devletin yönetilme yöntemleri ile biçimlerinin de demokratik olmasını istemektedir. Yakın geçmişten şunu öğrenebildik ki, sosyalizm, zorunlu yöntemlerle gerçekleşemez, dolayısıyla biz de Stalin yöntemlerinden vazgeçerek, kendi sosyalizm yolumuzu seçmiş olduk. Zorunlu yolla eski sistem, aşılmış olan bir şey yok edilebilir, ancak zorunlu yollarla yeni, demokratik bir toplumsal sistem olan sosyalizm gelişip gerçekleşemez. Burada ilerici, mümkün olduğu kadar daha demokratik yöntemler gerek. Ben sosyalizm gibi yeni bir toplumsal sistemin gelişmesi ile olgunlaşması sırasında zorunluluğun kullanılmasına karşı değilim, ancak bu zorunluluk, gerçekte yalnızca çok gerekli olduğunda, örneğin belirli gerici ve yalancı devrimci güçler normal gelişmeyi önlemek istediklerinde, dolayısıyla gelişmeyi kısıtlayıp sosyalizmin gerçekleşmesini tehlikeye düşürdüklerinde uygulanabilir.

Buna göre, kendi kendisi için amaç olan demokrasi amacımız olamaz; çünkü böyle bir demokrasi biçiminde olup geniş yığınlarımız için, tüm emekçilerle toplumumuzun

kaygısını duyanlar için gereken maddi koşulları göz önünde bulunduramaz. Bizim amacımız öyle bir sosyalizmdir ki, demokrasi burada gerçekten bütünsel maddi bir içerik kazanacaktır. Dolayısıyla demokrasi sürekli olarak gelişip sosyalizmin daha kolay gerçekleşmesini sağlayan bir biçimdir, böylelikle sosyalizm en demokratik toplumsal ilişkileri kapsamaktadır.

Son zamanlarda bizde de kimi kararsız öğelerde, bu sırada kimi komünistler arasında da büyük bir korku ve saygıyla belirli soyut demokrasilerin yerleştirilmesi gerekçesini ileri sürme modası sürmekte. Bu öyle bir demokrasi ki, daha çok anarşiyi andırıyor. Ve bizdeki maddi ve tinsel koşullar ile nedenleri bir yana iterek, devrimci edinimlerimizin büyük başarıyla gerçekleşmesini sağlayan her şeyin ortadan kaldırılmasını önermekte.

Bu tür öğeler devrimimizi gerçekleştirip bugün de toplumsal gelişmemizin ana yükünü sırtlarında taşıyanlara karşı da yönelmişlerdir. Onlar böylece sosyalizmin gelecekteki gelişmesine ilişkin Komünistler Birliği'nin kimi bireylerinin yanlış tutumlarından da hayli yararlanmaktadırlar. Bu tür sorumsuz kişiler karşısında artık ne sosyalizm düşmanları vardır, ne milliyetçilik ile şovenlik vardır ne dış düşmanlar ve kapitalist kalıntılar ne de yurttaşların ayrımlı bilinç aşamaları, vb. bir sözle onlar için herkes sosyalizm için hem bilinçli hem de heveslidir. İşçi sınıfını sömüren eski düşmanlar da kapitalistler de, birkaç yıl öncesine dek aynı gericiler ile kapitalistlerce sömürülüp zindanlara atılmış olan proleterler de eşittir onlar için. Bu tür elemanların aralarındaki kargaşalık anarşizm ile küçük burjuvalık böylelikle toplumumuzun zayıflaması yolunda tehlikeli bir yıkıcı karşı devrimci etkinliği oluşturmakta, dolayısıyla iç

güçlerimizin, sosyalist gerçeğimizin yok edilmesi için çalışmaktadır, belki onlar bununla ilgili olarak öznel bir biçimde düşünmektedirler.

İşte, toplumsal yaşamamızdaki buna benzer yeni belirtiler uyanıklık ile zorunluluk gerekçesini de kanıtlamaktadır. Çünkü bu yolla buna benzer öğelerin zararlılığı görülebilir. Bu ve buna benzer öğeler daha hızlı demokratik gelişmemize zarar getirebilir, buysa onların başarabilecekleri tek yöntem olabilir, çünkü hemen kendilerine karşı kesin bir savaşın yürütülmesi gerekçesini koşullandırmaktadırlar.

Yine de bir daha belirtmek isterim ki, sosyalist toplumun kuruluşunda, gerekli Demokratik yöntemler, siyasi kuruluşlar ve tüm gerçek kişisel, siyasal, sosyal ve öteki insan hakları olmadan gerçekleşemez. Ne var ki, sosyalizmdeki demokrasi -Sosyalist Demokrasisi- kendi kendine amaç olan siyasal bir sistem değildir. Bu demokrasi yeni toplumsal sistemin gelişmesine gereken içerik ile tarihi sınırlılık vermektedir.

Bizler, kuşkusuz, bir Sosyalist toplumsal sistemin gelişmesi yolunda gerekli maddi, siyasal ve örgütsel koşulları yerleştirdik. Bu sırada şu da unutulmamalıdır ki, Sosyalist Demokrasi'mizin gerçek değeri ekonomik, siyasal, kültürel ve genel toplumsal gelişmemizin varılan aşamasından da kaynaklanıp sınırlanmaktadır.

Buna göre, demokrasimizin gücü her şeyden önce var olan maddi esaslara, yurttaşların sosyalist bilinçlenme aşamasına, fabrikalar ile kuruluşların üreticiler tarafından yönetilmesine, günden güne daha kitlesel bir biçimde yurttaşların bütünsel toplumsal gelişme ile yaşama katılmalarına, yaratılan ürünlerin her şeyden önce onları yaratanların

yararına kullanılmasına bağlıdır. Demokratik toplumsal etkinliklerimizin tüm alanlarında, ülkemizin maddi güçlerinin gelişmesinde ve üretim kapasitelerinde var olan demokrasimiz, yine de dış ve iç durumlardan da koşullanmaktadır. Demek oluyor ki, ülkemizdeki sosyalist demokrasi, günden güne gelişip ülkemizin maddi gelişme sürecinde ve esaslarında daha da güçlenecek ve toplumda gerçek sosyalist, eşit haklı insancıl ilişkilerin sürekli gelişmesinde ifadesini bulacaktır. Ancak yeni demokratik siyasal düzenimizin var oluşu ile gelişmesinin en önemli garantilerinden sayılan yeni anayasal sistemimizin kurumları ile mekanizmasıdır. Bu tür anayasal sistemde yöneticinin yerini halk kurullarımız ile halk meclislerimiz, özellikle Federal Halk Meclisi'miz almaktadır. Meclisin seçim biçimi ile yurttaşların aday göstererek seçime etkin bir biçimde katılışları, saylavların güçlü siyasi destekleri ile meclisin getirmiş olduğu tüm tüzük kuralları ile yeni mekanizma, meclisin anayasaca yerleştirilen esas rolünün gerçekleşmesi yolunda koşullar yaratmaktadır.

(Federal Yürütme Konseyinin çalışmasına ilişkin raporundan alınmıştır, 1954)

TOPLUMSAL ÖZYÖNETİM

Sosyalist gelişmemizin en önemli özelliklerinden biri de sınırsız demokrasiye dayanan toplumsal yönetimdir, yönetime tüm halkın katılmasından ya da tüm yurttaşlarımızın kendi temsilcileri yoluyla yönetmesinden ileri gelmektedir. Böyle bir özyönetim günden güne kendi sosyalist demokrasi biçimini olgunlaştırmakta, bunu da özellikle komünal sistemi geliştirmesi ve toplumsal yönetim aracılığıyla gerçekleştirmektedir. Ülkemizde bugün uygulanan özerklik dışta bazen konuşulduğu gibi anarşik bir durum getirmiş değildir aksine özerklik koşullarında ülkemizin emekçilerinin yaratıcı girişimlerinde en büyük ifadesi ile atılım gücünü bulmuştur. Özerklik yoluyla sosyalist idare görevlerini, ekonomide olduğu gibi, tüm diğer toplumsal etkinliklerde de üreticiler ile diğer emekçilerimize aktarmakla devletimiz gerçekte devletin yok olma sürecinde kaçınılmaz tarihi bir belgeyi gerçekleştirmektedir. Çünkü, devletin bu gibi görevleri, salt halk adına, üretim güçlerini geçici bir dönemde elinde tutma gerekliliğinde geçerli olabilirdi. Bu dönemden sonra aynı gereklilik ile görevlerin üreticilerin eline, dolayısıyla halkın eline geçmesi zorunluydu.

Böyle bir süreç, yeni toplumsal ilişkilerle yeni toplumsal sistemin olgunlaşmasında kaçınılmazlığı oluşturan zorluklar ile çok sayıda güçsüzlüklerle karşılaşılmadan düşünülemez. Bütün zayıflıklar özellikle başlangıçta belirmekte, çünkü yeninin kuruluşunda taşıyıcı rolü oynayanlar henüz gereken bilgilerle görgülere sahip değildir, bu sırada eskinin kalıntıları da yeniyi kuranların bilincini hâlâ meşgul etmektedir. Bizde bu işçi konseylerine de yansımıştır, çünkü konseyler, salt uygulama yoluyla kendi rolü, görevleri ile haklarını günden güne daha iyi anlayabilirler.

Altıncı Kurultay'dan bu yana devlet ile toplum düzenimizin birçok büyük sorunları çözümlenmiştir. Federal Halk Meclisi 1953 yılında yeni anayasamızı getirdi, öyle ki bu anayasayla Sosyalist Demokrasi'mizin ilkeleri kurulmuş, sözü geçen ilkelerin esasını ise şu gerçek oluşturmuştu: Maddi, siyasal ve hukukî koşulların yaratılmasında ülkemizin emekçileri, sosyalist Yugoslavya yurttaşları, toplumsal işlerin gerçekten dolaysız yöneticileri olmalıdır. Bizler bu ilkeleri, kendi maddi koşullarımız ile siyasal ve diğer çok yönlü gelişmemize dayanarak, sürekli bir biçimde tüm bu dönem içinde gerçekleştirip geliştirmişizdir. Toplumsal ve siyasal düzenimizin esas sonuçları şunlardır:

a) Temsilci kuruluşlarımızın, halk meclisleri ve halk kurullarımızın kuruluşu

b) Devlet mekanizmasının diğer organları ile kurumlarının kuruluşu

c) Sosyalist komünler ilkelerine dayanarak yerel özyönetimin gelişmesiyle güçlenmesi

d) Kamu hizmetleri alanında toplumsal idarenin sayısız organlarının geliştirilmesi

e) Yurttaşların demokratik haklarının gelişmesiyle güçlenmesi ve genel olarak, yaşamımız ile siyasal düzenimizin iç demokrasisinin gelişmesiyle güçlenmesi

f) Hukuk sistemimizin gelişmesi, derinleşmesi ile iç uzlaşmayı sağlaması

g) Sosyalist demokrasi sistemimizde toplumsal ve siyasal örgütlerin rolünün tam olarak saptanması

Halk meclislerimiz ile kurullarımızda üreticiler şur'alarının oturtulmasıyla, ülkemizin işçi sınıfı en önemli kararların, yasaların, plânların, bütçeler ile diğer anlaşmaların getirilmesinde kararlı bir rol oynadı. Bu esaslara dayanarak işçi sınıfı mümkün olduğu kadar sosyalist kuruluşumuzun daha da gelişmesi ile maddi gereçlerin dağılımının yapılmasını üzerine almıştır.

Toplumsal özyönetimimizin şimdiye dek olan uygulanışı, kimi var olan, ileride de olacak zayıflıkları bir yana, en iyi sonuçları verdi. Şu ortaya çıkmıştır ki toplumsal yönetim ile komünler sosyalist ülkemizin yurt taşlarının yığınsal eğitimi için en iyi okuldur. Onlar bu yolla çok yönlü gelişimleriyle yaşamlarındaki tüm sorunlarda karar verici olacaklardır. Bu tür günlük uygulama yöntemli okulda, yurttaşlar şu bilince varmaktadır ki, toplumsal birliğin çıkarları aynı zamanda kendilerinin de çıkarlarıdır. En geniş emekçi yığınları -komünler ile fabrikalarda, türlü toplumsal örgüt ile kurumlarda kendi başına idareyi yönetirlerse- dolayısıyla bireylerin, dar çerçeveli birlikler ile kitlelerin sosyalist birliğimizin bütünsel çıkarlarıyla uzlaşma zorunluğunda oldukları bilincine vardıklarında, bir bütün olarak, sosyalist toplumumuzun yaratıcı atılımları ile güçleri de o oranda artacaktır. Böylelikle komünler ile üreticiler arasında

yaratılacak olan gerçek demokratik ve sosyalist ilişkiler yoluyla, sosyalist ülkemizin birliği ile gücü karşısında bir tehlike olabilecek şovenlik belirtilerinin ortaya çıkabileceği yerel eğilimler de yok olabilir.

Komünlerin üreticileri ile üyelerinin daha hızlı bilinçlendirilmeleriyle yukarıda sözü geçen eğilimleri ortadan kaldırıp kendi örnekleriyle diğerlerini de etkilemelidirler. Bunu söylememin nedeni şudur ki Komünistler Birliği'nin tüm üyeleri bir bütün olarak toplumumuz için zararlı olan buna benzer olumsuz eğilimlerden uzak kalmamaktaydılar. Tüm Komünistler Birliği örgütlerine gönderilen Yugoslavya Komünistler Birliği Merkez Komitesi Yürütme Komitesi'nin mektubunda bu sorunlardan etraflıca söz edilmektedir. Sistemimizi, ülküsel bir biçimde ele almak yanlış olur, çünkü böyle bir tavırla kimi tehlikeleri de gözden kaçırır dolayısıyla, özyönetimimizin tam gelişmesi için gereken tüm önlemleri alamayız. Bu meselede komünistler büyük sorumluluk taşıyorlar. Bundan böyle işçi ve toplumsal yönetim organlarına sürekli olarak en iyi, en çalışkan, en güvenilir kişilerin seçilmesi yolunda ilgi göstermek zorundalar. Böylece sosyalizmin -işçi sınıfının büyük eserinin- sadık kurucuları olacaklardır.

(Yugoslavya Komünistler Birliğinin yedinci Kurultayında okuduğu raporundan alınmıştır, 1958)

KOMÜNLER ÜZERİNE

Şimdi de iç gelişmemizde komünlerle ilgili birkaç söz söylememe izin verin. Biliyorsunuz ki idare sistemimiz gelişip komünler yaratılmaktadır. Bu konuda ayrıntılı konuşmak istemiyorum, çünkü bu açıklamaları bir görev olarak üstlenen arkadaşlarımız genişçe yapmaktadırlar. Yine de bu konudaki düşüncelerimi aktarabilmek için birkaç söz söylemek isterim. Komünler sisteminde türlü aksaklıklar vardır, bense şunu söylemek isterim ki komünler sistemi devletimizin, birliğimizin otomatikleştirilmesi demek değildir. Bu, hiç de parçalanmak değildir. Komünler bir bütünü, bir genel komünü oluşturan örgütün hücreleridir, doğal olarak, hiçbir sınırlama ile benzerlerine yer yoktur. Komünlerin bugünkü sistemde yaratılmasında insanlar daha çok bilinçli olmalı, tüm birliğimiz için akıl yürütmelidirler. Eğer yanlış yaptığımızı söylemek istemiyorlarsa.

Komünler çok iyi bir olgu, bütünsel yaşamın sosyalist biçimli yönetimidir. Dikkat etmeliyiz, bir genel birliğin özü olan öğeleri zayıflatıp yok etmemeliyiz. İnsanlar özerkliğin anarşik anlamda gerçekleştiğini düşünmesinler diye bunu

burada belirtiyorum. Komünler, bir bakıma insanların bilincinde demokratik bir merkezciliğin yaratılması olup her komün topluma karşı gereken görevlerinde bilinçli davranmalıdır. Bizde yanlış örnekler de vardır, örneğin bu ya da şu bölgede fabrikaların yapımıyla işlerin düzeleceği kanısına varılmıştır. Ancak, mesele böyle değildir, çünkü Yugoslavya'nın fabrikaları bölgeler ile ilçelere göre ayrılmamıştır. Aksine onlar genel bir varlık olup, tüm birliğin malıdır, Kordun ile Likadakilerin olduğu gibi, Zayeçarlılar ile fabrikaları pek az olan Kosovalıların da malıdır. Sözü edilen bölgelerdeki insanlar da fabrikalarımızdan yararlanmalıdır. Bilmelisiniz ki, bugün bizde büyük bir kuruluş yaratıldığında bu yalnız bir kentin ya da bölgenin başarısı değil, ancak tüm birliğimizin başarısıdır, kimi bölgelerin daha çok, kimi bölgelerin daha az. Komünlerimiz bilmelidir ki, onların rolü, hakları ile yükümlülükleri hazırlanan "Komünler Yasası"yla saptanmıştır. Buna ilişkin olarak öteki arkadaşlarımız daha çok konuştu, bense sırf düşüncemi bilmeniz için konuştum. Ülkemizin kendi gelişmesindeki adımları dünya karşısında yararsız bir deney olarak karşılansın istemiyorum. Tüm dünya bugün bizi izliyor hem de bizler bunu Hindistan'da, Birmanya ile diğer ülkelerde bulunurken de göz önünden uzaklaştırmamalıyız. Tüm dünya çalışmamızı incelemektedir, onların da amacı, bizim sistemimiz gibi olmayan kendi sistemlerinde, sistemimizi kimi örnekleriyle uygulamaktır. Komünler de sistemimizin bir örneği olacaktır, ancak daha da gelişmemize en geniş ufuklar açacak olan genel bir komün, bir birlik kurduğumuz zaman bu gerçekleşecektir.

(Karlovaç konuşmasından alınmıştır, 1955)

PLANLAMA İLE GELİR DAĞILIM SORUNLARI

Ekonomi siyaseti ile ekonomik sistemin uzlaşması sürecince bizler şimdiye dek büyük bir gelişme kaydetmişizdir. Ekonomik örgütlerin durumu yeni bir biçim de uygulanmaktadır. Ekonomik örgüt ile birlik arasında olduğu gibi, çalışma örgütü içinde de gelir dağılımı bölüşüm ilkeleri saptanmıştır. Çalışma kolektifleri, birliğimize karşı kendi yükümlülüklerini yerine getirdikten sonra, toplumsal gereçlerden yararlanma ile gelirleri -çalışmadaki başarılara göre- gereken fonlara bölüştürme hakkına kavuşmuşlardır.

İşçiler bağımsız olarak gelirin bir bölümünü kendileri bölüşürler, kararlarına göre ödüllendirme ölçütlerini saptarlar, dolayısıyla kolektifin ilerideki gelişmesi yolunda kullanılacak emek artışını da kesinleştirmektedirler, bu ise kuşkusuz dünyadaki ilk örnektir.

Toplumsal müdahale ekonomik gelişmenin yönelişi yolunda plân ile ekonomik yöntemlerden ibarettir, dolayısıyla ekonomik örgütleri hem bağımsızdır hem de kendi girişimlerine yeterli geniş alan bırakılmıştır. Üreticiden başlayarak federasyona dek, gelir dağılımına katılan herkes kendi

yerini bulup böylelikle girişimini geliştirmek için yetkili olmuştur. Üretimin gelişmesiyle toplumsal üretimdeki ilişkiler de değişmekte, bu arada ekonomik örgütler ile diğer toplumsal yönetim organlarının gereçleri sürekli bir artış eğilimi göstermektedir.

Gelir dağılımı sistemi ile bu sistemin ünitelerinin işlenmesinde şimdiye dek esas ilke olarak emeğe göre ödüllendirmeyi sağladık. Böylece, herkesin çalışma kolektifinin olduğu gibi, toplumsal özyönetim organlarının haklarını da hesaba katarak kendi etkinliklerinden ve gerçekleşmiş olan sonuçlarından katılmasının yasayla belirtilen miktarına göre gelir dağılımına katılışı güvence altına alınmıştır.

Sosyalist toplumsal yenileşme yolunda olan her ülkede, geçici dönemde, gelişme sürecinin normalliğini kısıtlayan eski toplumun öğeleri güçlü bir biçimde hissedilmektedir. Gelişmemiş ülkeler ise, (ülkemiz de bunlar arasındadır) üretim güçlerinin yetersiz gelişmişlik sonuçlarından da kaygılanmaktadır. Bu yüzden bizler genel toplumsal gelişmenin daha büyük hızı için üretim güçlerinin gelişmesini kaçınılmaz bir gereklik (amaç) olarak üzerimize almışızdır. Bu amaç yalnızca emeğine göre ödüllendirilme ilkesine dayanarak gerçekleşebilir. Bu da para biçiminde, daha doğrusu kişisel gelir biçiminde ifadesini bulmaktadır.

Üretkenliği heveslendirecek yerde kısıtlayacak olan eşit maaş alma biçimi yerine, bizler emeğe göre ödüllendirme sistemini kullanmalıyız, dolayısıyla "yeteneğine ve emeğine göre herkese" ilkesine dayanan bir "eşitsizlik"ten yanayız. Bu, şimdiki üretim güçlerimizin gelişmesi döneminde çok büyük ölçüde heves yaratmaktadır. Böylelikle bizler üretim zenginliğinde varılabilecek olan bütünsel eşitliğe yaklaşıyoruz, bununla "herkese ihtiyacına göre" ilkesi gerçekleşme

olanağını bulacaktır. Bu nedenle de gelişmemizin şimdiki dönemin de emeğe daha büyük katkı ayırma savaşımız, kişisel maddi yaşama koşullarının saptanmasında olduğu gibi, verim artışı ile üretim güçlerinin daha çabuk gelişmesinde de biricik araç olarak kalmaktadır.

Çalışma kolektifi içindeki gelir dağılımı alanında bu yönde bir savaşım verirsek Marks'ın "çalışma oranına dayanarak mal değişimi" teorisi de daha sadık bir biçimde gerçekleştirilmiş olacaktır. Marks bunu daha gelişmiş sosyalist bir toplumu düşünerek söylemiş ve kişisel gelir biçiminde ifade etmiştir. Ancak bu sırada gelir, çalışma yerindeki bireylerin başarılarından çok bir bütün olarak ekonomik örgütün başarılarına da, daha doğrusu örgütün daha iyi ya da daha kötü örgütlenmesine, satış başarısına, gelirin yüksekliğini belirleyen bütün öteki etkenlere de bağlıdır.

Dolayısıyla bireyin dolaysız çıkarı, ekonomik örgütün çalışmasıyla bağlanmakta, işçiler kişisel gelirin yalnızca bireylerce değil, onların çalıştıkları ekonomik örgütlerinin ilerlemesiyle de koşullandırıldığı konusunda bilinçlenmektedirler. Bütün koşullarda bireyin ekonomik örgütüne karşı olan ilişkisi de değişmektedir. Dolaysız üretici günden güne şu bilince varmaktadır ki onun gelirini başkası değil, ancak kendisi saptamaktadır, daha çok üretim ile daha iyi üretim sonuçları, kısacası daha büyük maaş, daha büyük uzmanlığın katkısı ile elde edilebilir.

Bununla türlü iç karşıtlıklar, maaşların aynı olma eğilimleri ile diğer olumsuz belirtiler ortadan kalkmaktadır. Bütün ilişkilerin gerçekleştirilmesinde birçok kuruluş ile sosyalist tarım çiftliklerinde artık üretim birimine göre ödüllendirilme en iyi, en başarılı sonuçlar vermiştir. İlerde bu tür ödüllendirilme sistemi tüm kuruluşlarımızda

kullanılmalıdır. Bu sırada ortaya çıkacak olan eşitsizlikler yalnızca bireylerin çalışma sonuçlarındaki eşitsizliklerinden ileri gelebilecektir.

İşçi ile toplumsal özyönetim sisteminin daha da gelişmesi aynı zamanda sistemin olgunlaşmasına, içeriği ile plânlama yöntemine bağlıdır. Bu sürecin esas çizgisi, çalışma kolektifleri ile diğer toplumsal etkenlerine en dolaysız bir biçimde daha çok gelişmenin özlü öğelerine ilişkin kararların alınmasına katılma olanağını vermelidir. Burada sorunun iki yönü göz önünde tutulmadır. Bir yandan plânlama sistemi, üretim ve gelir dağılımı ile tüketimin esas çerçevelerini sağlamalıdır, dolayısıyla aralarında uyumlu ilişkiler yerleşmekle, daha hızlı ve daha dengeli bir gelişmeyi garanti etmelidir. Bu tür plânlı sınırlamalar, insanların ekonomik etkinliklerinin toplumsal düzenlenmesinin ifadesidir. Aynı zamanda komün ile diğer toplumsal ve ekonomik yaşama alanlarındaki işçi yönetimi ile toplumsal özyönetim organlarının özgür ve girişimci etkinliklerine de uygun koşullar yaratılmaktadır. Bu gibi plânlı sınırlamalardan bizler caymayacağız. Çünkü cayarsak, gelişmemiz ile sosyal ilişkilerimizin maddi ve toplumsal esasını tehlikeye düşürebiliriz. Öte yandan, böyle bir sınırlı düzenleme planlamanın ve plânı uygulamanın kendisinde de yerleşmelidir. Özellikle gelişmemizin esas sınırlarını oluşturan, genel dinamik artış oranı, ekonomik bünye, gelir dağılımında bütünsel ilişkiler ile genel karakterli diğer oranlar söz konusu olunca genel olarak bizim bakış açımız ile yıllık plânlarımız da böyledir zaten. Ancak, şunu da göz önünde bulundurmak gerek ki gelirin bir bölümünün kullanılması hususunda çalışma kolektifi ile diğer özyönetimli organlar da karar almaktadır. Demek oluyor ki, var olan ekonominin genel yöneliş gerekçeleri söz konusuyken özyönetimli organların özgür olarak

kullanım yetkisinde bulunan yatırımlar özellikle bu tür gelişme programlarına alınmamalıdır. Bunun yanı sıra, plânla saptanan toplam bölüşüm ilişkileri daha iyi dengelenmeli, yıllık plânlar da daha az değişmelidir.

(Yugoslavya Emekçi Halkı Sosyalist Birliği' nin Beşinci Kurultayında okuduğu raporundan alınmıştır, 1960)

DEVLETİN ARACI ROLÜNÜ AŞMAK

İşçi özyönetimi ile sosyalist komünlerin gelişmesiyle birlikte, geçen dönemde toplumsal Özyönetimin günden güne daha içerikli ve daha geniş biçimleri de gelişmiştir. Toplumsal özyönetim esasına dayanarak toplumsal kuruluşlar devlet yönetiminden ayrılmıştır. Böylece toplumsal kuruluşlar, türlü kamu hizmetleri ile toplumsal hizmetlerde olduğu gibi eğitimde, kültürde, bilimde, halk sağlığında, sosyal sigorta ile konut yönetiminde ve yurttaşlarımızın yaşama koşullarını kolaylaştırmaya çalışan diğer işlerde, ailemize, ana ile çocuklarımıza, yaşlılarımız ile diğerlerine yardım etmektedir. Yüz binlerce insan ya bu tür kurumlarda çalışmakta ya da bu tür hizmetlerin yararına çalışmaktadır, dolayısıyla burada toplumsal örgütlerin temsilcileri olarak kendi bilgileri ile görgülerine göre bu önemli toplumsal etkinliklerin tam yerinde gerçekleştirilmelerinde kendi katkılarını sunma olanağı bulmaktadırlar. Bu tür kuruluşlarda dolaysız yönetim ile bürokratik denetim hem girişimleri hem de özgür çalışmayı önlemesin diye ortadan kaldırılmıştır, dolayısıyla bu kurumlarda kumandacılık ilişkileri de kendiliğinden ortadan kalkmaktadır.

Bütün bu kurumlar, genel olarak geçen dönemde sosyalist toplumun yeni siyasî bünyesinde birer formaliteyi oluşturmaktaydı. Toplumumuz günden güne maddi ve diğer koşulları yaratarak üretici ile tüketici, üretim araçları ile özgür çalışma üzerinde toplumsal iyeliğe dayanarak günden güne daha bilinçli, etkin ve yaratıcı bir güç olacaktır.

Ancak, şunu da belirtmek isterdim ki, tüm bu demokratik mekanizme, sosyalist gelişmemize ne denli yararlı olursa olsun ne kendi kendine bir amaç olabilir ne de toplumumuzun birliği ile devlet birliğinin yek vücutluğunu parçalayacak olan soyutlanmış özyönetimli hücreler yaratmalıdır. Toplumsal özyönetimin tüm biçimleri, toplumsal ve siyasal birliğimizin oluşan bir bölümü olarak uyumlu bir bütün içinde ayrı ayrı bölümler gibi çalışırlarsa daha güçlü ve daha iyi olacaklardır.

Devlet mekanizması da, daha dar anlamda, geçen dönemde kendi demokratlaşması ile devlet organlarının yetkisinde bulunan görevlerin gerçekleştirilmesindeki yetkili oluş yönünde değişmeler yaşamıştır. Halk Meclislerimiz günden güne yalnızca yasal kuruluşlar olmaktan çıkıp esas girişimlerle siyasal kararların çıktığı kurumlara dönüşmektedir. Tüm temsilci kuruluşlarımızda, Federal Meclis'ten Belediye Halk kurullarına dek, üreticiler şur'alarının oluşturulmasıyla Sosyalist Demokrasi'mizin siyasal esası genişlemiş oldu, dolayısıyla üreticilere ana toplumsal ekonomik kararların getirilmesinde, kendi etkinliklerini gerçekleştirmelerin de yeni olanaklar sağlanmıştır.

(Federal Yürütme Konseyinin çalışmasına ilişkin konuşmalarından, 1954-1957)

DÜŞÜNSEL SAVAŞIM

Son birkaç yıl süresince eğitim, bilim ile kültür alanlarında olduğu gibi sağlık, sosyal sigorta ile sosyal güvenlik alanlarındaki birleşmelerde de kimi olumlu başarılar elde edildi, bu durumdan yararlanılarak gelir ile özyönetim ilkelerine dayanan ilişkiler yaratılmıştır. Ne var ki böyle toplumsal etkinliklerin gelişmesi hâlâ ekonomi ile toplumun bir bütün olarak istekleriyle uyumlu değildir.

Devlet ileride de toplumsal etkinliklerin finansmanında kendi gelirinden bir bölüm ayıran üreticiler ile bu etkinliklerde çalışan insanlar arasında bir tür aracılık yapacak. Böylece bütçe anlayışı korunmuş olacak, gereçlerden yararlanma yeterli düzeye ulaşmadığından kimi toplumsal etkinliklerin gelişmesi istenilen aşamada olmayacak. Gelir dağılımının uygulanışında, gelirin emeğe göre dağılımı ile özyönetimde gerilemeler görülür. Bu, aynı zamanda sözü edilen toplumsal etkinliklerin rolünün de tam olarak anlaşılmasında bir sakınca doğuruyor, çünkü bu toplumsal etkinlikler de toplumsal gelişmemiz için hayli önemlidir.

Komünistler Birliği ile toplumumuzun tüm sosyalist güçleri kendi etkinliklerini arttırıp, bir an önce bu tür etkinliklerin sorunlarının dayanıklı bir esasa göre çözümünde kararlı olmalıdırlar. Bunu gerçekleştirmek için toplumsal etkinliklere ayrılan geliri yaratanlar verdikleri gelir miktarından kendilerini kopmuş saymamalıdır çünkü kendi çıkar birlikleri çerçevesinde bu gelir bölümlerinin hangi toplumsal etkinliklere verilmesi gerektiğini kendileri kararlaştıracaklardır. Bu yolla hizmetlerden yararlananların birlikleri ile toplumsal etkinliklerde birleşen emekçiler arasında mümkün olduğu kadar daha dolaysız ilişkilerin yaratılmasına olanak sağlanacaktır.

Toplumsal-siyasal birlikler özyönetimli karar almak için genel koşulları yaratarak sözü edilen özyönetimli haklarının toplumsal savunulması kurallarını saptayarak karşılıklı dayanışma örneklerini başlatacaklardır.

Komünistler Birliği, bu alanlardaki sorunların çözümünde düşünsel savaşımın taşıyıcısı olarak toplumsal etkinliklerde özyönetim ilişkilerini kısıtlamak ya da önlemek isteyen tüm düşünce, belirti ile eğilimlere karşı koymalıdır ya da sözü geçen ilişkileri yaygınlaştırıp ekonomiden mekanik bir biçimde yararlanarak toplumsal etkinliklere ulaşmak isteyenlere karşı savaşmalıdır, çünkü onlar toplumsal etkinliklerdeki özellikleri hesaba katmamaktadır.

(Yugoslavya Komünistler Birliğinin Dokuzuncu Kurultayına sunduğu raporundan alınmıştır. "Borba" gazetesi, 13 mart 1969)

GENEL HALK SAVUNMASI

Bizim, gördüğümüz manevralarda da başarılı çalışmasını denemiş olduğumuz genel halk savunması sistemimiz, uluslarımızın özgürlük gelenekleri ve tarihi çıkarlarıyla bütünüyle uzlaşmaktadır; bu sistem toplumsal ekonomik ilişkilerimizle özyönetimli sosyalist birliğimizin özüyle bütünsel olarak uyumludur.

Demek ki, sözü geçen sistemler bir yandan en büyük savunma yeteneğini sağlıyor diğer yandan da tüm bu sistem bir gereklilik olarak *özyönetimsel* niteliğiyle kendi varlığını oluşturuyor.

Bu yüzden *Genel Halk Savunması* sistemimizin güçlü olmasında burada işçi sınıfının çıkarları tam olarak ifadesini bulmaktadır çalışma örgütlerinin, yerel birliklerin, belediyeler ile Cumhuriyetlerin rolü ve sorumluluğu hayli artmıştır. Emekçilerimiz, tüm diğer toplumsal alanlarında olduğu gibi, savunma işlerinde de bir özne olmuştur. Demek, savunma işini tüm topluma aktarmakla, böylece savunmanın yalnızca özel örgüt ile organlara kalmamasıyla, bizler savunmanın gücünü birkaç kat arttırmış olduk. Aynı

zamanda Marksizm klasiklerinin *silahlanmış* halk ile ilgili düşüncelerinin uygulanışına doğru önemli bir adım atmış oluyoruz. Şimdi, özyönetimli toplumumuzda, gerçekten de savunma kaygısı, tüm insanların hak ve görevi olma olanaklarını yaratmıştır. Savunma bugün artık fabrikalarımız ile toplumsal-siyasal örgütlerimizin, okullarımız ile üniversitelerimizin yaşamaları ve çalışmalarının ayrılmaz bir bölümü olmuştur. Pek doğal ki, savunma sorunları tüm ortamlarda daha büyük ölçüde inceleme ve ilgi konusu olmalıdır. Savunmamızın gücünü aynı önemde iki etken oluşturmaktadır:

-Bir, hangi biçimde belirirse belirsin saldırıya karşı emekçilerimizin kararlı karşı koymalarındaki moral-siyasal gücü ile psikolojik hazırlığı

-İki, silahlı güçlerimiz ile tüm emekçi ve toplumsal örgütlerimizin yüksek askeri örgütlenişi, donatımı ile hazırlığı

Bu iki etken birbirlerini tamamlayan bölünmez bir bütündür. Salt moral-siyasal açıdan güçlü ve psikolojik bakımdan hazırlıklı olan kişiler savaşın getirdiği tüm zorlukları başarıyla yenebilir. Böylece, çok yönlü askeri hazırlıkla saldırı kesinlikle önlenir, daha doğrusu saldırıya uğranılmaz.

("Özgürlük 71" adlı manevraların bütünlenmesi sırasında Karlovaç'da yaptığı konuşmasından alınmıştır, "Borba" Gazetesi, 10 Ekim 1971)

İŞÇİ SINIFI- ESAS DEVRİMCİ ÖZNE

Kendi ülkelerinde sosyalist özyönetim kuramı ile uygulanışını geliştirmekte, Yugoslavya Komünistleri Marks, Engels ile Lenin'in işçi sınıfının rolüne ilişkin düşüncelerinden hareket etmektedirler. Bu düşünceye göre işçi sınıfı sosyalist toplumsal ilişkilerin yaratılmasında asıl temeli oluşturmaktadır, sosyalizmde ise devletin özel işlevi bulunmaktadır. Üretim güçleri üzerinde toplumsal sahiplik, özyönetim ile emeğe göre gelirin dağılımına dayanan sosyalist üretim ilişkilerinin gelişmesine bağlı olarak birleşik üreticilerin kendi çalışmaları, yaşamaları ile gelişmeleri yolunda gereken tüm sorunlarda söz sahibi olmaları göz önüne alınıp devletin rolü de değişecektir. Özgür birleşik üreticiler birliğini yaratmakla -bu bilinçli, planlı bir biçimde toplumsal üretimin bütün dallarının gelişmesine dayanacaktır- günden güne devlet mekanizmasının eski klasik yetkileri değişip kısıtlanmakta, buysa devleti tarihsel gelişim sonucunda kendiliğinden gelen "ortadan kalkma" yoluna sürüklemektedir.

Yugoslavya komünistleri her zaman işçi sınıfının devrimci yönetiminin yobazlaşmasına yol açan her girişime

karşı koymakta, böylece devletin ortadan kaldırılması ile toplumun bir tür gelişi güzelliğe bırakılmasından yana olan tüm anarşik düşüncelere de karşı çıkmaktadır. Komünistler Birliği'nin öncü rolü -Marksist bir ideolojiyle, kendi siyaseti ve devrimci eylemiyle -toplumsal gelişmenin yönelişini bilinçli olarak işçi sınıfının tarihsel çıkarlarının gerçekleştirilmesine doğru yöneltmektir.

Lenin'in, işçi sınıfının devrimde olduğu gibi sosyalist toplumunun kuruluşundaki tarihi ve yönetici rolüne ilişkin öğretisinin sürekli ve genel bir önemi vardır. Lenin, Marks ile Engels'in devletin sosyalizmdeki rolü ile sosyalist demokrasinin özüne ilişkin görüşlerini de daha da geliştirmiştir.

Lenin'in kuramsal çalışmalarında olduğu gibi, siyasi ereklerin yerleştirilmesi ile güncel pratik etkinlikler de Marks'ın işçi sınıfı özgürlüğe kavuşmasını kendi eseri olarak gerçekleştirmeli görüşü saptanıp kararlı bir biçimde uygulama alanı bulmuştur, dolayısıyla işçi sınıfı yeni toplum ile sosyalist toplumsal ilişkilerin kuruluşunda asıl temeli oluşturur, sosyalizm milyonların uygulama biçimidir. Bu yüzden Lenin, sürekli olarak şunu ileri sürmekteydi: Sosyalizmin gelişmesinde atılan her adım, işçi sınıfı ile diğer katmanların dolaysız sorumluluğu ile rolünün güçlü olması, devleti yönetmesi, toplumsal işler üzerinde söz sahibi olmasıdır. Bu yolda Lenin sosyalist demokrasinin özünü görmekteydi.

(Yugoslavya Komünist Birliğinin İkinci Konferansında sunmuş olduğu raporundan almıştır, "Komünist" gazetesi) 29.1.1972)

İŞÇİ SINIFININ İŞİ

Arkadaşlar, işçi sınıfının işi türlü fabrikalarda maddi gereçlerin yaratılmasıyla bitmemektedir, çünkü o güçlü bir moral, siyasal etkendir aynı zamanda. Pek açıktır ki işçi sınıfı fedakârlık etmek zorundadır. Etmektedir de çünkü bu, onun başlıca görevidir dolayısıyla işçi sınıfı sosyalist devletimiz gibi daha iyi bir sosyalist ruha bunu katmaktadır. Bu açıdan, İşçi sınıfımız pek çok fedakârlık örneği göstermektedir. Ne yazık ki, kimi başka ögeler ile etkiler de yok değildi, onlar ülkemizi dalgalandırmakla kalmış ama bir aosyalist ülkenin töresini bozucu belirtiler ortaya çıkamamıştır. Toplumumuzun temiz sosyalist ruhunu bulandırmaya çalışan dıştan bize sızan birçok etken olmuştur.

Ben bugün burada hepinize ve tüm Yugoslavya işçi sınıfına çağrıda bulunuyor ve bunu belirtmek istiyorum ki ülkemizin sosyalist ilişkilerinin haklılığı işçilere -sizlere- bağlıdır, buna göre ilişkilerin nasıl olacağı açığa çıkacaktır. Yalnız hangi ölçüde hem de ne değerde bir üretimin olması değil, ancak sosyalist Yugoslavya'nın nasıl olacağı da işçi sınıfımıza bağlıdır.

Günün birinde burada komünizmin gerçekleşip gerçekleşmeyeceği de size bağlıdır, bizim bu yolda da yandığımız sizsiniz. Rolünüz büyüktür. Var olan zayıflıklar olduğu kadar nereden gelirse gelsin dıştan sızan her türlü yabancı görüşleri sizin yok etmenizi bekliyoruz; bu sizin görevinizdir.

İşçi sınıfı ile Komünistler Birliği iç gelişmemizin yönünü çizmektedir. Komünistler Birliği gelişmemizden sorumludur. Bu sorumluluk salt bir yönetici ve denetimci güç olmasında değil, işçilerimizin nasıl işleyecekleri konusunda da yönetim gücü olarak ortaya çıkmalıdır. Bu sorun bizde biraz gevşemiştir. Komünistler artık kendi görevlerini bitirdiler gibi düşünceler yayılmaya başlamıştı. Evet hem yeterli olmayanlar hem de türlü mevki kapma amaçlarıyla Komünist Partisi'ne girmiş olanlar gerçekten de kendi görevlerini bitirmişlerdir. Bu tür kişilere Komünist Birliği'mizde yer yoktur. Ancak, komünistler bugün de ülkelerine bağlı yürütücü güç olarak ülkemizde sosyalist toplumsal düzenin haklı gelişmesi yolunda kendi görevlerini gerçekleştirmek zorundalar. Demek oluyor ki, işçi sınıfı bu gücü oluşturmaktadır; buna dayanıp Sosyalist Birliği'mizin moral siyasal çizgisini yaratıp koruyacaktır.

(Jeleznik'te İvo Lola Ribar kurumundaki konuşmasından alınmıştır, 1962)

SAPMALARA YER YOKTUR

Bizler işçi sınıfını ne zaman unuttuk? Hiçbir zaman. Sürekli olarak, toplumsal gelişmemizde işçi sınıfına karşı en önemli bir etken olarak davranılmasını istedik. İşçi sınıfı bütünsel kalkınmamızın temelidir, çünkü bu yeri başka kimse alamaz tezini savunduk, bugün de savunuyoruz. Komünistler işçi sınıfının öncüleridir, işçi sınıfının temel haklarının güçlü olması uğruna savaş veriyoruz. Bunu şimdi de anayasanın 21 ile 22 madde değiştirilmesiyle yasal bir biçime getirdik. Gerçekleştirilmesi yakındır. Ne var ki büyük direnmeler türlü gizli-kapaklı biçimlerde, ortaya çıkmaktadır. Kimileri işçi sınıfı, işçi sınıfı diye yalnızca yalancı timsah gözyaşları akıtmaktalar. Gerçekte teknokratizm, sınıfsal düşman -hepsi bu topluluğu girmektedir- kendi tavırları ve davranışlarıyla direnmektedirler. Bu yüzden Komünistler Birliği yalnızca yek vücut yetenekli de olmalıdır -hem kuramsal açıdan hem uygulama açısından-. Bunu onun en büyük bölümü gerçekleştirmelidir, çünkü yalnızca böylelikle işçi sınıfının toplumumuzdaki çıkarların karşı olan türlü karşı koyucuların oyunlarını aşmış olur, dolayısıyla işçi sınıfının karar sahibi rolüne karşı olan tüm belirtileri

önlemiş oluruz. Bu tür belirtiler ise az değildir, onlara karşı şimdi savaş vermeliyiz.

Gerçekte bizler, artık savaş içindeyiz ve bu yoldan bizi kimse döndüremez. Burada hiçbir biçimdeki liberalizm ile sapmalara yer yoktur. Bu çok zararlıdır onun için biz de bu akımlara acımasız davranacağız. Bunun hiç de geriye dönmek olduğunu sanmayın çünkü böylelikle halkımızın istediği haklı yolumuzda ileriye gideceğiz. İşçi yığınlarımız, haklı olmasaydık bizlere güvenirler miydi acaba? Bizler güçlü elden yana değiliz, ancak işçi sınıfının yeri konusunda olduğu gibi, komünistlerin öncü rolünde de kesinlikle kararlıyız.

Görüyorsunuz ya düşman ögelerin, sınıfsal düşmanlarımızın çok sayıda olmayışı bizim mutluluğumuzdur. Onlar hiç de geniş bir çevreyi oluşturmamaktadır. Büyük yığınlar, daha doğrusu toplumumuzun temeli sağlamdır. Halk ise bizden düzen getirmemizi bekler.

("Öncü ve biricik Partiye sahip olmalıyız" adı altında "Vyesnik" gazetesine verdiği mülakatından alınmıştır, "Vyesnik", 8.X.1972)

ÜRETİCİ VE YÖNETİCİ OLARAK İŞÇİ

İşçi özyönetiminin ilân edilmesinden bu yana 10 yıl geçmiş oluyor. Bu kısa dönemde, kuşkusuz işçi sınıfının çok büyük olan rolü, daha doğrusu bir sosyalist ülkenin dolaysız olan üreticilerinin rolü belki de bütünüyle gerçekleşmiş sayılamaz. İşçi özyönetiminin gelişmesinde büyük başarıların elde edilişi bir yana, şunu bilmeliyiz ki bu süreç şimdi ileride de gelişmelidir. Ancak geçen 10 yıl süresince elde edilen başarılar çalışma örgütlerinde üreticiler arasındaki ilişkilerin olduğu gibi üreticiler ile birliğimiz, üreticiler ile komünler arasındaki ilişkilerin daha da gelişmesi için olanaklar yaratmıştır.

İşçi özyönetimini ilân ederken, bizler doğal olarak, sendikaların sırtına büyük görev yükletmiştik. Şu bilinçteydik ki, işçilerimiz daha kuruluşu tamamlanmış bir işçi sınıfının özelliklerini miras olarak kazanmamışlardır.

Köylerden endüstriye çok sayıda yeni işçi gücü akımı yüzünden şunu göz önünde bulundurmak zorundaydık: Sendikalar özellikle bu yeni işçilere karşı ilgi göstermelidir. Sendikalar gerçekten de geçen 10 yıl süresince köyden

endüstriye gelen hem de eski tavırlarının kalıntılarını taşıyan bu tür insanların eğitilmesi konusunda kendi görevini yapmıştır. Sendikalar böyle işçileri bilinçlendirmede görevlerini başarıyla gerçekleştirmişler, dolayısıyla bu yolda büyük rol oynamışlardır. Bugün görünüş bütünüyle açıktır.

İşçi özyönetiminin yerleştirilip şimdiye dek olan gelişmesiyle ücretli ilişkilerin esas ögelerini yok etmiş olduk, ancak bu dönemde kimi ögeler sonuna dek aşılmış sayılamaz. Bu bir yana, işçimiz içinde üretici ile yönetici rollerini birleştirerek, günden güne bu gibi kalıntılardan arınıp plânlamaya, gelir dağılımına, ödüllenme siyasetinin yürütülmesine ne denli çok oranda dolaysız bir biçimde katılırsa bu tür kalıntılardan o denli çabuk kurtulacaktır. Demektir ki işçi, artık ücretli işçi olmaktan çıkıp toplumumuzca kendisine verilen en önemli rollerden birini taşıyan bilinçli bir üretici olarak bugün bütünsel toplumsal yaşamımızda en önemli bir etken oluyor. Üreticilerin durumlarının bu köklü, devrimsel değişmesi sürecine sendikalar ileride de büyük katkıda bulunacaklar.

(Rad gazetesinde yaptığı konuşmasından alınmıştır, 1960)

BİLİNÇLİLİK

Burada İşçi Konseyi üyeleri ile konuştum, onlar kurumlarının yönetim işlerinde günden güne kendi rollerinin ağır bastığını söylüyorlar. Bu pek doğal; bu rol anlaşılmadan, bunun bilincine varmadan, çalıştıkları yerin kendi malları olduğu kadar aynı zamanda toplumsal bütünün de malı olduğunu anlamadan gerçekleşemez. Siz kendiniz de biliyorsunuz ki gelecekteki gelişmemiz için bu rolden yararlanılabilir. Bu yolda güçlüklerle karşılaşacağımızı önceden de biliyorduk ama yine de söylemek zorundayım ki çok daha büyük güçlükler bekliyorduk. Beklediğimizin aksine, genç işçi kuşağımız (İngiltere ve diğer gelişmiş endüstri ülkelerinde olduğu gibi bizde eski işçi kuşakları yoktur) şunu kanıtlamıştır ki köylü çocuklarımız fabrikalara gelince sosyalist toplumdaki bilinçli üretici, bilinçli yeni sosyalist toplumun kurucusu rolünü pek çabuk anlıyorlar. Bu yüzden fabrikalarımızın işçi kolektiflerini (birliklerini) takdir ediyorum.

(Smederevska Palanka'nın "Goşa" kurumu işçileriyle yaptığı konuşmasından alınmıştır, 1952)

EKONOMİK BİRLEŞME

Bizler kooperatifçilik ile birleşmeyle ilgili konular da konuştuk, ancak bu yolda cumhuriyetlerde kimi direnmelerle de karşılaşıyoruz. Genel Yugoslav görüşüne göre kooperatifçilik ile birleşme söz konusuyken şu düşüncedeyim ki, kimi cumhuriyetler bu yolda engel oluşturmamalı ve gittikçe yatırımlarımızın genel Yugoslav sınırlarına doğru yönelmesinden yana olmalıyız. Bu bir genellemedir ama gerçektir. Açık olan şudur ki, ben yatırım siyasetimizin, kredi siyasetimiz ile değerlerinin değişmesinden yanayım.

Büyük ekonomi birleşmelerinden söz edilirken, bu sırada dünya çapında bile birleşme söz konusuyken, bir sosyalist ülkede birleşmenin gerekçesini tartışmak hiç de yerinde değildir. Ekonomik birleşmenin taşıyıcısı kim olmalı? Siyasi organlar mı, üreticiler mi? İşçi ile toplumsal özyönetimle ilgili yasayı getirmişken ben bunda Yugoslavya'nın toplumsal gelişmesinin mayasını görmüştüm.

Bu gelişmeyi sırtında kim taşıyacak? Pek doğal ki üretimciler, işçiler ve kolektifler; çünkü onlar üretimin gelişmesi yolunda genel planda Yugoslavya çapında birleşmeyi

heveslendirecek olan yöntemler ile olanaklar sayesinde kendi çıkarlarını da sağlayacaklardır. Şimdiki maddi durumumuzdan hareket ederek ve fonlarımızın iyice merkezileşmiş olduğunu bildiğimizden bu durumdan türlü yan olumsuzlukların çıktığını da görüyoruz. Biz her şeyde merkezciliği istiyoruz ancak maddi gereçlerin merkezileşmesini istemiyoruz, çünkü onlardan federasyon yararlanabilecektir.

Şu düşüncedeyim ki Yugoslavya'da ekonomik birleşmeler önce üreticiler alanında olmalı, çünkü üreticiler bu gibi gereçlerin yaratılmasını gerçekleştirmektedir. Fabrikalara denetim dışı gereç vermekten yana değilim, çünkü bu gibi durumlarda belirli gelişigüzellik ile sapmalara yol açılabilir. Ancak bunu düşündüğüm zaman bankalar dışı kredi sisteminin değişmesini göz önünde bulunduruyorum. Komünal bankalara olduğu gibi cumhuriyetlere de daha çok gereç verilmeli, bu sırada çalışma kurumlarına da daha çok gereç bırakılmalıdır. Denetimin yerleşmesi, yeni araçların getirilmesi ile bu gereçlerin yararlı olacağı gerekçesini ben de kabul ediyorum. Bunun sağlanmasında çalışma kurumlarında toplumsal özyönetimin daha da gelişmesi için maddi esasların yaratılması ile birleşmeleri olanaklarını görüyorum. Bunun hiç de basit bir iş olmadığını, tüm işin iyice incelenme gerekçesini anlıyorum, çünkü böylece haklı bir gelişmenin olanakları da bulunmuş olur. Bu konuda yine de acele etmemeliyiz, işler düşünülerek ele alınmalı çünkü durum olduğu gibi kalırsa yerelcilik belirtileri ile bütün doğal sapmalara yol açılabilir, verimli olmayan birçok kurumlara yatırım yapılabilir ve herkes salt kendi isteğine göre bir kurma gerekçesi ileri sürebilir, bununsa şimdiye dek birçok sakıncaları görüldü.

Fonlar sorununa bir daha dönüyorum. Fonların nerede ve kimlerce kullanılacağı konusunda burada kimse

konuşmadı. Cumhuriyetler ve komünlerle ilgili konularda yalnızca genel olarak konuşuluyor, oysa çalışma kurumları anılmıyor bile. Bizler çalışma kurumlarına onlara üretim için gerekli olan kimi fonlar bırakmalıyız. Şimdiye kadar her şeylerini alıp amortizasyon açısından karşı yatırım yönünde etki yapıyorduk. Buna ilişkin kararlarımızda çalışma kurumlarına ne kadar ve nasıl gereç bırakacağımızla ilgili kesin kararlı olmalıyız. Karşı merkezcilik, gereçlerin adaletli dağılımını sağlayarak insanları belirli memurlara bağlı kalmaktan kurtarmalı, ihtiyaçları için yakartmaktan vazgeçirtmeli ve insanlar belirli gereçleri bağımsız bir biçimde kullanmalıdır. Bizler fonlardan bağımsız kullanış için belirli gereçler bırakmışsak da bu yeterli değildir. Geniş üretim için bu yolla ileri gidilemez. Bu yüzden kurumlarımız ile endüstrimizin daha normal hem de başarılı gelişmesini istersek sözü edilen gereçleri tam olarak saptamak zorundayız.

(Yugoslavya Komünistler Birliği Merkez Komitesinin dördüncü Planer oturumunun sonunda yaptığı konuşmasından alınmıştır, 1962)

ÇALIŞMA KOLEKTİFLERİ

Bildiğiniz gibi, ben son zamanlarda ülkemizin birçok yerleri ile birçok çalışma kolektiflerini ziyaret ettim. Her yerde şu kanıya vardım ki dolaysız üreticiler ekonomimizin çağdaşlaştırılması ile en geniş birleşme sürecini kesinlikle desteklemekteler. Onlar kendi dar çevrelerine kapanmayı istemiyor çünkü tüm bölgecilik ve özerklik yanlısı eğilimleri yabancı buluyorlar. Evet, doğrudur ki birçok zorluklarla karşılaşıyoruz ara da sırada anlaşmazlıklar da oluyor. Bu sırada baskı yoluyla küçük çıkarlar ileri sürülüp bir bütün olarak Yugoslavya'nın çıkarları gözden kaçırılıyor. Oysa, şunu unutmamak gerek ki salt özyönetimli sosyalizm sistemi daha da güçlendirmekle, en geniş çalışan insanın durumunu daha da güçlendirmekle ve uygulamada Yugoslavya Komünistler Birliği'nin öncü ülkücü-siyasi rolünü gerçekleştirmekle, Yugoslavya Komünistler Birliği'nin Dokuzuncu Kurultayı kararlarına sadık bir biçimde gerçekleştirmekle, tüm bu zayıflıkları en etkili bir biçimde yenmiş olacağız.

(Yugoslavya Komünist Partisi ile Yugoslavya Gençlik Komünist örgütünün 50. Yıldönümü dolayısıyla Zagrep'te düzenlenen mitingte yaptığı konuşmasından alınmıştır, Vyesnik, 10.1.1969)

SOSYAL AYIRIMLAR ÜSTÜNE

Sosyal eşitsizliğin çok ciddi bir sorun olduğunu iyice anlattınız. Ancak bu durumda üretimde ödüllendirilme farkları ile başkasının hesabına zenginleşmeyi bazen karıştırmamak lâzım. İkincisi sosyal eşitsizliği yaratmaktadır çünkü bir uzman işçi basit bir işçiden daha yüksek maaş alırsa bu normal olup sözünü ettiğimiz eşitsizlik değildir. Bazen ülkemizdeki sosyal eşitsizliklerin yaygınlaşıp toplumumuzun sosyalist karakterinin yitirildiği kanısına varılır.

Demek oluyor ki özellikle zenginlik söz konusuyken birçok nedenler vardır. Buna ilişkin iyice incelemeler ile plân yapılmalı, yönetimden tabana inilmeli, dolayısıyla sendikalarda da zenginleşmeye karşı genel bir savaş açılmalıdır. Buna gitmek zorundayız. Sizler bugün yazlık villalar ile evlerden söz ettiniz. Kimilerinin yüzlerce milyon eski dinarı aşan değerde evleri vardır. Bu parayı nasıl bulmuşlardır, bu para onlara nerden gelmiş? Ben bir iki ay yazlığa gidilecek, bir küçük hafta sonu tatil evine karşı değilim. Ancak deniz kıyılarında olduğu gibi kentlerde de kurulan lüks binalara karşıyım. Bu binalar için harcanan parayı bir yerden kazanmak

gerekir. Bunu kim kazandı? Bunu gerçekte üreten işçi kazanmalıydı. Marksist açıdan gereçler kendiliğinden gelmez, onlar herhangi bir yerden kazanılmıştır. Bunu ise işçi sınıfı kazanmıştır. Bu yüzden sözü edilen belirtilere karşı kampanya uygun değil ancak sistemli ve köklü bir savaş yürütmeliyiz.

Zayıflıklarımızdan biri de işçilerin kendi çocuklarını öğrenime sahip edememeleridir. Üniversiteler ile diğer yüksek okullara çoğunlukla memurların çocukları gidiyor. Onlar da işçiydiler diyenler var. Ben de işçiydim, oysa şimdi işçi değilim. Lenin, sosyalist aydınlar işçi sınıfının yararına çalışmalıdır demiştir. Bizim aydınlarımızda bir bütün olarak işçi sınıfının hizmetinde olmalı. Kanımca, sosyalist ilkelere bağlı olan namuslu aydınlarımız da işçi sınıfının bir bölümüdür. Ne var ki, aydınlarımız yönetici değil, işçi sınıfının hizmetinde olmalıdırlar. Bizim aydınlarımız böyle olmalı.

Köyümüzün gelişmesini düşünerek köylülerimizi artık pek az köylü sayıyorum. Özellikle tarım kombinalarında çalışan köylüler artık köylü değil, işçidirler. Çünkü bizde, yavaş da gelişse tarımın endüstrileşmesi sürmektedir.

Şimdi yaratmış olduğumuz kombinalar tarım ham maddelerinden amaca uygun üretim yapıyorlar. Bu yüzden orada çalışanları işçi sınıfından sayıyorum. Demek ki açıklanması gereken birçok şey vardır.

Şu düşüncedeyim ki, Yugoslavya Komünistler Birliği esas örgütleri, çalışma örgütleri şubeleri çerçevelerin de ya da ekonomi birlikleri çerçevelerinde olmalıdır, ancak şimdiye dek olduğu gibi bu gibi örgütlerde birkaç yüz kişi üye olarak bulunmamalıdır. Çünkü bu tür büyük esas örgütlerden işçiler ayrılmaktadır nedeni de örgütte kendi

bulunuşunun anlamını görmemesi. Bura da işçi, çok az söz sahibi olabiliyor, bunun için de sosyalist toplumumuzun siyasetinin yaratılmasına katılamıyor. O yalnızca çalışıp didiniyor. Öyleyse neden parti ödentisini ödeyeyim diye kendi kendine soruyor.

İşçi sınıfı üstüne konuşurken özellikle düşük gelirli işçilerin ödüllendirilmesi sorunu ortaya çıkıyor. Bunu temelden ele almalıyız. Pek doğal ki, bunda tümel bir tavır alınmamalı, çünkü düşük gelirlilerin nedenleri ile koşulları ayrı ayrıdır. Örneğin, ellerinden başka hiçbir şeyi olmayan, buna karşılık karısı ile iki, üç çocuğu olan işçinin maaşı mutlak yükseltilmelidir. Fabrikada çalışan, buna karşılık kentte yaşamayan ve köyde kendi evi ile malı olan işçinin durumu ise bambaşkadır. Böylelerinin geliri, bir ek gelir olarak, kendisine o denli düşük gelmez. Ne var ki onların da maaşları artmasın demiyorum.

Burada en yüksek maaşları da düşünmeliyiz, çünkü ödüllendirmede büyük ayırımlar vardır. Fabrika içindeki işçilerin maaşlarını kastetmiyorum, ancak aynı nitelikte olan kişilerin maaş ayırımlarını söylüyorum. Aynı işe farklı ödeme yapılıyor. Bu sorunun çözümüne sendikalar daha çok yardım etmek zorundadır.

Daha birçok şeylerden söz ettiniz. Tüm konuştuklarınızı çok büyük ilgiyle dinledim ne var ki bütün bunları ele almayacağız. Çözümüne ivedilikle geçilmesi gereken birçok sorunlar bugün çalışma örgütlerini uğraştırmaktadır. Kanımca sendikalar, çalışma örgütlerimizde özyönetimin tehlikesi olan teknotratizme karşı daha etkin, daha ısrarlı ve daha enerjik bir savaş vermelidirler. Buna pek çok yerde rastlıyoruz. Çünkü, teknokratlar fabrikalarda bulunduğu gibi siyasal topluluklarda da bulunuyor. Bizler bu tür

siyasal toplulukları da biraz elden geçirmeliyiz. Siyasal topluluklarda bulunan teknokratlar fabrikada olanlara destek olup işçi sınıfının haklarının büsbütün bir yana itilmesine neden olmaktalar. İşçinin, özyönetimcinin haklarını çalışma örgütlerinde teknokratlar sömürmektedir. Biz buna izin vermeyeceğiz, bu gibi girişimleri önlemeliyiz.

(Yugoslavya Sendikalar Birliği Konseyinin geniş oturumundaki konuşmasından alınmıştır, Vyesnik, 19.XII.1971)

KOL EMEĞİ, KAFA EMEĞİ

Bundan sonra, burada, kol emeği ile kafa emeği arasındaki ayrımların azalması sorunu da vardır, bu sorun ödüllendirme biçiminde ortaya çıkar. Aldığım mektuplara dayanarak bunu söylüyorum, bundan Sekizinci Kurultay'da da söz edildi, bunu bende diğer arkadaşlar da konuşmalarımızda sık sık ele alıyoruz. Ancak, bunu daha enerjik bir biçimde çözümlemeliyiz. Örneğin, nitelikli işçi ile yüksek nitelikteki işçilerin ödüllendirilmesi ihmal etmişizdir, uzmanların ödüllendirilmesindense söz bile edilmez. Bu yüzden pek çok yanlışlar olmuştur çünkü herkese aynı maaşı verme gelişigüzelliği bizi sınırlandırıp üretimin ilerlemesi konusunda kimin ne katkıda bulunduğunun hesabı yapılmamıştır.

Tüm nitelikli işçiler ile yüksek nitelikteki işçilerimiz ve uzmanlarımız Almanya'ya, İsveç'e ya da Fransa'ya çalışmaya yalnızca araba almak için gitmiyor ama böyleleri de var.

Tıpkı bunun gibi endüstride çalışan nitelikli işçilerden daha çok maaş alan, buna karşılık en basit masa başı işini yapanlar da var, bunu kesinlikle ortadan kaldırmalıyız.

Bütün bunlar, çalışma kolektiflerimizi yakından ilgilendiriyor. Dolayısıyla bu kurultayın oturumunda endüstride olduğu gibi genel olarak da özyönetimin daha da gelişmesini tartışıyoruz. Buna göre, çalışan insanlarımız, uzman kişilerimiz, bu sırada çalışma örgütlerini kendi örgütsel yetenekleriyle ilerleten yöneticiler katkılarına göre, ödüllendirilmelidir. Öbür yandan ödüllendirmedeki büyük çelişkiler sorununu da incelemeliyiz. Bu yüzden en düşük geliri işçilerimiz gibi genellikle çalışan insanlarımız da öfkelenmektedir. Bu genel olarak türlü yönetim yerlerinde bulunan kadroların işidir.

(Yugoslavya Komünistler Birliği Merkez Komitesinin Üçüncü Kurultayı sonundaki konuşmasından alınmıştır, 1966)

YUGOSLAV İŞÇİ SINIFININ BİRLİĞİ VE EGEMENLİĞİ

Kimi eğilimlere göre işçi sınıfı ulusal sınırlar içine kapanmalıdır. Ancak, Yugoslavya'da tek işçi sınıfı olan Yugoslavya işçi sınıfı vardır. Bunu işçi sınıfı karışık olarak yaşadığı için, Sırbistan'da, Slovenya'da Hırvatistan ve öteki cumhuriyetlerde türlü uluslardan kişiler çalıştığı için söylemiyorum.

İşçi sınıfı birçok nedenlerden, özellikle ülküsel nedenlerden tektir ve o hiçbir surette işe alınması söz konusuyken ayrıma tabi tutulamaz. Ben her vakit şunu belirtmekteydim ki ekonomimizde, genel olarak kamu yaşamamızda, yeteneklilik ilk plâna alınmalı, doğal olarak olumsuz belirtilerin ortaya çıkmaması için bu sırada ulusal öğede hesaba katılmalıdır.

Kısaca şunu demek isterim ki, işçi sınıfını cumhuriyetlere göre ayıramayız. O, Yugoslav işçi sınıfıdır. Onun için de her şeyden önce kendi cumhuriyetinde karar sahibi bir etken olmaktadır ve bu böyle kalmalıdır. İşçi sınıfı, bugün burada da denildiği gibi, cumhuriyetinde en önemli

yönetim öğesi olmalıdır. Bizler işçi sınıfına pek çok vaatlerde bulunduk, oysa bunun pek azını gerçekleştirdik. Bu yüzden işçi sınıfına ilişkin Anayasa değiştirgelerinin uygulamadaki gerçekleştirilmesini özellikle daha enerjik olarak ele almalıyız.

(Yugoslavya Komünistler Birliği Başkanlığının 21.oturumundaki konuşmasından alunmıştır, "Komünist", 9.XII.1971)

MİLLİYETÇİLİK ÜZERİNE

Siz bugün burada işçi sınıfı arasında milliyetçiliğin bulunmadığından söz ettiniz. Bunu tümel olarak ele alırsak yargımız tamdır. Ben de aynı düşüncedeyim, işçi sınıfı milliyetçiliğin taşıyıcısı değildir. O enternasyonalist yönelişlidir, daha doğrusu işçi sınıfı arasında bir ülkede olduğu gibi, dünyada da dayanışma vardır. İşçi sınıfı daha çok kazanç gördüğü yere gitmek ister. Bu yüzden Yugoslav işçi sınıfının devinimi çok güçlüdür.

Güneyden kuzeye çabucak gidilir. Öyleyse nasıl olabilir de işçi sınıfı cumhuriyetlere, bölgelere, komünlere ve buna benzer şeylere ayrılabilir. İşçi sınıfı tektir, çıkarları da tektir. Her cumhuriyette, doğal olarak özel çıkarlarda var ama onların ortadan kaldırılması yolunda cumhuriyetler savaşmalıdır.

İşçi sınıfı çok daha etkin olmalıdır; onun sesi çalışma yerinde duyulmalıdır. Örneğin, bunu Sisak Demirdökümü yapmıştır. Bu beni çok sevindirdi. Zagreb işçi sınıfı -şu bilinen kargaşalıkta- aynı davranışı göstermiş, komünistlerin de katıldıkları geniş bir devinimin yaratılmasında

reformcular çizgisinden olmadığını kanıtlamıştır. Onlara açıkça Komünistler Birliği'nin gereksiz olduğu söyleniyordu. Bunun aşılmış bir şey olup genel, geniş bir ulusal devinimin gerekçesi ortaya atılıyordu. Bu bana çok tehlikeli bir şey olarak gözükmektedir, öyle ki bu tür belirtiler, örneğin geçmişte salt Avrupa'da değil, dünyada bile yıkımlara yol açmıştır.

Egemenlik, egemenlik, egemenlik sürekli olarak gündemde bulunan bir sorundu. Ben Zagrep'te arkadaşlara şu egemenliğin ne olduğunu nasıl bir egemenliğin söz konusu olduğunu sormuştum. Bizler tek egemenliğe sahibiz. Bu Yugoslavya'nın dışa karşı egemenliğidir. Onu korumuşuz, ileride de koruyacağız. Oysa özellikle 21 ile 22 Anayasa değiştirileri dışında bir egemenlik söz konusu değildir, burada söz konusu işçi sınıfının egemenliğidir. O her cumhuriyetimizde toplumumuzun başlıca temelidir. İşçi sınıfının bu egemenliği, federasyonun anayasal değiştirilerinde belirtildiği gibi ve cumhuriyetler çapında belirtileceği gibi bizim iç egemenliğimizdir. Bütün ötekiler bağımsız gelişme, bir cumhuriyetin diğer cumhuriyetin işlerine karışmaması bu iç egemenliğe düşmektedir.

Ancak hiçbir biçimde yeni bir devletin kurulması düşünülemez. Bizler Marksist-Leninist öğretinin devletin ortadan kalkma kurallarını çoktandır kabul etmişizdir. Aslına bakarsanız bizde devlet epeyce ortadan kalkmış bir durumdadır. Birçok yetkiler federasyondan cumhuriyetlere aktarılmıştır. Bütün bunlar, devletin ortadan kalkışı demektir.

(Yugoslavya Sendikalar Birliği Konseyinin Büyük Oturumundaki konuşmasından alınmıştır, Vyesnik, 19.XII 1971)

SINIFSAL KARAKTER

Birliğimizin sınıfsal karakteri, toplumumuzu bir sözle niteleyen özyönetimle ilgili burada çok konuşuldu, ben de çok konuşuyorum. Bu asıl sorunumuz olup bu yüzden özyönetim, özyönetimcilerin rolü, işçi sınıfının güçlenmesi yolunda yürümek zorundayız. Ben, üreticiler arasında yalnızca işçi sınıfını, düşük gelirli fabrika işçisini değil, ancak aydını, namuslu sosyalist aydınları, mühendisler ile üreten tüm kişileri sayıyorum. Bunların hepsi özyönetimcilerdir, işçi sınıfıdır, bunlar toplumsal birliğimizin temelini oluşturmaktadır.

Burada bununla ilgili olarak pek az konuşuldu. Şu yüzden de pek az konuşuldu çünkü uzun süre işçi sınıfının özyönetimcilerine, fabrikalarda, kendilerine anayasaca sağlanan haklar verilmemişti, çünkü bu haklar iyice incelenmemişti. Şimdi bütün bunları, 21 ve 22 madde değişiklikleri kapsamış oldu, dolayısıyla daha da incelenecektir. Bunlara karşı direnenler vardır, ancak onları kesinlikle yok etmeliyiz. İşçi sınıfı, özyönetimciler, kolektifler, onaylamış olduğumuz siyaset yüzünden hayal kırıklığına uğramamalıdır, biz buna izin vermeyeceğiz. Bu siyaset birçok belgelerimizde ortaya

konduktan başka, tüm Özyönetimimizin kanı ve eti olmalıdır. Saptadıklarımızı ve söz verdiklerimizi uygulamada gerçekleştirmek zorundayız. Nereye baksanız hep yeni şeylerle karşılaşıyorsunuz. Ben burada 4 yıl bulunmadım, şimdi de birçok şeyin kurulduğuna tanık oldum. Tüm Yugoslavya'da kuruluyor. Bunlar nereden geliyor, bunu kuranlar kimdir? Bunu çalışma örgütleri, işçi sınıfı, nitelikli kol işçileri, teknisyenler ile mühendisler ve diğerleri yaratmaktadır. Bunlar buradan gelmiştir. Marksist açıdan artı değerin nasıl yaratıldığı ve kimin tarafından yaratıldığına bakarsak, hemen anlarız ki bunu yaratan çalışan, üretendir; yoksa artı değerle başkasının sırtından zenginleşen değil.

Buna göre, bizler üreticilerin durumunu güçlü kılıp bununla tüm çalışan insanlarımızı tanıtmalıyız. Aynı zamanda, bireylerin olumsuz durumlarını genelleştirmeden dramatize etmemeliyiz, aksine onlara karşı savaşmalıyız. Bu sizin örgütünüzün, özellikle de komünistlerin görevidir. Açık söyleyeceğim, kimilerince gösterilmek istendiği gibi görmüyorum durumumuzu buna karşılı kimi yöneticiler ve bu yöneticilerin davranışları iyice sorumsuz açıklamalarıyla da hemfikir değilim. Yugoslavya olduğumuz bile unutuluyor bazen. Cumhuriyet adına konuşulup Yugoslavya adına susulmakta. Yugoslav olduklarından utananlar bile var. Ben kendim için diyorum: Yugoslav'ım ve başka hiçbir şey olamam. Kendi yükümlüğüm, kendi mevkiim, kendi ruhumla Yugoslav'ım. Oysa Hırvatistan doğumlu olduğumu da hiçbir vakit gizlemiş değilim. Neden şimdi Hırvat olduğumu ileri sürmeliymişim. Ben Yugoslavya'da işçi sınıfı içinde büyüdüm. Benim gibi daha yüz binlerce insan vardır.

(Karlovaç'da, Yugoslavya Yedek Subaylar Birliği Kuruluyla konuşmasından alınmıştır, "Borba", 7.X.1971)

İŞÇİ SINIFI VE YENİ ANAYASA

İşçi sınıfımız şunu görüp hissetmelidir, bu tüm üst yapımızın, tüm sosyalist birliğimizin temeli olan bir anayasadır. Çalışan insanlar gerçekten de bu anayasada kendilerini ve ileride haklarının önceleri olduğu gibi kaba bir biçimde zedelenmeyeceği hususunda garantilerini bulmalıdırlar.

Çok açıktır ki her şey istediğimiz gibi düzgün gitmeyecektir ne var ki her komünistin görevi, sürekli olarak uyanık olup, gerçek işçilerin emek artısının şimdiye dek olduğu gibi değil de bütünsel sahipliğinin ortaya konması konusunda tam olarak etkinlik göstermelidir. Arkadaşımız Kardelj çok açık olarak şunu söyledi: Bu emek artısı türlü devlet, banka ve diğer yerlere dağılmaktadır; işçinin bu yoldaki etkisi ise gerçekten de ifadesini bulamıyordu. Şimdi önemli olan şudur; daha başlangıçta işçi sınıfı tüm bu değişmelerin anlamını kavramalıdır, çünkü o düş kırıklığına düşmemelidir. Demek ki tüm ölçüleri ele alıp, Komünistler Birliği öyle bir örgütlenecek ki gerçekten sorunları başarıyla çözümleyecektir.

(Yugoslavya Komünistler Birliği Başkanlığının 21 oturumdaki konuşmasından alınmıştır, "Vyesniks", 3.111.1971)

ANAYASAL DEĞİŞİKLİK

İşçi anayasal değişikliklerinin onaylanmasından sonra, dolayısıyla işçi sınıfının birleşik emek örgütleri çerçevesi içinde karar verici rolünün gerçekleştirilme biçimleri saptanmışken, doğal olarak bir adım daha ileri atmalıydık. Daha doğrusu, işçi sınıfına toplumsal üretim sürecinin bütününde söz sahipliği saylayabilecek olan toplumsal-siyasal ekonomi sistemimizi geliştirip özyönetimimiz, -birleşik temel emek örgütlerinden başlayarak, belediyeden federasyona dek, tüm toplumsal yaşama alanlarını- bu doğrudan doğruya anayasal değişikliklerin ikinci dönemdeki görevidir.

Sözüm ona işçiler konusundaki değişikliklerinin gerçekleştirilmesi söz konusuyken, pek açıktır ki uzun vadeli bir süreç olarak özyönetime yeni yollar açacaktır. Ancak, bunların şimdiye kadar ki uygulanmalarından memnun olamayız. Nedenler her şeyden önce, bürokrat, devletçi ve teknokratik karşı koymalarda yatmaktadır. Artı değerin önemli bir miktarını ellerinde tutan bu gibi güçlerin elinden doğal olarak anayasa değişiklikleri yönetimi alıyor, öyle ki onlar artık işçiler ile onların yaratıcılık sonuçlarına istedikleri gibi el atamayacaklar. Öyle örgütler vardır ki

anayasa değişikliklerini salt biçimsel açıdan ele alıyorlar, çoğunlukla örgütsel açılardan hareket ederek kolektifte toplumsal-ekonomik ilişkilerinin köklü değişmesinin bunların özü olduğunu gözden uzak tutuyorlar. Bu yüzden bu tür önemli bir işte işçilerin en yaygın katılışı gerek işçi yönetiminin gerçekleştirilmesi için esas siyasi yönelişi konusunda yeni anayasa sistemi toplumumuzda şimdiye dek yapılan devrimsel değişmelerin organik bir devamıdır. Tarihi Antifaşist Yugoslavya Halk Kurtuluşu Meclisinin ikinci tarihi oturumundan başlayarak, 1946 yılında getirilmiş olan anayasa ile 1953 yılı anayasasından 1963 anayasasına dek yeni anayasa sistemi, Sosyalist Federatif Birliği'mizin anayasal hukuksal kuruluşunun bir devamıdır. Yeni anayasa, bugünkü dönemle uyumlu olarak, dolayısıyla varılan başarılar ile toplumumuzun gelişme aşamasına dayanarak, işçi sınıfının tarihsel katlanmaları ile çıkarlarının bir ifadesidir.

Yeni anayasanın metin taslağında öncekinden çok daha iyi şu husus açıklanmaktadır; toplumsal mülkiyet bir bütün olarak toplumun malıdır. Demek oluyor ki toplumsal mal ile geliri herkes genel bir toplumsal çıkar olarak ele alıp, ona göre saptanmış toplumsal anlaşmalar ve sözleşmelere dayanarak davranmalıdır. Çünkü örneğin, herhangi bir birleşik emek örgütünün yaratmış olduğu gelir, eninde sonunda salt burada çalışan işçilerin çabalarının bir sonucu değil ancak bir bakıma tüm insanların bu sırada önceki kuşakların da bir ürünüdür.

Ekonomik sistem öyle bir tavır almalıdır ki, toplumsal üretimde işçi sınıfına önce rol sağlayacak, dolayısıyla üretim projelerini gerçek üreticiler, daha doğrusu birleşik emek yönetecek, bu sırada özyönetimin işlevselliği de sağlanacaktır.

Bütünsel ekonomik sistemimizde yaygın üretimin önemli bir yeri vardır. Biz sürekli olarak belirtmekteyiz ki, ekonomimizin kendi kendini finanse etme aşaması aşırı bir biçimde düşüktür, öyle ki birikimimizin salt yüzde 25'i üretici toplum kesimine aittir ve tüketim alanı daha büyük miktarda gereçlere sahiptir vb. Bu gibi bir durum özyönetimin hiç de özüyle uzlaşamamaktadır, öyle ki bu alanda köklü değişmelerin yapılması zorunludur. Burada kesinlikle devletin finans gücü (Federasyondan başlayarak, cumhuriyetlerden kömünlere dek) banka gücü, alım satım işlerini gören örgütlerin ve çeşitli fonların gücü kısıtlanıp bunlar gerçek üreticilerin maddi temellerinin yararına olmalıdır. Yaygın üretim sistemi, ekonomiye yüksek aşamalı kendi kendini finanse etmeyi sağlayıp gereçlerin özyönetimli anlaşma ile toplumsal anlaşma esaslarına dayanarak birleşmesini sağlamak zorundadır. Bu yolla, ekonomideki bağlanma ile birleşmenin daha geniş bir süreci de hız kazanacaktır.

(Federasyon Genel Kurultayının Birinci oturumuna sunduğu raporundan alınmıştır. "Borba", 24.IV. 1973)

DELEGE SİSTEMİ

Son seçimlerde delegasyonlara yaklaşık 700 bin isçi ile yurttaş seçilmiştir. *Hemen her 12. seçmen* ya delegasyonların birinde üyedir ya da diğer özyönetim organlarının üyeliğini yapmaktadır. Bu da gösteriyor ki, çalışan insanların, üreticiler ile yurttaşların, dolaysız bir biçimde yönetime, toplumu yönetmeye katılışlarının geniş olduğunu göstermektedir. Bu tür bir sistem, işçi sınıfına, çalışan insanlar ile yurttaşlara öyle bir özgürlük ile kendi yaşaması ve çalışma koşullarını etkileme olanakları sağlamaktadır ki işçi sınıfı, uzun süreli kendi yönetimi uğrundaki savaştan hiçbir zaman elde etmemiştir. Çalışan insanlar sosyalist toplumun gelişmesinin doğrudan doğruya taşıyıcıları olup, kendi bu günleri ile geleceklerinin demircileri oluyorlar. Bununla toplumumuz öyle bir döneme giriyor ki Lenin'in dediği gibi "Gerçekten tüm nüfus yönetmeye başlayacaktır."

Doğal olarak, hiçbir sistem ne denli düşünülmüş olursa olsun, kendiliğinden, bilinçli olarak insanlar tarafından yaşamda uygulanmadan, bunu başarıyla gerçekleştiremez. Çalışan işçilerin büyük yaratıcı güçlerini yaygınlaştırmaları,

delege sistemi koşullarında her şeyden önce öznel güçlerin katılışına bağlı kalacaktır.

İşçi sınıfının günlük ve uzun vadeli çıkarlarının gerçekleştirilmesi, dolayısıyla tüm çalışan insanlar ile yurttaşların delege sistemi yoluyla çıkarlarının gerçekleşmesi somut karşılıkların verilmesi ile sosyalist gelişme çizgisinde tavır alınmasını gerektirmektedir. Bu her zaman kolay olmayacaktır. Kimi zorluklar da yenilmelidir. Eski alışkanlıklar, rahatçılık, küçük çıkarlar, var olan eski ilişkileri korunma istekleri ile elde edilen durumların ve ayrıcalıkların korunması gibi belirtiler yeni sistemin gerçekleştirilmesinde ilk sakıncaları oluşturacaktır. Belki de yeni sorunlar ile karşıtlıklar da boy verecektir. Delege sistemi dışında, özellikle henüz gelişmemişken her türlü özerklik yanlılığı, bölgecilik ve başka bencil eğilimler de belirebilir ki, bundan benzeri olan yönetimsel bürokratik bir zorlamayla ortak çıkarları hiçe sayan belirtiler örneği sosyalist gelişmenin zararına olabilir. Bu sırada karşı devrimcilerin, bürokrat-teknokratlar ile Anarcholiberalist güçlerin yaptığı gibi çalışan insanların bireysel çıkarlarının kimi özyönetimli örgütler ile birliklerde demagoji konusu yapılması sonucu delege sisteminin kötüye kullanılışından çıkabilecek aksaklıklar da hesaba katılmalıdır.

Kuşkusuz ki delegasyonlar ile delegelerin yönetimde ve karar almadaki etkinlikleri onların kendi özyönetim üssüyle sürekli bağlantısı günden güne kişisel ve ortak çıkarların karşılıklı bağlanış bilincini kişisel çıkarların bir bütün olarak toplumsal gelişmenin perspektifiyle uzlaşma gereğini ortaya çıkaracaktır. Buysa dayanışmanın, sosyalist ahlak ile genel olarak çalışan insanların bilincinin daha da gelişmesini etkileyecektir.

Yeni özyönetimli kurumsal biçimlerin gelişmesinde, böylece şu husus gözden kaçırılmamalıdır ki insan, işçi sınıfının devrimsel savaşının anlamı ve ereğidir.

İnsanlar arasında insancıllık uğrunda, daha iyi ve daha insancıl ilişkiler uğrunda, insanın bir özgür üretici ile yaratıcı olarak kabul edilmesi savaşı, işçi sınıfının savaşının son ereği ve anlamıdır. Toplumun kuramsal örgütsel biçimleri kendi kendilerine amaç değildir. Onlar yalnızca insanlara hizmet etmek için, onun dolaysız ve uzun vadeli maddi, kültürel ve diğer gereksinmelerinin gerçekleşmesi içindir. Onlar insan içindir. Bu sosyalist özyönetimli ilişkilerin bir özü olup, onun gerçekleşmesi için Yugoslav işçi sınıfı ile Komünistler Birliği savaş vermektedir.

(Yugoslavya Komünistler Birliğinin Onuncu Kurultayına sunmuş olduğu raporundan alınmıştır, 1974)

ÖZYÖNETİM ESASLARINA DAYANAN EŞİTLİK İLE BAĞLILIK

Bilinen bir gerçektir ki, sosyalist Yugoslavya çok sayıda ulus ile halkların ortak bir birliğidir. Devrimsel kuruluşu ve bugünkü federal düzeni açısından Sosyalist Yugoslavya, Lenin'in Ulusal soruna ilişkin öğretisinin gerçekleştirilmiş biçimini oluşturmaktadır. Bu yüzden sosyalist Yugoslavya'da Lenin'in milletlerarası ilişkilerine ait öğretisi sürekli olarak günceldir.

Lenin'in her ulusal bütünsel hak, bu sırada kendi düzenini de seçme hakkını tanıma gerekçesine ilişkin ilkesel tutumu bizim için özellikle önemlidir. Buna göre Lenin, ileri sürdüğü tutumuyla, başarılı bir sosyalist devriminin oluşumsal bölümünü yaratmıştır. Lenin, Marks'ın yaptığı gibi, ulusa ilişkin sınıfsal tavrı belirtmiştir. Ancak Lenin bunu bir ulusa eşitlik, bağımsızlık ve egemenlik haklarını tanıyarak yapmıştır. Çünkü bu haklar olmadan enternasyonalizm basbayağı bir bildiri olurdu, dolayısıyla gereken güvenlik ve türlü uluslardan olan işçilerin sınıfsal dayanışması da gerçekleşemezdi. Sosyalizmin yengisiyle ulusal sorunun da

gerçekçi bir biçimde çözümüne olanaklar yaratılıp her çeşit ulusal baskılar ortadan kaldırılıyor.

(Lenin'in 100. doğum yılı dolayısıyle Moskova'nın Pravda gazetesinde çıkan yazısından alınmıştır, "Borba", 19.IV.1970)

MİLLİYETLERARASI İLİŞKİLER

Şu düşüncedeyim ki, Sekizinci Kurultay milletlerarası ilişkilere bütünsel bir ilgi göstermelidir, ancak bunu bizde ulusal sorunun bir ilke olarak çözümlenmeyişinden yapmıyoruz. Hayır, sorunun hiç de bu yönü yoktur. Biz komünistler için, Yugoslavya' da ulusal sorunun çözümü, siyasal çizginin bir oluşumsal bölümü olup savaştan önce bile buna ilişkin kesin karara varmışızdır. Kurtuluş savaşına girme programımızda da bu sorun vardı. Bunun yanı sıra, kurtuluş savaşı sırasında tüm uluslarımız ulusal sorunu ele alıp bunu en demokratik bir biçimde ve anlayışla çözümlemiştir, bu olumlu çözümü anayasamız da saptamıştır. Şimdi milletlerarası ilişkilerin daha da gelişmesi söz konusudur.

Yugoslavya'da ulusal sorunun çözüm yolu üstüne yıllar boyunca, Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra Yugoslavya Komünist Partisi sıralarında, daha doğrusu Merkez Komitesi zirvelerinde sert savaş yürütülmüştür öyle ki sonunda Marksist-Leninist tutum üstün gelip, bu sorunun tüm uluslara eşitlik verme ilkesine göre çözümlenmesi kararlaştırıldı, buysa her ulusun gönüllü birleşmesini kapsadığı gibi, ayrılma hakkını da kapsamaktaydı. 1942 yılı aralık ayında,

üçüncü parti konferansında, milli sorun, konferansın kararnamesinde, kendi taslağını ilkesel bir Marksist çözümde bulmuş oldu yine de daha uzun yıllar boyunca, buna ilişkin tartışmalar sürdürüldü ve savaş arifesinde, partimiz, Marksist içeriğe bütünsel desteğini sunmuş oldu. Ulusal sorunun böyle ele alınışı sayesinde partimiz tüm uluslarımızın güvenini kazanmıştır. Bu büyük bir edinimimizdir, bundan dolayı komünistler hem sürekli hem de haklı olarak kıvançlıyız. Ne var ki bu güveni biz, bizim ilerideki sosyalist toplumsal ilişkilerimizin gelişme döneminde de korumalıyız, dolayısıyla aynı ilişkilerin haklı gelişmesiyle uyumlu olmak zorundadır. Bu ilişkilerin içeriği uluslarımızın birliğini ve kardeşliğini daha da güçlü kılacak biçimde olmalıdır.

Ancak, öyle insanlar da var ki, aralarındaki komünistler bile, Halk Kurtuluş Savaşımızdan kalan bu güçlü slogandan usanarak şu tutumu ileri sürmektedirler: Sosyalist toplumsal kalkınmamızda milliyetler aşılmış olup ortadan kalkmak zorundadır. Onlar ulusların birliğini milliyetlerin ortadan kaldırılmasıyla karıştırıp yeni daha doğrusu bir tek Yugoslav ulusunun yaratılmasını amaçlıyorlar. Buysa bir bakıma asimilasyona benzeyip bürokratik merkezciliği, birleşmeciliği ve egemenliği düşündürtmektedir. Yugoslav sosyalist birleşmesi öyle bir yeni toplumsal birliktir ki bunun sınırları için de tüm milliyetler ortak çıkarlarını bulacaklardır. Evet biliyorum, yukarıda sözü edilen kişiler bireylerdir ama bu gibi bireyler de çok zarar verebilir. Böyle bireyler Komünistler Birliği'nde de bulunursa, kendilerine Komünistler Birliği saflarında yer bulunmadığını, zararlı olduklarını söylemek gerek.

Bizler şunu açıkça bilmeliyiz ki, sosyalist toplumsal ilişkilerimizin gelişmesinde her şeyden önce düne dek gelişmemiş bir ülke olan ülkemizin canlı, çok yönlü gelişmesinden çıkan karşıtlıklar vardır, dolayısıyla bu karşıtlıklar çok

milletli bir devlette özellikle ortaya çıkmaktadır. Bizler komünist olduğumuz için var olan karşıtlıkları vaktinde görüp onları bir an önce ortadan kaldırmalıyız. Kanımca kimi karşıtlıklar, federasyon da ya cumhuriyetlerde, ülkemizin özellikle ekonomik gelişmesinde -yönetimsel- bürokratik gelir dağılımı ile diğer haksızlıklarda, kimi cumhuriyetler ile bölgelerin gelişme ayrımlarında ve buna benzer nedenlerden kök salmaktadır. Bu yüzden belirli şoven ögeler baş kaldırmakta, bu ögeler eski, savaş öncesi Yugoslavya'sından kalmıştır. Onlar bu tür zayıflıklarımızdan yararlanarak bazen kimi komünistleri bile etkileri altına almaktalar.

Şovenlik belirtileri sürekli olarak açığa vurulup her yönden incelenmeli, kaynakları ile nedenleri ortaya çıkınca da toplumsal yaşamamızdan onları yok etmeli. Bu gibi belirtiler bazen tüm toplumsal yaşama alanlarında boy göstermektedir, ekonomi alanında olduğu gibi ekonominin gelişmesinde, kültürde, sanatta, bilim de -özellikle tarih biliminde- ve diğer alanlarda. Zamanla bu gibi belirtilerin ortadan kaldırılması, her şeyden önce ekonomik ilişkilerimizin durumuna ve bu alanda aldığımız ölçülere daha doğrusu sorunların çözümüne bağlıdır.

Milliyetçi sapmalar, devletçi bürokratik eğilimlerden de ortaya çıkmaktadır, bu da milletlerarası birleşme süreçlerini kısıtlamaktadır. Bu yüzden, bir yandan bürokratik-merkezci eğilimler çıkar, cumhuriyetler ile özerk bölgelerin toplumsal ekonomik yetkilerinin birliği yadsıdığı anlamına geldiğine dek vardırır işi, öbür yandan ise "kendi sınırlarına" kapanma gibi eğilimler belirir. İki eğilim de gerçekte milliyetçi olup ekonomik ve toplumsal birleşmelerimizin normal sürecine aynı biçimde bu tür sapmalardan en büyük zarar gören çalışma kolektifleri, işçi ile toplumsal özyönetimidir çünkü onlar kendi çıkarlarına dayanan milliyetçi

birliği ve merkezci birliği benimsemeyen üretimde sosyalist birleşmeden yanadırlar.

Üreticiler için sınır yoktur çünkü üreticilerin çıkarları tüm toplumsal birliğimizin çıkarlarıyla uyumludur. Üreticiler her türlü iş birliği ile emek bölüşümünde kendi çıkarlarını elde ederler, ama cumhuriyetlerin engelleri bu çelişmektedir. Bazen bu durum, iç piyasalarımızda en kaba biçimiyle belirmektedir.

Bugün, günden güne uluslararası emek bölüşümüne gidildiğinde, ülkemiz gibi bir ülke için daha da gereklidir bu. Bu yüzden, ülkemiz komünistleri, kendi görevlerini tam olarak kavrayıp bu gibi milliyetçi olumsuzlukları vaktinde önlemelidirler. Doğru olan bir enternasyonalizm her şeyden önce kendi ülkesinde gerçekten enternasyonalist olmak demektir, bu bizim gibi çok uluslu bir toplumsal birlik için ayrıca önemlidir. Kendi ülkesinde enternasyonalist olmak birleşikliği, milliyetler ile etnik grupları Sosyalist Toplumsal Birlikte bir özne olarak yadsımak değildir.

Doğal olarak çok uluslu bir devlette çok yönlü toplumsal karakterin dinamikliği tek uluslu toplumsal birlikten, çok daha güçlü ve tutarlıdır. Çok uluslu toplumsal birliktelikler, buna göre karşıtlıklar da daha büyük sayıda ve daha özeldir. Bu karşıtlıklar, daha az olarak nesnel koşullardan, daha çok olarak da öznel etkenlerden ortaya çıkmaktadır. Düşünceme göre, öznel etkenlerden çıkan karşıtlıkları çözümlemek daha kolaydır. Bu yüzden komünistler bugün milli ilişkilerinin daha da gelişmesini sağlayan ekonomik, kültürel ve diğer alanlardaki gelişmeler konusunda bütünsel olarak düşünce ve eylem birliği içinde olmalıdır.

Tüm cumhuriyetlerimizde, daha doğrusu tüm ulusal bölgelerimizde, bazen kimi insanlar sözüm ona tehlikeye girmiş

ulusal çıkarlar yüzünden kaygı duyduklarını belirtmekteler. Bu tür kişiler, "kendi" bölgelerinde ekonomik siyasetimizin türlü ölçülerinde beliren olumsuz sonuçları, buna karşılık, başka bölgeler için bu siyasetin yalnızca yararlı yanlarını görmekteler. Onlar, ekonomik gelişmemizi bir bütün olarak çok yönlü ve nesnel olarak göremiyorlar, daha doğrusu ekonomik sistemimizin devinimini ve bu devinimi nesnel etkenlerini koşullandırdığını anlamak yeteneğinde değiller.

Bunlar, kendilerini bu ya da şu ulusun ulusal çıkarlarının "koruyucuları" olarak ortaya atmak istiyorlar. Ne var ki toplumsal özyönetimimizin daha bütünsel biçimde gelişmesi için ve gerçek ulusal çıkarlar ile çalışan herkesin haklarının bütünsel, dolaysız elde edilmesi yolunda çaba harcanması gerekirken onlar çoğu kez toplumsal özyönetim sistemimizin daha da ilerici gelişmesine karşı ciddi direnmeler göstermektedirler.

Burjuva toplum koşullarında, ulusçuluk, gerçekte burjuvanın sınıfsal çıkarlarının bir biçimi olduğu gibi, toplumumuzun gelişme koşulları içinde aynı tür milliyetçilik, çoğunlukla, bürokrasi ile türlü egemenlik atılımlarının bir ifadesidir. Ancak, yeni belirtisiyle de milliyetçilik gelişigüzel de olsa "klasik" burjuva milliyetçiliğiyle "bağlanıp", onun düşünsel araçlarından yararlanmaktadır.

Böyle bir milliyetçiliğin bürokratik karakteri en iyi şu biçimde belirmektedir: "Ulusal çıkarları koruma" sloganı altında, toplumsal özyönetim sisteminin gelişmesine karşı, dolayısıyla gerçek üreticilerin ve tüm emekçilerin rolünün güçlü olmasına karşı sözü edilen direncini gizlemektedir. Çünkü üreticilerin özyönetimi, tam yerinde ve daha da güçlü gelişmekle milliyetçilik ile her türlü egemenliğe karşı en büyük engeli oluşturacaktır.

Milletlerarası ilişkiler alanında karşımızda duran ana sorun onları sosyalist karakterini daha da geliştirmektir.

Milletlerarası ilişkiler öyle kurulmalıdır ki, onlar sayesinde tüm toplumsal birliğimizinki gibi, bu birliğin tüm ulusal bölümlerinin de çok yönlü, daha çabuk ve daha başarılı bir biçimde maddi üretim güçlerinin, toplumsal sahiplikteki ağırlıklarıyla etkinliklerinin, sosyalist ilişkilerinin, toplumsal özyönetim ve emeğe göre gelir dağılımının gelişmesinde bütünsel yetenekliliği sağlanmalıdır.

Milletlerarası ekonomi ilişkilerinde yönetimsel yöntemlerin etkinliğini kesin olarak ne kadar çok daraltırsak söz konusu alanda o kadar çok devletçilik, bürokrasi ve öznelcilik belirtilerini ortadan kaldırır; böylece saflarımızı milliyetçilik sapmalarından da temizlemiş oluruz. Demek oluyor ki, ekonomik ilişkilerin ulusal açıları için yeni ekonomik sistemimizde mümkün olduğu kadar daha nesnel kararlara varmalıyız. Bu kararlar, en geniş bir biçimde nesnel ekonomik koşullar ile sosyalist toplumsal ilişkilerdeki gelişmenin gereklerine uyarak onların gerçekleşmesi için bir etken olmalıdır.

Burada, en başta gelişmemiş cumhuriyetler ile özerk bölgelerin ekonomik bağımsızlığı sorunu gelmektedir. Doğal olarak, bu bir tür otarşik bağımsızlıktan çok, onların kendi güçleriyle kendi ekonomik gelişmelerini ilerletme yolundaki yeteneklilikleriniin sonucudur çünkü bu da tüm birliğin çıkarıdır, yalnızca belirli bir Cumhuriyet ile bir bölgenin çıkarma değildir. Bugünkü koşullarda, belirli bölgelerimize miras olarak kalmış ekonomik farklılıkların daha da derinleşmesini önlemek için kendimizde güç buluyoruz. Aksi takdirde var olan ciddi sorunlar daha da kızışabilirdi. Bir yandan, ulusal karşılıkların aşılması süreci gibi birliğimizin ulusal yönlü birleşme süreci de güç duruma düşmüş

olurdu öbür yandan ise, bu durum gelecekte ekonomik açıdan da kötü etki yapabilirdi çünkü gelişim farkları yaygın üretim için de heveslendirici bir etken değildir. Farklılıklar, gelişmemiş bölgelerin satım gücünü kısıtlayarak ülkenin bir bütün olarak da daha çabuk gelişmesini önlemektedir.

Bu yüzden böyle bir durum bir bütün olarak birliğimizi olduğu gibi bu birliğin tüm gelişmiş ve gelişmemiş bölümlerini de ağır biçimde etkileyebilir.

Ulusal ekonomik ilişkilerdeki sorunların pratik çözümü aranırken (özellikle gelişmemiş cumhuriyetler ile özerk bölgelerin sorunları) ileride bu tür ilişkilerde devletleştirme çizgisinden yana daha gerçekçi bir tavır takınmalıyız, bu arada da özellikle toplumsal birliğin tüm alanlardaki yatırım siyasetinde bu türden ilişkileri geliştirmeliyiz.

Gelişmemiş ya da yeterince gelişmemiş olan cumhuriyetler ile bölgelerin ekonomik gelişme siyaseti tüm ekonomimizin nesnel koşullarına göre, tek bir ekonomik gelişme siyasetinin örgensel bir bölümü olarak tüm Yugoslavya bölgelerinin tüm emekçilerinin genel çıkarlarının gerçek bir ögesi olarak gerçekleşmelidir. Demek oluyor ki, bu bölgelerdeki siyasetin uygulanışında, her şeyden önce daha bütünsel ve daha çabuk yatırım gerçekleşmesi şimdiye dek kapsama alınmamış yerlere yöneltilecek, böylece gelecekteki yatırımlar, bu kararla yatırılan gereçlerden en iyi ve en verimli yararlanmayı sağlayacaktır. Yalnızca böyle bir siyaset yararlı olup gelişmemiş bölgelerin ekonomisinin olduğu gibi bir bütün olarak Yugoslavya ekonomisinin de daha başarılı gelişmesine katkıda bulunacaktır.

(Yugoslavya Komünistler Birliğinin Sekizinci Kurultayında okuduğu raporundan alınmıştır, 1964)

MİLLİYETLER İLİŞKİLERİ

Milliyetler ilişkileri ile sosyalist cumhuriyetler arası ilişkilerinin gelişmesinde sürekli ilkesel esaslara da yanan önemli başarılar elde edilmiştir. Bu yolda geçenlerde onaylanan anayasa değişikliğinde, özellikle federal meclisin uluslar şurasının yeni rolünün büyük katkısı olmuştur.

Birer özyönetimli toplumsal-siyasal birlik olarak federasyon ile cumhuriyetler arası ilişkiler değişmekte, bunun yanı sıra, cumhuriyetler arası ilişkiler de değişmektedir. Federasyonun siyaseti yaratılıp, gerçekleşirken sosyalist cumhuriyetler bütünsel bir sorumlulukla eşit haklarla ve dolaysız bir biçimde, ortak çıkarlı tüm sorunların ortaya konup çözümlenişine, dolayısıyla federasyonun yasama ve yürütme organlarının yaratılmasına da katılmaktalar. Federasyonun sınırlı olan bu tür işlerin görülmesine olduğu gibi aralarındaki ilişkilerin düzenlenişinede, cumhuriyetler, kendi nüfus büyüklüğüne, ekonomik güçleri ile coğrafi büyüklüklerine bakılmaksızın, karşılıklı saygı ile çıkarların uzlaşması, özyönetimli anlaşma ve sosyalist dayanışmaya göre eşit haklarla katılmaktalar. Böylece cumhuriyetlerin

egemenlik siyaseti içerik bakımından bütünleşmiş olur, onların yasal ve diğer bütün yetkileri güçlü olup bütünsel toplumsal gelişmemiz yolundaki sorumlulukları da artmaktadır. Toplumda özyönetimli ilişkilerin gelişmesine uyumlu olarak ve federal sistemin gelişmesiyle, sosyalist bölgelerin daha büyük bağımsızlığı da gerçekleşiyor.

Bu alanda şimdiye dek elde edilenleri eleştirirken, Komünistler Birliği, eşit haklı ilişkiler ile özyönetim esaslarına dayanarak milletlerarası bağlanmanın gelişme siyasetini gerçekçi bir biçimde gözden geçirmeli, bu sırada türlü zorlukları, eşitliği kısıtlayan belirtileri, geri kalmışlık ile boşa inanları ve bürokratlar ile milliyetçi güçlerden gelen bilinçli karşı koymaları önlemelidir.

Sosyalist toplumsal ilişkilerin gelişmesi bizim esas yaşama görevimiz olmalıdır. Ancak her günkü siyasetimiz ile uygulamalarımızda her zaman şunu hesaba katmış değiliz ki özyönetimli sosyalist ilişkiler, hepimizi, tüm Yugoslavya ulusları ile halklarını bağlamaktadır. Bu yüzden özyönetimin gelişmesinde daha etkin olup emekçileri bir araya toplamak esasına dayanarak uluslar ile halklar ilişkilerini de geliştirmeliyiz. Bizler türlü milliyetçi eğilimler karşısında zayıf düşmedik, düşmeyeceğiz de, ancak sosyalist ilkelerin ruhu ile birliğimizin gerçekleşmesine bağlılık yolunda ısrarla çalışmalıyız.

Bizler sürekli olarak şundan hareket etmekteyiz ki, bizim birliğimiz enternasyonalistler olarak her şeyden önce, ulusal eşitliği ve egemenliği sağlayıp dikkatlice korumalıyız. Dolayısıyla bu ilişkilerde her ulus, her halk, her toplumsal siyasi birliği kendi varlığı olarak duyacak. Bizler siyasetimizi şu ilkesel tavra dayandırmaktayız: ülkemizde ne öncü uluslar olacak ne de daha büyük ve daha güçlü uluslar daha küçük ve daha zayıfların üstünde egemen ola-

caklardır. Birliğimizin gerçek birliği ile dengesi, yaratıcılık özgürlüğü ve üreticilerin girişimlerine, her ulus ile halkın bütünsel eşitliği de onların özgür gelişmeleri ile ortak siyasetin kararlaştırılması ile gerçekleştirilmesine eşit haklarla katılışına bağlıdır. Gerici ve devletçi güçler ile her renkteki ulusçular, güçlüklerimizi abartmak amacı ile ayrımları ve karşıtlıkları kızıştırmak için, özyönetimli sosyalist gelişmemizi engellemeyerek yavaşlatmak istiyorlar.

Birliğimizin sosyalist gelişmesi mümkün olduğu kadar daha uyumlu olmak için, komünistler, kendi siyasal ve düşünsel eylemlerinde, ileride de toplumumuzun tüm sorunları ile tüm karşıtlıklarının çözümü, dolayısıyla miras olarak edindiğimiz tüm tutarsızlıklar ile canlı bir gelişme sürecinde ortaya çıkan karşıtlıklar, demokratik bir hak olan ve ilericilikten yana olan tüm nesnel çıkarlar konusunda ısrarla savaş vermelidirler.

Komünistler Birliği, milliyetçilik ile şovenliğe karşı savaşını, bu anda esas devrimsel görevlerinin gerçekleştirilmesiyle bir tutmalıdır böylece devletçi ilişkilerin aşılması için bir yol, bir araç bularak işçi sınıfı ile emekçilerin toplumsal rolünün güçlenmesiyle, eşitsizlik öğelerini ortadan kaldırıp ulusal karşıtlıkları da çözümleyecektir. Böyle bir siyaset günden güne milliyetçi öğeleri kısıtlayıp onların etkinlik alanını da daraltmaktadır. Bundan Komünistler Birliği emekçilerin çoğunluğundan destek almaktadır. Komünistler ile tüm emekçilerimiz, sosyalist özyönetimli toplumun kurulması savaşımındaki geniş cepheye katılmakla her biçim ve renkteki milliyetçilerle de her şeyden önce kendi ulusal ortamlarında, doğrudan doğruya kararlı hesaplaşmaya girişmekteler.

(Yugoslavya Komünistler Birliğinin Dokuzuncu Kurultayında okuduğu raporundan alınmıştır, "Borba", 13.111.1969)

KARDEŞLİK VE BİRLİK

1941 yılından önce kendisi için olanak bulamayan tek Yugoslavya'nın yaratılması savaşı başlamıştır. Versay'da Yugoslavya yalnızca kâğıt üzerinde kurulmuştu. O, insanlarımızın yüreklerinde kurulmuş değildi. O, tepeden inme zorla oturtulmuş ve öyle bir biçimde kurulmuştur ki uluslar onu, ulusal açıdan olduğu gibi, sosyal açıdan da bir cezaevi olarak görmekteydiler. Bu yüzden bizler, savaşa girmişken, bayrağımız üzerine bir slogan daha yazmış olduk: Yalnız ulusal özgürlük değil, sosyal özgürlük de gerçekleşecek, dolayısıyla öncekinden daha iyi bir olgu, insanlarımız için daha iyi ve daha mutlu bir yaşam gerçekleşecektir. Bunu gerçekleştirmek için ise eskiye son vermeliydik. İyi ki, kendi süresini yaşamış olan şu yağmacı sınıf, burada Yugoslavya'da kendisini işgalciler kanadı altına soktu, çünkü böylece her ikisini de aynı cephede bulup birincilere karşı olduğu gibi ötekilere karşı da savaşıyorduk. İyi ki onlar gerçek yerlerini buldular, çünkü çok önceleri de faşistlerle vatan haini olarak anlaşma imzalayıp kendi batı müttefiklerine bile sırt çevirip Hitler ile Musolini'yle el ele verdiler. İyi ki kendi mutluluğumuz için, iyi ki onları aynı oyunda vurup yok edebildik.

Kendi ulusuna karşı vatan hainliği eden, onların üstüne basılan bu her açıdan hainlik damgası alınlarından hiçbir vakit silinmeyecektir. Ve onlar arasında herhangi biri deneyip eski savlarıyla ortaya çıkmak istese yüzündeki damgayı her namuslu yurttaşımız görecek ve kendi ulusuna iyilik düşünmeyen vatan hainini hemen tanıyacaktır.

Bunu artık aklımızdan çıkarmamalıyız; en demokratik seçimlerle halk, demokrasinin daha da gelişmesinde, toplumsal sistemimizin daha da derinleşmesinde, kendi temsilcilerini en demokratik bir biçimde seçme olanaklarına kavuşmuştur. Bunu şimdi özellikle unutmamalıyız! Bu biricik devleti niye yarattık? Gördüğünüz gibi, bugünde savaştan salt birkaç yıl sonra, kardeşlik birliğimizi oluşturan hiçbir ulus kendi başına var olamazdı, herhangi biri onu uşak edinip kendi egemenliği altına sokmak isteyecekti. Bizler, salt böyle bir birleşmeyle var olabiliriz, çünkü hepimiz bu bölgede tek vücuduz, hiçbir geçmiş göz önünde bulundurulmadan, çok uzun süreli kin ile bizi ayırma girişimlerine karşın, tarihimizin korkunç ağırlığına karşı, birleşmişizdir o tarih ki, insanlarımızın bu tür iç parçalanmalar ile güçlü bir birliğin kurulmasını yaşamadan sürekli bir biçimde kurban olduğunu göstermektedir. Bizler yeni Yugoslavya'yı yaratmak uğrunda savaş verdik, yeni Yugoslavya ise yaratmış olduğumuz bu gücüyle eski sistem kapsamı içinde yaratılamazdı. Bu salt sosyalist sistemde olanaklıydı. Neden mi? Çünkü biz ulusal sorunu eşitçe çözümlemişizdir! Çünkü sosyal sorunu adaletli bir biçimde çözümlemişizdir! Ve bugün, Hırvatistan'da Hırvat ulusu, Sırbistan'da Sırp ulusu, Slovenya' da Sloven ulusu, Makedonya'da Makedon ulusu, Karadağ'da Karadağ ulusu, Bosna ve Hersek'te, Sırp, Hırvat ve Müslümanlar birlikte egemendir. Bugün eski Yugoslavya'da var olanlar yoktur ve kimse Hırvatistan'da

Sırplar egemendir diye konuşmaya kalkışmasın, çünkü Çetnikler de Hırvatların Sırp ulusunun sırtına yüklendiklerini söylemekteler. Öncekinden büsbütün farklı koşullarımız vardır ama en önemlisi şudur, bugün maddi koşullarımıza da yanarak toplumsal sorunu mümkün olduğu kadar en iyi bir biçimde çözümlemişizdir. Demek oluyor ki, birliğimizin temelinde bulunan ve güçlü bir birliği yaratmakta kullanılan çimento ülkemizdeki sosyalizm, işçi üreticiler, kendi elleriyle ürün yaratanlardır.

Tüm milliyetleri bir bütün olarak dış ülkelere kar yaratan, ancak içte her ulusun kendi gelişmesi ile tarihindeki olumlu edinimlerinin saygıdeğerliğini yan bir çimentoyu kullanarak -olumsuzlar bir yana itilmelidir- yeni ruhta, yeni anlamda diğer uluslarımızla birlikte geliştirilip yaratılan kültürümüze ortak bir özellik katmalıyız, ancak bu sırada toplumsal bütünlüğe her ulus ayrı ayrı kendi katkısını sunacaktır.

Arkadaşlar, siz iyi biliyorsunuz ki ülkemiz, işte böyle bir kardeşlik ve birlikle bugünkü birliğine kavuşmuştur. Yugoslavya'nın adı hiçbir vakit bugünkü gibi tüm yeryüzünde anılmış değildir. Hiçbir vakit Yugoslavya ulusları, kıvançlı, savaşçı, namuslu ve çalışkan bir halk olarak bugünkü gibi saygı ile anılmış değillerdi. Hiçbir vakit halkımız moral bakımından tüm dünya karşısında bugünkü gibi bir sermayeye sahip değildi. Bu hakkı kim kazanmıştır? İşte, bu hakkı insanlarımızın kardeşliği, birliği çalışkanlıkları ile yetenekliliğidir; kendi kendini yöneterek sosyalizmin kuruluşunda harikalar yaratmaktadırlar. Bu yüzden bizi namuslu dünya saymaktadır, dolayısıyla bize karşı kötü niyetli olanlar da kendi parmaklarını bu yüzden daha uzak tutmak zorundalar. Arkadaşlar, burada uluslarımızın ele alırken,

en önce sizlere, hayatta kalan savaşçılara sesleniyorum, çünkü sizler tüm halkımızla uğrunda savaş ettiklerinizi korumakla görevli olup kurtuluş savaşında kazandıklarınızı kimseye vermemelisiniz. Sizler arkadaşlar, kurtuluş savaşı savaşçıları olarak, elde ettikleriniz için savaşırken hayatlarını ormanlarda, Bosna'nın, Sırbistan'ın Karadağ'ın ve öteki bölgelerimizin ovaları ile bayırlarında yitiren arkadaşlara karşı da göreviniz kazandıklarınızı korumaktır.

Kendi bilincinizde bu vasiyeti taşımaktasınız. Sakın geçmiş olanın üzerinden kolayca geçeceğinizi sanmayın, çünkü döktüğünüz kan, verdiğimiz kurbanlar kolayca unutulamaz. Bunun üzerinde düşündüğümüz her an, sosyalist birliğimiz sürekli olarak uluslarımızın, hepimizin isteğine göre gelişecektir.

(Byelovarda'ki konuşmasından alınmıştır,1955)

ULUSLARIN BİRLİK ÖZÜ

Uluslarımızın birliğinin özü neredir acaba? Herhalde milliyetlerin ortadan kaldırılmasında yeni Yugoslav ulusunun yaratılmasında değildir. Bizler Yugoslav devletiyizdir, tüm Yugoslavya'ya ulusları bunun mensuplarıdır, ancak böylelikle bizde çok sayıda ulus ile halkların varoluşunu da bir yana itemeyiz.

Her ulusun kendi geleneklerini, doğal olarak en iyilerini, olumlu, ilerici geleneklerini koruması birliğimizin güçlü olmasına hizmet edecektir. Her ulus kendi çıkarlarına uygun olanı yapsın, aynı zamanda diğer Yugoslav uluslarının çıkarlarını da göz önünde bulundurarak, diğer ulusların, tüm birliğimizin zararına çalışmamalı. Salt geçmişimizin ilerici geleneklerini birleştirmekle bu gelenekler gerçekten büyük olabilir. Bizler büyük bir ulus değiliz, küçük bir ülkeyiz. Bu yüzden geçmişte kimin daha güçlü olduğu hususunda yarış yapmamalıyız. Hiçbirimiz geçmişte yeterince büyük değildik, çünkü türlü düşmanlar ile tüm olası saldırıların rüzgârları eşiğinde bulunarak, gelişmek için olanaklarımız yoktu.

Ancak, bizler ortaklaşa yoğun bir savaş verince düşman bizi yok edemedi. Bu yüzden bizler kimin daha büyük, kimin daha küçük ulus olduğu tartışmalarına geçmemeliyiz, ne de geçmişte bu ya da şu ulusun bu ya da şu büyük kişisini tartışmalıyız. Sözü geçen büyükler olumluysalar, eğer onları kabul etmeliyiz.

Ülkemizin, Yugoslavya'nın özü nedir acaba? Tüm uluslarımız, Sırplar, Hırvatlar, Makedonlar, Slovenler, Karadağlılar ile diğerleri, Yugoslav Sosyalist Birliği'nde yaşayan bizler sürekli olarak karşımızda şu ereği bulundurmalıyız, birliğimiz sosyalist olmalıdır. Fabrikalardaki işçilerimiz, üreticilerimiz, tüm emekçilerimiz aynı düşüncededir sanıyorum.

Daha 1950 yılında federal mecliste, fabrikaları, işçilerin yönetimine verirken sunduğum raporda, şunu söylemiştim: İşçilerimiz ile özyönetimimiz sayesinde Yugoslav Sosyalist Birliği yoğun bir biçimde temel atacaktır. Şimdi, üçüncü genel kurulda, özyönetimle ilgili konuları konuşurken, özyönetimin sosyalist toplumumuzda gerekli yerini almasının gerekçesini ileri sürdük. Burada yalnızca üretim, gelir dağılımı, ihracatın artışı ile diğerleri değil, ancak birliğimizi daha güçlü ve daha yekvücut kılacak özyönetim söz konusudur.

(Vrnyaçka Banya'daki selâmlama konuşmasından alınmıştır, 1966)

TEK SOSYALİST TOPLUM

Arkadaşlar, sosyalist toplumumuzdaki ilişkilerin nasıl olduğu çok önemlidir. Bizler tek olan sosyalist toplumunu yaratıyoruz. Tüm ülkenin kuruluşu üzerinde tek program yarattığımız gibi, ana çizgilerinde, belki de ayrıntılarında, bizler uluslarımız arasında, ayrı ayrı cumhuriyetlerimiz arasındaki ilişkilerin de daha da gelişmesini programlaştırmalıyız. Bizler böyle bir sistemin gerçekten gerektiği kadar haklar verdiğini, bağımsızlık ile gelişme girişimlerini düzenlediğini, ülkemizin daha çabuk gelişmesi ile güçlenmesi için en iyi yol olduğunu kendi kendimize anlatmak zorundayız. Çünkü bizi diğer ülkelerin ulusları da dikkatle izlemektedir. Savaştan sonra elde ettiğimiz en değerli varlık da budur, belki de ülkemizin endüstri alanında elde ettiği başarıdan daha değerlidir. Çünkü dünyada Yugoslavya'nın savaştan önceki parçalanmışlığı çok iyi biliniyordu, burada, ulusal çekememezliğin, öfkenin bile var olup kardeşin kardeşi kıydığı bir savaşın da olageldiğini ve işgalcilerin bir ulusu başka bir ulusa karşı kışkırttığını herkes biliyordu. Ülkemizde gerici ögelerin işgalcilerle iş birliği de iyi biliniyordu, çünkü savaştan önce ayrı ayrı uluslarımız arasında

ulusal kin ile çekememezlik vardı. Bu yüzden Afrika ile Asya'da olduğu gibi, diğer yerlerde de dost ulusların, ülkemiz gibi çok uluslu bir ülkede adaletli iç siyasetimizi, adaletli ulusal siyasetimizi ve güçlü devletimizi takdir etmeleri çok önemlidir; bugün uluslararası sahnede hem kendi nüfusunun hem de coğrafik durumunun büyük olmayışına karşın, olağanüstü büyük ve önemli bir rol oynamaktayız.

Bundan dolayı bizler bugün uluslarımızı arasındaki kardeşlik ile birliği göz bebeğimiz gibi korumalıyız, diğer büyük edinimlerimizi de korumak zorundayız. Bizler böyle edinimler yüzünden tüm dünya karşısında ülkemizin daha da gelişmesi yolunda aynı biçimde güçlü ve yekvücut olarak kalmakla yükümlüyüzdür. Ben söylemek zorundayım ki kendim de, dış ülkelere giden diğer yurttaşlarımız da herkesin yüzüne açık alınla bakabiliriz; evet küçük bir ülkeyiz, bugün elde ettiklerimizi dünyada herkesin görebileceği gibi sıfırdan başlayarak yaratmışızdır ve böylelikle dünyada diğer uluslara da yardım etmeye çalışıyoruz, diyebiliriz.

(Krusevaç'taki konuşmasından alınmıştır, 1961)

FEDERASYON İLE CUMHURİYETLERİN İŞLEVİ

Bu fırsattan yararlanarak federasyonun rolü ile işlevine ilişkin de birkaç söz söylemeyi istiyorum çünkü son günlerde bununla ilgili olarak, çok şey konuşulmaktadır. Hepimiz iyi biliyoruz ki özyönetimli üretim, reformun çıkarlarıyla uzlaşarak, yurttaş egemenliği ile bölgesel sınırlamayı kabul etmiyor aksine tek Yugoslav piyasası esasına dayanarak tek ekonomi sistemi istemektedir. Bu, gerçekte malların olduğu gibi gereçlerin de daha geniş, daha özgür bir devinimini istemektedir, doğal olarak bu yalnızca ekonomik açıdan en özürlü yerlerde olmaktadır.

Öbür yandan, federasyon gereçleri merkezileştirip türlü fonların taşıyıcısı olmayı da hiç düşünmüyor, aksine şu ortak kanıya vardık ki, artık federasyon yaygın üretim ile ilgilenmeyerek yatırım gereçleri üretecektir. Tüm yatırımların bir bütün olarak biçimleriyle ilgili rol ve sorumluluğu çalışma örgütleri üzerlerine alacaklar, dolayısıyla ortak çıkarlar ile özyönetimli anlaşma esaslarına dayanarak gereçlerini birleştireceklerdir. Buna banka sistemimiz de uymak zorundadır. Hazırlanmakta olan beş yıllık plân bu konuda özel rol oynamalıdır.

Bütün olarak yaygın üretim sorumluluğu gerçek üreticilere aktarılırken, yeni plân tüm ekonomik ve toplumsal-siyasal etkenlerin birlikteliğine dayanarak, ekonomimizin gelişme yönlerini uzlaştırmalıdır. Bu yüzden şimdi tam zamanı gelmişken, tüm toplumsal-siyasal birlikler arasındaki ilişkiler de açıkça ve kesinlikle düzenlenmelidir, bu düzenleme, anayasada ve Yugoslavya Komünistler Birliği'nin Dokuzuncu Kurultayı kararlarında belirtildiği gibi olup ilişkilerimiz ile gerçek siyasal sorunlarımızı zehirleyen geçmişten kalan tüm olumsuzlukları ortadan kaldırmalıdır.

Bununla uyumlu olarak ekonomi sistemimizde geliştirilmelidir. Bu bakımdan, önceliği dış ticaret ile döviz rejimi almalıdır. Bu alandaki zayıflıkları hepimiz iyi biliyoruz, ancak onları eleştirmekle kalmayalım, aksine, tüm etkenlerin olumlu katılımıyla ve somut önerilerle, bir an önce en uygun kararlara varmalıyız. Kısaca, bizler özyönetimin maddi yönünü sürekli olarak güçlendirmekle, aynı zamanda, eşit haklarla donanmış uluslar ile halkların Yugoslav Sosyalist Birliğini de güçlü kılmaktayız.

(Yugoslavya Komünist Birliğinin ve Yugoslavya Genç Komünistler Birliğinin 50. Yıl dönümüne ilişkin Zagrep'te düzenlenen mitingteki konuşmasından alınmıştır, "Vynesnik", 11.X.1969)

HALKIMIZIN İSTEDİĞİ

Halkımızın ne istediğini şimdi iyi anlıyoruz. Altı cumhuriyet olması bir yana, onların önceleri bulunmayan birçok yetkilerinin olması bir yana, halkımız tek birlikte yaşamak isteğindedir. Çok uluslu hem de sosyalist olan toplumumuzda şunu iyice görmüşüzdür ki, iç ilişkilerin düzenlenişi çok ince bir sorundur. Böyle bir toplum ne merkezci bir devinimle bir arada tutulabilir ne de bu yolla birlik ruhu yaratılabilir. Bu yüzden sözü geçen sorunu başka açılardan, daha doğrusu herkesin eşit olmasından, kimseye baskı yapmamaktan, vb. ancak herkesin kendi kendisine egemen olmasından hareket ederek çözebiliriz. Tüm Yugoslavya bağımsız ve egemen yaşadığı gibi her cumhuriyetin ulusları da kendi bölgelerinde kendi kendilerine egemen, yönetici olacaklardır. Böylece, yeni tip birlik de yaratılacaktır, bugün tüm insanlarımız bunun bilincindedir, dolayısıyla yalnızca böyle bir Yugoslavya'nın hepimizin birliği olarak yaşayabileceği bilincine de varılmıştır.

("Sloboda 71" adli askeri manevraların bütünlenmesiyle ilgili Karlovaç'daki konuşmasından alınmıştır, "Borba", 17 X 1971)

BİZİM EGEMENLİĞİMİZ

Cumhuriyetlerdeki devletin nasıl olması gerektiği konusunda düşünürken her şeyin henüz açık olmadığı, buna göre kesinleştirilmesi gerekliği ortaya çıkmaktadır. Anayasa maddeleri gerçekten de ulusal sorunun en gerçekçi bir biçimde çözümünün temellerini atmışlardır.

Her cumhuriyetin kendi egemenliği vardır ve bunu korumak için her hakka sahiptir. Ancak, Yugoslavya dışa gelince tek devletsel egemenliğe, daha doğrusu Yugoslav egemenliğine sahiptir. Bu egemenlik neden oluşmuştur? Bu hiç de soyut bir Yugoslav egemenliği değildir ancak tüm cumhuriyetlerin egemenliklerinden kurulmuş olan bir egemenliktir. Tek olan bu egemenlikte tüm cumhuriyetlerin kendi payları vardır. Cumhuriyetlerin anayasalarında, federal anayasaya dayanarak, onların egemenlikleri kesinleştirilmelidir.

(Yugoslavya Komünistler Birliği Başkanlığının 21. oturumundaki konuşmasından alınmıştır, 9.XII.1971)

AKTARMA SİSTEMİ ÜSTÜNE

Çok uluslu birliğimizin dengeli var oluşu için gelirin, eski merkezci yöntemle bir yerden diğer yere aktarılma biçimi ortadan kaldırılmalıdır, bunu çok önemli görüyoruz, çünkü diğerleri arasında, bu türden merkezci gelir aktarma sistemi birliğimizin ulusları ile halkları arasındaki ilişkileri sarsmıştır. Anayasa değişiklikleriyle bu alanda ilk dönemde varılanlar, kanımca, bugün çok olumlu değerlendirilebilir. Önce de dediğim gibi, uluslar ile halklarımızın eşitliğinin daha da kökleşmesi yolunda büyük adımlar atılmış oldu, ne var ki böylelikle aynı zamanda cumhuriyetler ile bölgelerin bağımsızlığı da güçlenmiş, onların kendi gelişmeleri için olduğu gibi birliğimizin bir bütün olarak gelişmesi için de sorumlulukları artmıştır. Cumhuriyetler arasındaki anlaşma ile sözleşme deneyleri çok uluslu birliğimizin özyönetiminde çok başarılı bir karar alma biçimi olarak kendisini göstermiştir.

Bu yolla birçok önemli sorunların kapsamı içinde uzun süre toplumumuzun ekonomik ilişkileri ile siyasal durumunu etkileyen sorunlar da çözümlenmektedir.

(Federasyonun Genel Kurultayının birinci oturumundaki raporundan alınmıştır, "Borba", 24.IV.1973)

EŞİTLİĞİN KÖKLEŞMESİ

Eşitliğin kökleşmesi ile Yugoslav ulusları ile halklarının çok yönlü gelişmesi özyönetimin kararlı gelişmesine pek çok bağlıdır. Bundan herhangi bir biçimde caymak özyönetim ile genel olarak sosyalizmin en tehlikeli düşmanlarından biri olan ulusçuluğa düşmektir. Bizde ise Yugoslavya Komünistler Birliği Başkanlığının 21. oturumuna dek böyle durumlara rastlıyorduk. Bu oturum ve bundan sonra gelen eylemler yoluyla bizler milliyetçiliğe kesin bir darbe indirmiş olduk, ancak ona karşı savaşımız henüz sonuçlanmış sayılamaz. Esas olan Komünist Birliği ile toplumumuzun tüm ilerici güçlerinin buna karşı ileride de kesin savaş verme hazırlıklarıdır, hem de bu savaş her durumda, nereden gelirse gelsin milliyetçiliğe karşı yürütülecektir, çünkü o özünde tehlikeli sınıfsal bir düşmandır. Bu savaşta işçi sınıfının öncü rolü vardır, çünkü tek sınıfsal çıkarları açısından işçi sınıfı, her tür milliyetçiliği kendisine yabancı bulmaktadır. İşçi sınıfı, uluslar ile halklarımızı en yoğun bir biçimde bağlayan tek güçtür.

(Federasyonun Genel Kurultayının birinci oturumundaki raporundan alınmıştır, "Borba", 24 IV.1973)

MİLLİYETÇİLİĞİN SINIFSAL DAYANAĞI

Birçok kez, özellikle son sürelerde, şunu ileri sürmüşümdür ki, milliyetçiliğin dayanağı sınıfsaldır, dolayısıyla burada sınıfsal bir düşmana karşı savaş söz konusudur. Milliyetçilik ile sosyalizm kesinlikle yan yana gidemez. Onlar iki karşıt olgudur. Milliyetçiliğin burjuvazi dönemlerinde atılan derin kökleri vardır, yenilen burjuvazi sisteminde özel kesimin egemenliği sürmektedir. Milliyetçilik, özel sektörün ağır basamayacağı sosyalist gelişime karşıdır.

Sözüm ona ulusal tutsaklık, ulusal yağmacılık, vb. ile ilgili türlü milliyetçi sloganlar, sınıfsal düşmanın etkinliği için en olumlu bir alandır. Gerçekte burada, doğal olarak, onların tanımak istemedikleri sınıfsal bir savaş söz konusudur. Demek ki sınıfsal olan bir düşmanla hesaplaşmak zorundayız.

Burada şunu da eklemek istiyorum: Ben milliyetçilikten, olumsuz karşı devrimcilik ile sınıfsal açılardan söz ettim. Ben, doğal olarak burada, toplumsal ve kültürel gelişmemizin daha da gelişmesinde kendi katkılarını sunabilen olumlu ulusal edinimlerden söz etmedim. Bizler kültür alanında

da birleşmekten yana daha doğrusu uluslarımızı ayıracak yerde karşılıklı yakın iş birliği ile yardımlaşmadan yana olmalıyız. Bize gerekli olan kültürün de -Sırbistan'da olduğu gibi Hırvatistan ve bütün öteki cumhuriyetlerde- mümkün olduğu kadar dengeli gelişmesidir. Bizler geçmişin olumlu edinimlerini kabul ediyoruz, ancak olumsuz olanı kabul etmiyoruz.

Olumsuz, bizi sürekli olarak geçmişe döndürmek isteyendir. Bizler, eskiden olanı övmek yerine geleceğe bakmalıyız. Tarih çoğu kez yalan yazılmıştır, bunun için gerçekten en ilerici olanı canlandırmalıyız, uluslarımız bugün olduğu gibi, kültürü ile tarihlerinde de ilerici olarak tanınmıştır. Uluslarımız arasındaki iş birliğini de bu esaslara dayanarak geliştirmeliyiz. Geriye dönmeksizin ileriye bakarak.

Komünistler, ilk önce şunun savaşımını vermelidirler: Onaylanmış olan anayasa değişiklikleri, ulusal hakları kesinleştirmişken, hiçbir ödün vermeden adaletli bir biçimde gerçekleşmelidir. Böyle olursa beni hiçbir şey korkutamaz. Bu, bizim toplumumuzu daha da güçlü kılıp dolayısıyla toplum bir dayanışma gücü kazanacaktır. Ülkemiz, içte olduğu gibi, dışa göre de değerli bir yapı olacaktır.

(Vyesnik gazetesine vermiş olduğu demecinden alınmıştır, 8.X.1972)

ÜLKE BİRLİĞİ

Bunun yanı sıra, şunu da belirtmiştim ki, birlikçilik sözcüğünün sürekli olarak dilde dolaşmasına karşıyım, böylece artık ne tür bir birlikçiliğin söz konusu olduğunun saptanmasını istiyorum. Versay Yugoslavya'sı birlikçiliği söz konusu ise ben, doğal olarak buna karşı en sert bir biçimde karşıyım. Dogmatik kalıntılar da söz konusu olduğundan, ben buna da karşıyım. Ancak, ülkemizin birliği söz konusuysa, parçalanmaz bir bütün olarak Yugoslavya söz konusuysa, ben bu tür bir "birlik"ten, böyle bir tek Yugoslavya'dan yanayımdır. Çünkü bu, artık birlikçilik değil, tek sözle bizim birliğimizdir.

Ne var ki, iki şeyi iyice ayırt etmeliyiz: Milliyetçilik ile şovenliği ve birlikçiliği. Kanımca birkaç yüzden çok Hırvat birlikçisi yoktur. Ne var ki milliyetçiler ile şovenlerin geniş dayanakları olup, bundan yararlanmaktadırlar. Bunun yanı sıra, anayasa değişiklikleri, birlikçilere karşı savaş için bize en güçlü silahı verip bu yüzden onlardan korkmamamız gerekir. Birlikçiler bir biçim paralel güç olarak kendilerini ileri süremezler, çünkü siyasî araçların yanı sıra onlara

karşı yönetimsel araçlar da kullanılabilir. Bu bir yana, şovenlik ile milliyetçilik gibi en tehlikeli sınıfsal düşmanımıza karşı uyanıklığınızı zayıflatmayıp bunu hiçbir vakit unutmamalısınız, çünkü onlar sınıfsal düşmanın bir dayanağıdır. Bu ana tehlikedir. Kanımca, diğer cumhuriyetlerimizden de birçoğu burada söz edilenlerden kimi öğütler çıkarabilir. Çünkü bu başka yerlerde de yok değildir.

(Yugoslavya Komünistler Birliği Başkanlığının 21. oturumundaki konuşmasından alınmıştır, "Komünist", 9.XII.1971)

MİLLİYETÇİLİK EĞİLİMİ

Çok güncel olmayışlarına karşın, bizde bugün dahi küçük kentsoyluluk ögelerinde yaşayan milliyetçi eğilimler vardır. Ne yazık ki -hemen söyleyeceğim- bu gibi eğilimlere karşı kimi komünistler de direnmediler. Daha doğrusu, öyleleri var ki, şunu anlamak istemediler, evet, özerkliği gerçekleştirirsek devlet küçük parçacıklara ayırmaya doğru da gitmiyoruz, özerklik yalnızca daha çok özgürlük, girişim ile özyönetim demektir. Bizler, gerçekte öyle bir birliğiz ki içindeki tüm bölümler bir bütünde bağlanmış olup, en büyük sorunlar ortaktır. Bu yüzden bu bütünün ayrılmasını ya da bu bağlanmanın zayıflanmasını isteyen her çaba aynı zamanda bu birliğin her bölümüne olduğu gibi tümüne de zarar getirmek demektir. Bizler, doğal olarak buna asla izin vermeyeceğiz.

Evet, doğrudur, şovenlik, daha doğrusu bölgecilik ögeleri kimi yerlerde daha çok sayıda, kimi yerlerde de daha az sayıda boy vermektedir. Burada en kötü olanı, ekonomik sömürücülük ile türlü ekonomik haksızlıklardır. Kimileri kendileri için daha çoğunu istiyorlar, kimilerinin ise biraz olsun daha çok elde etme olanakları vardır. Bunlar ise diğer olayları da etkilemektedir.

Slovenya'dakiler memnun değillerdi, çünkü öteki bazı cumhuriyetlerde bunlar -kamusal gelirden yardım almaktaydılar- maaşlar ile yaşama düzeylerinin Slovenya ayarında olmasını isteyenler vardı. Oysa bu yanlıştır. Çünkü Slovenya işçisi daha iyi çalışıp henüz düne dek çok geri kalmış olan bir yerde çalışan işçiden ya da kapasitesini zorlukla yüzde 40 yükseltebilen bir çalışma kurumundan daha çok verim sağlamaktadır. Doğal olarak orta orandan düşük bir verim sağlayan işçi, tüm gücünü verip verimi çok fazla olan kadar maaş alamaz. Hırvatistan'da, Slovenya'da, Sırbistan'da ya da başka herhangi bir yerde bulunan ve verimi daha çok olan işçi, verimi daha düşük olan işçinin yükselmesi için kendi yaşama düzeyini aynı ayarda tutamaz. Bizler yaşama düzeyinin bir yerde olduğu gibi başka yerde de yükselmesini istiyoruz, ancak bu, daha çok katkısı olanın beklemesi demek değildir. Aksine, o daha çok üretmek için daha çok almalıdır, dolayısıyla, onun emeği sayesinde, yüksek aşamalı olmayanlara da kendi katkısını sunmuş olsun.

Biliyorsunuz ki ben sürekli olarak Karadağ, Makedonya, Kosova ile diğer gelişmemiş bölgelere yardım edilmesinden yanayımdır. Ancak, sözü edilen bölgeleri geliştirmek istersek, daha gelişmiş olan bölgelerde çalışanlara daha çok maaş vermeye karşı koymaya da hakkımız yoktur, çünkü onlar daha iyi uzman olup birliğimize de daha büyük katkıda bulunmaktalar. Slovenya'da işçinin daha iyi uzman olduğu doğrudur. Slovenya, Avusturya sınırları içinde bulunurken bile en gelişmiş bölgeler arasındaydı.

Öbür yandan Slovenya'yı örnek olarak almışken şunu da söylemeliyim ki Slovenlerin de yardım alma gereği duyanlara, -örneğin Makedonya'ya, Karadağ ile diğer bölgelere-

yardım etmeme hakları yoktur. Tüm bu birlik ortak bir sosyalist birliktir. Slovenya'da ya da herhangi başka bir cumhuriyetimizde bulunan ve bu gibi bölgelere yardım edilmesin diyen kişiler yanılıyorlar. Bu bölgelere yardım etmek zorundayız ve yardım edeceğiz, ne var ki az önce birliğimizin daha gelişmiş bölgelerindeki yaşama düzeyiyle ilgili olarak söylediklerim de unutulmasın. Tüm bu sorunlar herkese anlatılmalı ve bu yolda yönlendirmelidir. Çünkü, bizde her zaman yatırımların bölüşümü söz konusu olurken büyük tartışmalara yol açılır. Ben hem bunu bir türlü anlayamadım hem daha sakin ve daha dengeli gitmesini isterdim. Makedonya'yla Karadağ iyice gelişmekteler, ancak şunu anlamak gerekir ki oralarda olduğu gibi, diğer yeterince gelişmemiş bölgelerde de her şey birkaç yıl süresince elde edilemez. Eninde sonunda biz her şeyi kurmak zorunda değiliz. Öte yandan, yanlış bir hareketimizle, Slovenya'da olduğu gibi, örneğin, en verimli elemanların girişimlerini kısıtlamış olursak eğer, burada verimlilik yine de en yüksek, daha doğrusu Avrupa aşamasındadır. Zararlı olur.

Bazen, kimi yerlerde, ulusal sorun da ortaya atılmaktadır. Oysa bu, niye sorun olmaktadır? Bizler ulusal sorunu çözümledik. Onu savaşta, -ve savaştan hemen sonra çözümledik- öyle ki herkes neyi istediğimizi iyi anlamış oldu. Neden şimdi ulusal sorun yeniden geliyor ortaya? Bu sorun türlü yabancı ögelerce ortaya atılmaktadır, oysa bazen bu yanlışa komünistler de düşüyorlar. Ekonomi alanında kimi insanların haksız tavırlarının da bu konuya büyük katkısı oluyor, öyle ki ekonomik sorunlar aşırı ulusal sorunları yaratmaktadır. Kanımca, burada söz konusu herhangi bir ulusal şovenlik değildir, daha çok bölgecilik, kendisi için daha büyük yarar sağlamak gibi atılımlardır. Burada

ortaya çıkan sorunlar şundan da ileri gelmektedir, insanlarımız sürekli olarak birbirlerinin yaptıklarına bakmaktadır, söz konusu kuruluş olunca, ayrı ayrı çalışma örgütlerinin verimliliğinin göz önünde bulundurulması gerekir.

(Yüksek Siyasi Bilimler Okulu Kurulunda yaptığı konuşmasından alınmıştır, 1962)

İŞÇİ SINIFININ ÖNCÜSÜ VE BİR BÖLÜMÜ OLAN KOMÜNİSTLER BİRLİĞİ

Devletçi, merkezci yönetimden türlü alanlarda özerkliğe geçme döneminde komünistlerin çalışması da bu değişmelerle uyumlu bir biçimde gitmek zorundaydı. Çünkü, toplumsal gelişmemizin bu daha yüksek döneminde, Proletarya diktası da yeni, daha demokratik ve daha geniş bir içerik kazanmaktadır, yanı sıra sosyalist bilinç aşaması emekçi yığınlarında yalnızca artıp gelişmekle kalmamış, sınıfsal düşman da direnç gücünü yitirmiştir.

Yeni toplumsal birliğimizin kuruluşunun başlangıç döneminde öyle etkenler de vardı ki olumsuz rol oynayıp gelişmemizde büyük birer sakıncayı oluşturmaktaydı. Burada, her şeyden önce, eski toplumsal düzenin, kapitalist sistemin çok güçlü kalıntıları gelmekte. Kişisel açıdan da zarar görmüş olan eski kafalı insanlar, dıştan destek alarak türlü biçimlerde ülkemizin yeni toplumsal düzeninin gelişimine karşı koymaktaydılar. Bu gibi ögelere karşı kuvvet kullanmak gerekmişti, bunu da işçi sınıfı ile emekçi köylülerin öncülüğü ile yalnızca komünistler gerçekleştirebilirdi, tüm

savaşlarda, kurtuluş savaşı ile halk devrimi süresince kendi kanıyla yeni toplumsal düzenin, sosyalizmin güvenini kazanmıştır. Bunun yanı sıra bizler çok büyük gerilik, endüstriyel ve öteki alanlarda gerilik, savaşta yok edilmiş bir ülke, maddi gereçler konusunda yoksunluk, vb. bulmuşuzdur. Sosyalizmin temellerinin kuruluşu için tüm bunlar yüzünden merkezci bir idare gerekmekteydi. Burada da komünistler, bir etken olarak bu zorunlu olduğundan yönetici olarak kesin bir rol oynadılar. Ne var ki, maddi güçlerimiz artıp sosyalist bilinç de güçlenip gelişince, komünistlerin rolü de çalışmamızda bir engel yaratıyordu, çünkü yığınların girişimlerini engelliyordu. Bu yüzden daha çok gelişmemiz için komünistlerin çalışması ile rolü değişmeliydi. Komünistler, emredici yöntemlerini bırakıp fabrikalarda, vb. türlü kurumlarda eğitimsel görevler yüklenip pratik yöneticiliğe geçmeliydi. Artık uygulamada, bugün olduğu gibi, becerikllilik, dayanıklılık ve komünistlerin kendilerini adamalarını isteyen güçler ile ana görevler gerçekleştirilmeliydi.

Burada, raporumda, geçen dönemde komünistlerin çalışmasını ayrıntılı bir biçimde eleştirmek amacında değilim, çünkü bunu örgütsel-siyasal rapor kapsamış olacaktır. Ancak, buna ilişkin de birkaç söz söyleyebilirim. Geçen dönemde Komünistler Birliği'nde hayli yanlışlar yapılmıştır. Bunlar, birliğimizin bütünlüğü ile ideolojik gücüne büyük zararlar vermiştir. Kimi komünistlerin ideolojik sapmalarına karşı aşırı biçimde liberal bir tavır almak, onların etkisinin çalıştıkları ortamlarda bazen hiç güçlüğe uğramadan yön alması gibi çok kötü sonuçlara yol açmıştır. Bu tür belirtilere karşı daha uyanık olup onları her alanda yok etmek gerek, daha doğrusu saflarımızı güçten düşürmemek ve zehirletmemek için onları Komünistler Birliği'nden uzaklaştırmak en kestirme yoldur.

Altıncı Kurultay'dan sonra, yavaş da olsa, gelişen, komünistlerin rolünün değişmesi, bürokratik eğilimlerinin aşama aşama ortadan kaldırılmasının büyük önemi vardır, sözü edilen bu eğilimler, merkezci yönetim sistemimizde günden güne daha olumsuz bir karakter taşımaktaydı, çünkü onlar yalnızca ilk yıllarda, kapitalizmin yok edilmesi sürecinde ve üretim araçlarını devlet, daha doğrusu toplum eline alırken, bir zorunluktu. Ancak, bu dönem aşılınca, bu tür bir yönetim artık süresini doldurmuş olup toplumun üretim güçlerinin daha da gelişmesindeki engellerden biriydi. Bu yüzden komünistler eski biçim ve yöntemlerini terk ederek özerk, toplumsal yönetimin gerektirdiği yeni çalışma biçimlerini benimsemeliydiler, daha doğrusu yönetime mümkün olduğu kadar daha geniş üretici yığınları ile emekçilerin katılışını sağlamalıydılar. Çalışmalarındaki bu tür değişmeleri ülkemizin sosyalist demokratik gelişmesi gerekli görüyordu. Ancak, demokratik ve sosyalist gelişmenin bütünsel süreciyle daha yığınsal yönetimin güçlü olmasındaki yığınsal denetim bir yana, özerklik yönetiminde de bürokratik tehlike vardır, bu hem emekçi yığınlarının uyanık olmayışından hem de komünistlerin bürokratik eğilimlerine karşı savaşımlarında yeterince etkin olamamalarından ileri gelir. Bu gibi belirtiler bizde pek ender değildir, aksine komünistlerin aymazlığı ile işçi konseylerinin yeterince güçlü olmayışı yüzünden belirli bir hız kazanmıştır. Ve burada bu tür bürokratik ve öteki zararlı eğilimleri yok etmekte, komünistlerin sorumluluğu büyüktür. Parti örgütleri mümkün olduğu kadar daha etkin olup sürekli bir biçimde uyanık kalmalı, bu uyanıklığı türlü bürokratik ve birliğimiz için zararlı olan öteki eğilimlere karşı emekçilerimiz arasında da geliştirmelidirler.

Yugoslavya Komünistler Birliği ile bu birliğin üyeleri, bireyler olarak da sosyalist demokrasinin sürekli gelişmesi

yolunda bilinçli birer girişimci olmalıdırlar. Bir bütün olarak toplumsal birliğimizin haklı ve normal gelişmesini engellemek isteyen her türlü bürokratik yöntemler ile bölgecilik eğilimlerine yol açmamalıdırlar. Bireysel ve bölgesel ekonomi ve diğer birliklerin çıkarları tüm birliğimizin çıkarlarıyla uzlaşmalıdır. Komünistler, bir örgüt ya da bir birliğe, onların bencil çıkarları için, başka birlik ve ekonomik birliğin zararına çalışmalarına yol açmamalıdırlar. Ayrı ayrı ekonomi kurumları ile diğer üretici örgütleri arasındaki ilişkiler olduğu gibi, türlü kurumlar arası ilişkiler de karşılıklı yarar ile yardımlaşmaya dayanmalıdır. Başkalarının herhangi bir yasa dışı ve maddi zararı tüm toplumsal birliğimizin zararı olup saygınlığına karşıdır. Bunu söyleyişimin nedeni şudur: Bugün dahi sorumluluğunu büyük miktarda komünistlerin de taşıdıkları öyle belirtiler vardır ki, komünistler, bunlara karşı koyacak yerde kendileri de aynı yanlışlara düşmektedir. Kimi yönetici komünistler bile, türlü yanlışlıklar ile haksızlıklara karşı yürütülen savaşı önleyerek, türlü önlemlerin alınmasıyla eleştiriyi kısıtlamaktadır. Sağlam ve yapıcı eleştiri olmadan komünistler, kendi görevlerini tam olarak yapamazlar.

(Yugoslavya Komünistler Birliğinin 7. Kurultayına sunmuş olduğu raporundan alınmıştır, 1958)

YENİLEŞMENİN BÜTÜNSELLİĞİ

Yugoslavya Komünistler Birliği'nin Altıncı Kurultayı'ndan bu yana yedi ay geçti, ancak Komünistler Birliği'nin birçok üyeleri, Altıncı Kurultay'ın kararlarının ruhunu yeterince anlayamayıp, komünistlerin sosyalizmin kuruluşu dönemindeki yeni etkinlik sisteminde kendi yönelişlerini bulamadılar. Nasıl yönelmek gerektiğini de anlamadılar. Oysa bu dönem ekonomik toplumsal yenileşmenin büyük bir genişliğini, özerklik ve demokratikleşme amacını gütmektedir. Galiba komünistlerin en önemli görevi yeterince ciddi olarak anlaşılmamaktadır. Bu görev, insanları yeni sosyalist ruh açısından eğiterek bunu ülkemizde sosyalizmin daha başarılı gelişmesi ve yengisi için en özlü bir öğe olarak kabul etmektir. Sosyalist bilincin sürekli ve ısrarlı yükselmesi olmadan, eski tavırların kalıntılarına karşı aralıksız bir savaş yürütülmeden ne ekonomide ne kültürde ne de yenileşmemizin bütünselliğinde sosyalizmin hızlı yengisi beklenemez. Bunu şu nedenle söylüyorum çünkü, eğitim alanındaki çalışmalarında birçok komünistlerin yetersizliği yüzünden, toplumsal yaşamımızın demokratikleşmesi çoğu kez ters daha doğrusu yanlış anlaşılmaktadır. Çoğu kez düşünüldüğüne

göre -komünistler bile böyle düşünmekte- bizdeki demokratikleşme geriye dönüştür. Böyle hem yanlış hem de çok tehlikeli bir görüş yüzünden son zamanlarda bize yabancı düşen etkiler hissedilmektedir. Aynı etkiler, kültürel ve toplumsal yaşama, basın ve bilim, insanlar arası ilişkiler vb., gibi çok ince sorunları bile kapsamaktadır.

Yugoslavya Komünistler Birliği'nin Altıncı Kurultayı'ndan sonra birçok üye, artık emir verme yöntemi ile her günkü çalışmalarında yönetimsel biçimleri kullanamadıkları için, özellikle hâlâ ortadan kalkmayan ülkemizin sosyalist gelişmesinin normal akışını önlemeye çalışan düşman kalıntılarına karşı savaş söz konusuyken, şu düşünceye kapılmaktalar: Sorumluluk artık bitmiştir. Hayır, onların devrimci sorumlulukları ne bitmiş ne de azalmıştır; aksine, devrimsel edinimlerimiz ve sosyalist kuruluşumuzun başarısı karşısında tehlikenin artışına göre sorumlulukları da artmaktadır. Söz konusu şudur; bugün sosyalist toplumsal gelişmemize karşı tüm tehlikelerle en insancıl ve en kesin araçlarla savaşmalıyız, bunlarsa: Yurttaşlarımızın eğitilmesi, gerçeğimizin karşıtlarını yorulmaksızın açığa vurmak, engelleyici her türlü olumsuz belirtiyi işaret etmek, vb. Bu en önemli görevleri anlayamayanlar Komünistler Birliği üyeleri olamazlar, olsalar da Komünistler Birliği'nde onlara iş verilemez. Ortada şu sorun var: Bu gibiler gereksizleşip komünistlerin saflarında iç disiplini zayıflatan bir ögeye dönüşüp ideolojik gevşemeye ve karışıklığa yol açmıyorlar mı acaba? Komünistler Birliği gelişmemizin bugünkü aşamasında ideolojik bir taşıyıcı ve insanlarımızın sosyalist ruhunun bir eğiticisidir, buysa hem çok sorumluluk isteyen hem de hiç kolay olmayan bir roldür.

(Belgrad Komünistler Birliği kent örgütüne göndermiş olduğu mektubundan alınmıştır. 1953)

GÖREVİMİZ

Yugoslavya Komünistler Birliği'nin görevi, devrim edinimlerini korumak, en geniş halk yığınlarının bilincini geliştirmektir; bu, onun eğitimsel görevidir. Ancak bu, yalnızca komünistlerin değil, Yugoslavya emekçi halkı sosyalist birliği üyelerinin de görevidir. Bu yüzden bizler bu yığınsal örgütün yaratılmasını da göz önünde bulundurduk, dolayısıyla tüm yurttaşlar bir kırılmaz bütünde birleşerek yukarıda sözü edilen edinimleri koruyacak olan yılmaz bir bütünü oluşturacaktır. Bizler kendi demokrasi sistemimizi insanlarımızın bilinçlenme aşamalarına göre geliştirmekteyiz. Daha ileriye gitme anı gelince biz gidiyoruz. Ancak demokrasi herkes istediğini yapabilir biçiminde anlaşılmamalı çünkü bu birliğin zararına olur. Demokrasinin en geniş halk yığınları bilincinde dayanağı olmalıdır.

(Ruma kentini ziyareti sırasındaki konuşmasından alınmıştır, 1953)

KURULTAY KARARLARI

Komünistler Birliği'mizde, birliğimizin örgütlenişin de beliren zayıflıklardaki kimi nedenleri de genel olarak ele almak istiyorum.

Altıncı Kurultay'dan sonra örgütlerimizde bir tür duraksama olageldi. İnsanlar yeni çalışma biçimlerine hemen yönelemedi, üyeleri karşısında Komünistler Birliği'nin Altıncı Kurultay'da getirilen yeni görevlere hemen yöneliş başarılamadı. Doğal olarak bu tür bir boşluk, belirli bir süre içinde, sonradan gelen kargaşalığın da nedeni olmuştur. İşte bu boşluktan Komünistler Birliği'mizde çeşitli kişiler yararlanmıştır; Altıncı Kurultay'ın kararlarını tam olarak somutlamaya kendilerinin görevli olduklarını sandılar, bunu da Komünistler Birliği'nin ortadan kaldırılması biçiminde yapmak istediler. Bizler burada kendimiz de çok suçluyuz, çünkü böylelerine, daha doğrusu böyle komünistlere gelişmemizin akımı ile yönünü bırakmışızdır. Ben buna dair konuşmayacağım, çünkü herkes kimleri düşündüğümü biliyor. Dolayısıyla, buna karşı koymamızın vakti geldi ve kanımca bu oturumumuzun Altıncı Kurultay çizgisinin korunmasında büyük önemi vardır.

Kimi komünistler, ülkemizdeki demokratikleşmeye ilişkin ve tabanda yeterince anlaşılmamış olan somutlanmamış Altıncı Kurultay kararlarıyla ilgili olarak şu düşünceye varmışlardır: Artık işin sonu gelmiştir, komünistler proletarya diktasının bir silahı olarak, bir araç olarak, rollerini oynamışlardır, dolayısıyla de öyle bir yeni döneme gelinmiştir ki artık komünistlerin, her yurttaşın görevi dışında, başka bir görevi olmayacaktır. Örneğin, yön verme görevlerini yitirdiklerini, ileri de yurttaşlarımızın ideolojik yönelişi ile bilinçlenmelerini geliştirmedeki kendi görevlerinin kalktığını düşünmekteydiler. Bu durumlardan yararlanan kararsız ve anarcho-demokratik elemanlar, komünistlerin saflarında da etkinlik kazanmıştır. Bunun nereye varacağım gören birçok arkadaşımız bu yüzden üzüntülüydü. Onlar, bunun ağırlığını duyuyor ve ikinci, üçüncü genel kurul oturumlarını bekliyorlardı. Tıpkı bugünkü genel kurul oturumunu bekledikleri gibi.

Ben şu düşüncedeydim: Biz komünistler, bilinçli olmalıyız, Komünistler Birliği'ndeki demokratik merkezcilik yok olmamıştır. O ileride de toplumsal sistemimizin daha da gelişmesinde, önceleri olduğu gibi var olacaktır, komünistlerin öncü rolü vardır ve dahası yöneticilik durumları vardı. Var olmalıdır da. Neden mi, arkadaşlar? Komünistler Birliği içinde, burada düşünce savaşının olması, herkesin böyle ya da şöyle düşüncelerinin ileri sürülmesi demokratiktir. Ancak, merkez de var olmalıdır, var olmalıdır ki, tüm komünistler bir forum ile genel kurulun kabul ettiği gibi kararları eksiksiz bir biçimde gerçekleştirmelidirler; bunu salt kararlara yandaş olanlar değil, karşı olanlar da, komünist olmak ve Komünistler Birliği'nde kalmak istiyorlarsa, razı olsunlar olmasınlar azınlıktada olsalar, gerçekleştirmek zorundadırlar. Demek, onların düşünceleri değil, çoğunluğun

düşüncesi önemlidir. Ekonomik gelişmemizin daha da gelişmesindeki çalışmalarımızın özü de buradadır zaten. Arkadaşlar, bu zorunludur, başka sıradan yurttaşlarımız için yürürlükte olan ilkelerin yanı sıra, bizim için başka ilkeler de olmalıdır, bunlar da komünist disiplininin gerektirdiği ilkelerdir. Biz komünistlerin her disiplinin dışında kalıp istediğimizi yapabileceğimizi düşünenler yanılıyorlar, onlara Komünistler Birliği'mizde yer yoktur. İşte, buna karşı, arkadaşlar en katı bir biçimde ve her yerde savaşmalıyız, çünkü Komünistler Birliği'nin çizgisine karşı koyan ve birliğin kararlarını, dolayısıyla çoğunluğun kararlarını saymayan komünistlere Birliğimiz saflarında yer yoktur, onlar ayrılsınlar bizden. Birliğimiz -Komünistler Birliği'miz- kırılmaz bir bütün olmalı, tıpkı sınıfsal düşmana karşı silahlı savaşın hazırlıklarını yaptığımız dönemdeki gibi... Çünkü, görüyorsunuz arkadaşlar, bizler dışta, her yanda karşıtlarımızla, düşmanlarla sarılıyızdır. Onlar her gün, daha da güçlüce bizlere baskı yapıyorlar. Ben burada somut örnekler vermeyeceğim, sizler onları iyi bilirsiniz. Doğudan olduğu gibi, batıdan da Komünistler Birliği'mizi parçalayıp, sosyalist gelişmemizin yönünü değiştirmek isteyenler vardır.

Arkadaşlar burada meselenin özü, disiplin ile kararların gerçekleştirilmesidir. Ve doğal olarak, komünistlerin bugün, sorumluluklarının, çalışmalarındaki görevlerinin bittiği düşünülemez bile, çünkü onların, önceleri, devrimi hazırlamakta ve gerçekleştirmekte olduğu gibi, sosyalizmin haklı gelişmesinde de, sorumlulukları vardır. Örneğin, kurumları alalım. Ben de komünistlerin kurumların teknik yönetimine karışmamaları düşüncesindeyim Teknik yönetimi, bu yüzden uzman olan kişiler ele almalılar, yönetimin tekniksel sorumluluğu da onlara aittir. Ancak, kurumlardaki komünistler, yalnızca bilinçsiz ve bilinçleri zayıf olan

işçilerin eğitilmesi ile yetinemezler. Bu, yeterli değildir. Onlar çalıştıkları örgütün genel siyasetini ele alıp işçi konseyi çalışırken bu konseyin çalışmasını etkilemeliler, dolayısıyla salt bu kolektifin değil, tüm birliğimizin zararına belirecek her türlü yobazlığa karşı savaşım vermelidirler. Onların rolü büyüktür ve onlar öyle iyi çalışmak zorundalar ki, kurumlardaki özyönetimin haklı gelişmesini yıkıp zayıflatmak isteyen her şeyi önlemelidirler. Bu, büyük bir görevdir, burada çok iş vardır, bu iş çok yönlüdür. Hem de yalnızca kurumlarda değil, her yerde bir yığın sorun vardır. Bizde şu çürük anarcho-demokratlar şunu kafalarına sokmuşlardır; komünistler artık toplumsal düşüncenin rengini veremezler, onların rolünün ortadan kalktığını düşünüyorlar, devrimci olarak komünistlerin artık kamu düşüncesini etkilemediklerini, bunu kahveler ile diğer yerlerde şımarık aydınların yaptığını, partide disiplinsiz olan bireylerin yaptığını, dolayısıyla sıranın onlarda olup gelişmenin ilerideki yönünü vermekle onların yükümlü olduklarını düşünüyorlar.

Komünistler şimdi ve gelecekte -yıllarca, silahlı savaşın ateşli hazırlıklarında olduğu gibi, sonradan da gelişmemizin en ağır yıllarında- isteklerimizin ne olduğunu ve sosyalizmin ne demek olduğunu en iyi bilenlerdir, bu yüzden devletteki kamuoyu düşüncesini çeşitli çürük anarcho-demokratlar ile kafaları karışık küçük kentsoylular yaratacağı yerde onlar yaratmalıdır.

Bu yüzden söylüyorum, kültürde, basında, edebiyatta, genellikle her yerde komünistler, özellikle kurumlarımızda, eğitim kurumlarımızda, okullarımızda, vb. kendi yerlerinde olmalıdırlar. Üzücü olan şu ki, onlar oralara girince eriyip yabancı düşüncelerle, yabancı ögelerle, türlü türlü

düşüncelere kapılıp sosyalist tavırlı olmayanlarla bir oluyorlar.

Bir arkadaşın da, burada dediği gibi, şimdi sorun şundadır: Komünistler Birliği'mizde, komünistlerimizde, sorumluluk duygusunu yeniden yerleştirmeliyiz. Altıncı Kurultay'da konuştuğum vakit ondan sonra da dediğim gibi önemli olan komünistlerin üye sayısı değil, onların değeridir, bunu düşünmek zorundaydım, çünkü 700 bin kişi arasında sosyalist gerçeğimizin değerli, adaletli gelişmesini yüklenenler arasında tümünü aynı biçimde yetenekli görmek bana güç geliyordu. Öyleyse, şimdi cephesel bir tavırla tümünü temizleyelim, ben buna taraftar değilim, çünkü ileride değer çizgisini tutturup tutturamayacağımızı düşünüyorum. Kabul ediyorum ki, Komünistler Birliği örgütlerinde sınırlı olarak en az işçi elemanı vardır, çünkü bu eleman, kanımca, sürekli olarak sağlamdır. Onların pek çok kuramsal hazırlıkları yoktur (kimilerinin vardır, ama yükselenlerin sayısı pek azdır), onlar ne siyasal açıdan da yeterince gelişmiş değillerdir ne de yetenekli birer konuşmacıdırlar, çoğu kez düşündüklerini bile anlatamazlar ama onların sezgileri vardır, her zor durumda, yönetim hastalığı yüzünden ya da başka nedenlerden güven kazanıp partiye girmiş olanlara değil, tersine en kolaylıkla onlara dayanılabilir. Bu yüzden Komünistler Birliği'mizde işçi tabanını güçlü kılıp bir an önce fabrikalardan, çalışma kurumlarından Komünistler Birliği'ne yeni üyeler alınmalı. Köylü, memur ile öteki küçük kentsoylu elemanlara kıyasla işçi elemanı, işçiler bizde iyice azınlıktadır, dolayısıyla Komünistler Birliği'ne girmiş olan tüm öteki katmanlarına karşın çoğunlukta olmalıdırlar. Bundan dolayı kimi grupçuklar (ya da merkezlerimiz deki birkaç grupçuk) öyle bir izlenim verebilirdi ki, tüm dünya, Yugoslavya Komünist Birliği'nin

artık büsbütün dağıldığı düşüncesine kapılabilirdi. Komünistler Birliği'mizde sosyal oluşumu, işçi oluşumunu güçlendirmek, bugün esastır! Komünistlerin görevlerine ilişkin de birkaç söz söylemek isterim. Birçok komünistlerimizin düşüncelerine göre, onların rolü, daha doğrusu görevleri ile yükümlülükleri Birliğin salt iç sorunlarıyla bitmektedir, onun için, iç, örgütsel, disiplin sorunları. vb. yetinmek zorundalar, sanki toplumsal yaşamamızın genel olarak diğer kesimlerine ilişkin görevleri yoktur. Örneğin, hem yönetim yerlerinde bulunan birçok komünistlerimiz, hem de önemli görevlerde bulunanlar, şu düşüncededir: Orada onlar komünist rolüyle yükümlü değillerdir. Bu yanlış bir tutumdur, komünistlerin rolü onları orada da yükümlü kılar, onlar orada da biz komünistlerin çoğunluk olarak bir forumda ya da genel kurul oturumunda aldığımız kararları gerçekleştirmek zorundalar. Bu, onları da ilgilendirir çünkü biz bugün örneğin burada, bu genel kurul oturumunda, öğrenimle ilgili, ya da basına ilişkin, vb. bir tutuma varmış olursak bu, yalnızca burada kalması gereken bir tutumumuz olamaz, aynı zamanda bu, her komünistin çalıştığı iş yerindeki tutumu olacaktır. Bu onun kendi tutumu olacaktır. Anlaşılan biz bugün bu ya da şu yet kili kurumun yöneticiliğini yapmayacağız, biz kendilerine bunu yapmalarının zorunluluğunu söylemeyeceğiz. Ancak bunu türlü biçimde kendilerine önereceğiz ve herkes -öğretim üyesi olsun, öğretmen olsun, memur olsun, ve başkası- bilmelidir ki bu komünistlerin tutumudur, komünistler ise ülkemizde her şey demek olup onların önemi bitmemiştir.

Herhangi biri buna karşı çıkarsa, demek ki o ülkemizin sosyalist gelişmesinin tam olarak ilerlemesine karşıdır; öylesini, aşağıdan gelecek olan baskı, kamu baskısı önleyecektir. Demek istedim ki bizler, bu sırada tutumlarımızı

yönetimsel bir biçimde türlü kurumlara zorlamayacağız, ancak tutumumuz, burada üstün de durduğumuz tutum, her komünist için kendi tutumu olmalıdır, bu tutumu her yerde korumak zorundadır; bu, tüm ülkemiz için, tüm halkımız için bir tutumdur, çünkü halkımız kurultayda ya da genel kurul oturumunda alınan kararları ve saptanan tutumları ilgiyle izlemektedir. Ben şu kanıdayım, bu tür tutumlara karşı koymaya açıkça cesaret edeceklerin sayısı pek azdır, ancak bu kararların bütünüyle gerçekleşmesi tüm komünistlerin onları sadık bir biçimde korumalarına bağlıdır.

Arkadaşlar, ben bunu birliğimizde aşırı biçimde büyük bir zayıflığın bulunduğu için söylemiyorum. Zayıflıklar burada açığa vuruldu. Zayıflıklar o denli büyük değildir ancak çok sayıda olmaları yüzünden vaktinde yollarını kesemezsek zamanla çok tehlikeli de olabilirler.

(Yugoslavya Komünistler Birliği Merkez Komitesinin dördüncü genel kurul oturumundaki konuşmasından alınmıştır, 1954)

DEĞİŞMELER ÜSTÜNE

Toplumumuzda devrimsel değişmelerle birlikte Komünistler Birliği'miz de değişmektedir. Bu gereklidir, çünkü yeni toplumsal koşullarda, demokratik özyönetimli ilişkiler ile sosyalist bilincin daha yüksek aşamalı gelişmesiyle, Komünistler Birliği, işçi sınıfı ile tüm emekçi insanlarımızın sosyalist toplumu kurma savaşında kendi öncü görevlerini yerine getirebilir.

Bilinçli toplumsal güçleri, işçi özyönetimi, özyönetim esaslarına dayanarak bütünsel toplumsal sistemimizin kuruluşuyla gelişmesini devinime geçiren Komünistler Birliği kendisini de klasik bir partiden yeni tip öncü ideolojik siyasal bir örgüte dönüştüren yeni bir sürece başlamış oldu, iç-devinimli ve sosyalist özyönetimin yöneltici gücüne. Toplumsal-ekonomik reform, ileri sürdüğü kendi erekleri ile toplumsal yenileşmenin derinlikleriyle, Komünistler Birliği'nde de kaçınılmaz ve gerekli bir reformu zorunlu kıldı.

Yugoslavya Komünistler Birliği Merkez Komitesinin Dördüncü Oturumu, Komünistler Birliği'nin zirvesinde

bile bulunan bürokratik devletçi tutumdan yana olanlara karşı güçlü bir darbe indirerek, Komünistler Birliği'nin reformu yolunda da bir dönemeç noktasını oluşturmaktadır.

Komünistler Birliği'nde daha derin değişmelerin başlangıcında bulunmamız bir yana, çünkü onun yeniden kuruluşunda henüz ilk adımlar atılmıştır, bizler şimdi belirli sonuçlar ile edinilen deneyler için konuşabiliriz:

Bir, Yugoslav Komünistler Birliği'nin Sekizinci Kurultayı'ndan sonra, son iki yıl süresince, özellikle, Komünistler Birliği öncekilerden daha çok toplumun gelişme sorunlarının en önemlilerini, toplumsal- ekonomik reformun en özlü sorunlarını ele almaktadır. Bu tür yönelişler sayesinde Komünistler Birliği, eylemin deki belirli gecikmeye rağmen, ekonomik ve toplumsal reform akımını güçlendirmiştir. Komünistler Birliği, geriye çeken ya da var olan durumu olduğu gibi korumak isteyen türlü baskılarla başarıyla savaşarak beliren kararsızlıkları yenip çok sayıda zorluk ve karşıtlıklarla yüz yüze gelmiştir. Kendini yenilemeseydi Komünistler Birliği kendi siyasetinin daha başarılı bir biçimde gerçekleşmesinde daha güçlü, daha büyük eylemsel yetenekli bir güç olamazdı.

Yugoslavya Komünistler Birliği Merkez Komitesinin dördüncü genel kurul oturumundan hemen sonra Komünistler Birliği'nde ve toplumsal ilişkilerde nasıl güçlü bir demokratik atılım yapılmışsa, onun gibi, geçen yıl da yönelmelerin onaylanmasından sonra Komünistler Birliği'nde ideolojik, eylemsel ve siyasal açıdan gerçek bir atılım olmuştur diyebiliriz. Bu tür bir eylemsel programla Komünistler Birliği kendi savaşkanlığı ile toplumsal olaylar üzerindeki etkisini hayli güçlendirmiştir.

Komünistler Birliği ortaya çıkan sorunlarla açıkça yüz yüze gelmekten kaçındığı her anda, kendi saflarındaki aykırı tutumları açıkça temizlemekte yeterince hazırlıklı olmayınca ve aydınlık bir ideolojik ve siyasal platform kurulmayınca işçiler, gençler, aydınların bir bölümü ile başka ortamlarda belirli kararsızlıklar ile sinirliliklerin belireceğinden kuşkumuz olmasın. Aynı zamanda türlü siyasal ve yabancı ideolojiler bu sırada, düşman güçlerin etkinliklerine de koşul ve alan yaratmaktadır.

Açık ve kesin bir değerlendirme, sorunların ilkeler açısından çözümü, sosyalist toplumumuzun gelişmesi yolunda kısa ve uzun vadeli ereklerini saptanması, bunun uluslararası ilişkilerdeki durumlar ve akımlarla ilintileri Komünistler Birliği'nden beklenmektedir. Komünistlerden yalnızca tam yerinde söylenmiş bir söz değil, aynı zamanda, yiğit, kararlı bir eylem de beklenmektedir, bu eylem, tüm toplumsal ve siyasal yaşamımızda yeni istekler uyandırıp tüm ilerici toplumsal güçleri harekete geçirerek, öz yönetimli ilişkileri güçlendirmekle, var olan durumu değiştirecek, işçi sınıfı ile tüm emekçilerin atılımlarını ve çıkarlarını gerçekleştirecektir. Ancak, Komünistler Birliği, ülkemizde sosyalizme aykırı düşen akımlara karşı olan ideolojik savaşta kendisini henüz yeterince kararlı bir biçimde göstermemiştir. Bunun her günkü etkinliğimizde var olan pratik nedenlerinden biri komünistlerin şimdiye dek bize aykırı gelen düşünceler ile sapmaların yok edilmesine gereken ilgiyi göstermemiş olmalarıdır, bütün bu aykırı yönelmeler ve düşünceler, özyönetimli sistemimiz için sanıldığı kadar tehlikesiz değildir. Komünistler bu tür eğilimlere karşı başarıyla karşı koymak için yetenekli olmak isterlerse, ideolojik açıdan yeterince MARKSİST bilimiyle silahlanmalıdırlar. Ben, yeterli sayıda yetenekli ve sözünü geçirir kadroların

varlığına inanıyorum, onlar her türlü yabancı düşüncenin gerçeğimize sokulmalarına karşı yürütülen savaşı başarıyla yöneteceklerdir. Ancak bu savaş sistemli ve iyice örgütlenmelidir.

İki, Yugoslavya Komünist Birliği saflarında birliğin güçlenmesinde de büyük ilerleme kaydedilmiştir. Birlik, yeni esaslara dayanarak, bütünsel üyeliğin günden güne artan dolaysız etkisi sayesinde gerçekleşiyor.

Bizler çok kez Komünistler Birliği saflarında birliğin güçlü olmasının gerekçesini ileri sürüp en önemli sorunların çözümünde tüm toplum güçlerinin seferber edilmesini zorlaştıran ve bazen düşündürücü olan karşı birlik belirtilerine özürlü olarak işaret etmişizdir. Bu sırada, şu bilinçten hareket etmekteydik; komünistler yalnızca dar çerçeveli çıkarların, bölücü görüşlerin sözcüleri olamazlar çünkü komünist öncülüğünün özünde tüm işçi sınıfının çıkarları yattığından komünistler toplum çıkarların önemli bir etkeni olmalıdır. Denilebilir ki, Komünistler Birliği'nin yenilenmesiyle, bu açıdan da yeni değerleri gerçekleştirmek yolundayız.

Bağımsızlık, daha büyük girişim ve Komünistler Birliği'nin tüm bölümlerinin yaratıcılıkları esaslarına olduğu gibi, daha büyük demokrasiye de dayanarak, bizler, günden güne, uygulamanın ortaya çıkardığı sorunları temizlemeyi başarıyor, dolayısıyla görüşlerimiz ile eylemlerimizde birliği sağlamak yolunda düşüncelerimizi uzlaştırıyoruz. Görülen şu: Komünistler Birliği'nde gelişmiş bir demokrasi olmadan gerçek birlik de olmaz, çünkü onaylanan siyasetin gerçekleşmesinde ideolojik siyasal platform ile eylemde birlik olmadan başarı sağlanamaz.

Yugoslavya Komünistler Birliği tüzük tasarısından da anlaşıldığı gibi Komünistler Birliği'nde demokratik

merkezcilik onun kuruluşu ile çalışmasında özlü bir ögeyi oluşturmaktadır. Tüm uygulamalarımız ile Komünistler Birliği'nin bugüne kadarki çalışmalarından edinilen deneyler, bu ilkenin daha çağdaş bir biçimde belirtilmesini gerektirmektedir. Onun içeriğini daha somut bir biçimde inceleyip bu ilkenin uygulamasında tutumların demokratikleştirilmesine kesin olarak etkinlik kazandırıp siyasetin sonuçlarının ortak sorumluluk payına daha büyük ilgi göstermeliyiz.

Üç, bizde ilk kez federal kurultaydan önce cumhuriyet kurultayları düzenlendi. Komünistler Birliği'nin cumhuriyet örgütleri kendi tüzüklerini getirmiştir. Bunların Yugoslavya Komünistler Birliği tüzüğüyle uyumları sağlanacaktır. Cumhuriyetlerdeki Komünistler Birliği örgütlerinin Yugoslavya Komünistler Birliği merkez organları üyelerinin adaylığı ile seçiminde karar sahibi olma rolü vardı. Böyle bir uygulama ileride de birliğimizin yeniden düzenlenişinde önemli bir madde olarak somut bir biçimde geliştirilmelidir.

Toplumumuzun tüm öz sorunları üzerinde cumhuriyet kurultaylarında bütünsel birlik görülmüştür. Bu kurultayların gösterdiğine göre, Yugoslavya Komünistler Birliği'nin Sekizinci Kurultayı'ndan bugüne dek, toplumumuzda özyönetim lehine, güçlerin ayarlanışında, önemli bir başarı gerçekleştirilmiştir. Öyle bir temel yaratılmıştır ki, Yugoslavya Komünistler Birliği'nin Dokuzuncu Kurultayı'nda Komünistler Birliği'nin programsal platformunda tutumların özleşmesinde yaratıcı siyasal bir özleşmenin yapılması için temeller ortaya atılmıştır.

Dört, Yugoslavya Komünistler Birliği'nin şimdiye kadarki yeniden düzenleme sonucu olarak, yenilenmesi ve devrimselleşmesinde, örgütlerdeki tutumların görünümü hayli

değişmekte, dolayısıyla örgütlerin tutumları ve iç ilişkileri de değişmektedir. Geçen yıl, özellikle yönelmelerin getirilişiyle Yugoslavya Komünistler Birliği'nin üyelik oluşumundaki değişmeler tüm geçen 10 yıl süresinde olagelen değişmelerden daha büyük ve daha önemliydi. İdeolojik siyasal yükümlülüklerin daha açık, daha kesinlikle saptanması, Komünistler Birliği'nin dinamizmi ile savaşkanlığının artması karşısında, Komünistler Birliği saflarına gençler ile işçilerin katılışı yolunda ilgi hayli artmıştır.

Tüm bu değişiklikler bizler için aynı zamanda yürüdüğümüz yolda kararlı bir biçimde devam etmemiz için, Komünistler Birliği'nin sürekli bir biçimde yenilenmesi yükümlülüğünü oluşturmaktaydı, öyle ki, bu yenilenme, özyönetim esaslarına dayanarak, işçi sınıfının çıkarları ile sosyalist gelişmenin tümünü kapsamalıdır.

Demokratik merkezcilik için birkaç söz daha söylemek isterim. Partimizde daima bir kural vardır, üyeler aralarında anlaşmak zorunda değillerdir, ancak çok yönlü tartışmadan sonra getirilecek olan ve ardında çoğunluğun olduğu kararlar karşısında bu kararların gerçekleştirilmesinden hepimiz yükümlüyüzdür. Böyle anlaşılan demokratik merkezcilik, bugün, Yugoslavya Komünistler Birliği'nin çalışmalarında da var olmalıdır. Belirli büyük sorunları ve türlü karşıtlıkları çabuk ve adaletli bir yolla çözümlediğimiz bugünkü gelişme dönemimizde, bu, özellikle önemlidir.

Doğal olarak kararların uygulanışında beklenmedik şeyler de belirebilir. Ancak, bunun için de dışta değil, Komünistler Birliği'nin içinde tartışılacak, çok yönlü tartışmadan sonra ise, alınacak karar, Yugoslavya Komünistler Birliği'nin her üyesi için bir zorunluluk olacaktır.

Birliğimizin daha yüksek aşaması ve iç dayanışma ile her şeyden önce onaylanmış olan ortak tutumların kararlı bir biçimde ve kesinlikle gerçekleşmesiyle, bizler daha hızlı ilerleyebiliriz, ekonomik gelişmemizde yaşama düzeyini yükseltebiliriz, böylece sosyalist özyönetimli sistemimizi geliştirip dünyadaki onurumuzu daha da güçlendireceğiz.

Sonunda şunu belirtmek isterim; Komünistler Birliği, gelecekte, ideolojik siyasal çalışmalara, ideolojik siyasal eğitime, Marksizmin klasiklerinin incelenmesine ve dünyadaki çağdaş dinamik devinimler ile değişmelerin daha derin bir biçimde araştırılmasına daha sıkı sarılmalıdır. Her günkü sorunlar bizleri praktisizme itmemeli, çünkü öyle olursa sosyalist özyönetimli ilişkilerimizin gelecekteki gelişmesinin varacağı yeri göremeyeceğimiz gibi Sosyalist Yugoslavya'nın dünyadaki rolü nü de yeteri açıklıkta göremeyeceğiz.

(Yugoslavya Komünistler Birliğinin Dokuzuncu Kurultayında okuduğu raporundan alınmıştır, "Borba", 13.111.1969)

KOMÜNİSTLERİN ROLÜ VE SORUMLULUĞU

Bugün burada emekçilerimizin yeni büyük bir başarısından söz ederken doğal olarak kendimizi kıvançlı duyacağız. Biz bugüne dek, elde ettiklerimizle kıvançlıyız çünkü Yugoslavya, endüstrileşme ve genellikle uygunlaştırılmış bir kalkınma sayesinde gerçekten yenilenmiştir. Artık eskisine benzemiyor. Bugün, ülkemize gelecek olan herkes, yurttaşlarımızın, emekçilerimizin büyük çabaları sayesinde neler elde ettiğimizi görecektir.

Ancak bizler, bir yandan emekçilerimizin çalışmaları, başarıları ve yaratıcı yetenekliliği ile genel olarak kıvançlı iken, bir bakıma kaygılı da olmalıyız, çünkü tam bugün de o kadar çok olanak elde ettiğimiz bir dönemde, toplumsal gelişmemizde türlü olumsuz belirtileri de ele almak zorundayız.

Bildiğiniz gibi geçenlerde Yugoslavya Komünistler Birliği Merkez Komitesinin Yürütme Komitesi toplandı. Söylemek zorundayım ki türlü bozukluklar bizi tüm bu belirtileri temelden ele almamıza itmiş oldu, dolayısıyla kendimizi olduğu gibi, gerekli olan her şeyi çok sert bir biçimde eleştirdik.

İkinci Dünya Savaşı'ndan birkaç yıl sonra, yani ülkemizin kurtuluşundan sonra, kalkınmamızda büyük nesnel zorluklarımız vardı. Bu zorluklar iç gelişmemizden olduğu gibi dıştan da gelmekteydi. Bugün, bizler artık yalnızca nesnel zorluklardan söz edemeyiz çünkü bu tür zorlukları genel olarak yenmiş olduk. Bugün kimi nesnel zorluklarımız, nesnel zayıflıklarımız varsa da bu, her şeyden önce yöneticilerimizin öznel zayıflıklarının bir sonucudur. Yöneticileri andığımda ben herkesi düşünmüyorum, ama yine şu da var ki sözlerimin kendilerine ilişkin olduğunu bilenlerin sayısı az değildir. Yöneticilerin zayıflıklarını ele alırken onların diğerlerinin çalışmalarına ilişkin dolaylı sorumluluklarını da düşünüyorum. Bu sırada tüm komünistleri de düşünüyorum, bugün savaştan sonra, sosyalizmin kalkınmasından sorumludurlar. Gerçekten bir süre, öyle bir düşünce yerleşmişti ki, özerklik gerçekleştiğinde, komünistlerin eskisi gibi ne görevleri olacak ne de ülkemizin iç gelişmesi için kendilerini sorumlu hissedecekler. Bu, yanlıştır! Bizler, komünistlerin ülkemizin sosyalist kalkınmasındaki sorumluluğunu bir daha belirtmeliyiz. Komünistler kendilerini sorumlu hissetmezlerse başka kim hissedebilir? Ben içtenlikle inanıyorum ki Komünistler Birliği'miz, güçlü ve yekvücut bir örgüt olarak, sosyalist birliğimizin bir bütün olarak çıkarına olan her şeyi yapmaya hazırdır.

Bizler, dayanaklarımızı biliyoruz, yığınsal siyasi bir örgüt olan emekçi halkı sosyalist birliğine sahibiz, komünistler de bunun kapsamındadır. Sosyalist birliği savaştan sonra en büyük edinimlerimizdendir, çünkü onun kapsamında toplanmış olan insanlarımız sosyalizmin gerçekleşmesi uğrunda, daha ileride, ülkemizde komünizmin gerçekleşmesi uğrunda çaba harcamaya hazırdırlar. Bu yüzden bugün burada da sırf komünistlerin sorumluluklarından hareket

ediyorum. Rica ederim, her günkü yaşamımızda, daha doğrusu ülkemizin kalkınmasında beliren kimi olumsuz belirtilere de eğilmeme izin verin.

Bu gibi olayların nasıl gerçekleşebildiği sorulabilir. Kimileri bunu dış etkenlere, batı etkilerine bağlı buluyorlar. Diğerlerinin düşüncesine göre bunun başlıca nedeni aşırı bir biçimde geniş olan demokrasimizdir, vb. Ben şu düşüncedeyim ki bunun ana zayıflığı komünistlerin uyanık olamayışındadır, çünkü onlar kendi yönetici rolleri bir bakıma elden kaçırmışlardır. Çünkü, komünistler bugün, eskiden olduğu gibi yönetici olmasalar da ülkemizin kalkınmasını yöneltmelidirler, diğerlerine örnek olmalıdırlar, öyle ki bütün ötekiler bu örneğe göre hareket etsinler. Onlar, böylece, kendi saflarındaki olumsuz belirtilere olduğu gibi, Komünistler Birliği dışındakilere de dikkat etmelidirler. Çünkü olumsuz belirtiler, komünistlerde olduğu gibi, komünist olmayanlarda da belirmektedir, daha doğrusu, öyle insanlar var ki genel çıkarları göz önünde bulundurmadan birlik hesabına zenginleşmek istiyorlar.

Özür dileyerek burada önceleri türlü yerlerde üzerinde durduğum kimi şeyleri yeniden ele almak zorunda kalacağım. Belki de bunu genişletip daha sert bir dilde kullanacağım, çünkü arkadaşlarla birlikte birçok kez çok sayıda haksızlıklar ile yanlışlara işaret etmişizdir ne var ki bizim uyarmalarımız hem insanların kulaklarına girmemiş hem de birçokları buna aldırış etmemiştir. Her şeyden önce söylemek zorundayım ki bizler yürütme komitesinin oturumunu salt kimi şeyleri ortaya atıp bundan sonra ellerimizi bağlamak ereğiyle düzenlemedik. Böyle davranmayacağız. Bu yüzden bugün söylediklerimi herkes iyice duysun, anlasın. Alınan ya da alınacak olan ölçülere göre herkes kendisini

ayarlasın. Bizler bu kez öyle ölçüler getireceğiz ki toplumsal yaşamımızın gelişmesi daha normal, daha adaletli bir biçimde sağlanacaktır. Bizler bunu yapmak zorundayız. Belki dıştan kimileri de yeniden özgürlükler kısıtlanıp komünistler her şeyi yeniden ellerine alıyorlar, vb. diyeceklerdir. İstediklerini desinler, bizler, bize gerekenlerin ne olduğunu biliyoruz. Bizler halkımızın, sizin de buradaki isteklerinize göre çalışacağız.

Ülkemizdeki ücret farkları çok önemlidir. Bu yol da yanlışlar yapılmış, bundan yalnızca emekçilerimizin kimi grupları zarar görmekle kalmamış, bunun siyasi sonuçları da olagelmiştir. Bizde en yüksek ücretler durdurulmaz bir biçime gelmiştir. En yüksek ücretin aynı kolektifte çalışan en düşük gelirin 20 katı olduğunu gösteren örnekler vardır. Arkadaşlar, bunun nasıl bir başıboşlukla olageldiğini anlamak zordur. Ne var ki biz bu konuyu ele alıp bunun böyle sürüp gitmesini önlemeliyiz.

Çalışma örgütlerindeki iç gelir dağılımına gelince, buna benzer türlü yolsuzluklar vardır. Örneğin bir işçi, gerçekleşen artı değerden 2 bin dinar alırken, başka biri 80 bin dinar alıyor. Bu olamaz, arkadaşlar! Bunun sorumluluğunu emekçi örgütleri üzerlerine almalıdır. Bunu önlememiş olan ve bu çalışma örgütlerinde bulunan komünistler de suçludur. Pekâlâ, bir yönetici komünist ise ve dolayısıyla yönetmen ise bu, hiç de başkalarından fazla hakka sahip olması demek değildir, çünkü o uzmanlık açısından daha çok katkıda bulunmuşsa buna göre maaş da almalıdır. Ancak, bu sırada şu sıradan, yarı uzman ve meslekten işçilere de dikkat edilmelidir. Çünkü, sırf bu gibi yolsuzluklar yüzünden, bu büyük yanlışlık nedeniyle bunun siyasal karakteri oluşmaya başlamıştır. İnsanlarımız, yanlışların

yapıldığı yerde, hoşnutsuzluk gösteriyorlar. Ben buradan söz veriyorum, gerekeni yapacağız ve ileride bu gibi yanlışların tekrarlanmaması yolunda ölçüler getireceğiz.

Bütün bu yanlış uygulamalar, insanlarımızda huzursuzluk yaratmaktadır. Arkadaşlar, ne oluyor? Bizler öncekinden, başladığımızdan daha yeteneksiz değiliz. Öyleyse neden, endüstride olduğu gibi tüm diğer alanlarda bu kadar çok başarıdan sonra bu gibi olaylara yol açılsın diye bugün, öncekinden çok daha zengin iken, böyle belirtiler ile haksızlıklara gelinsin? Daha yoksulken her şey daha güzel, daha iyiydi, daha iyi anlaşıyorduk galiba! Bu, ne demektir? Demek mesele bizdedir. Doğal olarak, ben burada demokrasiye karşı koymak istemiyorum, ancak demokrasi de daha uyumlu bir biçimde gelişmelidir: Çünkü demokrasi kimisi için Tanrı iken kimisi için şeytandır. Bu yüzden uyuma getirilerek herkes için aynı biçimde demokrasi olmalıdır. Mide söz konusuyken demokrasi düşünülmektedir. Demokrasi salt bir biçim olmaktan çıkıp gerçek, maddi esasa dayanan, herkesçe aynı biçimde hissedilecek somut bir olay olmalıdır. Emekçilerimiz bizden, olmayanı istemiyorlar, ancak var olduğunu, ya da var olabileceğini bildikleri bir şeyi alamayınca da memnun olmayıp karşı çıkıyorlar.

Şimdi az önce üzerinde durduğum kimi sorunlara eğileceğim. Kimi çalışma örgütlerimizin zayıflıkları ne idi, örneğin? Kendi haklarından yararlanamamalarıydı. Çalışma örgütleri kendi organları dışında yönetilirse, bu organların görevi, sorumlu olarak bu gibi olaylara yol açmamak olmalı. Doğal olarak ne yalnız yönetmenler suçlu görülmeli ne de onlara karşı genel bir sürek avı başlamalıdır. Çok iyi yönetmenlerimiz, fevkalade insanlarımız, arkadaşlarımız vardır ki çalışma örgütlerince kendilerine verilen ücretten

daha büyük ücreti hiçbir vakit istememişlerdir. Ancak, öyle yönetmenler de vardır ki kolektifin kararına boş verip mümkün olduğu kadar fazla para almak isteğindedirler. Bu gibi yönetmenler yerel yönetimin yöneticileriyle de birleşerek kendi çalışma örgütünde "dediğim dedik" bir rol oynamaktadır. Bu, ortadan kalkmalıdır. Çalışma örgütleri tüm haklarından yararlanarak üretimi mümkün olduğu kadar daha iyi örgütlemek ve gelir dağılımını gerçekleştirmek ereğiyle tam yerinde ücretler saptayabilir. Bu, tüm çalışma örgütlerinin görevidir. Eğer durum düzelmezse, iş bırakımına gidilecek gibi söylentilerin çıkması bugün gülünç oluyor. Kime karşı grev yapılacak? Kendi kendilerine karşı! Böyle durumlara yol açılamaz, herhangi biri işinde iyi çalışmazsa onu atmak gerek. Bu gibi hastalıklar için bizler -yukarıdakilerde- sorumluyuzdur. Biri bana gelir yardım isterse, ben de kendisine yardım etmezsem, demek oluyor ki ben de bulunduğum yerde kalmamalıyım. Bu, benden başka her yönetici için de geçerlidir. Yaratıcı güçlerin, ussal ve fiziksel güçlerini önlemeye çalışan herkesi atma hakkı vardır.

Öbür yandan, yine zayıflıklar yüzünden, az önce üzerinde durduğum gibi, verimlilik aşaması pek yavaşça yükselmektedir, yine de bu açıdan birçok yerlerde çok şey yapılabilir. İşçinin yaratmış olduğu artı değerden bir şey alma hakkı vardır ve bu hak kendisinden verile esirgenmemeli. Ancak üretkenliğin zayıf kalmasından, kanımca işçi, yaratılandan kendisine de bir şey verileceği güvencesine varamıyor. Öyle kararlar alacağız ki bunun sayesinde işçi, hak ettiğini alacaktır. Doğal olarak hiçbir gelir yaratılmayan çalışma örgütlerinde, üretimde durgunluk olan yerde, emeğin üretkenliğinin aynı aşamada kaldığı yerde kazanç söz konusu olamaz. Bu tür çalışma örgütlerinde ücretler artınca bunun kimin hesabına olduğu sorusu ortaya çıkacaktır.

Çünkü bu artış, başka bir işçinin, başka bir emekçinin, hesabına olmak zorundadır. İşçiler kendileri artı değeri, daha doğrusu bölüşülecek kazancı yaratmalıdırlar. Bunun nasıl bölüşüleceği sorunu da vardır. Şimdiye dek bölüşüldüğü gibi devam edilirse işçinin daha çok çaba harcaması için hevesi olmayacak. İşçi, üretim artışından yararlanmalıdır. Bunları çalışma örgütleri düzeltmelidir.

Bazı düşüncelere göre de işçi yönetimi kendi de gerini yeterince göstermemiştir. Ne var ki, işçi yönetimi bizim için tek güvence olup, ülkemizi hızla ileriye götürmüştür, dolayısıyla emekçilerimiz bütünsel olarak kendi yaratıcı yeteneklilikleri ile enerjilerini göstermişlerdir. Ancak bu temel üstünde bizler, böyle hızlı kalkınabilirdik.

Bugün kimi sorunlardan çıkan sonuçlara göre; biz işçiler, yeniden hevesle ve daha büyük bir atılganlıkla ileri gitmek istiyorsak bazı şeyler düzeltilmelidir. Çünkü işçiler, bugün çok daha yetenekli olup, eskisinden daha büyük deneylere sahiptirler. Bütün bunlar göz önünde bulundurularak bizler öyle ölçüler getirmeliyiz ki, çalışma örgütlerinde emekçilerimiz ile bütünleşerek bu gibi çözümler birliğimizin çıkarlarına göre en iyi bir biçimde gerçekleşsin.

Şimdi siyasal yaşamamızın zayıflıklarıyla ilgili de birkaç söz söylememe izin verin. Bunların kimilerini daha önce andım. Son zamanlarda bölgecilik ile şovenlik gibi zararlı belirtiler maddi nedenlerden olduğu gibi komünistlerin uyanık olmayışından da ileri gelmiştir. Kimi komünistlerin birliğimizin geniş çıkarlarını unutarak yalnızca kendi sınırlı çıkarlarını düşünmesi, kimi cumhuriyetimizde birçok haksızlıklara ve siyasal hoşnutsuzluklara yol açmıştır. Bizler uluslarımızın kardeşlik ve birliği uğrunda sel gibi kan döktükten sonra bu kardeşlikle birliğimizi yıkma hakkını

kimseye vermeyeceğiz. Kimi cumhuriyetlerimizde, örneğin kentli yazarların yazdıklarında öyle olaylar var ki bunun bir sosyalist ülkede olagelmesi âdeta şaşırtıyor insanı. İnsanlar gerilere, kendi ulusunun tarihlerine dönüp bu tarihlerin bir bölümünü kurcalayıp sosyalist birliğimizin bir bütün olarak gelecekteki gelişmesini unutuyorlar. Eğer hepimiz birleşmeseydik hiçbir cumhuriyetimiz, kendi başına hiçbir şey olmazdı. Birliğimizi daha da güçlendirmekle bizler kendi, Yugoslav sosyalist tarihimizi, ayrı cumhuriyetlerin geleneklerine hiç dokunmadan, zararına değil de tüm birliğimizin çıkarına, yaratmak zorundayız. Bu, bizim yolumuzdur, biz bunu istiyoruz, birliğimizi yıkmayı değil. Gelişmemizi sosyalist düşünceyle birleşmemiş olan birtakım kentsoylular gibi düşünmüyoruz, bunlar eski yola dönüyoruz diye kimi komünistleri dahi etkilemekteler.

Basınımızda her şeyin yazılmasına izin veriyoruz. Kimi dergilerimiz ile çeşitli yazıları ele alın, onların yıkıcı etkinliğini anlarsınız. Gençliğimizi bile zehirliyorlar. Gençliğimizin saflarına bile şovenliğin yerleştiğini görünce insanı öfke alıyor. Ben, bu bulutlardan değil, evden, daha yaşlılardan gelmiştir diyorum. Bizler, uluslarımızın en büyük edinimi olan kardeşlik ve birliğimizi korumak zorundayız, çünkü bunun sayesinde yaratıcı bir biçimde ileri gidip, daha güçlü bir sosyalist birliği ile insanlarımıza daha mutlu bir yaşam yaratabiliriz. Bugün bile, savaştan 15 ve daha çok yıl sonra, bizler hala kardeşlik ile birlikten söz etmek zorundayız; bu her Yugoslav yurttaşının kanı ile eti olana kadar...

Zayıflıklarımız ile yanlışlarımızdan söz ederken ben genellikle öznel zayıflıklarımızı ele aldım, diyelim ki doğal olarak nesnel zayıflıklarımız da var böylece, örneğin geçen yılki kuraklık ile az ürün, en önemlilerinden sayılmamakla

birlikte, nesnel nedenlerdir. Bu yılki su baskınları da çok önemli sayılmaz. Bizler şimdiye dek çok daha ağır durumlarda bile başarıyla ortaya çıktık, yekvücut olunca, ilkin en ciddi olan yanlışlarla bozuklukları, daha sonraları ise bütün ötekileri ortadan kaldırabiliriz. Sosyalist gelişmemiz daha usul gitmeli, öyle ki her yurttaş bunu anlamalı, zor durumlarda bu durumların nedenlerini bilmeli, dolayısıyla bir bütün olarak birliğine karşı kendi yükümlülüklerini gerçekleştirmek zorunda olduğu bilincine varmalıdır. Özerklik bizde yerleşti, çünkü böylelikle yaratıcı girişimlere yol açılacak, daha kolay yönetilecek, kendi kendine insanın istediğini yapması için bunu yapmıyoruz. Herkes birliğimizi bir bütün olarak ele alacak, birliğin çıkarını göz önünde bulunduracak, çünkü tüm birliğin çıkarı olan, herhalde her bireyin, her yerel birlik ile komünün de çıkarınadır.

Yeni yasalar ile yönetmeliklerin getirilmesi bizim başlıca görevlerimizden biridir. Kimileri artık hazırdır, ötekiler bu ay içinde meclise gelecek, önümüzdeki ayın yasaları ile yönetmelikleri de hazırlanmaktadır. Burada her şeyden önce, toplumsal denetim ile iç ticaret yasası söz konusudur, bunlar çok kesin olacaktır. Denetim yasasında, gerekenden daha yüksek fiyat biçecek olanlara karşı ölçüler somutlaşacaktır. Bizler ceza kanununun da ekini yapacağız. Ekonomik yobazlıklarla ilgili ölçülerimiz de hazırlanmaktadır. Beni anlamanız için şunu söylemek zorundayım, burada söz konusu yeni yasa değil, ancak var olan yasanın ekidir. Şimdiye dek nasıl oluyordu? Biri 5, 6 ya da 7 milyon dinar çalınca 2 yıl hapse çarptırılır, böylelikle dışarda bulunduğundan daha çok para kazanmış olurdu. Bu sırada koşullu izin de alırsa böyle biri 1 buçuk yıl içerisinde bütün bu paraları kazanmış olur. Bundan sonra da onu herhangi bir yere yeni sayman olarak seçerler. Ama artık böyle olmayacak.

Yasa eklerine göre yalnız yargılamada değil, cezanın çekilmesinde de daha sert ölçüler öngörülmektedir. Çünkü, türlü bozukluklar ve ekonomik suçlar bizde, çoğunlukla, aşırı bir biçimde geniş liberalizm den ileri gelmektedir. Bu bakımdan yalnızca bizler, yukarıdakiler suçlu sayılmayız, aşağıdakiler de suçludur, çünkü hırsızları eski yerlerine ya da başka çalışma örgütlerinde aynı görevlere gönderirler. Birliği ve emekçileri soyanlar en ağır cezayı hak etmişlerdir.

Bunun yanı sıra, emeklilik yasasında da kimi değişiklikler yapmalıyız, çünkü öyle duruma gelmişizdir ki sosyal yardımlarımız yılda yaklaşık 400 milyar dinarı bulmaktadır. Bu tür yardımlar son sürelerde geometrik bir biçimde artmaktadır. Bunda da değişiklikler yapmalıyız, değişikliği hakkı olanlara karşı değil, önceden ortaya çıkmış olan gereçlerin hesapsız harcamalarına karşı getirmeliyiz. Alışverişten başka bir şey değildi bu. Onun için değişiklik yapmalıyız.

Dış ticaret, mal değişimi ile buna benzer daha kimi alanlara ilişkin hazırlanan yasalar yoluyla tüm bu sorunlar çözümlenecektir. Önce de anlattığım gibi, var olan bu tür birçok zayıflıklar yüzünden kimi ölçülerin getirilmesi gereklidir.

Gelirin dağılımına ilişkin komisyonlara ait yasayı da getirmeliyiz. Gelirin tam olarak dağılımı gerçekleşsin diye bu yasanın şimdiye dek anlattıklarımdan dolayı çıkması gerekir. Bu da yasayla düzenlenince, artık insanlarımız istedikleri gibi hareket edemeyecekler. Toplumsal muhasebeyle ilgili yasamız da vardır. Tüm bu ölçüler sayesinde sözünü ettiğim zayıflıklar ortadan kalkacaktır. Bunun yanı sıra var olan kimi yasalara, onların bu günkü gereksinimlerimiz ile gelişmemize yardımcı olması için ek kurallar getirilecektir.

Tüm bu yasaların yanı sıra, bildiğiniz gibi, bizler yeni anayasayı da hazırlıyoruz. Yeni anayasanın getirilmesini bu yılı güz aylarına dek ertelemek zorunda kaldık çünkü bu, çok ince bir iş olarak tüm sorunların çok ciddi, temelli, çok yönlü incelenmesini zorunlu kılmaktadır. Çünkü, aceleyle hazırlanan yasalarda -bizce çok kez bu, böyle oluyordu- kalan birçok boşluklar tüm birliğin çıkarlarını unutan kişilere kendilerine çıkar sağlama olanağı veriyor. Yeni anayasamız toplumsal gelişmemizin geleceğinin bir temeli, dolayısıyla iç durumlarımızın bir düzenleyicisi olmalıdır. Anayasa tasarısı üzerinde çalışılmaktadır, ama bu, hiç de kolay bir iş değildir, çünkü dediğim gibi, tüm sorunlar çok yönlü incelenmelidir. Dolayısıyla şimdiye dek olagelen olayları olanaklı kılabilecek boşluklara yeni anayasada yer vermemeliyiz. Aksine, anayasal kurallar öyle olmalıdır ki herkes, özellikle bilinci temiz olmayan, çalışmasına dikkat etmek zorunda kalmalıdır. Çünkü, herhangi biri bir yasayı istediği gibi yorumlamak isterse, anayasa bunu yaptırmaz. Bunu yapacak olan, yaptığının ağır sonuçlarına katlanacaktır.

(Split'teki konuşmasından alınmıştır, 1962)

KOMÜNİSTİN KİMLİĞİNE İLİŞKİN

Komünist olmak, kolay değildir. Komünist olmak, bugün dahi birçok şeylerden vazgeçmek demektir. Komünist olmak, ilericilik, daha güzel ve daha mutlu gelecek için savaşta ön saflarda bulunmak demektir. Savaşa katılmış olan insanlarımız bunu göstermiştir. Komünizmin hemen yengiye ulaşamayacağını bilmeleri bir yana, belki de komünizmi yaşayamayacaklarını da bilerek, canlarını verip kendi yaşamlarını feda ederlerdi. Bu komünistler, komünist gençleri, bilinçli insanlardı, en büyük fedakârlıklardan çekinmezlerdi. Komünist olmak, iç disiplini olmak demek, buysa, her şeyden önce, kendi kendini yenmek demektir.

Bunun için öyle bir moral gerekir ki insandan çok şeyler beklenecektir, komünist bütün bunlara sahip olmak zorundadır. Biz komünistler geleceğin durumunu görmeliyiz. Ne var ki, bugüne de bakmalıyız, genç insanlara tavırlarımızın nasıl etki ettiğini anlamalıyız. Yalnız tavırlarımızla değil, koyduğumuz ölçülerle de bunun farkında olmalı. Komünistten pek çok şey beklenmektedir. Kanımca bunu gençlerimiz anlayacaktır çünkü gençliğimiz çok iyidir, ama biz

onlarla daha yakından ilgilenmeliyiz, onlara devrimci geçmişimizden en olumlu yanlarımızı aktarmalıyız.

(Belgrad radyo televizyonuna verdiği demecinden alınmıştır, Vyesnik, 24V 1972)

ELEŞTİRİ VE ÖZELEŞTİRİ

Özellikle kimi bunalımlı durumlarda ve birliğimizin daha da güçlenmesinin gerektiği sırada partimizde kararlı bir etkeni oluşturan eleştiri ile özeleştiridir. Kanımca öncelikle, düşünce ve eylem birliğimiz bugün özellikle önemlidir. Eleştiri yoluyla türlü zayıflıkları, türlü boşlukları, yolsuzlukları, vb. daha iyi görürüz. Özeleştiri bütün bunları daha kolay ve bir an önce yok etmemize yardım etmektedir. Özeleştiri eğitimsel açıdan etkileyerek komünistin kişiliğini, devrimci çehresini güçlendirmektedir. Özeleştiriden olduğu gibi, eleştiriden de korkmak bir küçük kentsoyluluk belirtisi olarak komünistlere yakışmaz, onun için bu kusuru kendi içlerinde yenmelidirler.

(Sırbistan Sosyalist Cumhuriyetinin yönetici toplumsal siyasal aktiviyle yapmuş olduğu konuşmasından alınmıştır, "Borba", 17.X.1972)

SOSYALİZMİN GELİŞME ÖZÜ

Aramızda herkes bir zümrüdüanka kuşu gibi en olgun düşünceleri başından çıkarma düşüncesine kapılırsa yanılır, çünkü böyle şey olmaz. Biz şimdiye dek kolektif olarak çalıştık ve kolektif çalışma dışında başka bir çalışma yoktur. Karşılıklı düşünce alış-verişi, birbirimizle yaptığımız sert tartışmalardan sonra çoğunluğun haklı bulduğu tutum onaylanmalıdır. Bu ilke, Komünistler Birliği'nde, ileride de sürmelidir. Çünkü bütün öteki kuruluş ve partilerden çoğunluğun herkes için gerekli olanı, en iyi ve en olgun olanı gördüğü düşüncesine olan inancıyla ayrılır. Tek kişi hiçbir vakit her şeyi bilemez, dolayısıyla aramızdan kimsenin bunu yapmaya hakkı yoktur. Hiç kimsenin kendisini ötekilerden üstün görme hakkı ve de olanakları yoktur, böyle bir konuda Cido gibi direnmek kimsenin hakkı değildir. Çünkü O, gerçeğimizin dışında kalıp sosyalizmi gelişmesindeki özü tanımıyor, O bizim yasa ve kurallarımızı bilmiyor, bizim yasalarımızın hangi büyük zorluklarla yaratıldığından habersiz, bu tür yasalara hangi zor tarihsel koşullarda vardığımızı, bu sırada ne gibi zorluklarla karşılaştığımızı, bugün elde ettiklerimize gelmek için nasıl zorlu bir yoldan geçtiğimizi göremiyor.

Devrimin kendi mantığı var denilir ve birçok olayların tekrarlandığı ileri sürülür. Bu örnekten insan yukarıda söylenenlerin doğru olduğunu anlıyor. Devrimin ilk döneminde, silahlı çatışmada, büyük halk yığınlarının savaşa katılışıyla devrim bir bakıma daha kolay ileriye gidiyor; yığınlar çevresindeki eskiyi yıkmakta, çekilmez yaşama koşullarını aşmakta iken bu tür sarsıntılar pek az ya da enderdir, ancak devrim yolundan sapanların örneği bireyseldir. Ama barış günlerindeki devrimci gelişme sırasında, daha doğrusu silahlı çatışma ile devrim yengi kazandıktan sonra, devrimin yürütücüleri bütün olası sualtı kayalarıyla çarpışıp durum ağırlaşınca, özellikle kimilerinin özledikleri gibi her şey yolunda gitmezken, zayıflar yavaşça ellerini kaldırıp teslim oluyor ve daha çabuk ilerlemeyi bekliyorlar, ama gerçekten de ileri gidip gidemeyeceklerini kendilerine sormuyorlar; onun için de toplumsal gelişmenin bu tür bir yavaşlamaya uğramasını suçlamak için her türlü olasılığı kullanarak birtakım kuramcıklar ile felsefeler kuruyorlar.

(Yugoslavya Komünist Birliği Merkez Komitesinin üçüncü olağanüstü oturumundaki konuşmasından almıştır. 1954)

DEMOKRATİK MERKEZCİLİK

Şimdiye kadarki bütün deneyimlerimiz göstermiştir ki, özyönetim yalnızca bilinçli toplumsal eylemle gelişebilir. Ancak, Komünistler Birliği'nin ideolojik siyasal birliği ile işçi sınıfını eylemsel örgütlü yetenekliliği olmadan bu sağlanamaz, bu olmazsa işçi sınıfı toplum da kendi karar verici rolünü elde edemez. Bu yüzden özyönetimin tüm düşmanları, bize yabancı düşen bütün ideolojilerin taşıyıcıları, öncelikle Komünistler Birliği'nin toplumsal rolünü yadsımak isteyerek onu bütünsel olarak önlemeye çalışmışlardır.

Komünistler Birliği saflarında bile öyle tutumlar vardır ki kendi rollerini, yalnız ilkesel tutumlara bağlı kalmakla bütünlenmiş sayıyorlardı, bu yüzden Komünistler Birliği toplumun güncel sorunlarından, özyönetimin somut sorunlarından ve eylemin daha da gelişmesi ile bütünsel kesinliğe ulaşması uğrunda yürütülen savaştan uzaklaşıyorlardı. Bunun sonucu olarak Komünistler Birliği'ni her günkü toplumsal uygulamadan, toplumsal ilişkilerin değişmesindeki somut savaştan, ayırmak belirtileri boy vermekteydi, bunun özünü ise başkalarının işlerine "karışmama" diye belirtilmek istendi.

Toplumsal ilişkilerin evrimi ile gelişmesinin bilinçli etkisinin böylesine yadsınması, anti-Marksist, liberalist ve Komünistler Birliği saflarında yer alan oportünist düşüncelerin yayılışı yüzündendi. Yugoslavya Komünistler Birliği Başkanlığı'nın 21. oturumunun devrimci önemi, dolayısıyla mektubunda devrimci önemi Komünistler Birliği'nin toplumsal rolüne ilişkin böyle tutumların ortadan kaldırılmasındaydı zaten. Bu Komünistler Birliği'nin yürütmek zorunda olduğu rolünün gerçekleştirilmesi yolunda ideolojik siyasal ve eylemsel yetenekliliği konusunda gerçek bir dönüm noktası olmuştur. İçtenlikle şu tutumdan yanaydık ki komünistler kendi savaşlarıyla toplumsal gelişmenin bir iç gücü olarak etkinlik göstermeli, bu etkinlik özyönetim ile işçi sınıfı dışında olmalı, ancak özyönetimin tüm örgütsel biçimlerinde özyönetim organları sınırları içinde, toplumsal siyasal birlikleri ile örgütlerinde, devlet organlarında vb. yerlerde gerçekleşmelidir.

Komünistler Birliği'nin karara vardığı bir sorun şudur: Birlik, kendi ideolojik ve siyasal etkinliğiyle, kendi bütünsel uygulamalarıyla, işçi sınıfının tarihi çıkarlarını tam olarak ne denli ifade etmektedir. Eğer işçi sınıfı ile diğer tüm emekçilerin yaşama sorunlarını çözmek uğruna sürekli bir savaşım vermezse, Komünistler Birliği işçi sınıfının ideolojik siyasal öncüsü olamaz.

Bu yüzden işçi sınıfının Komünistler Birliği üzerindeki etkisinin zayıflamasını önleyecek siyasetimizdeki sınıfsal açıların bir yana itilmesine karşı koyduk... Bugün aldığımız tüm ölçülerle, -parti, toplum, devlet olarak- devrimimizin sınıfsal ölçütlerinden hareket etmekteyiz.

İşçi sınıfı rolünün gerçekleştirilmesi uğrunda yürütülen savaşın özlü etkenlerinden -biri devletçi- bürokrat ve

teknokrat güçlerin ortadan kaldırılmasıdır, bunlar dayanaklarını devlete sahip olma ile diğer tekelcilik biçimlerinin kalıntılarında bulmaktadır. Bu yüzden bizler öyle bir sistemin kuruluşundan yana çıkıp, bunu geliştirmeliyiz ki bu sistemde bir bütün olarak işçiler toplumsal araçların yönetme işini yapsınlar. Dolayısıyla kendi emeğinin ürünlerinin bölüşümünü yapsınlar. Yalnızca bu yöntemle teknokratizmin güç aldığı kaynaklar kısıtlanacak, dolayısıyla özyönetimin daha çabuk gelişmesi için koşullar artacaktır. Anayasal değişiklikler ile siyasal ve ekonomik sistemimizde yapılan tüm değişiklikler de bu temel amacın hizmetinde, emekçilerin bugün büyük çoğunlukla bunların gerçekleştirmelerindeki seferberliklerine hizmet edecektir.

(Federasyonun birinci genel toplantısındaki konuşmasından alınmıştır, Borba, 24.IV. 1973)

PARTİ BİRLİĞİ

Bu yüzden partimizin birliği uğrundaki savaşa başladım. Yugoslavya Komünistler Birliği'nin parçalanmasına karşı çıktım. Parti her cumhuriyette vardır, ancak her cumhuriyetin partisi kendi programını Yugoslavya Komünistler Birliği programına dayanarak getirmektedir. İdeolojik ve siyasal yönelme tüm ülke için tek olmalıdır. Gerçekten de her cumhuriyette durum değişiktir, her cumhuriyetin kendi özel koşulları vardır, bu da hesaba katılmalıdır. Bu yüzden tek yanlı birlik saptanamaz: "Bu böyledir başka türlü de olamaz." denilemez. Bunun için cumhuriyetlerin komünistleri karar alacaklar. Ancak, bu karar tek ideolojik yönelişin esaslarına dayanacaktır, öyle ki ideolojik ve siyasal eylemlerin programları komünizme doğru yönelen sosyalist birliğimizin bir devlet olarak birliğine ters düşmemelidir.

Görüyorsunuz, daha altıncı kurultay arifesinde, özellikle daha sonraları, her şeyde öyle bir demokratikleşme coşkunluğu oldu ki partinin rolü, toplumsal yaşamın tüm alanlarında bir yana itildi. Partiye yalnız ideolojik yöneltme işi bırakılmıştı. Gerçekten de partinin bu rolü vardır ancak

yetersizdir. Parti kendi saflarında öyle üyeler ve öyle bir disiplin yaratacaktır ki yığınları ideolojik açıdan yönelterek sınıfsal düşmana, bugün var olan, türlü biçimlerde, ülkemizde yerleşmiş olan durumları önleyecektir.

Bizler doğal olarak, her vakit demokratik gelişmeden yana olduk ve olacağız. Ancak demokrasinin özünü nasıl anlıyoruz? Demokrasiden herkes, özellikle sınıfsal düşmanlarımız, bizim düşmanlarımız yararlanamaz. Buna izin vermeyeceğiz. Bu gibiler için demokrasi geçerli olamaz. Biz şunu unutmamalıyız ki, özgürlük savaşının aynı zamanda sınıfsal karakteri de olup sınıfsal bir silahlı savaşı oluşturmaktaydı. Çetnikler, ustaşlar, beyaz cellatlar, çeşitli işbirlikçiler, savaştan sonra kendi durumlarını korumak ereğiyle düşmandan yana çıktılar. Demek, bu savaş, aynı zamanda hem sınıfsal hem de kurtuluş savaşıydı.

Düşünce ile eylem birliğinin özünü nerede görüyoruz? Bu hiçbir biçimde gerilere, Stalinci ve bilmiyorum ne gibi açılara dönük değildir. Burada sorun bambaşkadır, bugünkü durumda gerekli olan bir dönemi yaşamak zorundayız, çünkü her yandan sosyalist gelişmemiz önlenmek isteniyor. Komünistlerin yekvücut olmaları gereklidir. Bu yöneticilik değil, ancak durumu tam olarak inceleme esaslarına dayanarak öyle kararlar almak demektir ki, çoğunlukça onaylandıktan sonra, herkes için zorunludur. Demokratik merkezciliğin özü de budur ve Komünistler Birliği gibi bir örgüt için bu kesinlikle gereklidir.

("Vyesnik" gazetesine verdiği demecinden alınmıştır, 8.X.1972)

BAĞLILIĞIN GÜCÜ

Savaştan sonra, bir süre, altıncı kurultaya dek, işler iyi gidiyordu. Ancak, size söylüyorum, arkadaşlar, altıncı kurultaydan hayli üzüntü duydum. Hoşuma gitmedi, ne var ki meseleyi sertleştirmek istemedim. Komünistler Birliği'nin bir bakıma pasifize edilişinin ilk adımı buydu, insanlar çoğu kez Komünistler Birliği'nin varoluş nedenini anlayamıyordu, çünkü Komünistler Birliği hiçbir şeye karışamıyordu. Her şeyin pek kolay demokratik bir yolla çözümleneceği düşünülmekteydi, dolayısıyla yüksek bilinç her şeyi halledecekti. İşçi sınıfının olduğu gibi, tüm ülkenin de örgütü olan Sendikalar Birliği'nin ideolojik yetenekliliği olmadan, bu tür örgütler olmadan, sosyalizm kurulamaz. Bu olanaksızdır. Ben size açıkça söylüyorum, Komünistler Birliği olmasaydı, bugün Yugoslavya da parçalanmış olurdu. Daha doğrusu Yugoslavya birilerine av olacaktı.

Komünistler Birliği, yeniden sosyalist birliğimizin bağlılık gücü ve bu güçlülüğünün garantisi olmalıdır; bana göre bu yoldadır zaten. Komünistler Birliği bir yandan ideolojik yöneltici olarak kendini gösterecek, öte yandan da

ortaklaşa saptanmış olan parti çizgisine uymayanlara karşı daha güçlü hareket edecektir. Bütün yüksek yöneticiliklerimiz tüm cumhuriyetlerimiz ve bölgelerin temsilcilerinden oluşmuştur. Yugoslavya Komünistler Birliği Başkanlığı ile Yürütme Bürosu'nda her cumhuriyetten aynı sayıda kişi vardır. Ve burada kararlar alınınca onları tüm Yugoslavya komünistleri kabul etmek zorundadırlar. Bu kararları kabul etmeyecek, onlara karşı çıkacak olan, partiden de uzaklaştırılacaktır. Üstelik yalnız partiden de değil tüm görevlerinden de uzaklaştırılmak zorundadır. Bu yolda şimdiye dek liberal idik, oysa liberalizm iyi değildir. Ve böyle güç durumlara düşünce, sınıfsal düşman artık burnun dibine gelince, liberalizm olamaz.

(Yugoslavya Sendikalar Birliği konseyinin genel kurul oturumundaki konuşmasından alınmıştır, "Vyesnik", 19.XII.1971)

GRUPLAŞMALAR VE...

Yugoslavya Komünistler Birliği, özyönetimli toplumda sosyalizmin kuruluşunu kendisine bir erek olarak almış siyasal bir örgüttür, dolayısıyla bu özyönetimli devlet ile diğer toplumsal bünyelerin bu ereği gerçekleştirmekteki sürekli yeteneklilik savaşı demektir. Bu, aynı zamanda, komünistlerin sözü edilen yolun gidişindeki sorumluluğunu da birey olarak, topluluk olarak ya da bir örgüt olarak kapsamaktadır. Komünistler Birliği'nin bu durumunu kabul etmeyenler bunu açıkça söylesinler, eylemimizi eskiye dönüş gibi almaya kalkışmasınlar. Gerçekte, böyle bir tutuma karşı çıkmak, Yugoslavya Komünistler Birliği içerisinde yabancı görüşlerin düşman etkilerinin belirmesinin de koşullarını yaratır, ayrıca öyle bir bölünme ile gruplaşma ve fraksiyonların etkinliğine uygun koşullar yaratır ki, bunlar Yugoslavya Komünistler Birliği'nin zayıflamasında devletçi, bürokratik parti olarak güçlü elin yeniden yerleşmesi durumunu hazırladığı gibi, Yugoslavya Komünistler Birliği'nin küçük kentsoylu parti tipine dönüşmesini de doğurur.

Bu dönemlerde gruplaşmaların ve fraksiyonlaşmaların etkinliğinin var olması hiç de rastlantı değildir. Partimizin tarihinden, genel olarak da işçi hareketleri tarihinden de biliyoruz ki, bu tür belirtiler sürekli olarak, işçi sınıfının kendi ideolojik yönelişindeki açıklığı ve kendi örgütsel, eylemsel yetenekliliğini, işçi yığınlarıyla bağlarını yitirdiği sıralarda ortaya çıkar.

İşçi sınıfının, Komünistler Birliği'nde olduğu gibi, tüm toplumda da dolaysız etkisini istiyorum, şunda ısrar ediyorum; işçi sınıfı tüm ülkemizde tek çıkar sahibidir ve cumhuriyetlerimiz ile bölgelerimizde ayrı ayrı işçi sınıfları yoktur. Sözde bunu herkes kabul ediyor, ancak uygulama bambaşkadır. Uygulamada bağımsız karar alma gibi kesin yönelişimizle uluslar ve halkların egemenliği birbirine karışmıştır, daha doğrusu cumhuriyetler ile bölgelerin, dolayısıyla tüm ülkemizde sınıfsal dayanışma ile işçi sınıfının birliği birbirine karışmıştır.

Sistemimizde, koşullarımızda, toplumsal ilişkilerimizin bugünkü gelişme aşamasında, Yugoslavya Komünistler Birliği'nin bir bağlantı ve birleşme gücü olarak, üretim ilişkisi sayesinde, ülkemizde tüm toplumsal ve ekonomik karşıtlıkların çözümünü gerçekleştirecek tek güç olduğu unutulmuştur.

(Sırbistan Sosyalist Cumhuriyetinin Yönetici toplumsal siyasal Aktiviyle yapmış olduğu konuşmasından alınmıştır, "Borba", 17.X 1972)

ELEŞTİRİNİN İKİ TÜRÜ

Söylemek istediğim bir şey daha var: Bu tartışmalarda da ileri sürüldü, bir cumhuriyetin öteki cumhuriyeti eleştirmesi iyi değildir. Ancak, toplandığımızda, bir cumhuriyetin hangi toplantıda olursa niye öteki cumhuriyetin belirli durumları belirtilerini eleştirme hakkına kavuşmasın? Çünkü, bu niyetli davranıştır. Ancak, basın ya başka yolla, başka bir cumhuriyet hedef alınırsa, kamu önünde bir cumhuriyet başka bir cumhuriyet tarafından eleştirilirse olumlu değildir, dolayısıyla ortadan kaldırılmalıdır.

Böylelikle cumhuriyetlerin merkez komiteleri Yugoslavya Komünistler Birliği Başkanlığı arasındaki ilişkiler sorununa gelmiş oluyoruz. Komünistler Birliği Federasyonu kimilerince eleştirildiğinde epey kaygılandım -kanımca yanılmıyordum da- buna göre hiç kimse, Yugoslavya Komünistler Birliği Başkanlığı da karışmak hakkına sahip değilmiş. Bu olgu, beni kaygıya düşürmüştü.

İlk oturumumuzda, Komünistler Birliği'nin reformunu gerçekten istiyorsak yıllardır bunu konuşuyoruz daha doğrusu tüm yönetici kuruluşların reformunu istiyorsak,

Yugoslavya Komünistler Birliği'nin yüksek kurulunun yetkileri ile cumhuriyetlerin Komünist Birliği Merkez Komiteleri'ne karşı haklarının ne olduğunu açıkça saptamalıyız. Bu yolda birçok kesinleştirmek zorunda olduğumuzu düşünüyorum. Bana göre, Yugoslavya Komünistler Birliği Başkanlığı, herhalde kendi belirli haklarına sahiptir, çünkü yalnız ülkemizin kimi bölümleri için değil ancak tüm Yugoslavya'nın gelişmesinden sorumludur. Cumhuriyetle Merkez Komiteleri de yalnız kendi cumhuriyetlerin deki davranışlarından değil tüm Yugoslavya'dan sorumludurlar. Buna göre, sözü geçen ilişkileri de tam yerine oturtmak zorundayız. Çünkü örneğin Yugoslavya Komünistler Birliği Başkanlığı'nın eleştirme hakkı yoksa, bir cumhuriyetin merkez komitesinin, oturum raporlarını ya da cumhuriyetin merkez komitesi oturumunun raporlarını önceden bilmezse ne olur acaba?

Doğal olarak kötü biçimde değerlendirdiklerini eleştirme hakkına sahiptir. Bunu uygulamaya koyarsak sonuç iyi olacaktır. Bu hiç de bugünkü koşullarımızda, bana göre, geriye dönüş değil, tersine çok gerekli bir olgudur. Demek ki, Yugoslavya Komünistler Birliği yönetimi olup bitenlerden haberli olmalıdır. Onun üyeleri bu oturumların ayrıntılarını aslında bilmelidir, özellikle tüm Yugoslavya birliğini ilgilendiren büyük sorunlar söz konusuyken yapılmalıdır. Ancak bu gerekçeyle, Yugoslavya Komünistler Birliği yönetiminin üyeleri sözü geçen oturumlara da aynı şekilde katılmalıdır. Bu uygulama gerçekleşince tartışmalar daha az olacaktır. Söylediğim gibi, federasyon ilkelerinin Komünistler Birliği'ne de aktarılması eğilimleri vardır, dolayısıyla öyle örneklere rastlıyoruz ki cumhuriyet Merkez Komiteleri devlet işleri görüşülür gibi bir tutum takınıyorlar, daha doğrusu onlar, cumhuriyetlere devlet eliyle verilen yetkileri kendileri yüklenmek istiyorlar.

Komünistler Birliği genel planda, Yugoslavya çapında ideolojik siyasal etkinlik için tek etken olarak bulunmaktadır. Bununla ne onun egemenliğinin ne de cumhuriyetlerin Komünistler Birliği Merkez Komiteleri'nin haklarının azaldığı düşünülemez. Yugoslavya Komünistler Birliği Başkanlığı, kendi çalışması ve kendi kararları adına tüm Yugoslavya işçi sınıfı karşısında sorumludur. Onun kararları cumhuriyetler için de geçerlidir, çünkü tüm cumhuriyetlerin temsilcilerinin de bulundukları toplantıda alınmaktadır bu kararlar. İleride de böyle olacaktır.

Yugoslavya Komünistler Birliği Başkanlığı, gelişi güzel bir biçimde seçilmemiştir, dolayısıyla cumhuriyetlerde ulusal etken de hesaba katılmadan bu seçim yapılmamıştır. Burada demek önce de söylediğim gibi, tüm cumhuriyetlerin temsilcileri bulunmaktadır, böylece bu kararlar da tüm cumhuriyetler için geçerli olmak zorundadır. Açıktır ki kimi kararlar, yalnız bir cumhuriyete ilişkin olacaktır. Yugoslavya Komünistler Birliği Başkanlığı, bu konuda kendi düşüncesini söylemelidir ne var ki sözü edilen cumhuriyetin komünistler birliğinin hakları ile görevlerini de zedelememelidir.

Yugoslavya Komünistler Birliği'nin ikinci oturumunda aynı biçimde yürütülecek olan demokratik merkezcilikle ilgili de birkaç söz söylemek istiyorum. Kanımca partimizde sürekli olarak olduğu gibi bu, Komünistler Birliği'nin pratiğinde çok önemli bir öğe olmalıdır. Çoğunluk denen olgunun kararlarının gerçekleşmesi önemlidir, dolayısıyla azınlıkta kalanlar da aynı kararları gerçekleştirmek zorundalar. Doğal olarak ilerideki tüm etkinliklerimizde, tutumların saptanması sırasında, türlü oturumlarda, bu gibi azınlıkların mümkün olduğu kadar az olmasına dikkat edilmeli.

Bu arada farklı düşüncelere de ulaşılacaktır, ancak kararlar alınınca herkes onları gerçekleştirmek zorunda olduğunu bilmelidir. Yugoslavya Komünistler Birliği dışında bu gibi kararlara karşı kampanya sürdürülemeyeceği gibi, bu kararlar doğru bir biçimde gerçekleştirilmek zorundadır. Bir kararın ardında büyük çoğunluk olunca bu karara uyulmak zorunluğu vardır, çünkü bu karar, tüm toplumun ya da bir cumhuriyetin, ya da bir ortamın yararınadır.

(Yugoslavya Komünistler Birliği Başkanlığının 21. oturumundaki konuşmasından alınmıştır, "Komünist", 9.XII.1971)

Burada, söylediğim gibi, demokratik merkezcilikten de söz edildi. Bunun üzerinde kimi arkadaşlar olumlu konuştu, oysa Yugoslavya Komünistler Birliği statüsünde de iyice saptanmıştır bu. Bilindiği gibi demokratik merkezcilik bizde örneğin, yıllar önce, savaş öncesi de vardı, ancak karakteri başkaydı. O sıralarda sert disiplinden, güçlü birliğe ve her kararın kesinlikle gerçekleşmesine gerek duyuyorduk. Buna uymayanlar partiden atılıyordu. Bizde, bir süre bunun yeterli olmadığı görüldü, buysa büyük bir zarardı. Ancak, demokratik merkezcilik, şimdi başka biçimdedir. Demokratik merkezcilik toplumsal sistemimizde öyle bir biçimde gerçekleşmektedir ki karşılıklı anlaşma yöntemi günden güne daha çok ortaya çıkmaktadır. Siz hepiniz kendi asıl örgütleriniz ile diğer örgütlerinizden yetkiyle, onların açık bildirimleriyle gelmişsinizdir. Şimdi, kararlar alınmışken, bu demokratik merkezcilik başka bir karakter alıp kendi bütünsel saptanışını oluşturmuştur. Burada alınan kararlara karşı tartışmada olumsuz düşünceler olmadı. Bununla

ya da şununla aynı düşüncede olmayan hiçbir tartışmacıyı fark etmedim. Sizler gerçekten de anlaştınız. Burada varılan birlik de şimdi tüm etkinliklerde olduğu gibi kararların uygulanışında da kendi yerini ve yankısını bulmalıdır.

Bizler örneğin, demokrasi söz konusuyken, geriye, geçmişe, dogmatikliğe dönmüş değiliz. "Güçlü el" gibi durumlara da dönmüyoruz. Güçlü el tüm işçi sınıfımızdır. Güçlü el, Komünistler Birliği'mizdir. Bu, öyle bir güç, öyle düşünsel bir eldir ki toplumsal, sosyalist gelişmemizi tam olarak yönetmektedir. Her yerde istediği gibi hareket eden bir el değildir örneğin. Yalnız şunu söylemek zorundayım, ekonomiyi yönetenlerden kimileriyle öteki yöneticilerimiz birçok yerlerde hâlâ istedikleri gibi hareket ediyorlar. İşte bu bizde, artık izin verilmeyecek olan sözüm ona "güçlü" eldir. Bizde artık buna yer olmayacaktır. Şimdiye dek birçokları şu düşüncedeydi; onlar işçiler adına konuşup karar alacaklar, işçilere ise pek bir şey sorulmayacaktı. İnanıyorum ki işçiler buna artık izin vermeyeceklerdir. İşçilerimiz o kadar yeteneklidir ki, kendi üretimlerine ilişkin tüm sorunlar üstüne karar vermeye, dolayısıyla işçi ve özyönetimci olarak kendilerini ilgilendiren her sorun üstünde karar alma hakkına sahiptirler.

(Yugoslavya Komünistler Birliğinin ikinci konferansı sonundaki konuşmasından alınmıştır, Komünist, 29.1.1972)

AYIRICILIĞA KARŞI SAVAŞTA YKB'NİN GERÇEKLEŞTİRİLMESİ

Liberalizme gelince, ben onu iki yönden olumsuz bir belirti olarak görüyorum. Dogmatik ve devletçi güçlere, türlü milliyetçi eğilimlere liberalce davranmak olumsuzdur. Burada liberalizme izin yoktur ve sertçe davranacağız. Ayırıcılara, milliyetçilere karşı olduğu gibi, batıdan gelen türlü olumsuz belirtilere ve etkilere karşı da dolayısıyla bize batı ideolojisinin ithal edilmesine, vb. durumlara karşı liberalce davranmayacağız. Demek ki bu iki tür liberalizmi bizler yadsıyoruz.

Bizler öyle gerçek bir demokrasi yaratıyoruz ki, onda insanoğlu özgür olacaktır. İnsanların korkuyla yaşamasına yer bırakmayacağız. Bizim iyi arkadaşlarımız ve namuslu yurttaşlarımız, tam bir güvenle sosyalist toplumun kuruluşunda bizimle birlikte yürümekte olanlar değil ancak sosyalist kuruluşun düşmanları kork malıdır. Geri döneceğimizi düşünen, sosyalist kalkınmamıza, partimize ve Komünistler Birliği'mize zarar vermek isteyen herkes, bu ülkenin, düşmanı olan herkes korku içinde yaşamalıdır. Bu benim batıdan sızan yorumlara karşılığımdır.

Burada hiçbir trajedi yoktur. Şimdi de görülmüştür ki, eskiden olduğu gibi, bizler, güçlü ve ilkelerimiz doğrultusunda en ağır sorunları da vaktinde, kararlı ve komünistçe bir biçimde çözümleyebiliriz. Böylelikle partimiz daha çok güçlenecek, aynı zamanda dünyadaki onuru da artacaktır. Dışarıda bu konuda konuşuluyor. Kimsenin bizler kadar açıkça hareket edemeyeceği söyleniyor. Biz bunu neden yapabiliyoruz? Çünkü güçlüyüz, çünkü partimiz güçlü, çünkü Komünistler Birliği bir kaya kadar güçlüdür. Çünkü ülkemiz, tüm bireysel çabalara karşın uluslarımızın birlik ve kardeşliğini korumakta tektir.

(Brioni'de savaşçıların temsilcileriyle konuşmasından alınmıştır, 1966)

SOSYALİZM Mİ, MİLLİYETÇİLİK Mİ?

Bu kez ben ilk konuşacağım. Çok kızgın olduğumu görüyorsunuz. Sizi çağırdım ve toplantımız uzun sürmeyecek.

Hırvatistan'daki durum iyi değildir. Buna ilişkin çeşitli yerlerden bilgi alıyorum. Milliyetçiliğin kudurması bakımından Hırvatistan ana sorunu oluşturmaktadır. Bu tüm cumhuriyetlerde vardır, ancak şimdi en kötüsü sizdedir. Milliyetçiliğe karşı savaşta bambaşka bir tutuma gerek duyulmaktadır. Türlü toplantılarda sert konuşmak, sözlerle korkutmak çıkar yol değildir. Söz konusu olan sosyalizm mi, milliyetçilik mi yengiye ulaşacak gibi sınıfsal bir savaştır.

Bunun kökleri nerededir? Yanlışlığımızın nerede olduğu konusunda derin incelemeler gerek. Burada her şeyden önce parti söz konusudur. Savaştan kaçılmıştır oysa sınıfsal düşman ve özyönetimin düşmanları söz konusuyken bu böyle olmamalıdır. Ulusal çıkarlar örtüsü altında bütün şeytanlıklar, milliyetçilik, karşı düşünceler, karşı devrim toplanmaktadır. Sosyalizme karşı savaşta hepsi birliktir. Şimdi gereken ölçüleri saptamalıyız. Bu böyle süremez.

Bunları yalnız konuşmak, basın da anlatmak yeterli değildir. Basın çoğu kez gelişmemiz dışındadır. Burada kararlı sınıfsal savaş gereklidir.

Bizler işçi sınıfına sınıfsal savaşı sürdürerek işçi sınıfının yanında olduğumuzu göstermek zorundayız. Komünistler Birliği yöneticileri ne yukarıda ne de cumhuriyetlerde bu açıdan her zaman yekvücut değillerdi. Ben başkaları için konuşmayacağım; ancak şimdi sizde de öte yanda Sırbistan'da da bana karşı dahi akım başlamıştır. Benim için bu kadar yöneticilik yeter, ancak bugünkü durumda gitmeyeceğim.

"Sizlerden en sert savaşı ve en kararlı eylemi bekliyorum. Herhangi bir nedenle buna karar veremeyecek olan bulunduğu görevden ayrılsın.

Sizde -burada- Sırplar ile Hırvatlar arasındaki ilişkiler iyi değildir. Kimi köylerde, tedirginlik yüzünden, Sırplar nöbet tutup silahlanıyorlar. Ustaş ile Çetnik yandaşı olanlar şimdi türlü tehditlerle ortaya çıkıyorlar. Yeniden mi 1941 yılını yaşayacağız? Bu gerçekten bir yıkım olabilir.

Başkaları bunu seyrediyor. Yurdumuzda bir tedirginlik olursa buna başkalarının karışacağının bilincinde misiniz? Ben, bunu başkaları yapmadan ordumuzla yapacağım. Ancak biz bu duruma gelmemeliyiz. Siyasal açıdan bilinçli işçi sınıfımıza dayanabiliriz. Gerçekten de burada sorunlarınız vardır, ücretler az, bunu düzeltmeliyiz. Ne var ki işçi sınıfı bu özyönetimli düzenimizden yanadır. Savaşçılar Birliği, yekvücut olarak, gerekirse yeniden silaha sarılacak. Bir kez elde etikleri için insanların yeniden savaşmalarına mı izin verelim?

Komünistler Birliği, ideolojik açıdan yekvücut değildir. İdeolojik çizgide olmayan elemanlardan temizlenmelidir.

Yığınsal bir örgüt olarak sosyalist birliğimizde çeşitli kişiler, çeşitli düşünceleri tartışabilirler Sosyalist Birliği'nde. Demokratik merkezciliğe gerek yok, ancak orada da komünistler siyasal açıdan etkinlik gösterip yekvücut olarak çaba harcamak zorundadırlar.

Komünistler Birliği'nde düşünce ile eylem birliği olmak zorundadır. Komünistler Birliği'nde demokratik merkezciliğe sert bir biçimde uyulmak zorundadır. Gücümüz vardır ve sınıfsal düşmana karşı olan savaşta onu kullanmalıyız.

Bizde, fabrikalarda, işçi sınıfı arasında, Sırplar ile Hırvatların saptanmasına başlandı. Buna asla izin vermeyeceğim, işçi sınıfı Hırvat, Sırp diye ayrılamaz. Önceleri Kosova'da yapıldıydı bu, ama her bakımdan örnek olan Hırvatistan'da böyle bir duruma nasıl gelindiği sorulabilir. Buna izin vermeyeceğiz, buna ilişkin olarak açık konuşacağım: Şu Matica'ya siyasal örgüt olması yolunda izin vermişsiniz ama şimdi güçlükle önlenebilecektir. O, sizin sırtınıza tırmanmıştır, onun dizginlerini ele geçirmeye gücünüz yoktur. Maçek'çilik de burada yayılmış, ben onların yöntemlerini biliyorum. Savaştan önce Radiç gibi Maçekçileri de tanıyorum. Radiş'in örgütü derebeylik örgütüydü, küçük çiftçiye karşı demagoji yapıyordu. Komünistleri sevmiyor, işçi sınıfı çıkarlarını göz önünde bulundurmuyordu. Bizler kendisine iş birliği önermiştik, o bunu kabul etmedi. Kendisinin mecliste ölüşü trajik bir olaydır, ancak onun siyaseti yalnızca buna göre değerlendirilmemelidir.

Siz burada bütün bunların seyircisi oluyorsunuz. Şimdi, Yelaçiç'in heykeli, Yelaçiç Meydanı'na, tarihin büyük bir ismi olarak getirilmek isteniyor. Sizler onu devrimci yaptınız. Ben tarihin doğru değerlendirilmesinden yanayım ama Yelaçiç Zrinski ile Frankofonların yaptıklarının tam tersini

yapmıştı. O, Avusturya monarşisi için savaşmıştı. Yelaçiç, ilerici olan Macarların ayaklanmasını bastırıyordu. Yelaçiç, Viyana'da, işçiler ile öğrencileri eziyordu. Bu tarih açısından değerlendirilsin ama kendisi bir büyük adam olarak ortaya çıkarılmasın. Yelaçiç'in bir yere heykelinin yapılmasına karşı değilim. Onun kuyruğunu istediğiniz yöne çevirebilirsiniz, ancak yeri cumhuriyet meydanı değildir.

Milliyetçiler şimdi türlü şeyler ortaya atıyorlar. Oysa Hırvatistan'ın aydın çiçekleri, Kerestinaç ile diğer yerlerde ölenler nerede? Onların daha iyi tanıtılması için ne yaptınız? Hiçbir şey.

Bugün ne yapacağınızı dinlemek isterim. Ben Matiça ile Prosviyetanın siyasi etkinliğinin yasaklanmasından yanayım. Sosyalist bir toplumda, sosyalist kültürü ile eğitimini sosyalizme karşı olanlar değil, sosyalist örgütleri geliştirmelidir. Yoksa komünizmin ve sosyalizm savaşının ne olduğunu unuttuk mu?

Bununla dışta kendimizi çok lekeledik. Onurumuzu çok yitirdik bunu da zor düzelteceğiz. Tito gidince her şey yıkılacak gibisinden söylentiler var, kimileri de bunu ciddiye alıyor. Böyle olması utanç vericidir.

Dünyada durum o denli ciddiyken bizler Yugoslavya'da iç kavgalarla vakit yitirmek için en az neden bulabiliriz. Sarsıntılarla birbirimizi parçalamaya hakkımız yok. İç düşmanın dışta güçlü dayanağı var. Büyük güçler, komünist olsun olmasın onlar için çalışacak olan her düşmanı kabul edecekler.

Ortadoğu'daki durum çok ciddi, kritik nokta bize çok yakındır. Orada durum kötü olunca bizleri de buna karıştırmak isteyecekler. Hazırlanıp, üzerimize büyük baskılarda bulunuyorlar. Ben bu yüzden birlik istiyorum, çünkü

birlik olunca korkmuyorum. Yekvücut ordumuz vardır. Birlik yoksa o durumda genel halk savunması ne demek olur? Genel Halk savunması bu koşullarda iç savaş aracı olabilir. Daha Ustaş, Çetnik ve öteki düşman etkilerinin dış ülkelerde çalışan işçilerimiz üzerindeki etkilerini de bir düşünün.

Ben şimdi sert bir eylem istiyorum Duruma göre davranmak gerek.

("Zagorye" villasında Hırvatistan Komünistler Birliği Merkez Komitesi Yürütme Komitesiyle yapmış olduğu toplantıdaki konuşmasından alınmıştır, 1971, "VUS", 10 V 1972)

İŞÇİLER VE BİRLİK

Şimdi de örnek olarak Komünistler Birliği'ni ele alalım. Komünistler Birliği'nde işçi sayısı günden güne azalmaktadır. Ben birçok kez belirtmiştim: İşçiyi hemen hemen nedensiz olarak Partiden atıyorlar, oysaki en büyük eleştiri hakkı işçinindir, çünkü onlar düşük gelirleriyle hala en zor durumdadırlar. İşçi belki de çalışma örgütünün örgütlenişinden memnun değildir, dolayısıyla o bunu eleştirince durum belli: Komünistler Birliği'nden atıyorlar. "Tepede" ise memurlar gibi orta katmanların elemanları günden güne artıyor. Ve günden güne Komünistler Birliği'nde üstünlük elde ediyorlar Ülkemizin yönetim yerlerinde günden güne daha az işçi bulunuyor. Oysa çok iyi yetişmiş işçilerimiz var, siyasal açıdan bilgisiz de değiller ve bugün kiminle karşı karşıya olduklarını gayet iyi biliyorlar. Ancak işçileri, Komünistler Birliği ile yönetici kadrolara almanızda bizler, yeterince ısrarlı davranmadık. Biliyorum, bugünün birçok mühendisleri dünün fabrika işçileriydi. Bu da var ama bugün için hoşnutluk vermekten hayli uzak. Demek, bu değişim yeterince olumlu değildir ve benim istediğim gibi değildir. Sosyalist toplum başlangıçtan öyle bir devinim

almalıdır ki, gerçekten de bu devinim proletaryaya, üretimin tüm yükünü taşıyanlara, sosyalist toplumsal gelişmenin tüm yüküne, daha doğrusu en büyük yüke dayanmalıdır.

("Magyar Szo" gazetesinde yapmış olduğu konuşmasından alınmıştır, "Vyesnik", 23.V 1971)

NASIL BİR DEVİNİM?

Ben Hırvat arkadaşlarla konuşurken iyi olmayan ve açık olmayan Komünistler Birliği ile Yugoslavya Komünistler Birliği'nin Dokuzuncu Kurultayı kararları çizgisinde olmayan olgular üstüne konuşmuştum. Kimi konuşmalar ile açıklamalarda öyle öğeler vardı ki salt Komünistler Birliği saflarında değil geniş yığınlar içinde de belirli bir anlaşmazlık yaratır.

Bunun tek bir örneğini, daha doğrusu bir ulusal devinim örgütünü, tüm yığınları içinde toplayan bir örgütü anacağım. Bunun yalnızca konuşmalarda değil, basında da sözü edildi. Bu sırada geniş yığınlar arasında da yayılmaya başladı. Ben dün arkadaşlara şu soruyu sordum: Nasıl bir devinim istiyorsunuz? Bu yeni devinim de kimler bulunacak? Bu yeni devinime herhalde türlü lümpen proleterler, karşı devrimci elemanlar, türlü milliyetçiler, şovenler, dogmatikler ile daha şeytan bilir kimler girmeli, dolayısıyla bununla ne elde edilmek istenmektedir. Burada üstünlük kimindir? Açıkça biz durumumuza göre yönümüzü saptayacağız, yönümüz Komünistler Birliği ile emekçi sosyalist birliğinin

programında belirtilmiştir. Sosyalist Birliği'nde büyük bir toplumsal-siyasal örgütümüz bulunmakta, biz bunu etkin kılmalıyız. Evet, doğrudur Sosyalist Birliği'nde komünistler yeterince etkin değildir. Demek, bizler bu örgüte yönelerek bir tür yeni devinime izin vermemeliyiz.

Komünistler arasında bu türden olguların ortaya çıkmasını kesinlikle önlemeliyiz. Çünkü böyle bir tavırla Komünistler Birliği değişikliğe uğrayıp yeni bir örgütün yaratılması çabaları belirecek, Komünistler Birliği'nden de bu yeni örgüte destek olması istenecek. Bu destek, kimlere ve neden gerekiyor?

Ben size kısaca konuştuklarımızla anlatabildim sanırım. Bu meseleyi en şiddetli bir biçimde kınarken şu düşüncedeyim; hepiniz biliyorsunuz bu olgu, sosyalist gelişmemize tam olarak karşıdır. Çünkü bizler çoktandır toplumsal-siyasal yaşamamızın temellerini atıp toplumsal siyasal örgütlerimizi yaratmışızdır. Bizim Komünistler Birliği'miz vardır. Sosyalist Birliği'miz vardır, bunlar sendikaları, gençleri, dolayısıyla bütün öteki toplumsal siyasal örgütleri kapsamaktadır. Bu örgütlere layık olmayan elemanlar varsa bunun çözümü, sözü edilen örgütlerin işidir. Onlar bu gibileri yeniden eğitmeğe çabalamalı, ama içlerinde komünizme karşı, sosyalizme karşı, özyönetime karşı kişilerin etkinliğinin var olduğunu düşünürlerse, öylelerini saflarından atmalıdırlar. Örgütlerimizde kendi koyduğumuz ilkelere uymak zorundayız. Buna göre, sözüm ona yeni bir devinim le ilgili türlü kuruntular kesinlikle kınanmalı ve ben bu tür yeni bir devinimle aynı görüşte olamam hiçbir zaman.

(Yugoslavya Komünistler Birliği Başkanlığımm 21, oturumundaki konuşmasından alınmıştır, "Komünist", 9.XII.1971)

KB'NİN GÖREVLERİ

Ben, Komünistler Birliği'nin temel alınmasına öncelik tanıyorum, o, toplumumuzda olması gerekeni olmalı, daha doğrusu toplumsal gelişmemizin ideolojik yönelticisi olmalıdır. Ayrıca yalnız bununla yetinmemeli. Komünistler Birliği yalnızca gözlemci kalamaz, ya da karar getirmekle yetinemez, bu kararların gerçekleşmesi uğrunda da çalışacaktır. Bu kararlar, önce komünistlerce gerçekleştirilmek zorundadır. Ama bizde, eskiden olduğu gibi -şimdi de- öyle örnekler var ki komünistler kararları yok sayıyorlar. Örneğin, Dokuzuncu Kurultayı'nın birçok iyi kararı gerçekleşmemiştir. Onlar gerçekleşseydi iç gelişmemizde büyük önemi olurdu.

Bundan sonra Yugoslavya Komünistler Birliği'nin Birinci Kurultayı'nda tüm bu sorunlar üstüne konuşuldu ve kanımca bu kurultayın güçlü yankıları olacaktır. Yine gördük ki bu kurultaydan sonra ideolojik çizgide de belirli çatışkılar olageldi. Niye ideolojik çizgide çatışkı olsun? Çünkü sınıfsal düşman kendini artık güçlü hissederek bodrumlardan çıkıp sosyalizme, komünizme, Komünistler Birliği'ne karşı açıkça savaşmak zamanının geldiğini sandı. Biz bunu

çok hazırlıksız karşıladık. En kötüsü, bizde, tepede de birlik yoktu. Bu tepedekilerin bir bölümü, bu tür demeçlerin verildiği yerde, neyin söz konusu olduğunu derin derin düşünecek yerde daha çok alkışlara önem veriyordu.

Ben Riyeka'da bununla ilgili olarak konuştum, şimdi de söyleyeceğim; bizler, neyin söz konusu olduğu üzerinde tam bir inceleme yaparak sınıfsal düşmanı saptamalıyız. Bizde sınıfsal düşman yalnız milliyetçilikten yararlanmakla kalmıyor. Biz de, bu yüzden yalnız tek yönlü ve sürekli olarak yürüyüş yapıp hep milliyetçilik, milliyetçilik diye bağırmakla kalmamalıyız. Onun sınıfsal özü, sosyalizm düşmanlığı, parti çizgisi ve programımıza olan düşmanlığı gözler önüne serilmeli. Bu açıdan hareket ederek, bizler, bunu en kesin bir biçimde yok etmeliyiz, bu konuda hiç de duygusal olmamak gerekir.

İlk görevimiz saflarımızı temizlemektir. Bunu salt söylemekle değil, bir kez de daha enerjik bir biçimde, eyleme dönüştürmekle yapmalıyız. Bu sırada memnun olmayanlar da çıkar. Çünkü bizler, Komünistler Birliği'nin birleştiriciliği olmadan, programımıza dayanarak alınan kararların gerçekleştirilmesini de kapsayan demokratik merkezciliğin gerekçesini bütünsel olarak anlamadan olamayız. Ama görüyorsunuz, insanların demokratik merkezcilikle ilgili şeyler konuşmaya hak kazandırmak için çok çaba harcamak zorunda kaldım. Buna ilişkin sözleri duymak bile istemeyenler vardı. Bunun geriye dönüş, Stalincilik olduğu ileri sürülüyor. Peki, biz burada ne arıyoruz? Bizler, tüm toplumsal devinimlerin sorumlusuyuz. Bizler devrimi gerçekleştirip bununla neyi elde etmek istediğimizi pek güzel gösterdik. Uluslarımız arasında kardeşlik birlik ve sosyalist sistemi istedik.

Ama görüyorsunuz işte, bugün dahi, türlü yönlerden önümüze engeller çıkarılıyor. Sınıfsal düşman yalnız ülkede değil, dışta da bulunuyor. Herhangi birini azıcık sıkıştırdığımız zaman, dışta bulunan düşmanımız, hemen toz kaldırıyor, oysa biz buna aldırış etmemeliyiz.

Dediğim gibi, Komünistler Birliği'nde bir düzen yaratmalıyız Sert ve çok katı olabiliriz. Burada kimse bize karışma hakkına sahip değildir. Biz bunu yapmak zorundayız. Çünkü bizler -devrim askerleri- bir toplumun gelişmesinin savaşçıları olarak, bu toplumu, daha iyiye, işçi sınıfının ana etken olacağı düzeye, ilerici sosyalist aydınlarla birlikte götürmeliyiz. Burada da tekrarlamak zorundayım ki, insanların gözlerini karartan ve siyasal problemler bile yaratan, örneğin zenginleşme gibi türlü olgulara karşı savaşmak zorundayız. Ancak, yalnız zenginleşmeye karşı savaşacağız demekle yetinmek yanlıştır. Kime karşı savaşacağımızı belli etmeliyiz, dolayısıyla onun çehresini her işçimiz görmelidir.

Geniş işçi yığınlarının yardımıyla savaşım vermeliyiz. İşi yalnız yönetimsel açıdan alamayız. Bu da gerekecek, ancak yukarıda sözü edilenleri apaçık ortaya çıkarmalıyız. Özellikle işçi sınıfının, üreticilerin yaratmış olduklarını haksız bir yolla ele geçirmek isteyenleri Komünistler Birliği'nden uzaklaştırmalıyız. Bu yolda bir an önce ve daha çabuk hareket etmemiz gerek. Yalnız sözde kalmamalı bu, sözleri eyleme dönüştürmeliyiz.

Komünistler Birliği sorunu, yalnız bu ya da şu cumhuriyetin sorunu değil, tüm Yugoslavya'nın sorunudur Komünistler Birliği. Dolayısıyla, kendiniz de gördünüz ki komünistlerin cumhuriyetlere ayrılması ne gibi sonuçlara yol açtı. Yugoslavya Komünistler Birliği Başkanlığı, cumhuriyetlerin işlerine karışamaz diye düşünenler ve konuşanlar

var. Bu kesinlikle olanak dışı ve anlaşılmaz bir tavır. Bugün böyle düşünenlerin sayısı çok değildir, ancak hala büsbütün ortadan kalkmamışlardır.

Bunun kökleri daha Altıncı Kurultay'a uzanmaktadır. Kimilerinin düşüncelerine göre, Komünistler Birliği hiçbir şeye karışmamak koşuluyla yalnız ideolojik yöneltici olarak kalacak. Bizler her şeye, özellikle bilmediğimiz ve yetkimiz olmayan şeylere karışmayacağız. Akıldanelik etmeyeceğiz, burada özellikle teknik ve buna benzer diğer sorunlar söz konusudur. Ama işçi sınıfına yardımcı olmalıyız, onlar, Anayasa esaslarından çıkan haklarını tanımalı. İşçi sınıfının etkin savaşı için daha çok destek olmalıyız. Bir yöneticinin ya da yetkileri sınırlı yönetmenlerin, bir grup teknokratın istedikleri her şeyi yapabilecekleri hiç de doğru değildir. Ama teknokratlar yalnız fabrikalarda bulunmuyor. Onlar birincilere destek olan siyasal toplantılarda da buluyoruz. Tüm bunlara karşı savaşarak işçi sınıfının kendi hakları uğrunda savaşım vermesinin yönlerini göstermeliyiz.

Bizler, sosyalizmin, günden güne başkaları hesabına zenginleşmekte olanların çevresinin genişlemesine doğru gitmesine razı olmayacağız. Birilerinin yaşama düzeyleri aynı kalıp daha da düşerken ötekilerininki yükselmektedir.

Demek, bizler daha uyanık olmak zorundayız. Elde ettiklerimizden memnun olduğumu söyledim. Ancak, sizde olduğu gibi tüm ülkemizde yapılması gereken daha çok şey var. Sözden eyleme geçmenizi istiyorum. Burada bu tür toplantıları düşünüyorum. Toplantılarda bir sloganla büyük alkış kazanılır, ancak bu el sallamaktan ibaret kalır. Yığınlar arasına, işçilerimizin, üreticilerimizin arasına gitmek gerek. İnsanlarımızın çektikleri kendin görüp hissetmeden ne bir yönetici olabilirsin ne de seni böyle değerlendirirler.

Emekçilerimiz, halkımız, şimdi bizden çok şey beklemektedir. O neyin olası olduğunu, neyin olası olmadığının çok iyi biliyor. Haydi işe geçelim.

(Zagreb Komünistler Birliğinin kent konferansı aktiviyle konuşmasından alınmıştır "Vyesnik", 9.IX 1972)

Yugoslavya Komünistler Birliği çizgisinin kabul edilişi, programımız ile yerleşip Dokuzuncu Kurultay, Birinci ve İkinci Konferans kararlarıyla geliştirilerek tüm cephelerde bu çizgi uğrunda kararlı bir savaşım düşünülmektedir. Tekrar ediyorum, tüm cephelerde. Demek oluyor ki, bürokrat, dogmatik, gerici güçler ile Rankoviç'çilere karşı olduğu gibi, anarcholiberalizm, sınıfsal düşman, milliyetçilik ile küçük kentsoyluluk düşüncelerine karşı da savaşılmalıdır. Anarcholiberalizm ile sınıfsal düşmana karşı olan savaşı küçümsemek, gerçekte güçlü elden yana olan, daha doğrusu bürokrasi ile dogmatizmi özleyen güçlerin ekmeğine yağ süren bir oportünizmdir. Sizde, yalnız sizde de değil, bu tür belirtiler var.

Bu tehlikelerin yanı sıra, ülkemizi bir bütün olarak ilgilendiren önemli başka tehlikeler de var. Daha doğrusu, öyle somut belirtiler var ki Sırbistan Komünistler Birliği'nin diğer cumhuriyet örgütleriyle karşılaştırılması gerekir. Olay şudur:

Son Anayasa değişiklikleri onaylanıp siyasal açıdan da kesinleşti, ancak bu sırada cumhuriyetlerin bağımsızlıklarını, egemenliklerini ve federasyondaki durumlarını ele alan değişiklikler daha çok konuşuluyor, işçileri ilgilendiren

değişikliklerse daha çok bildirisel bir biçimde tanıtılıyor. Bunların uygulanışından eser yok, bunlar, her şeyden önce, bankaların, dış ticaretin, toptancı ticaretin köklü değiştirilmesini kapsamaktadır, ama bu alanlarda hemen hiçbir şey yapılmış değildir. Şöyle de deniyor; değişiklikler incelenince kadar bu örgütlerde köklü değişiklikler yapılamaz ya da kuralları biçimsel olarak değiştirmekle, örneğin bankalar, her şeyi yaptığını sanıyorlar. Ancak bu sırada, hemen her cumhuriyetten gelen ve sermayenin bir yerde toplanması ile sermaye ilişkilerinin bu kurumlarda biriktirilmesi ile ilgili olarak eleştiriler söz konusudur, bunlar, tüm ülkenin siyasal ve ekonomik sonuçları konusunda uzun süreli bir önem taşır. Evet doğrudur, bu salt Sırbistan'ın işi değildir, ne var ki böylece bu durumun milliyetçiliği besleyerek karşılıklı ilişkilerde güvensizlik yarattığı da doğrudur. Aşılmış olan ilişkilerin kaynaklarının değişmesindeki olası görevimizi oluşturan ağır işin yerine egemenlik ve milliyetçiliğe karşı savaş üstüne konuşmak daha kolaydır, böylece milliyetçilik ile egemenlik de beslenemez.

Komünistler Birliği'nin en önemli yükümlülüklerinden biri olan kadro siyaseti de bir yana itilmiştir. Burada, sosyal oluşumunun köklü bir biçimde değiştirilmesi yoluyla, Yugoslavya Komünistler Birliği, Sırbistan Komünistler Birliği'nin her şeyden önce yenilenmesini düşünüyorum. Biz hepimiz, Yugoslavya da işçi sınıfının hayli arttığını ileri sürüp, övünüyoruz, ama, aynı zamanda, partide toplam işçi sayısının sınırlı bir biçimde düştüğünü görüyoruz, çünkü, en ilkel kol işçisinden başlayarak yüksek öğrenimli işçiye dek, herkes benim için işçi sınıfıdır. Parti, devlet ve toplumsal toplulukların, belediyeden federasyona dek, parti organlarının aynı biçimde oluşumu söz konusu olunca durum daha da kötü. Bu tür oluşumların sonucunda,

topluluk çalışması, kendi içinde bocalamaya, genel siyaset yürütmeye yol açar, böylece sıra tabanda, esas örgütlerde, canlı ilişki ile çalışmaların geriye atılışına gelir, dolayısıyla aşağıdan yukarıya doğru genel siyasetimizin kuruluşunda gerilemeler olmaktadır. Esas örgütlerin görece pasifliğine uyan forumların büyük entanzitesi, üyelerin yaşamı ile etkinliğinden kendi gücünü alan devrimci bir partinin özellikleri değildir. Dinleyin arkadaşlar, yalnızca raporlar açısından esas örgütlerimizdeki toplantıların akışını bir izleyin ve bütün bunların nasıl kabul edildiğini bir görün o tartışmaların buradakinden farklı olduğunu anlarsınız.

(Sırbistan Sosyalist Cumhuriyeti yönetici toplumsal siyasi aktiviyle konuşmasından alınmıştır, "Borba", 17 X 1972)

ÖZYÖNETİMİN DÜŞMANLARI

Geçen dönemin deneyleri şunu göstermiştir ki sosyalizm ile özyönetimin en büyük düşmanları teknokratizm, milliyetçilik, liberalizm ve dogmatizmle, bunların ideolojik paravanı olan bürokrasidir. Bu tür sosyalizme ve özyönetime karşı eğilimler ile belirtilerin esası, toplumsal üretimin gereçleri ile işlevselliğinin işçilerden kopmasındadır, dolayısıyla, bu esas üzere, türlü ekonomik ve siyasal güç merkezlerinin bağımsızlaşmasıdır. Doğal olarak sosyalist güçlerin saflarında türlü öznel zayıflıklar da buna olanak vermektedir, bunda özellikle, kariyer, liderlik, yönetim uğrunda grupçu savaş gibi belirtiler yatmaktadır.

Bu sırada özyönetime karşı açıkça saldırıya geçen bu güçlerin direnişleri hiç de tuhaf karşılanmamalı. Onların saldırıları, her şeyden önce, işçilere kendi emeğinin koşulları ile sonuçları alanında yönetim sağlayan toplumsal ekonomik ilişkiler sistemine karşıdır. Çünkü, işçilerin bu durumu, sözü edilen güçlerin doğrudan doğruya gücünü yıkmaktadır. Bu yüzden onlar, toplumsal ekonomik ilişkilerde işçi sınıfının rolünün güçlenmesi alanında gereken değişikliklerin yapılması yolunda Yugoslavya Komünistler

Birliği'nin her girişimi ile eylemine karşı direnmişlerdir. Bunun yanı sıra, özyönetimin sözüm ona yalnızca geri kalmış ekonomilere uygun olduğu kuramını yaymaktan geri kalmadılar. Dolayısıyla özyönetimin çağdaş ilerici teknolojiye uymadığını ileri sürerek bunun ekonomide olduğu gibi toplumsal yaşamamıza da anarşi ile örgütsüzlüğü getireceğini yayıyorlardı. Bürokratik merkezcilik kalıntıları ile teknokratizm belirtilerinin ortaya çıkardığı olumsuz toplumsal belirtileri özyönetime yüklüyorlardı.

Öbür yandan, siyasal sistemimiz de onların saldırılarına konu oldu. En yoğun saldırıları, bu sistemin sınıfsal içeriğinin değişmesi, daha doğrusu işçi sınıfının etkinliğinde olduğu gibi, devlet yönetimi sisteminde, dolayısıyla toplumun bütününde, devrimci sosyalist güçlerin durumlarının zayıflaması uğrunaydı. Bazen bu tür saldırılar demokrasi savaşı maskesi altında oluyordu. Bazen milliyetçilik kanıtları ileri sürülmekteydi. Yeni solculuk, özünde işçiye karşı ve küçük kentsoyluluk eğilimini taşıyan parlak ama boş sözlerden ibaret saldırıları sırasında seçkin aydınlar için işçi sınıfı adına bir tür yönetim gerekçesi istemekteydi.

Bilindiği gibi hiçbir toplumsal sistem, uygun bir siyasi sistem olarak süreklilik sağlamadan var olamaz. Doğal olarak, her toplum, kendi sistemini, üretim ve sınıfsal ilişkilerinin karakterine dayanarak kurmaktadır, dolayısıyla bu ilişkileri tutup savunmak zorundadır. Burjuva devletinin siyasal sistemi, sermaye üzerinde, özel sahipliğin varoluşuna hizmettir. Bizim siyasal sistemimiz, sosyalist üretim ilişkilerinin hizmetinde bulunmak zorundadır, bu toplumsal sahipliğe, işçi sınıfının yönetimine, onun özyönetimine dayanmaktadır. Sürekli olarak belirtmişizdir ki, bu yüzden toplumumuza sınıfsal içeriği bakımından özel proletarya

diktası biçimin de bir siyasal sistem gereklidir, buysa sosyalist üretim ilişkilerinin özyönetimli biçimine dayanacaktır.

Bizim sosyalist devrimimiz başarı kazanmıştır, çünkü Yugoslavya Komünist Partisi, dolayısıyla Yugoslavya Komünistler Birliği'nin, böyle bir öncü devrimci örgütü vardı; bu örgüt ise geçici -kararsızlıklar, yanlışlar ve zayıflıkların yanı sıra- durumun gerektirdiği ideolojik ve siyasal erekle eylemsel görevleri saptamasını bilirdi. Bu yüzden Komünistler Birliği'nin sürekli olarak gelişmesi ve öncü sınıfsal rolünün gerçekleşmesine, ideolojik ve siyasal yönelişine, eylemsel yeteneklilikle örgütsel kuruluşuna, dolayısıyla yöntemleriyle etkinlik biçimlerine sürekli ve en büyük ilgiyi göstermeliyiz. Onun için, bu kurultayda da aynı sorunu, görüşlerimizin merkezine, sosyalizmin daha da gelişmesi savaşında ana sorunlardan biri olarak yerleştirmeliyiz.

Devrimimizin tüm dönemlerinde Komünistler Birliği'nin öncü rolünün güçlü olmasını sürekli bir görevimiz olarak belirtmişizdir. Bu yoldaki başarımız için yalnızca istek ve sözler yeterli değildir, çünkü şunu da anlamalıyız ki Yugoslavya Komünistler Birliği bu rolünü sürekli olarak işçi sınıfının ve tüm emekçilerin güvenini kazanmakla gerçekleştirebilir. Bu güveni, Komünistler Birliği, her gelişme döneminde, çalışanlara hem daha iyi hem de sosyalist üretim ilişkilerinde daha özgür bir yaşam yolu ile araçlarını göstermekle, ayrıca, kendi savaş yöntemleri ile biçimlerini, dolayısıyla eylemlerini nesnel koşullarımızla uzlaştırarak kazanacaktır. Bunsuz ne halk kurtuluş savaşımızda yengiye ulaşabilirdik ne de savaş sonrası yenileşme ile ülkenin kurulu şunda sosyalist özyönetimli ilişkilerin gelişmesinde kararlı başarılara ulaşabilirdik. Belirtmişizdir ki bizim zengin devrimci deneyimizi en iyi bu göstermektedir Komünistler

Birliği, kendi rolünü yalnızca devrimin gelişmesi, sosyalist özyönetimin kökleşmesi, daha doğrusu işçi sınıfının etkisi ile yönetici ekonomik ve toplumsal siyasal gücünün güçlenmesi savaşında gerçekleştirmekteydi.

Yugoslavya Komünistler Birliği'nin bu siyasal tutumu, Dokuzuncun Kurultay'dan sonraki ilk dönemde, özellikle, sosyalizme ve özyönetime karşı güçlerin direnmesine yol açıyordu, bu durum, Komünistler Birliği saflarında ve onun kimi yönetim kademelerinde dayanak buluyordu. Bundan büyük zararlar gördüğümüzden benzer belirtileri enerjik bir biçimde ortadan kaldırmak yolunda kararlı bir savaş vermeliyiz.

Özyönetimin güçlü devletçi kalıntılarıyla, birlikçi merkezci eğilimleriyle, bu arada cumhuriyetler aşaması ile öteki aşamalarda devletçiliğin güçlenmesiyle, yanı sıra da gücü artan teknokrat-yönetici tekelcilikle ve genel olarak işçi sınıfı dışında karar almanın uygulanışıyla ortaya çıkan çatışma, toplumun tüm kesimlerinde vardı. Bu gibi eğilimlerin sonucunda, Yugoslavya Komünistler Birliği'nin kimi yönetici kuruluşların da bile kök salan milliyetçilik artmış oldu, bu, yığınları, gerçek toplumsal süreçlerinin içeriklerine ilişkin konularda yanıltmaktaydı. Böyle bir milliyetçilik doğrudan doğruya karış-devrimcilikle bağlanmaya başladı. Bu eğilimlerin ve genel olarak sosyalizme karşı güçlerin ortak belirtisi toplumda işçi sınıfının yönetici rolünü zayıflatmak ve küçümsemek, dolayısıyla Komünistler Birliği'nin sosyalist özyönetimli gelişmemizin daha da gelişmesindeki savaşında öncü rolünü yadsımaktaydı Bu sırada Komünistler Birliği rolünün aşılıp bürokratik merkezci tutumların yenileşmesi ya da ekonomik alanda ve devlette teknobürokratik zirvelerin güçlü aracına dönüşmesi belirtileri

görülmeye başladı, bu yüzden işçi sınıfı ile diğer çalışanlar karşısında kendilerini sorumsuz hissediyorlardı. Gerçekte Komünistler Birliği'nin tekno-bürokratik zirvelerin silahına dönüşmesinde beliren ve demokratik merkezcilik ilkelerini yadsıyan, sayısız bildirim ve kararnamelerle desteklenen belirtilerle, Komünistler Birliği eyleme geçecek yerde bir bakıma yalnızca eğitimle uğraşmalıydı. Aynı güçler, Yugoslavya Komünistler Birliği'nin parçalanmasını amaçlayarak ondan bir tür "Federatif Koalisyon" yaratmak istemekteydiler, böylece Yugoslavya Komünistler Birliği kapsamı içinde ayrıcalıkların yaratılmasından yanaydılar. Yugoslavya Komünistler Birliği'nin demokratik merkezciliğine karşı direnç de bundandı.

Komünistler Birliği'nin toplumsal rolüne karşı saldırılar, parti ve partinin rolüyle ilgili yurttaş tutumlarındaki yönelişler, Yugoslavya Komünistler Birliği'ni federatifleştirme eğilimleri, fraksiyonların etkinlikleri, Komünistler Birliği'nin güncel toplumsal uygulamalardan uzaklaştırılışı, doğal olarak, Yugoslavya Komünistler Birliği'nin birliği ile eylemsel yetenekliliğini zayıflatarak üyelerin ve örgütlerin pasifleştirilmesi amacını güdüyordu. Yugoslavya Komünistler Birliği'nin 17. oturumunda, 1971 yılı nisan ayında, olduğu gibi, aynı yılın aralık ayında düzenlenen 21. oturumunda da başkanlık, böyle belirtilerin ciddiliğine işaret etmiştir. Komünistler Birliği, bu tür eylemler ile uygulamalara karşı yaygın bir biçimde toplumsal bir eyleme geçerek sosyalist özyönetimin kararlı gelişmesi uğrunda kesin savaşıma başlamıştır. Yugoslavya Komünistler Birliği'nin öncü rolünü yadsıyanlara karşı hesaplaşma sosyalist devrimimizin daha da gelişmesi savaşında çalışanların yürütücülüğünde önemli bir koşulu oluşturmaktaydı.

Demek ki, şimdiki dönemde, görevlerin daha da başarılı gerçekleşmesi, Komünistler Birliği'nin öncü rolünün gerçekleşmesi ile hem ideolojik siyasal hem de eylemsel birliğinin güçlenmesine, kendi üyeleri ile örgütleri içinde yaratıcı çalışmaların gelişmesine bağlıdır böylece sosyalist özyönetimin kesinleştirilmesi savaşı da yürütülmüş olmaktadır.

(Yugoslavya Komünistler Birliğinin Onuncu Kurultayına sunduğu raporundan alınmıştır, 1974)

DEVRİM VE GENÇ KUŞAKLAR

Toplumun devrimci gerekçesini anlayan genç kuşaklar, ülkenin tüm yenileşmesi ile kuruluşu dönemlerinde, endüstrileşmenin başlamasından bugüne, ülkenin sosyalist yenileşmesinin başlangıcından özyönetimin yerleştirilmesiyle gelişmesine dek halk kurtuluş savaşı günlerinde olduğu gibi, aynı atılganlık ile kendini esirgemezliğini göstermiştir. Gençliğimiz bu tür yaratıcı atılımlarıyla dünyayı şaşırtmıştır. Ülkemizin birçok yapıları, demiryolları ile otobanları gençlerimizin, daha doğrusu onların atılımları ile yaratıcılıklarının bir eseridir.

Bugünkü kuşaklar, bu tür zengin geleneklerle eğitilmektedir. Bu çok gereklidir, çünkü yalnızca bu yolla sosyalist birliğimizi daha başarıyla kurabileceğiz.

Bugünkü gençlik, büyük potansiyeli olan bir güç ve özyönetimli toplumumuzun daha çabuk sosyalist gelişmesi yolunda bir dayanaktır.

Genç kuşağımız, genç özyönetimciler kuşağıdır, ileride de yaşlı kuşaklarla birlikte, devrimimizin gerçek sürekliliğini

sağlayacak olan toplumsal ilerlemenin bilinçli savaşçıları arasında ilk saflarda bulunacaklardır.

Toplumsal ve ekonomik reformun bugüne kadar olan başarılarıyla öyle bir çağdaş, açık ve modern bir toplumun yaratılması yolu açılmıştır ki, bunda, bilimle kültür, uzmanlıkla bilgi söz sahibi olacaklardır. Doğal olarak, arkadaşlar, gençler, kendi nesnel durumları yüzünden bilimsel edinimleri benimseyip uygulayarak, sürekli olarak bilgi edinmeden gelen daha büyük nitelikler kazanmalarından dolayı gerici, olumsuz olan, çağdaş olanı engelleyen her şeyin; üretimde olsun, toplumda olsun terkedilmesiyle en çok ilgilenmektedir. Kesinlikle kendi çalışmalarıyla doğrulanmayı yeğleyen gençler, çok haklı olarak üretimde ve toplumda kendilerine gerekli olan yeri aramaktadırlar, böylelikle de kendi ilerici atılımlarını gerçekleştirebileceklerdir.

Yugoslavya komünist gençliğinin 50. yıldönümünü kutlarken, bugün özellikle belirtmek isterim ki, bizim büyük yükümlülüğümüz uluslarımız arasındaki kardeşlik ile birliği güçlendirmek, sosyalist Yugoslavya'yı her yönden güçlendirmektir. Cumhuriyetlerimiz arasındaki ilişkilerde olduğu gibi, federasyon ile cumhuriyet organları arasında da milliyetler ilişkilerini engelleyen her şeyi ortadan daha çabuk kaldırmalıyız.

Eşit haklı sosyalist cumhuriyetler, ulusların ve halkların Yugoslav sosyalist birliğinin dayanışma gücünü sürekli olarak eserle güçlendirmeliyiz. Burada genç kuşakların özellikle önemli rolü vardır, gençlik, milletlerarası ilişkiler alanında belirmiş olan tüm olumsuzluklara karşı direncini sayısız kez göstermiş, dar görüşlü milliyetçilik ile birlikçiliğin kendisine yabancı olduğunu kanıtlamıştır. Gençlik güçlü bir sosyalist Yugoslavya'dan yana olup, kendi geleceğini,

hiçbir zaman eşit ulusların kardeş-birliği dışında düşünemez.

Genç kuşağımız, kendi etkinliğinde, Yugoslavya Komünist gençliğinin 50 yıllık deneyinden yararlanmalıdır. Doğal olarak eskilerin ve bugünkü genç kuşakların görevleri arasında ayırımlar vardır. Savaş öncesin de ve savaş sırasında, Yugoslavya Komünist Gençlik Birliği'yle ilerici gençler, genel olarak, eskiyi yıkıp gelmesi gereken için, daha doğrusu bugün elde etmiş olduklarımız için, sosyalist toplumsal ilişkiler, kardeşlikle birlik, güçlü bir Yugoslavya birliği için savaşmaktaydılar. Birçoğu savaşın sonuçlarını yaşayamadı. Şimdiki Yugoslavya genç kuşağı savaşla elde edilen edinimleri daha da geliştirip korumakta, devrimci ruhu beslemekte ve işçi sınıfı ile işçi gençliği aydınlardan ayırmak isteyen tüm belirtilere karşı kesin bir savaşı görev olarak üzerine almaktadır. Bu sırada şunu sürekli olarak akıldan çıkarmamalıdır; özyönetimli toplumumuzda kuşak değişiminden söz edilemez, ancak daha gençler ile daha yetenekli olanların artık bu yolda hizmetleri bütünlenmiş olanların yerine geçmesinden söz edilebilir.

(Yugoslavya Komünistler Birliği ile Yugoslavya Genç Komünistler Birliğinin 50. yıldönümü dolayısıyla Zagrep'te yapmış olduğu konuşmasından alınmıştır, "Vyesnik" 11.X. 1969)

MARKSİZM VE GENÇLİK

Burada kimi gençlerin söylediklerine göre, üniversitelerimizde artık daha çok Marksist edebiyatın arandığı söz konusudur. Buna örgütlü bir biçimde gidilmeli. Yalnızca daha çok edebiyatı değil, ancak, onlara en yararlı olanları vermeliyiz. Bir sözle kendileri bunu en iyi biçimde örgütlemelidirler. Ne var ki benim isteğim Marks'ın üniversitelere dönmesidir. Bir yerde, karikatürün birinde, Marks'ı, "Kapital"i koltuğu altında, bizim bir üniversitemiz önünde görmüştüm, kendisini içeri almıyorlarmış. Bu karikatür çok karakteristik bir karikatürdür. Marksizm, genç insanlarımızın, genç kadrolarımızın, meslekleri önemsenmeden, kuramsal öğrenimlerinin esası olmalıdır. Öyleyse, o denli ince ilişkilerle Marksizm'i tanıyan gençlerimiz diyalektik için ne gibi bilgiler edinecekler? Onlar buna ilişkin çok şey bilmiyorlar. Oysa bizde toplumsal devinimlerin öyle zengin bir süreci vardır ki, insan biraz olsun diyalektiği tanımak zorundadır çünkü bazen siyah olmayan için de siyahtır diye düşünülüyor. Marksizm -Marks ile Engels ve diğerleri- çok önemli bilgiler vermektedir ve bunlar üniversitelerimizin ders kitaplarına girmelidir. Buna ne gibi bir ilgi

gösterilecek, bu başka iştir, ancak bunun pek az olmamasını istiyorum. Dolayısıyla, insanlar kendi kalkınmalarına da ilgi göstermelidirler. Aramızdan birçoğumuz Marksizm'i ele aldığımızda ileri yaşlarda bulunmaktaydık. Şu "mutluluğumuz" vardı ki, uzun süre tutuklu bulunduğumuzdan inceleyebildik. Buysa bize iyi geldi. Gençliğimizi de Marksizm ruhla eğitelim. Soyut olarak değil ancak bugün yapmaya çalıştıklarımız ile yapmamız gerekenler üzerinde olmalıdır bu eğitim. Bu, gerçekten işçi gençlerimiz ile genel olarak genç kuşakların isteğine göre, toplumsal yaşama katılmaları için gerekene göre olmalı. Bunu kendilerine verelim, çünkü olanaklarımız çok geniş.

(Yugoslavya Komünistler Birliğinin ikinci Konferansı sonundaki konuşmasından alınmıştır, 29.1.1972)

SOSYALİST YENİLEŞMENİN BİÇİM AYRILIKLARI

Lenin için, yeni uğrunda savaşın çeşitli biçimleri, uygulamanın ve düşüncelerin çeşitleri gibi, yaşam sayısızca kanıtlayıp saptamıştır bunu, sosyalizmin gücünü oluşturmaktadır. Onun yaşamsal tazeliği ile sürekliliği, her şeyden önce, yaratıcı diyalektik yönteminden çıkmaktadır. Kendi uzak görüşlülüğüyle Lenin, sosyalist düşünce ile uygulamanın yeni bilinçlenmeler ve devrimci deneylerle zenginleşmesi gerekçesini ileri sürmekteydi. Lenin'in tutumu, işçi sınıfının da gerçekleşmesi uğrunda savaş verdiği devrimci yenileşmenin gerçekleşmesiyle yan yana giden gerçeğin derin bilimsel bir incelemesini düşünmektir.

Lenin yüzeysel sözler ile yalancı devrimcilikten başka hiçbir şeyi onca yabancı bulmamıştır kendisine. Ve kimse Lenin kadar çeşitli gerici kuramlar ile yalancı devrimciliği temelden sarsmamıştır. Lenin böylece kendi gücüyle, ulusların kaçınılmaz sosyalist yengilerini muştulayan devrimci iyimserliğinin bilimsel gülümseyişini olduğu gibi dünyada sosyalizmin yengisine varan derin devrimci değişmeleri ifade etmiştir.

Çağdaş döneme mührünü vuran devrimci devinimler ile yenileşmeler, Lenin'in adı ve eseriyle ayrılmaz bir biçimde birleşmiştir. Onun tarihsel eseri günden güne daha önemli olup çağdaş koşullarda, tüm kurtuluş, ilerici ve sosyalist atılımlara bir yüreklendirme vermektedir. O, barışın yön göstericisi olarak her türdeki sömürücü baskılara karşı, sömürmeyle yeni sömürme atılımlarına karşı, ulusların bağımsızlık, egemenlik ve eşitliği için, demokratik ilişkilerin ve sosyalizmin dünyadaki yengisi yolunda yön göstericiliği yapmaktadır.

(Lenin nişanını aldığı sırada Moskova'da yapmış olduğu konuşmasından alınmıştır, "Vyesnik", 6.VI.1972)

EKİM DEVRİMİ ÜSTÜNE

Ekim Devrimi, dâhi Lenin'in ideolojik ve örgütsel bir eseri olarak, bugün yeryüzünde, 1 milyar insanın malı olmuştur. Marks ile Engels kuramı, kapitalist toplumsal sistemin karşıtlıklarını ortadan kaldırıp yeni, daha iyi toplumsal ilişkilerin doğuş yollarını aydınlatmışsa, büyük Ekim Devrimi dünyada yüzlerce milyon sömürülmüş kişinin yüreklerinde devrimci ruhun bir alevi olmuştur. Lenin'in, devrim, devrimsel etkinlik, emekçilerin devletinin örgütlenişi, komünist partisinin kapitalizmden sosyalizme geçiş süresince devrimci sürecin gelişmesi, sömürücülüğün en yüksek kapitalizm aşaması oluşu ile çok sayıda diğer dahi yapıtları bugün daha iyi toplumsal ilişkileri getirmek isteyen milyonlarca insanın kaynağı tükenmez bir esini, dolayısıyla özgürlük ile bağımsızlık yolunda bulunanların tükenmez kaynağı olmuştur; 7 Kasım 1917 yılı bu yüzden insanlığın yaşamında tarihsel bir dönemeci oluşturmaktadır. Bu tarih dünyanın sosyalist yenileşmesine doğru devrimci bir sürecin başlangıcını göstermektedir.

Birçoğumuz, Ekim Devrimi'nin Birinci Dünya emperyalist savaşının daha çabuk bütünlenmesi üzerindeki kesin

etkiyi hatırlıyordur. Milyonlarca emekçi, ölüm karşısında, nemli siperlerde, Büyük Ekim Devrimi'nin sesini büyük bir sevinçle karşılamış, ne uğrunda öldüklerini bilmeyen insanların birbirlerini yok etmelerinin sonun başlangıcı olduğunu anlamıştır. Devrimin ışıkları çekici bir güçle milyonlara birbirlerini yok etmenin tüm anlamsızlığını göstermiştir ve insanlar, işçiler ile köylüler, birbirine karşı duranlar, şimdi, telleri aşıp kardeşlik coşkusu içinde sarmaşmışlardır. "Kayıtsız şartsız barış!", "tüm idare işçiler ile köylülere", dünyanın bir ucundan öbür ucuna yankılanarak insanlığın yeni bir çağını açmıştır. Dünyayı temelden sarsan bu büyük günler, tüm sömürülenlerde umut ışığı, düşmanda ise yeni toplumsal yenileşme olan sosyalizme karşı korku yarattı.

Kurtuluş Savaşı ateşinde, Yugoslavya'da, işçi sınıfı ile başlarında Komünist Partisi'yle tüm ilerici güçler faşizmi ve karanlık geçmişi sevmeyenler, öbür yanda ise işgalcilerle yerli işbirlikçiler bulundu, bunlar işgalcilere Halk Kurtuluş Savaşı devinimine karşı savaşta yardım ettiler; böyle eşit olmayan ve çok zor geçen savaşta, bizler, Marks, Engels ve Lenin'in öğretileri ve Büyük Ekim Devrimi'nin deneylerinden esinlenerek, Yugoslavya'da yeni sosyalist toplumsal düzenin esaslarını yaratmaya koyulduk.

Bugün Yugoslavya ulusları, kendi tarihlerinde hiçbir vakit rastlanmaz bir biçimde böylesine yekvücut olarak, kendi daha iyi gelecekleri olan sosyalizmi başarıyla kurmaktadırlar.

Büyük Ekim Devrimi ile onun dersleri olmasaydı, müttefiklerin İkinci Dünya Savaşı'nda Hitler ordularına karşı yengileri gerçekleşmeseydi, burada Ekim Devrimi'nin evladı olan Sovyet ordusu başlıca yükü taşımıştır, ne Yugoslavya'da ne de halk demokrasisi olan ülkelerde bugün

sosyalizm kurulamazdı. Bu ülkelerin ulusları eski toplumsal sistemlerini değiştirip kendi gelişme ve toplumsal düzen biçimlerinin sorunlarını çözümlemeyi Büyük Ekim Devrimi'nin devrimsel etkisi olmadan, Sovyetler Birliği ile sosyalist ülkelerin devrimci etkisi olmadan, gerçekleştiremezlerdi. Bunlar, unutulmaması gereken tarihi kanıtlardır.

Bugünkü birleşik uluslararası durumda, insanlık üzerindeki gökyüzü yeniden karanlık tehdit edici bulutlarla kaplıyken, barış yeniden güç ve savaş yandaşlarının kalın kafalı siyasetiyle tehdit edilirken, ilericilikle sosyalizme karşı geleceğin evrensel bir sistemi olarak çıkan ve türlü nedenler bularak savaş eden tüm gericilerin tehditleri karşısında, Büyük Ekim Devrimi'nin edinimleri tüm barış sever dünyanın ereği olan barış uğrunda hizmet etmelidir. Barışı korumak, sosyalizmin yaratıcı gelişmesinin ve ülkeler arasında sosyalist ilişkilerin tam gelişmesi için yürütülen savaşta, tüm sosyalist güçlerin bütünsel birliği olmalıdır, çünkü yalnızca bu yolla sosyalizm, kapitalist ülkelerin işçi sınıfı için olduğu gibi, dünyanın tüm ilerici insanları için çekici olacaktır. Bu, kararlı bir enternasyonalizmin zorlamasıdır.

Bugünkü uluslararası karşıtlıklar ile yeni savaş çatışkıları tehlikesi karşısında sosyalizmin çabuk ve barış içinde gelişmesini sağlamak zordur; bu salt uluslararası ve türlü sistemlerle yönetilen devletler arasında barış sever ve etkin iş birliği sayesinde olanaklıdır. Ekonomi, bilim ve genellikle toplumsal gelişme alanında olumlu yarış yoluyla, insanlık yeni bir yıkımdan kurtulabilir, böylece insanlık, yeni toplumsal sistem olan sosyalizmin değerleri ile üstünlüklerine ilişkin bilince varmış olacaktır.

(Büyük Ekim Devriminin 40. Yıldönümüne ilişkin, "Borba", 7.XI. 1957)

DÜNYA İŞÇİ DEVİNİ Mİ

Yugoslavya Komünistler Birliği'nin altıncıyla yedinci kurultayları arasındaki dönemde, uluslararası işçi devinimi türlü yükseliş dönemleri olduğu gibi duraksamalar da yaşamıştır. Son 10 yıl süresince uluslararası işçi deviniminin gelişmesi toplumsal olaylar ve maddi koşulların gelişmesiyle uyumlu olarak gitmemiştir. Bu özellikle birçok komünist partileri için söylenebilir, bunlar kendi ülkelerinde birer güçlü siyasal etken olmalıdırlar. Onların halkı kendine çekmek savaşımında yeterince cesur girişimleri yoktu, kendi içlerine kapanıp halktan uzak düşmüşlerdi, dolayısıyla kendi ülkelerinin toplumsal gelişmelerinde kararlı bir rolde oynayamazlardı. Bu açıdan bakarak son birkaç yıl dönüm noktası getirdi denilebilir, çünkü kimi partiler dogmatizm ile mezhepçilikten kurtulup günden güne daha çok kendi çalışma biçimleri ile savaşım yöntemlerini aramaktadır. Onlar günden güne daha çok şu bilince varmaktadırlar, devrimci güç yalnız öncülerde değil, yığınlarda bulunabilir, o yığınlar toplumsal değişmelerin daha haklı olmasını istemektedirler, öncüler ise yığınları seferber ederek, onların çıkarları ile her ülkenin özel gelişme koşullarına uyumlu olarak izlenecek yolu bulmalıdırlar.

Dünyada sosyalizmin gücü bugün o denli artmıştır ki, yığınlar, gelişmenin daha da artması için, işçi devriminden, çağdaş toplumun var olan karşıtlıklarını çözümlemede bir yönetici güç olarak, daha büyük etkinlik beklemekteler. Bugün, parçalanmaları ve uluslararası çatışkıları aşmak ereğiyle yapılan uluslararası işçi devriminin daha büyük bağlanma döneminde bulunuyoruz. Sayısı çok olan ideolojik sorunları çözümlemeliyiz, yaşama ileri gittiğinden onların aydınlatılmasını kaçınılmaz kılıyor. Yaratıcı düşüncenin gelişmesini şimdiye dek önleyen dogmatizm; karşıt eğilimler, anarşizm ile revizyonizmi yaratmıştır, böylece gelişmeyi yıkıcı bir biçimde etkileyip önlemektedir. Ancak, çağdaş sorunlar karşısında dogmatik görüşlerin zincirleri kopmaya başlamış, dolayısıyla yeni, daha güçlü yaratıcı düşüncenin gelişmesi koşulları yaratılmıştır. Toplumun gelişme süreçleri bugün öyle bir aşamaya gelmiştir ki hem yeni atılımlar hem de işçi sınıfının bilinçli eylemleri olmadan daha çabuk ilerleyemez.

Stalin döneminin son yılları, dünyada işçi devrimine, özellikle onun öncü bölümüne çok çileler getirmiştir; o, bu dönemde yalnızca duraksamamış gerilemiştir de. Bunun nedenleri, önce, kimi partilerin bağımsız olmayan siyasetlerindedir, geçmişte onların yöneticileri dıştan gelen direktifleri kabul edip gerçekleştirmeye alışmışlardı, dolayısıyla somut ülken koşullarına bu direktiflerin uygun olup olmamasını hiç hesaba katmıyorlardı. Bu, Sovyetler Birliği Komünist Partisi'nin 20. Kurultayı'na dek özellikle vardı. İşçi sınıfının çoğalan başarısızlıkları, böyle bir siyaset yüzünden görüş açısında kısırlık ve bir tür tiksinti dahi yaratmıştı, bu dünyada genel olarak sosyalist güçlere büyük zararlar getirmiştir. Bunun yanı sıra, işçi öncüleri de parçalanmalara uğruyordu. Sanırım, 1948 yılından sonra

sosyalist Yugoslavya'ya yapılan baskı, işçi sınıfına en ağır darbeyi indirmişti, çünkü Ekim Devrimi'nden bu yana ilk kez uluslararası işçi deviniminde bir tür deniz feneri rolünü oynamış olan ülkenin siyasetinin doğruluğu üstüne kuşkular yaratılmış oldu. Dolayısıyla işçi savaşında sivriliğini hayli yitiren devrimci keskinlikten sosyalizmin düşmanları olan, uluslararası büyük ölçüde yararlanmıştır.

Sovyetler Birliği Komünist Partisinin 20. Kurultayı bu bakımdan büyük olumlu rolü ile bir dönüm noktasını oluşturmaktadır, çünkü burada Stalin dönemin deki yanlışlar daha sert bir biçimde eleştirildi, bu dönem, Sovyetler Birliği'nin iç yaşamı ile gelişmesini olduğu gibi; dış siyasetini de olumsuz yönde etkilemişti. Sosyalist ülkeler arasında yeni iş birliği biçimlerini onların içişlerine karışmama esasına dayanarak ve her ülkede özel koşullarına göre iç gelişmenin tanınması esasını ileri süren Sovyet yöneticilerinin yeni akımı sosyalizmin daha başarılı kuruluşu yolunda en büyük rollerden birini oynamaktadır. Bu yeni akım, Belgrad ve Moskova deklarasyonlarında da deyimini bulup dünyada sosyalist güçlerin yeniden güçlenmesi ile git gide aralarında güvenin sağlanması yolunda katkısı olmuştur. Eski iş birliği biçimlerini bırakarak ikili ilişkilere geçmek ayrıca önemlidir; bu sosyalist dünyanın, onun erekleri ile etkililiğinin zayıflaması değil aksine tüm sosyalist güçlerin seferberliği demektir. Böylelikle sosyalizmin hizmetine geçecek olan yeni biçimler ve deneyler zenginliği yaratılmaktadır, çünkü yaratıcı güç, eski kısıtlayıcı iş birliği biçimlerine tam karşıt olarak, bugünkü gelişme döneminde özgür olacaktır. Komünist partileri ile ilerici dünya devinimleri arasındaki iş birliğine karşı bu görüşlerimiz yüzünden, bizler, Moskova'da 12 komünist ve işçi partisinin deklarasyonunu imzalayamadık.

Sosyalizmin kuruluşunda demokratik biçimlerin kullanılması alanında Yugoslavya uygulaması sayısız örnekler vermektedir, kuşkusuz, sosyalist bilincin gelişmesi ile güçlenmesinde, yeni toplumsal sistem, sosyalizmin kuruluşuna yönelen ulusal güçlerin birliğinin yaratılmasında güçlü bir etkeni oluşturmaktadır.

(Yugoslavya Komünistler Birliğinin yedinci kurultayında okumuş olduğu raporundan alınmıştır, 1958)

İÇ VE DIŞ İLİŞKİLERİMİZ

Uluslararası ilişkiler ile ulusal bağımsızlık ve sosyalist enternasyonalizm savaşının bağlanması bu çok yönlü tartışmayla görüşmeyi gerektiren sorunlardan biridir. İçte olduğu gibi uluslararası ilişkilerimizde de kendi uygulamamızdan edindiğimiz deneylere göre, göre, devrimci güçlerin ulusal sorun üstüne temel tavırlarım alıp gerçekleşmesinin önemini biliyoruz. Genellikle bu güçler, eğer sürekli olarak sınıfsal çıkarlarını ulusal çıkarlarla tam olarak anlaştırıp birleştirmişlerse yengiye ulaşabilirler. Sosyalizmin çıkarları ulusal çıkarlar dünyasına karşı koyulursa bu, bizim kabul etmediğimiz yapmacık bir ikircilik demektir. İyice bilinmektedir ki gerici güçler, sosyalizme karşı savaşlarında, ulusal çıkarları sınıfsal ve enternasyonalist çıkarlara karşı koymakla hizmette bulunmaktalar. Öte yandan, sınıfsal ve enternasyonalist olanının ulusal çıkarlara karşı kullanılması çabalarını da görüyoruz, oysaki artık sınıfsal ve enternasyonalist tutumun önceden saptanmış olduğu ve bunun üzerine tartışmanın gereksiz olduğu ileri sürülmektedir. Daha da şaşırtıcı bir şey var, böyle ve buna benzer görüşler sosyalist ilkelerin görüşü olarak ilân edilmektedir,

buysa belirli sosyalist ülkelerin belirli siyasal eylemlerine dönüşürken daha da ağır ve kararlı sonuçlar yaratmaktadır.

Sosyalizmin gücü şuradadır: O, ulusal yollar ile sosyalist uygulama biçimlerinin türlü koşullarından ve zenginliğinden çıkan türlü ve karşıt çıkarlara uyup demokratik bir çözüm getirmektedir, bu çözüm belirli ülkelerin ve dünyadaki kimi bölgelerinin durumlarını da kapsamaktadır. Karşılıklı destek ile devrimci sosyalist ve ilerici güçlere yardımcı olduğu gibi, onların aralarındaki dayanışma ve ilerideki gelişmelerindeki savaşlarında birlik eylemlerini, ilericilikle sosyalizmin daha da gelişmesi savaşlarını da kapsayan böyle bir esas üzere sosyalist enternasyonalizmi kurulmaktadır. Başka ülkeler ile partilerin içişlerine herhangi bir karışma, dıştan herhangi bir kararın ya da "modelin" zorunlu kılınması dünyada sosyalist yenileşmeyi yalnızca yavaşlatır, bu da sosyalist enternasyonalizminin çıkarlarının tam karşıtıdır.

(Yugoslavya Komünistler Birliğinin dokuzuncu kurultayına sunduğu raporundan alınmıştır, "Borba", 13.III.1969)

YENİ DEVRİMLER ÜSTÜNE

SORU: Çağdaş sosyalist devrimleri; önceki sosyalist devrimlerden bambaşka koşullarda gelişerek yeni sorunlar da ortaya çıkarmaktadır. Bu tür yeni devrimlerin özellikleri nelerdir ve onlar, önceki devrimlerden hangi noktalarda ayırabiliriz?

CEVAP: Marksist kuram devrimler ile onların süreçlerini hiçbir vakit şablonlaştırmamıştır. Bunu bugün de yapmıyor, sosyalizm, çağımız gerçek özelliğini veren bir dünya toplumsal yenileşme süreci olmuştur. Dünya çapında daha haklı toplumsal ilişkiler sistemi olarak sosyalizmin güçlü oluşu, tarih açısından bir kaçınılmazlıktır, çünkü sosyalist düşünce ülkelerin çoğun da halk yığınları arasına derin kökler salmış, dolayısıyla gelişme, sosyalizmin en büyük toplumsal gelişme sorunlarını çözümlemede gereksinilen tek yol olduğunu saptamıştır. Çünkü, sosyalist gelişmede kişioğlu, bir özne olarak, toplumsal devinimlerin ve gelişmenin bilinçli yaratıcısı ile yürütücüsü olmuştur.

Bugün çağdaş sosyalist devrimlerin en büyük özelliklerinden biri, onların çok sayıda sosyalist ülkelerin kendi

koşullarında gerçekleştirilmesidir, bu ülkelerin kimileri yüksek aşamalı ekonomik gelişmeye ulaşmışlardır. Bunda temel garantilerden biri bulunmaktadır, çünkü, tarihi geriye çevirme çabaları günden güne daha az olanak bulup çok zor bir biçimde gerçekleştirilebilir. Bunun yanı sıra, sosyalizm yolunda yürümek isteyen yeni kurtulmuş olan ülkelerin sayısı da günden güne artmaktadır, çünkü bu ülkeler sosyalizmde kendi edinimlerinin, özgürlükleriyle bağımsızlıklarının korunması yolunda, tam bağımsızlıklar ile daha çabuk ekonomik ve toplumsal gelişmelerinde en iyi olanağı görmekteler. Doğal olarak, bunda şu kanıtın da etkisi vardır: Sözü edilen ülkelerin ulusları kapitalist sistemin sömürüsünün en ağır biçimleri ile sonuçlarını kendi sırtlarında hissetmişlerdir.

Sosyalizm yolunda gelişen ülkelerin sayısı artmakla, sosyalist biçim zenginliği de artmaktadır, çünkü her ülke, kendi özel koşulları ile gereksinmelerine dayanarak, katkısını sunmaktadır. Bu farklılık, sosyalizmi yalnızca daha güçlü yapabilir, çünkü sosyalist düşüncenin sürekliliğini olduğu gibi, türlü ülkelerde, farklı koşullardaki gerçekleştirilme olanaklarını da kanıtlamaktadır.

Tam bağımsızlık ile daha özgür toplumsal gelişmeyi özleyen ilerici devinimler ile ulusları, kimse, ilericilik ve sosyalizmin birer "yedek parçası" olarak değerlendiremez, çünkü onlar toplumsal ilerleme ile sosyalizmin genel savaşının oluşumsal ve ayrılmaz birer parçasıdırlar.

Doğal olarak ilerici toplumsal gelişmeye karşı gerici iç güçler olduğu gibi, özellikle gerici dış güçler direnç göstermektedir, bunlar her zaman belirli ülkelerdeki ilerlemenin düşmanlarına yardım etmeye hazırdırlar. Ancak, eğer sözü edilen uluslar, onlara en uygun olan toplumsal sistemin

gerçekleşmesinde kararlıysalar, belirli ülkelerin ilerici gelişmesini önleme çabaları başarısızlığa uğrayacaktır. Her ülkede, devrim, ulusun yaratıcı güçlerini kurtarıp, en geniş halk yığınlarını seferber etmektedir, onlar da karşılarında açılan ufka bakarak kendi yazgılarına kendileri karar verecektir, dolayısıyla kendilerine en uygun gelen daha iyi yaşamı kuracaklardır.

Yeni kurtulmuş olan ülkelerin ilerici toplumsal gelişmesi, kendi bağımsızlıkları ile yeni toplumsal ilişkiler uğrunda kararlı bir savaş sayesinde, uluslararası çapta sosyalist güçlere önemli bir destek olmakta, bu arada uluslararası işçi deviniminin dogmatizmden kurtulma çabaları ile geçmişin olumsuz miraslarına karşı olan çabalarına da katkıda bulunmaktadır. Bu yüzden kanımızca, tüm dünyada sosyalizme doğru giden çağdaş devinimler, ayrı ayrı devinimler ile ulusların kendi ereklerini özel yol ve koşullarda gerçekleştirmeleri bir yana, tek süreç olarak görünmektedir. Bu süreç, coğrafi ya da başka sınırlarla ölçülemez çünkü bu, yapmacık ve zararlı bir iş olur.

("Akbar el Yevm" Mısır gazetesine vermiş olduğu demecinden alınmıştır, 9.IV. 1965)

BİZİM GÖREVİMİZ

Sosyalist güçler açısından, sosyalizm ile barışın çıkarları, insanlık tarihinin bugünkü döneminde, yoğun bir biçimde birbirine bağlıdır. Üretkenlik ile insan eşitliği toplumunu yaratmak çabalarında bulunan sosyalist ülkelere, bunu gerçekleştirmeleri için, barış gerekmektedir. "Yalancı-devrimci sloganları" ya unutuyorlar ya da kabul etmek istemiyorlar ki, yakın döneme dek bağımlı olan uluslara da barış aynı biçimde gereklidir, çünkü barış koşullarında onlar kendi ulusal ve toplumsal atılımlarını gerçekleştirebilecekler. Hâlâ sömürü boyunduruğu altında bulunan ve özgürlükleri uğrunda savaşan uluslar muhakkak yengiye ulaşacaklardır. Dünyadaki genel barış koşullarında, sömürülen ulusların ilerici, demokratik güçlerinin özgürlük savaşlarına verilen çok yönlü destek yalnızca artabilir.

Böylece, kapitalizmden sosyalizme geçiş döneminde, insanlık birliğinin en önemli sorunları çözümlenmektedir. Eski ile yeni arasındaki savaşın en belirgin biçimleri, belirli uluslar ile uluslararası durum için köklü önem taşıyan sarsıntılarla değişmeler, geçiş döneminde var olan ve egemen olan belirtiler ile eğilimler dünya gelişmesinin derinden anlaşılmasını

beklemektedir. Bir yandan, böyle insancıl görevlerin çözümü emekçi yığınların coşkusu ile görülmemiş atılımlara neden olurken öte yandan, çözümlenen ve çözümlenmesi gereken sorunların bileşikliği, bu arada maddi ve manevi güçlerin eşit olmayan gelişmesi, büyük toplumsal süreçler ile çağdaş ilişkilerin anlaşılmaması için bir zemin hazırlamaktadır. Bu geçici dönemde, karşıtlıkların zamanımızda ortaya çıkması, büyük çatışmalarda kendini göstermektedir.

Bizlere, Yugoslavya Komünistler Birliği'ne göre, toplumsal ilişkilerin ilerici gelişmesi ile sosyalist ülkelerinin maddi olarak güçlenmesi günümüzde sosyalist güçlerin tarihi bir görevi olması apaçıktır. Ancak, aynı açıklıkla biliyoruz ki, maddi ve diğer açılardan sosyalizme yönelmiş olan tüm ilerici güçlerin güçlenmesi, aynı biçimde bizim enternasyonalist görevimizdir.

Sosyalist ülkelerde sosyalizm ile komünizmin başarılı kuruluşu ve aralarında en ilerici ilişkilerin, eşitlik ile arkadaşlığın gelişmesinin büyük etkisi olacaktır, dolayısıyla örnek ve maddi bir güç olarak, bu, aynı zamanda tüm dünyanın bilinci ile insanları savaşçıl isteklerini etkileyecektir. Bu sosyalist ülkelerin enternasyonalist yükümlülükleridir de aynı zamanda.

Farklı toplumsal sistemli ülkeler için bir arada yaşama tüm uluslara gereklidir. O insanlığın en güncel bir istemi olup sosyalizmin gerekçesine dönüşmüştür. Bizler yıllardır belirtiyoruz ki, bunu uygulamamız en iyi kanıtlamaktadır, bugünkü dönemde, uluslararası işçi deviniminin toplumsal ilericilik ile dünyadaki sosyalist güçlerin güçlenmesi savaşında etkin bir birliktelik en güçlü siyasal araçlardan biridir.

(Yugoslavya Komünist Birliği Merkez Komitesinin beşinci kurultay oturumuna sunduğu raporundan alınmıştır, 1963)

KARŞILIKLI SAYGI ÜSTÜNE

Dünyada işçi sınıfının büyük artışı sosyalist öğelerin güçlenmesi ile gelişmesinde önemli bir etkeni oluşturduğu gibi, sömürülen ülkelerde ya da sömürüden artık kurtulmuş olan ülkelerde işçi sınıfının artışı sömürücülüğün kalıntılarına karşı savaşta olduğu gibi, az gelişmiş olan ülkelerin ilerici toplumsal gelişmelerinin gerçekleşmesinde de önemli bilinçli bir etken olmaktadır. Bu ülkelerde işçi sınıfı katkıda bulunup iç toplumsal gelişme sürecine değerli öğeler katmaktadır. Bunu şu kanıt da göstermektedir ki, bugün, hemen tüm ülkelerde, tüm diğer ilerici siyasal devinimlerin ana atılımları sosyalizm yolunda gelişmektedir. Bu arada doğal olarak işçi sınıfı, günden güne, daha büyük ve kararlı bir rol oynamaktadır.

Sosyalist ülkeler, özgürlük devinimleri ile olduğu gibi gelişmemiş ülkelerle de ilişkilerini eşitlik, içişlerine karışmama ve karşılıklı saygı ilkelerine dayanarak kurarlarsa sosyalizme doğru da yığınsal devinim daha çok hızlanacaktır. Onlar bütün uygulamalarında gerçek sosyalist ilişkilerin yaratılması ile beslenmesinden yana çıkacaklar,

bu sosyalizmin kuruluşuna doğru yönelen ülkelere örnek olacaktır. Bunu göz önünde bulundurmak gerek, çünkü yüzyıllarca, sömürücü güçlerin bu gibi uluslara karşı olan tavırları yüzünden, onların kötü deneyleri yoğunlaşmış, dolayısıyla yabancılara karşı güvensizlikleri de artmıştır, öyle ki bu uluslarla ekonomik ve diğer ilişkilere geçen ülkeler çok dikkatli olmalıdırlar.

(Yugoslav Emekçileri Sosyalist Birliğinin beşinci kurultayı demecinden alınmıştır, 1960)

GENÇ DEVLETLER VE...

Ben şu düşüncedeyim ki en önemli yolculuklarımızdan biri en genç devletlere gelişimizdir, yalnızca Afrika'da değil, tüm dünyada en genç olan bu devletler yüz yıllar boyunca sömürücü yağmalarının korkunç boyunduruğu altında bulunduklarından, okul kitaplarında olduğu gibi, propaganda araçlarında da Afrika uluslarının şimdiye kadarki bütünsel gösterilişleri yüzünden, bizler, onlarla ilgili açık seçik bir görüşe sahip değildik. Buraya gelince anladık ki, Afrika kıtası, dünya siyasal sahnesine etkin olarak adımını atmaktadır, bu kuşkusuz, uluslararası ilişkilerinin gelecekteki gelişmesinde büyük önem taşıyacaktır.

Burada sosyalizmle ilgili şeyler söylenemez, bu ülkelerde sosyalist öğeler yoktur gibi düşünceler ileri sürenler bir yana, şunu söylemek gerekir ki, Afrika'nın halk yığınları arasında, ayrıcasız yeni esaslar üzere toplumsal sistemin kurulma gerekçesi ile inancı çok derindir. Buradaki insanlar şunu hissetmişlerdir ki, uzak geçmişiyle olduğu gibi yakın geçmişiyle de Afrika, kapitalist gelişme yolunu bırakıp toplumsal gelişmesinde yeni biçimler aramak zorundadır.

Tümünün ereği -kimi yerde daha çok, kimi yerde daha az- sosyalizmin kuruluşudur. Mali cumhuriyeti başkanı Modibo Keita, bize açıkça onların sosyalizmi kurma istekleri olduğunu söylemiştir. Yine bu ülkelerin yönetici kişileri, sosyalizmin klasik bir yolla, belli bir şablona göre, ilkin kapitalizmin gelişmesini, bundan sonra burjuva-demokratik gelişmeyi, en sonunda da sosyalizmin kuruluşunu sağlayacak proletarya devrimini yaratacağını gerekli görmüyorlar. Onlar şu düşüncededir; şimdi var olan koşullara dayanarak başlangıçta sosyalist toplumsal ilişkilerin yaratılması yolu tutulmalı, bu arada türlü zorluklar da göz önünde bulundurulmalıdır. Şunu da belirtmeliyiz ki onların örgütlerinin varlığı ile türlü sorunlara eğilmeleri, her vakit başarılı olmayışlarına karşın, bu ulusların neye yöneldiklerinin, atılımlarının ne olduğunu göstermektedir. Bu, aynı zamanda şunu da göstermektedir; sosyalist dünya, kimi dogmatiklerin düşüncelerine tam zıt olarak çok daha geniştir. Sosyalizm, sancıları ile zorlukları bir yana, doğup gelişiyor ve dünyanın tüm bölümlerinde güçleniyor. Afrika bu yolda en iyi örneklerden biridir.

(Konakri'de Yugoslav gazetecileriyle yapmış olduğu konuşmasından alınmıştır, 1961)

ULUSLARARASI YAŞAM

Uluslararası ilişkilerin daha da gelişmesi yolunda en çok iyimserlik getiren bir belirti üzerinde daha durmak isterim: bu uluslararası yaşamda son zamanlarda bağımsız rol oynayan ve bu ilişkilerde çok önemli rolleri olan henüz kendi bağımsızlıklarını kazanmış ve genellikle gelişmemiş olan ülkelerdir.

Son 10 yılda, özellikle İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra dünyanın yaşamış olduğu en uzak görüşlü yenileşmenin oluşumsal bir bölümü olan bu belirti, şu esaslara dayanmaktadır: Bir, sömürge ile yarı sömürge olan uluslar günden güne kendi kendilerini yönetme hakları ile kendi yaratıcı güçlerine dayanarak gelişmeleri yolundaki güçlü bilinçlenmeleri ile, iki, üretim güçlerinin güçlü artışı, bütünsel bir süreç olarak, her yerde aynı olmayışı bir yana, tüm dünyayı kapsayıp amansız bir biçimde eski sınırlamaları yıkarak yeni biçimler ve yeni yollar arama gereğini kaçınılmazlık olarak ileri sürmektedir. Bu sürecin ortaya koyduğu şey, ekonomik ve siyasal bağımsızlık ilişkilerinin bütün ağını parçalamaktı, bu da en geniş anlamda sömürü sisteminin özünü oluşturmaktadır. Güçlü halk kurtuluş savaşlarıyla -Asya kıtasında İkinci Dünya

Savaşı sırasında olduğu gibi, savaş sonunda da özellikle yayılmıştır bu savaşlar ve bir bakıma nesnel koşulların öznel bir gösterisi demektir- bu sistem temelden sarsılmış oldu, çok sayıda yeni, canlı ve dinamik devletler de uluslararası sahneye çıkıp günden güne daha önemli rol oynamaya başladılar. Bununla birlikte, kimi uluslar, özellikle daha küçük ülkelerin ulusları, önceleri yalnızca biçimsel bir bağımsızlığa sahip olmuşken şimdi günden güne güçlü bir atılımla bu biçimsel bağımsızlıklarını gerçek bağımsızlığa dönüştürüp, kendi egemenliklerini yeni ve zengin bir içerikle doldurma istekleriyle, özellikle ekonomik, alandaki tüm gerçek bağımlılık zincirlerini kırmak istemekteler, bu bağımsızlık az ya da çok başarılı bir biçimde biçimsel egemenlik perdesi ardında gizleniyordu. Bu ülkelerin derin iç yenileşmelerinin durumunu apaçık ortaya koyan bu atılımlar, onların uluslararası ilişkilerinde de bağımsız ve etkin birer etken olarak belirmesine de yol açmaktadır. Bütün bunların, kuşkusuz, büyük önemi vardır, bu önem bu ülkeler için olduğu gibi, aynı şekilde uluslararası ilişkilerin genel gelişmesi için de önemlidir.

Çoğunlukla gelişmemiş olan yeni bağımsız devletlerin belirmesi, bu arada genel olarak uluslararası yaşam da daha küçük devletlerin günden güne artan rolü, uluslararası ilişkilerin gelişmesi ile karakterini önemli bir biçimde etkilemektedir. Onlar, her şeyden önce, dünyada barışın güçlenmesi yönünde etkinlik göstermektedirler. Bu çok doğaldır, çünkü sözü geçen ülkelerin istisnasız hemen hepsi ekonomik gelişmeyle ilgilenmektedirler, dolayısıyla kendi ekonomik geriliklerini aşmalarındaki çabalarıyla çok yönlü gelişmeleri yönündeki uğraşlarını yalnızca barış koşullarında başarıyla sona erdirebilecekleri bilincine varmışlardır. Onlar çok iyi bilmektedirler ki, yeni bir savaş onların o kadar çok çabayla yarattıklarının tümünü yok edecektir. Bu

yüzden onlar barışın korunması yoluyla özellikle ilgilenmekteler, dolayısıyla bu yönde olumlu ve etkili bir rol oynamaktalar, bu Birleşmiş Milletler içinde de açıkça görülmüştür. Sözü geçen devletler, aynı zamanda, uluslararası olaylarda kendi durumlarıyla uluslararası ilişkileri kızıştırmaya giden eğilimlerin tam karşı yönünde bulunarak içinde yeni savaş çatışkıları, hücreleri bulunan eğilimlere karşı çıkmaktadırlar. Onlar, doğal olarak uluslararası ilişkiler içinde iki büyük güç arasındaki kutuplaşmaya karşı çıkacaklar, çünkü açıkça görülmektedir ki bu tür kutuplaşmalar onların uluslararası çaptaki bağımsız rol oynama olanağını ellerinden almak istemektedir. Kendi bağımsızlıklarını henüz kazanmış olan gelişmemiş ülkeler olarak onların çıkarları büyük ve gelişmiş devletlerin dar anlamlı çıkarlarıyla uzlaşmayacaktır, bu yüzden büyük devletlerin çevresinde toplanan bloklara pek az katılma eğilimi ve bloklar siyasetini benimsememe eğilimi göstermekteler.

Genellikle bu ülkelerin uluslararası çaptaki rolü, karşıtlıkları hafifletmesi yönünde olup bir yandan da aşırılıkların yararlı bir karşı yerçekimi hizmetini görmektedir.

Son dönemde bağımsız, gelişmemiş, küçük ülkelerin uluslararası yaşama getirdikleri bütün bu türlü türlü yeni biçimler, gerçekte bir uluslararası ilişkiler kuramı ile uygulamasının ögelerini oluşturmaktadır, böylece günden güne bir arada yaşama ilkesiyle daha çok tanınıyorlar. Bu kuram ile bu uygulama, kuşkusuz, sözü geçen devletlerin bir buluşu ya da tekeli değildir, ancak bu gerçekte çağdaş uluslararası gerçeğin karşımıza çıkarmış olduğu temel sorunların gerçekte biricik olası çözümüdür.

Ancak, bugünkü uluslararası gerçek, bize aynı zamanda şunu da göstermektedir: kimi devletlerin siyasal ve

toplumsal düzenlerinde olduğu gibi, onların ideolojik atılımlarında da türlü ayrımlar vardır.

Bu ayrımlar şimdiki gelişme aşamasında kaçınılmaz ve belki de gereklidir ama, herhalde bunlar karşılıklı düşmanlık ile savaş nedeni olmamalıdır. Bu dünyada, dediğim gibi, bir arada yaşama ilkesinin gerçekleşmesi biricik olası çözümdür. Kanımca, bir arada yaşama bugünkü koşullarda dünyada barışı sağlayabileceği gibi, aynı şekilde uluslararası birlik için günden güne daha yoğun bağlanma ile örgütlenme yolunu ve yönünü de oluşturmaktadır.

Bizim için bir arada yaşama ilkesi ne gibi bir anlam taşır? Kanımca bu topluluk karşısında şu ilkenin bizim için ne gibi bir anlam taşıdığını anlatmam gerekmeyecektir, bu bir tür tarafsızlık (nötralizm) değildir, çünkü bugün için tarafsızlık, özünde, barış alanından kaçmaktan başka bir şey olamaz ama bir arada yaşam bizim anlayışımıza göre, barış ve uluslararası iş birliği için en etkin bir savaş demektir.

Bir arada yaşama politikası, tüm uluslararası sorunların, bu arada en karmaşık ve en sert sorunlarında uluslararası gerginliğin başlıca kaynağını oluşturanların barış yoluyla, anlaşma yoluyla çözümlenmesi yolunda etkin bir çabadır. Bir arada yaşama politikası, bundan da öteyedir. O, bu tür gerginlik nedenlerinin ortadan kaldırılmasında etkin bir uluslararası iş birliğini gerektirmektedir. Dünyada toplumsal ve siyasal düzendeki ayrımlar ile, türlü ideolojilerin varlığını kanıtlar bu politika. Buna göre bu tür ayrımlar uluslararası çatışkılara neden olmamalıdır. Bir devletin toplumsal ve siyasal düzeni onun iç gelişmesi sonucu olup, dolayısıyla, devletlerin ayrımlı gelişme koşullarına göre, bu gelişmenin yankısı olan toplumsal ve siyasal düzenlerde de ayrımlar olacaktır ilkesinden hareket eder. Her devletin özgür ve bağımsız iç gelişmesine saygı gösterme hakkı,

bir arada yaşama politikasının kapsamındadır, bu gerçekte şunu kabul ettirmektedir: Bugünkü dünyada ayrımlar vardır, dolayısıyla ayrımlar kaçınılmaz olup ne bu ayrımlar ortadan kaldırılabilir ne de uluslararası iş birliği için bu ayrımların ortadan kalkması gereklidir. Bir arada yaşama politikası, buna göre, egemenlik ve bağımsızlığa saygı göstererek diğer devletlerin içişlerine karışmayı sakıncalı buluyor, çünkü karışma, onların egemenliğini zedeleyip bağımsız iç gelişme haklarını da yadsımaktadır. Bir arada yaşama politikası, uluslararası ilişkilerde eşitliği gerektirmektedir, çünkü bir birliğin eşit haklara sahip üyeleri uzun bir süre içinde barış ile etkin olarak var olabilirler.

Bir arada yaşama politikasının ilkeleri pek basittir. Bu ilkelerle sizin dış siyasetiniz gibi, bizim dış siyasetimizde, bu sözün moda olmasından çok önceden beri yönetilmektedir. Ülkenizin olduğu gibi, ülkemizin de derin bir biçimde bağlı kaldığımız Birleşmiş Milletler'in buyrultusunda da bu ilkeler vardır. Bu yolumuz olduğu gibi uluslararası sorunlara doğru giden bizim tüm tutumlarımız bir arada yaşama ilkesinden geçer. Batı güçleriyle olan ilişkilerimizde olduğu gibi, doğu Avrupa devletleriyle olan ilişkilerimizin düzen girişi de herhangi bir askerî ve ideolojik bloka girmeyi reddetmemiz, Birleşmiş Milletler'in güçlenmesine katkıda bulunma çabalarımız ile uluslararası olaylarda Birleşmiş Milletler'in günden güne daha büyük ve daha olumlu etkinlik göstermesi, bütün bunlar, türlü sistemli devletlerin bir arada yaşama olasılığına ve kaçınılmazlığına olan derin inancımızdan ileri gelmektedir. Bugün bir arada yaşamadan başka seçenek yoktur, çünkü karşılıklı yok ediliş, herhalde bir seçenek sayılamaz.

(Rangun üniversitesinde, Onursal Doktor ilân edilişi nedeniyle yapmış olduğu konuşmasından alınmıştır, 1965)

İKİ HÜMANİZMA

SORU: Marksist hümanizma ile batı hümanizması arasında büyük bir ayırım yapıyor musunuz? Ben, hümanizma deyince, 1879 yılında konulan kişisel haklar ile toplum haklarının uzlaşmasını anlıyorum. İlkinin ikincisiyle uzlaşmasını nasıl görüyorsunuz ve batı hümanizması ile Marksist hümanizma arasındaki ayrımı nasıl değerlendiriyorsunuz?

CEVAP: Büyük bir ayırım görüyorum. Bakış açısında bu ayırımı görüyorum. Batı hümanizmasının daha çok deklaratif karakteri vardır. O ekonomik sistemle, bu sistemde her bireyin kendi hakkını gerçekleştirmesi olanaklarıyla uyumlu değildir. Bu anda ne sosyalizmde ne de ülkemizde, dolayısıyla diğer sosyalist ülkelerde de her bireyin yalnız katkısına göre değil, ihtiyacına göre de alacağı maddi koşullar yaratılmamıştır (oysa bugün birey kendi katkısına göre bile kazanamaz, çünkü birliğin ihtiyaçları hâlâ ilk planda bulunuyor), ancak bakış açısı vardır, böylelikle bizim yolumuz, bireyin kendi hakkına kavuşması olduğu gibi, aynı şekilde toplumun da bir bütün olarak hakkına kavuşmasıdır. Batıda ne yazık, bakış açısı bu tür bir olanağı vermemektedir.

SORU: Batıda da sosyalizme doğru gidiş izleniminiz var mıdır? Batıda da sosyalizmin evrim yoluyla gerçekleşebilmesi düşüncesinde misiniz, ya da bu yolda, kanlı ve kaba devrimler mi gerek? Amerika ile Fransa'da örneğin öyle ölçütler görüyorum ki -kanımca daha çok sosyalist ölçütlerdir bunlar- bu yüzden ben kendime şu soruyu soruyorum, bakış açısında doğu ile batı arasında bir birleşme noktası yok mudur, buna bakarak batı evrimsel bir yolla sosyalizme gelebilir mi?

CEVAP: Kan dökmeden sistemi değiştirmeye gitmek konusunda aynı düşüncedeyiz. Kanımca bu kansız devrimle ve evrimsel bir yolla, örneğin siyasal, parlamenter ve daha başka savaşımlarla gerçekleşebilir. Ancak, böyle evrimsel bir gelişmenin hız alması bir ulusun ekonomik koşullarına, onun bilinci ile gücüne, bu gelişme yolunda sorumlu olan kişilerin bilincine bağlıdır, bu ülkeleri yöneten türlü ölçülerin dışında gerçekleşebilir. Fransa'da, Amerika'da, İngiltere'de, dolayısıyla batının diğer ülkelerinde de sosyalist öğeler vardır. Ancak, kanımca bu öğeler iç gelişmede bilinçli sosyalist öğeler değildir. Onlar gizli bir biçimde var olmaktadır. Gelişme, uygarlığın bugünkü sistemi, tekniğin bugünkü sistemi aynı yöndedir ve doğal olarak, batı da, geri kalmış ülkelerde varılana çok daha kolayca gelinebilir, daha doğrusu sosyalist bir düzene. Daha erken ya da daha geç, başka olanaklar olmadığından buna gelinecektir. Üretim araçları, özel kesimle çatışkıya geçip devletleştirilmektedir, ilk dönemde bu devlet kapitalizmi biçiminde olduğu gibi, iç sosyalist yönetim biçiminde de gerçekleşmektedir.

("Le Monde" gazetesinin yönetmeniyle konuşmasından alınmıştır, 1956)

BAĞLANTISIZLIK İLE BİR ARADA YAŞAMA

YAŞAMA POLITIKASININ SINIFSAL ÖZÜ

Her vakit belirtmişizdir, bağımsızlığımız ile güvenliğimiz gibi, uluslararası etkinliğimiz de sürekli iç gelişmemizin bir ön koşuludur. Küçük ülkeler, Yugoslavya'da bunlar arasındadır, dünya karakteri ile olayların akışı karşısında ilgisiz kalamazlar ya da bu olayların dışında olamazlar. Aksine, hayali çıkarlarımızın gerektirdiği gibi, barış, bağımsızlık, eşit haklı uluslararası iş birliği, demokratik uluslararası ilişkiler savaşımına sürekli bir biçimde angaje olmalıyız. Deneylerin gösterdiğine göre, böyle bir etkinlik olmayınca, küçük ülkeler ve çıkarları çok güç şartlar altına girecek ve baskı siyasetine alet olacaktır, dolayısıyla kendi ihtiyaçları ile isteklerine tam karşı olan kararlara zorlanacaklardır.

Ancak, eğer dış siyasal etkinliğimiz, belirttiğim gibi, sırf ihtiyaçlarımıza ve bizi en çok ilgilendiren sorunlara bağlı kaldığımız için yapılmakta olsaydı yanlış olurdu. Gerçekte dış siyasetimiz ülkemizin özyönetimli sosyalist varlığından

çıkmaktadır, dünyanın ilerici ve devrimci güçlerinin oluşumsal bir bölümüdür. Bu etkinlik dünyanın tüm bölgelerindeki çağdaş devinimler ile karşılıklı ilişiklere karşı görüşlerimizin bir ifadesidir, dolayısıyla burada yalnız içten isteklerimiz ile hazırlıklarımız değil ancak genel ilerlemeye katkıda bulunmak konusundaki yükümlülüğümüzü de kapsamaktadır. Bu yüzden Yugoslavya savaş sonrası dönem boyunca, diğer barış sever ülkelerle ve ilerici güçlerle birlikte sürekli olarak uluslararası olaylarda etkin olmaya, uluslararası sorunların çözümünde olumlu katkılar da bulunmaya, dünyadaki barış ve iş birliğinin yayılmasının güçlenmesi uğrunda etkin olmaya çaba harcamıştır.

Ülkemiz, bu yüzden bağlantısız ve etkin barış sever bir arada yaşama politikasına kararlı bir biçimde katılmıştır ve bu siyaseti sadık bir biçimde gerçekleştirmektedir, gelecekte birçok zorluklarla karşı karşıya gelmek zorunda kalsak bile. Böyle bir siyaset bize dünyada çok sayıda dost ve duygudaş kazandırdığı gibi, düşmanlar da kazandırmıştır, çünkü bağımsız özyönetimli sosyalist Yugoslavya, kimilerinin gözlerine sürekli olarak diken gibi batıyor. Onlar tüm araçlarıyla bize zarar vermek, durumumuzu zayıflatmak ve dünyadaki prestijimizi kırmak istiyorlar.

Bu yolda geçmişte olduğu gibi, bugün de, bu ya da şu nedenden kimseyi ilgilendirmezken- sözüm ona iç gelişmemizi ve dış siyasal yönelişimizi değiştirmiş olduğumuza ilişkin türlü masallar anlatılmaktadır, bağlantısızlık politikasını bıraktığımıza, ilişkin anlatılan masallara benziyor. O gibilerine, istesinler istemesinler, açıkça bildirilmelidir -bunu özellikle belirtmek isterim- Yugoslavya hiçbir bakımdan kendi özyönetimli sosyalist gelişmesini değiştirmeyi düşünmüyor ne de kendi bağlantısızlık politikasını

değiştirecektir, çünkü bu toplumsal varlığımızın özünü oluşturup tüm uluslarımızın sürekli çıkarları ile gereksinimidir.

Demek oluyor ki, Yugoslavya, gelecekte de, barış sever, bir arada yaşama yolunda, uluslararası ilişkilerinin bir evrensel ilkesi olarak, en etkin bir biçimde çaba harcayacak, ulusların ve devletlerin büyüklüğüne, gücüne, zenginlik ve toplumsal düzenlerine bakmaksızın eşitlikleri uğrunda, tüm sömürü biçimlerinin ortadan kaldırılmasında, sömürgecilik ile sömürüye karşı, ekonomik açıdan gelişmişler ile yeterince gelişmemiş ülkeler arasındaki uçurumun kapanması yolunda, demek, genellikle uluslararası yaşamını demokratikleşmesi uğrunda savaşacaktır. Bu yüzden kendi uluslararası rolümüzü sürdürerek kendi sorumluluk ile yükümlülüğümüzü taşıyacağız.

(Federasyon genel kurultayının birinci oturumuna sunmuş olduğu raporundan alınmıştır, "Borba", 24.IV. 1973)

BARIŞÇIL İŞ BİRLİĞİ

Kapitalist sistemli ülkelerde işçi sınıfının bugün parçalanmış bile olsa, yine de bilinçli olarak sayıca çokluğundan, bir bütün olarak da barışın korunması ile barışçıl uluslararası iş birliğiyle en çok ilgilenmek zorundadır, çünkü savaşlar onun geçmişte saflarını daha da seyrekleştirmişti.

İkinci Dünya Savaşı sırasında faşist ülkelerde olduğu gibi, faşist boyunduruğu altında bulunan ülkelerde de işçi sınıfı faşizmden yana, işçi sınıfının en büyük düşmanından yana savaşmak zorundaydı. Bu, işçi sınıfının bir bölümünde sınıfsal bilincin zayıflamasına neden olmuştu. Bunun nedeni Birinci Dünya Savaşı'ndan başlayarak savaş sonraları koşullarında da aranmalı, işçi sınıfının bölünmesi kimi oportünist yöneticilerin suçudur. İşçi sınıfının bu bölünmesi sonuç olarak Hitler ile Musolini'nin yönetimi ele almalarına da hayli yardım etmiştir.

İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra süregelen soğuk savaş durumu, işçi sınıfının sosyal demokratlarla komünistler arasında var olan uçurumu daha da genişletti, dolayısıyla işçi sınıfı bir bütün olarak kapitalist ülkelerde, felce

uğratılarak türlü savaş kışkırtıcılarına karşı, soğuk savaş öncülerine karşı, barış içinde bir arada yaşama politikasının düşmanlarına karşı büyük bir direnç gösteremedi oysa örneğin, bir arada yaşama ilkesi, işçi sınıfının başarılı savaşı için, sosyalist toplumsal sistem ile ilişkiler için, bu arada etkin, barışçıl uluslararası iş birliği için kaçınılmaz bir ön koşuldur.

Bunun batı işçi sınıfı için pahalıya mal olan bir ders niteliği oldu. Ancak şunu da diyebiliriz ki, bundan gerekli öğüt de alınmıştı, çünkü bugün önemli sorunlar karşısında alınacak biricik tutum işçi sınıfının çıkarları lehine olduğu gibi, genellikle tüm dünya ilerici güçlerinin lehine ısrarlı yollar aramayı gerekli kılmaktadır.

Bugün, dünyada bir bakıma durum hafifleyince ve uluslararası sorunlara barışçıl çözüm yolu aranırken, işçi sınıfı bir bütün olarak barışı tehlikeyle karşı karşıya getiren sorunların çözümünün kesinliği için en etkin bütünsel desteğini sunmaktadır. Biliyoruz ki, kapitalist ülkelerindeki işçi sınıfının kendi durumunun iyileşmesi yolunda hayli kaygıları vardır, buna yeni toplumsal ilişkilerin yaratılmasındaki durumu da dahildir, ancak buna karşın işçi sınıfı daha iyi uluslararası ilişkiler savaşına katılma nedeni bulmaktadır. Bu son çözümde işçi sınıfının ilerici ereklerinin gerçekleşmesi için, daha doğrusu daha haklı ve daha iyi toplumsal ilişkilerin gerçekleşmesi için ön koşullardan biridir.

(Yugoslavya Emekçi Halkı Sosyalist Birliğinin beşinci kurultayına sunmuş olduğu raporundan alınmıştır, 1960)

"SÖMÜRÜYE KARŞI"

Haklı olarak ileri sürülmektedir ki, Lenin'in düşüncesi, yüzyılımızın sömürüye karşı devinimlerinin bir esinidir. Ulusal kurtuluş savaşı ile sömürüye karşı devinimler dünya çapında devrimci savaşın ayrılmaz birer bölümü ve biçimidir. Bilindiği gibi Lenin şunu belirtmekteydi, emperyalizm çağındaki ulusal kurtuluş ile sömürüye karşı savaş sosyalist devriminin oluşumsal bir parçasıdır. Bu savaşın şimdiye kadarki sonuçları Lenin'in bu tutumunu da kanıtlamaktadır.

Genellikle işçi ile ilericilerin devinimleri, bugün de sömürüye karşı savaşın en etkin bir biçimde yardımcısıdırlar. Onlar, aynı şekilde, bu ulusların çağdaş yeni sömürücü yöntemler yoluyla boyunduruk altına alınmasına karşı olduğu gibi, onların bağımsız gelişmeleri ile egemenliklerini sağlamaları yolundaki yönelişleri uğrunda da savaşmak zorundalar.

Lenin, kuşkusuz, yeni sömürücülüğün tüm olası ve somut belirtileri, biçimleri ile türlerini öngörememiştir. Ancak o, gerçek bir devrimcinin gücüyle, sömürücülüğün ve

sömürücülük siyasetinin emperyalizmle bağdaşmasının özünü bilimsel açıdan ele alarak şunu belirtmiştir, emperyalist güçler, kendi durumlarını korumak için, araç seçmeden, ellerinden geleni yapacaklardır. Bugün de gerçekten, görüyoruz ki eski merkezler ile bunların oynadıkları rolü devralmak isteyen yeni adaylar, dünyanın bu gibi bölgelerinde, kendi etkilerini sürdürmek ereğiyle, yeni özgürlüğe kavuşmuş olan ülkelerin yetersiz deneyleri ile nesnel zorluklarından yararlanarak, elverişli bir anda oralara yeniden dönüp tekelciliklerini ve egemenliklerini yerleştirmek çabasında bulunuyorlar.

Büründüğü örtüye rağmen, her yeni sömürücü, özünde siyasal açıdan tam bir gericidir. Ona karşı kesin bir savaş vermek, bu yüzden, tüm ilerici güçlerin, yükümlülüğüdür. Bu sorunların sürekli bir biçimde kuramsal ve siyasal olarak aydınlatılmasıyla, öncelikle sömürülenlere karşı olduğu gibi, tüm yeni kurtulmuş olan ülkelerin uluslarına karşı çok yönlü eşitlik sağlamakta somut katkılarıyla sosyalist güçler, bu arada özellikle sosyalist ülkeler tarihi bir görev karşısındadır. Yugoslavya Komünistler Birliği ile sosyalist Yugoslavya bu ilkelerin kararlı bir biçimde uygulanmasından yana çıkarak, kendi olanakları çerçevesinde, sözü geçen sorunların daha çabuk ve daha etkili çözümüne kendi katkısını sunmak çabasındadır.

Lenin'in düşüncelerinin özüne karşı, onun uluslararası ilişkiler için olduğu gibi yeni sosyalist toplumun görünüşü yolundaki değerlendirmelerine karşı, dünyanın büyük bir bölümünün ekonomik olarak gerilemesi, bu gerilişin yavaşça aşılması var olan eski ayrıcalıkların hangi biçimde olursa olsun korunmasından yana olmakla, Lenin'in bunlara ilişkin düşüncelerine ters düşülmektedir. Bu yüzden açıktır

ki Lenin'in tutumu, emperyalist güçlerin tarihin kaçınılmaz gidişine karşı yeni direnç belirtilerinin sürekli bilimsel incelemesini anlamaktadır. Lenin bundan sonra, uygulamada böyle bir siyasete karşı kesin bir direnç istemiştir.

Lenin'in düşüncelerinin ve uygulamasının tam eşitlik ve tüm ülkeler ile uluslara karşı ilkesel bir ilişkinin gerekçesinin anlamı ve özü, bugün de hangi biçimde olursa olsun yeni sömürücü baskılara karşı güçlü ve güncel bir ideolojik silâh olarak -başkalarının içişlerine kabaca karışmaktan yeni ve incelikli, örneğin teknolojik sömürücülük biçimlerine dek- kullanılmaktadır. Sömürücülük zincirlerinin kırılmasıyla tutsak ve bağımlı ülkelerle ulusların tam bağımsızlaştırılmalarının en önemli değerli adımlardan biri atılmıştır. Lenin'in, Asya ile Afrika uluslarının dünya sahnesinde kesinleşen rolü ile onların kurtuluşlarından doğacak olan tüm olumlu sonuçlara ilişkin düşünceleri uygulamada tam anlamıyla kanıtlanmıştır.

Bugün özgürlük savaşlarının büyük atılımlarına, bu savaşın türlü biçimleri ile yeni kurtulan ülkelerin kuruluşu yolundaki yeni biçim ve savaşlara, Asya, Afrika ile Latin Amerika'sının geniş yığınlarının büyük sezgisi ile umudu olan bu savaşlara tanık oluyoruz. Tüm bunlar ilerici güçleri yükümlü kılıp onlar bu ülkelerin durumları ile sorunlarını mümkün olduğu kadar daha etraflı anlayarak gelişmelerine mümkün olduğu kadar daha etkili çok yönlü yardım ediyorlar. Dünyada ilerici güçler, kendi bilinçli ve kararlı eylemleriyle, bu umutların boşa gitmesine izin vermemelidir.

Lenin'in savaş, barış ile uluslar ve devletler arasında bir arada yaşamaya ilişkin görüşleri bugün de aynı biçimde güncel dir. 1918 yılı başlangıcında, Brest-Litovsk'da ünlü Sovyet-Alman barış konuşmaları sırasında, bir ülkenin

nasıl karmaşık ve ağır bir duruma düşebileceği konusunda olduğu kadar bir durumda sosyalizm tarihinde pek az karşılaşılmıştır, işte o sırada sosyalist devrimin alın yazısı bu denli yoğun baskılar ile kararsızlıklar karşısında bulunuyordu.

Böyle durumlarda Lenin, yalancı devrimci sloganlara kesinlikle karşı çıkarak, her türlü sahte solcu sloganlara karşı koymuştur, çünkü bunlar sosyalizmi gizli anlaşmalarla başı boşluk dönemecine getirip emperyalist oyunlarına sürükleyebilirdi.

(Lenin'in 100. doğum yılı dolayısıyla Moskova'nın Pravda gazetesinde yayınlanan yazısından alınmıştır, "Borba", 19.IV.1970)

BİR ARADA YAŞAMA

Çağımızın en önemli belirtilerinden biri, her halde, şudur: kapitalist ve sosyalist toplumsal sistemler yan yana var olmaktadır. Ancak, şunu da bilmeliyiz ki, burada, her şeyden önce, devletler arasında bir çatışkıdan çok toplumsal-siyasal karşıtlıkların en geniş anlamı söz konusudur, belirli durumlarda ve türlü koşullarda, özellikle öznel etkiler yüzünden, bu tür karşıtlıklar devletler ve bloklar arasında da karşıtlık öğeleri oluşturmaktadır.

Ne var ki, bir arada yaşama politikasını tam olarak anlamak için, ideolojik ilişkiler ile karşıtlıkları devletler ile uluslararası ilişkilerden ayırt etmeliyiz. Belirli devletler içinde de karşıtlıklar ile türlü düşünceler var olmaktadır, bu iç gelişmenin bir sorunudur. Bu gibi ayırımlar dıştan herhangi bir karışma olmadan çözümlenmelidir. Onlar kuşkusuz, her ülkenin özel koşullarına göre, türlü biçimde çözümleneceklerdir. Tersi olursa bu savaş uluslararası çapta genişleyip devletler arası karşıtlıklar özelliğine dönüştürülerek uluslararası ilişkilerin gerginleşmesine neden olabilir. Bilinen bir gerçektir ki siyasal ve ideolojik ayırımlar ile

karşıtlıklar yüzyıllar boyunca var olmuştur. Onlar, insanlığın ileriye doğru deviniminin bir belirtisidir. İnsanlığın bu günkü büyük bilimsel ve teknik buluşları her zamandan daha çok şunu zorunlu kılmaktadır ki, onlar gelişmenin en farklı biçimlerinde, daha ilerici toplumsal ilişkiler ile sistemlerin destekçisidir.

Devletlerarası ilişkilerde, aynı şekilde, sınır sorunları, ulusal azınlıklar ile başka çözümlenmemiş sorunlar vardır. Bu türden küçük ya da daha büyük ikili sorunlar uluslararası ilişkilere hayli yük yüklemektedir. Ancak, uluslararası durumun iyileşmesi ile en büyük uluslararası sorunların çözümü, bu tür sorunların barışçıl çözümünün koşullarını da iyileştirecektir.

Başka ülkelerin içişlerine karışmama siyasetine uyulması ayrıca önemlidir. Bunu söylerken, herhalde, yalnızca askeri güç ile doğrudan doğruya baskıyı düşünmüyorum, çünkü bu, bugün, çarçabuk açığa çıkıp dünyada genel ve kararlı bir tepkiyle karşılanmaktadır. Türlü nedenlerle bugün dahi baskılar vardır ve türlü şekilde karışmalara yol açılmaktadır, bu yapılırken belirli bağımsız ülkelerin ekonomik ve diğer güçlüklerinden yararlanılmaktadır, dolayısıyla türlü "ideolojik", "siyasi" ve başka özürler bulunmaktadır. Küçük devletler, ülkeler ve yeni kurtulmuş olan uluslar bu tür karışma biçimleriyle özellikle karşılaşmaktalar, çünkü onlar kendi ekonomik gücünü yeterince artırmamış olup siyasal dengelerini kazanmamışlardır. Burada, en çabuk yok edilmesi gereken sömürücülüğün yalnız kalıntıları olmamalı, yeni sömürücülüğün belirtilerini de düşünmeliyiz.

(Birleşmiş Milletler örgütünün Genel Kurulunun 18. oturumundaki konuşmasından alınmıştır, 1963)

BAĞLANTISIZLIK

Bağlantısızlığın esas siyasal içeriği, barış savaşımı ile uluslararası ilişkilerden tüm dengesizlik nedenlerini kararlıca ortadan kaldırmak savaşıdır. Bugün bu, öncelikle, her tür eşitsizlik ile boyun eğme biçimlerine sömürücülük uluslararası ilişkiler uğrunda bir savaştır.

Bu, aynı zamanda, yeterince gelişmemiş ülkelerin bağımsızlığının, toplumsal yenileşmesinin ve daha çabuk ekonomik gelişmesinin savaşıdır, o yalnızca sözlerle değil eylemsel olarak da ortaya konulmalıdır.

Bugün ülkelerin güdüme karşı oluşları ile bağlantısızlıkları konuşulurken burada, yalnız bir bakıma doğru olan deyimler kullanılmaktadır, daha doğrusu kullanılan deyimler, Birinci Belgrad Konferansı ile İkinci Kahire Konferansı'na katılan ülkelerin birleşik siyasetlerinin tam olmayışındandır.

Güdümsüzlük siyaseti evrensel olup dünyanın her türlü bölünmesine karşı yönelmiştir. Bu siyaset ayırımlar ile özellikleri yadsımıyor, aksine, yaratıcı yolla onların yavaşça ve olumlu bir biçimde önlenmesini istiyor.

Güdümsüzlük siyasetinin rolü ile uluslararası değinimler üzerindeki etkisi günden güne artarak en güçlü soğuk savaş döneminde, dünya olaylarının ortasında olup dünyanın bütünsel ayırımını önlemiş oldu, dolayısıyla soğuk savaşın ortadan kalkmaya başladığı son yıllarda da etkisini kaybetmemiştir. Soğuk savaşın hafiflemesi döneminde, daha çok sayıda devlet, aralarındaki ilişkilerde yeni siyasete doğru yönelmektedir, bunu geçenlerde Kahire'de düzenlenen konferans da göstermiştir, böylece güdümsüzlük siyaseti aynı safhalarda bulunmayan güçlerce de takdirle karşılanmaktadır. Buna göre, bu siyasetin varoluşu ile etkinliği ilk önce dünyanın toplumsal ve siyasal devinimlerine bağlanmalıdır. Bu açıdan o süreklidir. Yoğun uluslararası bağlar ile karşılıklı bağlılığın gerektiği bir çağda, ülkeler arasında yeni ilişkiler siyasetinin gerekçesi, askeri blokların kalktığı bir dünyada bile var olacaktır, çünkü ülkeler arasında gerçekte yeni eşit ilişkiler sağlanıncaya dek bu siyaset ortadan kalkmayacaktır.

Bu yüzden, güdümsüzlük siyaseti dünyada salt bir barış etkeni değil, aynı zamanda öyle bir uluslararası demokratik ilişkidir ki kendi gerekçelerine uygun olarak değişmeler peşinde koşan ülkelere de yardım edecektir, bu arada dıştan karışma da söz konusu olmayacaktır. İki açısıyla da -iç ve dış açısıyla- güdümsüzlük siyaseti ilerici olup, uluslararası derin ve sürekli ulusal bir anlamı vardır. Sosyalist ve diğer ilerici ülkelerle birlikte ortaklaşa bir savaşım veren ve kendi ilerici etkinliğiyle bu siyaset, bugünkü uluslararası güçler ilişkisinde olduğu gibi, aynı şekilde dünyada var olan durumun değişmesinde, dolayısıyla ilerici süreçlerin hız kazanmasında da en büyük etkenlerden biridir.

Daha başlangıçta bu tür bir siyasette gerçek ve maddi çıkarların aynı oluşunu ve dünyadaki tüm sosyalist ilerici güçlerle bağlantısını anlayarak, Yugoslavya, bir sosyalist

ülke olarak, böyle ilerici devinimlerde kendisini bunun oluşumsal ve etkin bir parçası olarak bulmuştur, bugün buna güdümsüzlük siyaseti diyoruz. Yugoslavya bu siyaseti benimsemiştir, çünkü, kanımızca, güdümsüzlük siyasetini benimseyen ülkeler, dünyada çağdaş devinimlerin önemli bir bileşimini oluşturup ilericiliğin ve sosyalizmin birer "yedek" parçası olarak değerlendirilemezler.

Sosyalist ve diğer ilerici güçler bu süreci kendi toplumsal ilerlemeleri savaşının bir olumsal parçası olarak kabul etmelidir, çünkü barışın korunması için olduğu gibi aynı zamanda toplumsal ilerlemenin de genellikle korunması yolunda daha olumlu koşullar yaratılacaktır.

(Yugoslavya Komünistler Birliğinin sekizinci kurultayına sunmuş olduğu raporundan alınmıştır, 1964)

Bütün savaş sonrası gelişmeleri göstermiştir ki, haklı uluslararası ilişkiler savaşımı insanın ve ulusların her tür sömürülmeleri ile eşitsizliklerine karşı savaşımı da kapsamaktadır. İnsanlık ile onun ilerlemesi için ülkeler arası ilişkilerde etkin barış içinde bir arada yaşamanın kararlı uygulamasından başka seçenek yoktur. Bu savaş çatışkılarının büsbütün ortadan kaldırılması gerekçesini olduğu gibi, daha güçlünün her türlü egemenliği ile üstünlük hakkını da kapsamaktadır. Gerginliğin hafiflemesi, dünyanın tüm bölgelerini kapsamayınca ve esas uluslararası sorunların çözümüne tüm ülkeler eşit haklarla katılmayınca dengeli dünya barışı ve güveni olamaz. Çünkü her ülke, diğer ülkelerle birlikte, barışın korunması ile uluslararası birliğin gelişmesi yolunda kendi sorumluluk bölümünü üzerine alma

hakkına sahiptir, çünkü bu her ülkenin hayati çıkarları ile bağımsızlığının çıkarınadır.

Sosyalist ve bağlantısız bir ülke olarak Yugoslavya, uluslararası olaylarda etkin bir yer alıp, daha halk kurtuluş savaşı sırasında benimsemiş olduğumuz ilkeler bize destek olmuştur. Yugoslavya'nın dış siyaseti, sosyalist özyönetimli sistemimizin aynı esaslarına göre temellendirilmiştir. Bu siyaset tektir, çünkü tüm uluslar ile halklarını, tüm çalışanlarımızın çıkarlarının bir ifadesidir. Dış siyasetin yaratılması ile uygulanmasına tüm cumhuriyetlerimiz ve bölgelerimiz gibi, bütün öteki toplumsal öznelerimizde katılmaktadır.

Yürüttüğümüz siyasetten vazgeçmemizi ya da bu siyaseti değiştirmemizi isteyen türlü baskılarla karşı karşıya kaldık. Bu tür çabalara her vakit başarıyla karşı koyduk, çünkü yekvücut olup kendi bağımsızlığımızı korumaya hazır bir durumdayız. İleride de bu böyle olacaktır. Yugoslavya'nın değişeceği gibisinden boş umutlara kimse kapılmasın. Bugün var olduğu gibi, bağımsız, sosyalist ve bağımsız Yugoslavya, dünya barışı ile ilericilik çıkarlarına en iyi bir biçimde hizmet etmektedir.

Yugoslavya, gelecekte de etkin barış içinde bir arada yaşama ilkelerine dayanarak, tüm ülkelerle, özellikle bağlantısız ve sosyalist ülkelerle, dolayısıyla dünya da barış, eşitlik ve genel ilerleme uğrunda savaşan tüm güçlerle hem ilişki hem de iş birliğini geliştirecektir. Aynı ilkelere dayanarak, Yugoslavya Komünist Birliği de kendi enternasyonalist yükümlülüklerine göre, komünist partileri ve işçi partileriyle olduğu gibi, bütün öteki ilerici ve özgürlükçü devinimlerle iş birliğini geliştirecektir.

(Yugoslavya Komünistler Birliğinin onuncu kurultayına sunmuş olduğu raporundan alınmıştır, 1974)

BİR ARADA YAŞAMA İLE BAĞLANTISIZLIĞIN ESAS İLKELERİ

Bana gelince, "Pançasila" kararının Bandung oturumunda alınmasından sonra bu düşünceye vardım. Ben bununla ilgili olarak çok düşündüm. Bu, bence yetersizdi. Daha da ileriye gitmemizi istedim. Salt Asya ile Afrika ülkelerini değil, daha geniş çapta düşündüm. Çünkü, iki blok var: Çoktan yaratılmış olan batı ile doğu bloku. Doğu bloku, kanımca bir karşı denge gerekçesi olarak yaratılmak zorundaydı. Bu, Birleşmiş Milletler dışında da etkisini göstermeye başlamıştır. Birleşmiş Milletler'de de daha iyi kararlara güçlükle gidilebiliyordu. Birleşmiş Milletler'in üyeleri olan çok sayıdaki ülkeler ise bu blokların dışındaydı. Düşündüm, yine de, bloklar dışında kalan ülkeler bir bakıma bağlanmalıdır, üçüncü bir blok olarak bir tür örgüt olmak için değil. Ancak, onlar toplanmalı, dünyanın bloklara bölünmesine karşı koyan tüm ülkeler toplanmalı, dolayısıyla Bandung konferansında getirilen ve sonradan Belgrad konferansında tamamlanmış olan ilkeler çevresinde birleşmelidirler. Bir sözle, üçüncü dünyayı bir araya toplama gerekçesi üzerinde düşündüm.

Belgrad. Kahire ile Lusaka konferanslarının düşünceleri, dünyaya yayılarak, bloklar çerçevesinde bulunan ülkeleri bile etkilemektedir. Şimdi bloklar arasında karşılıklı ilişkiler hafiflemiştir. Hatırlayabilirseniz Belgrad konferansında, biz bir gece boyunca bir kurulun Moskova'ya, diğerinin de Vaşington'a gitmesi yolunda danışıp karar aldık, hiç olmazsa onların toplanmalarını ve konuşmalarını istedik. Biz orada salt "only meeting", (yalnız buluşma). "only meeting" (yalnız görüşme) üzerinde ısrar ediyorduk. Uzun zaman çekiştikten sonra iki blokun konuşmaya girişmelerini, gerginliğin biraz olsun hafiflemesini istiyorduk. Demek ki, dünyanın sakinleşmesini düşünüyorduk. İş, böyle başladı zaten.

(Belgrad radyo televizyonuna vermiş olduğu demecinden alınmıştır, "Vyesnik", 24 V 1972)

NİÇİN Mİ?

Niye bizler, devletler ve uluslararası ilişkilerde eşitlikten yanayız da diğer ulusların içişlerine ne türden olursa olsun karışmaya karşıyız? Bir, çünkü bu tür karışmalar, karışılan ülkenin bağımsızlığını zedeleyip tehlikeye düşürür. İki, çünkü karışmada dünyanın çıkar alanlarına bölünmüşlüğü en somut biçimde görülür, içinde de savaş çatışkıları tehlikesi öğelerini gizler. Üç, karışmakla ulusların her türlü birleşmesi önlenmektedir, çünkü bağımlı ve yönetici devletler ile uluslararası bağlantılar olanaksızdır. Bu görüşümüzden ileri sürülen tüm olumsuz ögeleri kapsayan sömürücülüğe karşı ilkesel tutumumuz da çıkmaktadır. Demek ki, kanımca, bugün insanlığın korkusuna ve kaygısına neden olan, ancak tüm ilericisi insanlara yalnızca gereksiz ve anlamsız gelen kötülüklerin dört esas olumsuz ögesi vardır. Bunlar bir, devletler ve uluslar arasındaki eşitsizlik, iki, başkalarının içişlerine karışmak, sürekli olarak karışanlar büyük ve çok gelişmiş devletler olmuştur, üç, devletin çıkar alanları ile bloklara bölünmesi ve dört, sömürücülük.

Bu dört öğe uluslararası ilişkilerdeki uygulamayla ortadan kalkmadan insanlık kendi alınyazısı korkusundan kurtulmayacaktır.

Dünyada bloklar ve ideolojik bölünmelere karşın, insanlık tarihinin en büyük yıkımlarından kurtulmak için, bizler bunun en gerçekçi olanağını türlü sistemlerdeki devletler ile uluslararasında bir arada yaşama ilkesinde buluyoruz. Burada bir anlamda pasif bir arada yaşama ilkesini değil, türlü sorunların üstelik küçükler ile büyükler arasında her türlü iş birliğinde sakınca yaratacak olan tüm öğelerin ortadan kaldırılmasında etkin iş birliğini ve karşılıklı anlaşmayı kastediyorum. Dahası, bu tür bir arada yaşama ilkesi yalnız gerçekçi bir olanak olmanın ötesinde aynı zamanda gereklidir de, eğer en çağdaş yok etme araçlarını oluşturan atom ile hidrojen bombalarının korkunç sonuçlarını getirebilecek yeni bir savaşı önlemek istiyorsak.

(Hindistan parlamentosundaki konuşmasından alınmıştır, 1954)

Bugün, kanımızca her şeyden önce şu sorulmalıdır; çağdaş dünyanın karşıtlıkları -kapitalizm ile sosyalizm arasındaki karşıtlıklar, sömürgen güçler ile sömürgelerde yaşayan uluslar arasındaki karşıtlıklar, gelişmiş ile az gelişmiş devletler arasındaki karşıtlıklar- uluslararası iş birliği yoluyla aşılabilir mi ya da bunlar siyasal güç kullanılması yoluyla daha da mı sertleşeceklerdir? Kendi düşüncemiz ile kendi siyasetimizi üretim güçleriyle, bilim ve teknik edinimleriyle, bu arada uluslararası yaşamanın gerekleriyle uzlaştırabilecek miyiz yoksa ileride de tarihsel gelişmenin

durdurulması gibi olumsuz eylemlerle karşılaşıp uluslar ve devletler arasa ilişkilerin yaşanılmış biçimleri daha çok mu korunacaktır?

Bu sorunun karşılığı bir gerekçe olarak göz önünde şunu da bulundurmalıdır ki, sözü edilen karşıtlıkların yanı sıra, dünyanın bir bütün olarak karşılıklı ekonomik, teknik, bilimsel ve kültürel bağımlılığının tüm diğer öğeleri de göz önünde bulundurulmalıdır. Bu yüzden, şu düşüncedeyiz ki etkin ve çok yönlü uluslararası iş birliği anlamına gelen bir arada yaşama olanağı öyle çelişik bir şeydir ki toplumsal sistemlerdeki var olan karşıtlıklar bu tutumla aşılamaz düşüncesi yanlıştır. Buna zıt düşen tutumla hareket etmek, tüm sonuçlarıyla ucu savaşa varan seçeneği önceden kabul etmek demektir.

Gelecek ile uygulama, var olan iki sistemin hangisinin insanlığın ilerlemesi uğrunda kendi değerini ortaya koyma yolunda durumu aydınlatacaktır Yugoslavya, bir sosyalist ülke olarak şundan yanadır ki sosyalizme yönelen gelişme, yalnız uluslarımızın değil, toplumun tarihsel gelişmesinin eğilimleriyle de uzlaşmaktadır. İnanıyoruz ki, bu tür tutumlarımızın tarih açısından olumlu oluşunu gelecek gösterecektir. Başkalarının buna ilişkin başka düşüncesi de olabilir; ancak bu, uluslararası iş birliğinde sakınca yaratmamalı. Biz şu düşüncedeyiz ki, bugünkü koşullarda her ülkenin görevi, başka ülkelerin içişlerine karışmaktan çok, diğer ülkelere eşit haklı iş birliği sayesinde kendi seçtikleri yoldaki gelişmelerine yardım etmektir; çünkü onlar bu yolun onların koşullarına ve gereklerine en uygun olduğunu anlamışlardır.

Dediklerim tamsa, başka karşılığın olmadığını sanıyorum, bugünkü dünya gereklerine uygun olacak nasıl bir

arada yaşama gerekmektedir sorusu ortaya çıkıyor. Bir bakıma bugün de "bir arada yaşama" vardır. Yeni bir savaşın ortaya çıkmamasını kimileri bugün bir arada yaşamanın varoluşuna bağlı buluyorlar, dolayısıyla onlar bunu da kendiliğinden bir çözüm diye görüyorlar. Onlar şunu göremiyor ya da görmek istemiyorlar, dünyanın iki bloka bölünmesine dayanan ve birbirlerinden günden güne daha da uzaklaşma eğilimleri gösteren durum eninde sonunda bir yıkımı hazırlayacaktır. Demek, bir arada yaşamanın bir taktik sorunu, bir dinlenme ile ateşkes sorunu olduğu görüşleri yanlıştır, çünkü bir arada yaşama, gerçekte barışın gerekçesi ile olumlu uluslararası iş birliğinin sürekli bir gerekçesidir. Gerçekte, bu, bloklaşmadan hareket eden ve bloklar arası bir arada yaşama olasılığına dayanan yanlış bir görüştür. Çünkü bu tür bir arada yaşama görüşü, bir arada yaşamanın özüne karşıdır. Böyle bir arada yaşama ne savaş tehlikelerini ortadan kaldırabilir ne de ileriye doğru gelişmeye yardım edebilir. Bir arada yaşama, ne yıllarca yaşadığımız, kesinlikle savaş korkusunun kalkmadığı bir durum ne de barışın görüş açısının saptanması yolunda aydınlık getirmektedir.

Bizler, her şeyden önce, şu kanıttan yürümeliyiz, bugünkü dünyada türlü toplumsal sistemli devletler, türlü ekonomik gelişme aşamalarında bulunanlar, siyasal örgütleri değişik türde olanlar ve karşıt ideolojik görüşlüler vardır. Bu ayrımlar tarihsel gelişme sonucu olup belirli ülkelerde toplumsal gelişmenin ayrımlı koşullarından ileri gelmiştir. Belirli ülkelerin toplumsal gelişmelerin ilerideki durumu onların içişleridir. Dıştan herhangi bir gelişme yönünün zorla verilmesi sonucunda ve bu kuruntuyla toplumsal sistemlerin ayrımları ortadan silineceğinden daha uzun süre onlar aynı kalacaktır, çünkü eşit olmayan bir gelişme ile

türlü koşullar yalnızca çatışmalara yol açıp dünya barışını tehlikeye düşürebilir.

Bir arada yaşama böyle bir görüşü, bir yandan güç kullanmayı reddederken öte yandan barış yoluyla anlaşmazlıkların çözümünü önerir, ancak bundan daha da ileriye gidilmelidir.

Bu, anlaşmazlıkların zamanla çözümü yolunda gereken koşulların yaratılması için günlük çabaları, silahsızlanma çabalarını, dünyanın ekonomik ve kültürel kalkınması çabalarını, yeterince gelişmemiş ülkelere yardım etme çabalarını, ekonomi, kültür, bilim ve diğer alanlarda yapıcı barışçıl yarış çabalarını, dolayısıyla toplum güçlerinin daha yüksek bir aşamaya yükselmesi yolun da her türlü çabayı gerektirmektedir.

Demek ki bir arada yaşama özünde, gerginliğin azalmasını, bloklar çerçevesinin zamanla aşılmasını, uluslararası güvenin artmasını güden dinamik, ilerici bir süreç olarak, barış araçlarıyla karşıtlıkların çözüm yolunu aramaktadır. Tüm ulus ile devletlerin, küçük olsun, büyük olsun, eşit haklı iş birliği olmadan, bir arada yaşama da olmaz çünkü bunun tersi durumda, uluslararası uygulama şimdiye dek bunu çok kez kanıtlamıştır, egemenlik belirtileri, bugünkü gelişmenin istemlerine uyumlu olmayınca başarısızlıkla sonuçlanmak zorundadır.

Barışçıl etkin bir arada yaşama söz konusuyken biz şu kanıdayız ki, bu konu, ayrı ayrı ülkelerin kendi isteklerine göre kullanacakları ya da kullanmayacakları belirli ilkeleri kapsamaktadır. Bize göre çağdaş dünya örgütü böyle temel ilkelere dayanmak, dolayısıyla tüm yönetimlerde sözü geçen ilkeleri uygulamakla yükümlüdürler. İkinci Dünya Savaşı'ndan elde edilen ağır deneyden çıkan o süreye dek

tanınmış ya da tam olarak tanınmamış kimi kez çiğnenmiş olan ilkeleri de uzun bir süre insanlığın barışçıl atılımlarının bir ifadesiydi, Birleşmiş Milletler'in tüzüğüne olumlu uluslararası hukuksal kurallar olarak yerleşmişti. Bu kurallar çerçevesinde bizler, etkin barış içinde bir arada yaşama politikasının öğelerini de buluyoruz.

Böylece, uluslararası uygulamada, etkin barış için de bir arada yaşama ilkeleri, uygulama süresince çok olumlu sonuçlara yol açmıştır. Bu ilkelerin kesin tanınmasının genellikle gerçekleşmemesi, onların evrensel olarak uygulanamayışını hiç de kanıtlamaz ama bu durum şunu ispatlamaktadır, dünyada tarihin akışını eski yöntemler ile aşılmış biçimlerle durdurmayı başarabilecek olan güçler, hala büsbütün ortadan kalmış değildir.

Ancak ilkelerimizin yalnızca ilan edilmesi yeterli değildir. Çağımızın çatışmalarının ve tedirginliğinin ardında kalan sorunlar tek hamleyle çözümlenemez, dolayısıyla bizler gerçek karşısında gözlerimizi kapayamayız. Aksine, bizler, olduğu gibi kabul ettiğimiz bir dünyada etkinlik gösterip kendi çabalarımızla bu durumun git gide değişmesi yolunda katkıda bulunmalıyız. Bu hiç de küçümsenecek ve kolay bir görev değildir, çünkü bu hamleyi yapmak isteyen ilkelere bağlı olanlar özellikle hiçbir bloktan yana olmayan uluslar olup askeri egemenliğe ya da ekonomik güce sahip değillerdir. Ne yazık ki, büyük güçlerin ekonomik ve askeri potansiyelleri şimdiye dek tarihte görülmemiş olan maddi güçlerin birikimini sağlamaktadır. Bu yüzden kimilerine göre, bloklara dayanamayan siyasetin bakış açısı yoktur. Biz böyle bir görüşü yanlış ve zararlı olarak bir yana itiyoruz. Etkin barış içinde bir arada yaşama politikasının derin gerçekçiliği, gerçekte şunda toplanmaktadır ki, bu politika, tüm ulusların -askeri ve siyasal karşı blokları oluşturan

uluslar kadar, blokları tanımayanların da- dolayısıyla bir bütün olarak tüm dünyanın yüksek çıkarları içindir.

Geçmişte, büyük güçler, maddi açıdan zayıf düşen uluslara birkaç yüz bin kişilik silahlı bir güç göndermekle ya da basbayağı birkaç savaş gemisinin gösterisiyle kendi isteklerini gerçekleştirebilirlerdi.

Bu gibi seferlerle, genellikle iş birkaç gün ya da birkaç haftada tamamlamaktaydı. Bugün, büyük güçler, bunu yüzbinlerce çağdaş silahlı askeriyle bile gerçekleştiremezler. Üstelik bugün maddi güçler ilişkisi kendi özgürlükleri uğrunda savaşan ulusların aleyhine her açıdan daha da çoktur.

Sizin yiğit ülkenizde bu konuda böyle bir kuralın örneklerini hiç de uzaklarda aramak gereği duyulmuyor. Böyle örneklere, kuşkusuz, dünyanın tüm bölümlerinde rastlayabiliriz. Gerçekte, maddi bakımdan daha zayıf ulusların sömürülmekten kurtulma dalgalanmaları ya da tüm kıtalarda buna benzer baş eğdirmelere karşı büyük dalgalanmalar, dolayısıyla süre açısından gelişmiş ülkelerin ekonomik ve askeri potansiyellerinin hem hızlı hem de büyük oranda artışıyla aynı ana rastlamaktadır, burada her şeyden önce büyük güçler öndedir. Nükleer silahla bu gücün yaratılacağını ileri sürenler tüm dünyanın alın yazısının egemenleri olacaklarını sandılar. Oysa nükleer silah her şeyden önce kendilerini tutsak etmiştir. Nükleer silah onu yaratanları da yok etme tehlikesini yaratmaktadır. Savaş makinelerinin kör gücü, nükleer silahla, klasik hesaplar dışına çıkmıştır, onun için dış politikalarında savaşı başka araçlarla sürdürmektedirler. Yenginin en güçlü silahı olarak düşünülen nükleer silâh, yok etme, genel yenilgi, yengisiz bir savaşın silahı olarak ortaya çıkmıştır.

Atom enerjisinin ele geçirilmesi alanında varılan son edinimler, insanlığın ilerlemesinin en uzun vadeli olanaklarını yaratmıştır, ancak bu, mantığın ileri sürdüğü gibi barış niyetiyle kullanılırsa. Ne var ki, atom, bugün insanlığa karşı sürekli bir korkutma aracı olarak kullanılmaktadır, çünkü hâlâ korkunç yıkım silahı olarak hizmettedir.

Yüksek aşamalı gelişmiş ülkelerin maddi üstünlüğüne karşı en başarılı biçimde savaşan ana güç, ulusların büyük, tarihsel uyanışıdır, yüz milyonlarca kişiyi tarihin etkin yaratıcıları niteliğine yükseltmiştir. Bu güç, çağdaş üretim biçiminin ayrılmaz bir izleyicisi olarak sözü edilen çağdaş üretim güçlerini kendi ellerin de tutan ülkelerin üstünlüklerinde kararlı bir karşı yer çekimini oluşturmaktadır.

Eski sömürülen uluslar, öncelikle, Asya ile Afrika ulusları, bir yandan kendi ülkelerinin bağımsızlıklarını koruma sorumluluğunu yüklenmekteler, öte yandan genel olarak insanlık tarihinin olumlu gelişmesindeki sorumluluğunda büyük bir bölümünü taşımaktalar. Bu ülkelerin ulusları günden güne çağımızın çok sayıdaki çatışmalarına alan olup, dolayısıyla onların dünya siyasetindeki rolü yıldan yıla artmaktadır. Bu çok doğaldır, çünkü sözü geçen ülkelerin coğrafi ve ekonomik önemi bir yana, onlarda geniş çapta insanlığın tarihini ileriye

götüren kararlı bir etken büyümektedir. Bloklar dışında kalan ülkelerin sorumluluğunu böyle anlarken, bana ülkenizin yukarıda sözü edilen erekler uğrundaki çabalarınız için derin takdirlerimi ifade etmeme izin verin.

Asya-Afrika konferansının örgütleyicilerinden olup bu konferansın, tarihi bir kentte düzenlenmesine ilişkin kanıt da, ülkenizin katkısını en iyi bir biçimde göstermektedir.

Bizler Yugoslavya'da bu konferansın çalışmalarını büyük bir ilgiyle izlemişizdir, çünkü konferansta bütün dünyayı ilgilendiren çok önemli sorunlar görüşülmüştür, dolayısıyla bizim de yönelişimiz olan etkin barış içinde birlikte yaşamanın özünü oluşturan ilkeler burada belirtilmiştir.

Konferansa devlet düzenleri değişik 29 ülkenin katılışı, türlü ırk, siyasal ideoloji ile dinlerin temsil olunuşu, bu arada çözüm dışı kalan sorunların olumlu görüşülme biçimlerinin aranışı ile ortak tutumların bulunuşunda da bizler etkin barış içinde birlikte yaşama ilkelerinin yaşamsal gücünün bir kanıtını görüyoruz. Bugün Bandung konferansının başarısı, tüm dünyayı ilgilendiren en önemli sorunların görüşülmesi sırasında ülkeleri ayıran öğelerden değil de tüm Asya-Afrika bölgesi ülkelerinin ortak öğelerinden hareket edilmesinden de açıkça görülmektedir. Böylece ülkeleri ayıranları ortadan kaldırmak zor değildir! Bu biçim, uluslararası ilişkilerde genel bir yöntem olarak kullanılsa insanlığa çok büyük yararlar getirebilir. Bizler kıvançlıyız, sizin uluslarınızla olduğu gibi, dünyanın tüm barışçıl güçleriyle bu gibi soylu ereklerin çıkarına iş birliği yapıyoruz.

(Bandung üniversitesinde, onursal Doktor unvanı belgesini alırken yapmış olduğu konuşmasından alınmıştır, 25.XII.1958)

İç toplumsal düzenleri farklı devletler arasında olumlu barış içinde birlikte yaşama ilkesinin, savaş olasılığı önlenmesinde, dünyada geniş bir boyut kandığını söylersem bu aşırı iyimserlik sayılmaz. Barış içinde birlikte yaşama ilkesinin yengiye ulaştığını söyleyebiliriz. Bu bakımdan ülkemizin yıllar boyu elde ettiği olumlu deneyleri vardır, bu

özellikle Yunanistan ile İtalya'yla olan ilişkilerimizde ortaya çıkmaktadır, çünkü onlarla karşılıklı hoşnutluk yaratan bir iş birliğimiz vardır.

Ülkelerimiz arasındaki ilişkilerin 10 yıl önce nasıl olduğu göz önünde bulundurulursa karşılıklı hoşgörü ve iyi niyetin haklılığı en iyi bir biçimde görülebilir, çünkü toplumsal sistemlerin ayrımlı düzenlenişine bakmaksızın, ilişkilerin düzene sokulmasında olumlu iş birliği gerçekleşmiştir.

Bundan önceleri bu bölge çatışma olasılıklarının bir kaynağı oluşu bir yana, bugün barış ve barışçıl iş birliği alanıdır. Bizim öteki birçok ülkelerle, özellikle, güdümsüzlere ilişkilerimiz de böyledir. Biliyorum ki, sizler de böyle örnekleri ileri sürebilirsiniz, dolayısıyla şu düşüncedeyim ki bu örnekler, uluslararasındaki barış içinde birlikte yaşama ilkelerinin değerlerini büsbütün kanıtlamaktadır.

Türlü toplumsal sistemler arasında etkin barış içinde bir arada yaşama çoğu kez ayrımlı yorumlanmaktadır. Türlü alanlarda bir arada yaşamanın uygulaması ile kuramı ayrımlıdır.

Bugün bile yaygın bir düşünce vardır ki bir arada yaşama ve soğuk savaş, uluslararası ilişkilerde olduğu gibi, özellikle bloklar arası ilişkilerde dayanıklı bir durumu oluşturmaktadır. Bu görüşler, yaratılan durumdan olumlu çıkışın yollarını kapamaktadır. Böyle durumlardan hareket ederek, dünyada kimi çevreler, güçten yana hareket eden siyasetin yandaşları bir arada yaşamadan yana çıkabilirler. Buysa, birbirini ortadan kaldıran büsbütün ayrımlı iki siyasettir. Bu ikili siyasetin yandaşları, bundan sonra şu düşüncededir, bir arada yaşama devletler ve uluslararası iş birliğinin yalnızca bir temelini oluşturmaktadır. Bizler, aksine şu düşüncedeyiz, bugünkü koşullarda olumlu iş birliğinin

yalnız tek temelini değil, yanı sıra çağdaş sorunların en acil olanlarının zamanla çözümlenmişine yol açan bütün öteki esasları da kapsamaktadır.

Kimilerine göre bir arada yaşama bir manevra olup, bir taktik olarak propaganda da geçici bir dönem için kötü bir şey değildir ancak, onların düşüncelerine göre, bir arada yaşama ilkesi genellikle uluslararası ilişkilerde, ayrıca sosyalist sistem ile kapitalist sistem arasında, sürekli bir olgu olarak kabul olunamaz. Bunun kimi batılı sözcüleri bilinçlidirler, uluslararası ilişkilerde etkin ve barış içinde bir arada yaşama bir sistem olarak kabul edilirse, kapitalizm, sosyalist sistemle barışçıl yarışta, iyi bir sonuç elde edemeyecektir. Bu yüzden, onlar sosyalizmle kapitalizm arasında bir arada yaşama olanaklı değildir gibi bir düşünceden yana çıkıp barış içinde bir arada yaşamaya kuşkuyla bakmaktalar, dolayısıyla onlar, bugün ya da yarın kapitalist sistemin korunması yolunda silahlı çatışmanın ve hesaplaşmanın kaçınılmazlığını tek yol olarak görüyorlar. Bu yüzden onlar, açık sorunların çözümünde güçten yana çıkıyorlar. Bunun için dünyada ilerici devinimlere karşı onların amansız karşı koymaları da ortaya çıkmaktadır. Bu çevreler, barış içinde bir arada yaşama görüşmelerini biçimsel kabul etseler bile ekonomik ve toplumsal ilişkilerde statükoyu korumayı olduğu gibi, emperyalizmle sömürgecilik döneminden kalan durumlarını da korumak amacındalar. Barış içinde birlikte yaşama politikasının doğrulanması çağdaş toplumda ilerici süreçler ile değişmelerin daha da gelişmeyeceği demek değildir, çünkü birlikte yaşama, tarihsel bir kaçınılmazlık olan bu gibi değişmelerin oluşmasının bir bölümüdür. Birlikte yaşama politikasının sağlaması için gerekenler şunlardır; sözü edilen değişmeler, savaşsız, dünyadaki demokratik ilişkilerin güçlenmesiyle, ekonomik ve toplumsal

sorunların çözümüne en geniş halk katmanları rolünün güçlenmesiyle gelişmelidir.

Aynı biçimde, bloklar arasında da barış içinde birlikte yaşamanın olanakları düşüncesi de vardır. Doğal olarak bu da kısa süreli bir çözüm olarak, savın önlenmesi yolunda, savaştan daha iyi bir çıkış yoludur. Avrupa'da bu durum hemen 20 yıl sürmüştür, oysa bu dönemde, faşist güçler, silahlanmalarının son aşamasına varıp büyük yıkımlar ile milyonlarca insanı kurban, edecek olan ikinci dünya savaşını başlatmışlardı.

Ancak, dünyada yalnız iki blok yoktur. Bloklar dışında kalıp etkin ve barış içinde bir arada yaşamanın savaş olasılığının kıyımlarını önlemek yolunda tek çıkış yolu olarak benimseyen çok sayıda ülke de vardır. Birlikte yaşama sorunu, uluslararası çapta, çok daha geniş esaslara dayanmalıdır. Barış içinde bir arada yaşama yalnızca ayrımlı toplumsal sistemleri olan devletler ile uluslararasında değil, benzer sistemli devletler ile uluslararasında da gerçekleşmelidir. Dünya barışı, bölünmez bir olgudur, dolayısıyla, savaşlar da ayrımlı iç düzeni olan devletler arasında olduğu kadar, aynı ya da benzer toplumsal sistemli devletler arasında da aynı biçim de tehlikelidir. İkinci Dünya Savaşı bunu yeter açıklıkta göstermiştir.

Etkin bir barış içinde birlikte yaşamanın özü nedir? Barış içinde birlikte yaşamanın karşıtı, karşılıklı hesaplaşma aracı olarak yalnızca silahlı savaş sayılamaz: Soğuk savaş, tüm çeşitleriyle, aynı şekilde olumlu ve barışçı iş birliğini önlemektedir. Türlü dedikodular, genel olarak yalancı ve düşman propaganda, devletler arası ilişkilerde ayrımlarla benzerleri, uluslararası havayı sürekli bir biçimde zehirleyip uluslar arasında uçurumlar yaratmaktadır. Herhalde,

silahlanmadaki yarış ile sürekli güç tehdidi, daha doğrusu cevapsız kalan sorunların silah yoluyla çözümü soğuk savaşın en önemli bir öğesidir, ancak göz önünden hiçbir zaman -az önce ileri sürdüğümüz uygulamada- soğuk savaş propagandasının yalancı, kuruntulu tiksindirici öğelerine dayanan türlü şekildeki psikolojik hazırlıkları da göz önünden uzak tutmamalıyız. Bütün bunlarla etkin barış içinde birlikte yaşamanın özünü oluşturanlar arasındaki karşıtlık derindir. Bu gibi olumsuz soğuk savaş öğelerini uluslararası ilişkilerin uygulamasından uzaklaştırmakla, iç toplumsal düzenlere bakmaksızın, uluslararasında olumlu ve çok yönlü iş birliği için sağlam koşullar yaratılabilir.

Her ülkenin iç toplumsal gelişmesine gelince, bu sorunu, her ulus, kapitalist toplumsal düzenini korumak isteme ya da sosyalist bir toplumu gerçekleştirme çabasındaki oluşuna göre, kendisi çözümlemelidir. Her ulus, kendisi için daha iyi olan sistemin hangisi olduğunu kendisi değerlendirmelidir. Asya ile Afrika ülkelerinin bugünkü gelişiminde olduğu gibi verilen özel koşullar ile olanaklara dayanarak zamanla sosyalist yoldan yürüme eğilimlerini de en iyi şekilde saptamaktadır. Kapitalist ülkelerin ayrı ayrı ulusları kendi iç toplumsal düzenlemeleri sorununu nasıl çözümleyecekler, bu bütünüyle onların işidir.

Etkin bir barış içinde birlikte yaşama ilkesi, gerçekte uygulamada, derin kökler salmıştır. Bloklar dışı ülkelerin en yüksek temsilcilerinin toplanmış oldukları bu tarihsel konferansta bunu yeterince göstermektedir. Burada temsil olunan ülkelerin ayrımlı iç toplumsal düzenleri vardır, ancak, yine de onların bugünkü en önemli uluslararası sorunlara ilişkin aynı ya da benzer görüşleri vardır. Bizim, devletler ile uluslararası ilişkilerde ne gibi kuralların var olması

gerektiği konusunda da aynı ya da benzer görüşlerimiz vardır.

Doğal olarak, uluslararası çapta bir arada yaşama herhangi bir deklarasyon ya da kararnameyle gerçeklemez. Birlikte yaşama yalnızca uygulamada gerçekleşme olanağını bulur, onun temelde incelenecek olan esas ilkelerini ise, eğer tüzük bu ilkeleri kapsamıyorsa Birleşmiş Milletler örgütü getirmelidir.

(Bağlantısızların birinci Belgrad Konferansı süresince genel tartışmadaki konuşmasından alınmıştır, 1961)

ETKİN BİR BARIŞ İÇİN

Uluslar ile devletler arası etkin bir barış içinde birlikte yaşamanın korunmasının esas içeriğini oluşturan bağlantısızlık siyasetine ilişkin konuya bir daha eğilmeme izin verin.

Bu siyaset, diğerleri arasında, birçok ülkenin, özellikle yeni kurtulmuş olanların, soğuk savaş döneminde devletleri ayırma eylemlerine karşı olan gerekçelerinden, dolayısıyla kendi bağımsızlıklarının güçlenmesini korumasından, aynı zamanda ekonomik gelişmenin özgürlüğü için koşulların sağlanmasından doğmuştur. Bu siyaset, daha başlangıcından, barışçıl ülkeler ile devinimlerin bir araya toplanması ve ilerici devinimlerin heveslendirilmesi yönünde çaba harcamıştır. Bu özü yüzünden, bağlantısızlık siyaseti, dünyanın bölünmesi ile ayrı yaşama siyasetine karşılık ne pasif bir direnç siyaseti olmuştur ne de olmaktadır. Bu siyaset sürekli olarak, kendi tavrında, temelde, evrensel çapta güdümlü olmuştur, barışın ulus ve devletlerin temel haklarını korunması söz konusuyken ortaya çıkmıştır. Bu yüzden, olarak, siyasetimiz soğuk savaş ile dünyadaki

bölünmüşlüğün aşılmasını etkileyip dolayısıyla, genel gelişmeyle uyumlu olarak, barış ile ilericiliğin genel devinimlerinde karar kılıcı etkenlerden biri olmuştur, çünkü nesnel ve uzun vadeli, ulusal ve genel çıkarların bir ifadesidir.

Siyasetimiz uluslarımız ile devletimizin gereklerine en somut bir biçimde bağlıdır. Dolayısıyla ileri sürülen koşullarda gerçekleşebilecek çözümleri önermemizi olanaklı kılmaktadır. Bu yüzden yeni uluslararası ilişkilerden yana savaş veren ülkelerin siyaseti uluslararası birliğin gelişmesinde gerçekçi, ilerici bir tabana oturmuştur. Bizim karşılıklı ilişkilerimize gelince; dostluk, anlaşma, tüm sorunların ikili yolla, gerektiğin de çok yanlı temaslarla çözümünde anlayış ve hazırlık ruhu özellikle beslenmelidir. Çünkü karşılıklı dayanışmamız tüm gelecek eylemlerimiz ile başarımız için önemlidir.

Bu oturumda, aramızdan kimse, barışçıl girişimlerde olduğu gibi barış siyasetinde de tekel kurduğumuzu söyleyemez. Anlaşılan, gerginliğin daha da hafiflemesi ile anlaşmanın yollarını bulmada büyük sorumluluk öncü nükleer güçlere düşer. Ancak, öncü nükleer güçler arasındaki anlaşmalar ile antlaşmalar salt uluslararası birliğin desteğiyle başarılı olabilir. Kuşkusuz, küçük ya da büyük ülke ayırımı yapmaksızın, tüm ülkelerin çıkarlarını göz önünde bulundurup onların hakları ile eşitliğine saygı gösterilirse bu destek de geri kalmayacaktır. Aksi çıkarsa, bu gibi antlaşmalar ile tüm dünyada denge ile barışın etkeni olmakta büyük güçlüklere uğrayacaktır. Söz bizdeyken, bizler, herhalde, bu ruhta varılacak olan tüm olumlu girişimlerle anlaşmaları kararlı bir biçimde destekleyeceğiz.

Sevgili dostlar,

Derin inancıma göre, dünyayı yıkımdan kurtarıp tüm uluslarla insanlara toplumsal ilerleme ve mutlu bir gelecek sağlamak için, bizler, var olan sorunları yalnızca barış ile eşit haklar sağlanmış uluslararası iş birliği çerçevesinde, daha doğrusu etkin bir barış içinde birlikte yaşama ilkesine dayanarak çözümleyebiliriz. Bu gibi ereklerin gerçekleştirilmesi için tüm barışçıl ülkelerin etkinliği ile birliğe gereksinim duyulmaktadır.

(Kahire'de bağlantısız ülkelerin ikinci konferansındaki konuşmasından alınmıştır 1964)

GÜVENLİK ÜSTÜNE

Dünya tarihinin bugünkü anını değerlendirmek için burada toplanmış bulunuyoruz. Bu an, içinde daha adaletli, daha sakin bir dünyanın umutları ile vaatlerini taşımaktadır, aynı zamanda da bugün insanlık ile uygarlığın varoluşu çok sayıda tehlikelerle karşılaşmaktadır. Yaşadığımız çağ genel ilerleme için büyük olanaklar vermektedir. Ne var ki, sürekli barış ve ilerleme yolunda daha kararlı bir biçimde yürümekte dünyanın çok sayıdaki sorumlu etkenlerinin hazırlıkları ve istekleri eksiktir, oysa tüm dar sınırlı çıkarlar insanlığın yaşamsal gereklerine dayanmaktadır.

Yeni uluslararası ilişkilerin görünüşü sürekli ve evrensel bir barışı, etkili bir kolektif güvenlik sistemini, genel ve bütünsel silahsızlanmayı, gelişmiş ve gelişmemiş ülkeler arasında var olan uçurumların aşılmasını bu arada, her şeyden önce büyüklüğüne ya da siyasal sistemine bakılmaksızın, uluslar ile ülkeler arasındaki birlikte yaşamayı öngörmektedir.

Bölünmüş bir dünyada, askeri-siyasal gruplaşmaya yatkın güçlü isteklerin var olduğu bir dönemde, ortak

yolumuzda yürüyüp bağlantısızlık ilkelerinde yoğun bir biçimde direnmek kolay bir iş değildi. Ancak, bu yolda dayandık, çünkü şuna inanmıştık -hâlâ da inanıyoruz- böylelikle barış ile insanlığın ilerlemesine katkıda bulunabiliriz.

Birinci konferansa kıyasla bu konferansa üç misli fazla ülkenin katılması da siyasetimizin haklılığını göstermektedir. Demokratik ve ilerici dünya kamuoyunun içten ve geniş desteğini görmekteyiz, bizleri ereklerimizin gerçekleştirilmesi yolunda destekliyorlar. Aynı zamanda şunu da göz önünden uzak tutmuyoruz, bugünkü, karşılıklı bağlı olan dünyada, eşitlik bir buyruk olarak ortaya çıkmışken, her türlü tekelcilik yersizdir.

Bu yüzden, her biçimdeki kesinlik düşüncesi herhangi bir özel hakkımız ile yararlı düşünceler ve eylemlerin yalnızca bizden geleceği düşüncesi bize yabancıdır. Tabanımız çok geniştir ve herkesle, barışın güçlendiği, eşitliğin güçlendiği ve tüm sömürülme biçimlerinin ortadan kaldırıldığı yerde katkımız en geniş iş birliğini oluşturmaktadır.

Dünyanın dengeli gelişmesinden yana çıkarken bunu yalnızca daha az gelişmişlere yardım sunmak için değil, ancak herkesin çıkarına olan bir ekonomik gerekçe olduğundan istiyoruz.

Demek, biz, çağdaş dünyada yalnız daha iyi yerimiz olsun diye değil, genellikle daha iyi bir dünya için, savaşıyoruz. Böyle atılımlarımızda birleşen bizler olanaklarımızı da birleştirerek var olan karşılıklı bağlarımızı çoğaltıp iş birliği alanlarımızı genişletmeliyiz. Bağımsızlık ile güvenliğimizi güçlü kılmak sorununda dayanışma yakınlığımızın temeli ve gelecekteki ortak eylemlerimizin yetenekliliğinin önkoşuludur.

Bu yüzden öyle bir iş birliği ve ilişkiler sistemi geliştirmeliyiz ki etkili karşılıklı yardımlaşma ile dayanışmayı garanti etmeli.

Bağlantısız ülkeler, uluslararası ilişkilerde etkin bir etken olarak daha çok doğrulanmalıdır. Kendi çabaları ile uluslararası sahnedeki etkinliklerini birleştirirlerse çok şeyler yapılabilir. Bağlantısız ülkeler salt insanlığın bilinci olmakla kalmamalı, ona daha iyi bir gelecek yaratmakta da etkin katkılarda bulunan bir güç olmalıdır.

(Lusaka'da bağlantısız ülkelerin üçüncü konferansındaki konuşmasından alınmıştır. "Vyesnik", 9.IX.1970)

BAĞLANTISIZLIK VE EMPERYALİZM

Her zaman konuşmuş olduğumuz şeyler, her gün kanıtlanmaktadır, bu yönelişimizin kökleri daha derin erekleri de uzun vadelidir.

Bağlantısızlık siyaseti yalnızca emperyalizmin çöküş süreci ile ulusların bağımsızlık, ulusal özgürlükleri ile barış içinde bir arada yaşama savaşlarında değil, güç siyasetine karşı olan savaşta da ortaya çıkmıştır. Amaç, güç ile baskıya dayanan uluslararası ilişkiler sisteminin ortadan kaldırılmasıdır. Böyle bir sistem yüzyıllar boyunca yaratılıp henüz çağımızda yıkılmaya başlamıştır. Bu yüzden bu sistemin değişmesi uğrundaki savaş da uzun ve güçtür. Eski ilişkiler yenilerle değişmeden, bu savaşa gerek duyulacaktır, çünkü yalnızca demokratik bir uygulamada tüm uluslar kendi gereklerini dolaysız bir biçimde belirtebilecekler, yasal çıkarları da eşit haklar sağlanmış bir uygulamaya dayanacaktır.

(Cezayir'de bağlantısız ülkelerin dördüncü konferansındaki demecinden alınmıştır, "Vyesnik" 4.IX 1973).

SÖMÜRÜCÜLÜĞE KARŞI GELİŞME SORUNLARI VE YENİ SÖMÜRÜCÜLÜK

Bütün çözümsüz kalan sorunlar arasında en büyük sorun silahsızlanma sorunu olmasına karşın, yine de ben kendi konuşmamı, her şeyden önce, en güncel sayılan sömürücülük sorununa ayırmayı doğru buluyorum. Afrika ile diğer bölgelerde ulusal kurtuluş devinimlerinin güçlü atılımları yüzünden böyle bir tutumu haklı görüyorum, bu sırada özellikle son Kongo olaylarını düşünüyorum, bu yalnız o devleti değil, tüm Afrika uluslarının bağımsızlıklarının daha da gelişmesini ilgilendirmektedir. Eski sömürgelerin ulusal, ekonomik, siyasal ve kültürel bağımsızlık süreci tarihsel bir kaçınılmazlık demektir. Yaşanılmış olan ekonomik, sosyal ve ulusal ilişkilerin ortadan kaldırılması, bunlar sömürücülüğün türlü biçimlerdeki özünü oluşturmaktadır, birçok yeni devletlere uluslararası birlikte olumlu üyeler ve etkin olarak belirmelerine olanak sağlamaktadır. Bu yüzden bu süreçle de engellemeye kalkmadan olumlu bir biçimde yaklaşıp yeni bağımsız ulusların belirmelerini heveslendirmek gerek, çünkü çağdaş dünyamızda sömürge

ilişkilerinin tüm biçimlerinin yok edilişi, genel olarak insanlığın barış ve ilericiliğin gerçekleşmesindeki çabalarının oluşmasının bir bölümünü teşkil eder.

Bu süreçler, ne yazık ki, hâlâ anlayışsızlık ve dirençle karşılanmaktadır. Birçok sömürge güçleri ile çok gelişmiş ülkeler, Afrika ile diğer gelişmemiş bölgelerdeki kaçınılmaz tarihsel süreçlerle, dolayısıyla daha geniş ya da daha dar çerçevelerde barış istemeyip, var olan durumlarda esaslarına ve kendi maddi ve diğer üstünlüklerine dayanarak, onları durdurmak ya da türlü siyasi, ekonomik ve askeri araçlarla yönelimlerini değiştirmek yolunda çaba harcamaktalar. Böyle, tarih açısından yargılanmış, ancak son çizgide boş yere harcanan çabalardan çatışmalar ile bunalımla oluşup derinleşmektedir, burada, ısrarla Cezayir'de savaşın sürdürülmesi, güney Afrika olayları, Kongo'daki son olaylar ve daha başka bir açıdan Laos gerginliği ile Küba durumu ileri sürülebilir ki bu uluslar, kendi devrimci yönetimi sayesinde yıllarca yoksun kaldığı özgürlüğüne kavuşarak şimdi kendi bağımsızlığı ile tam eşitliğini güçlendirmek yolunda çaba harcamaktadır. But gibi bunalımlar dengesi sarsılmış olan dünya barışını öyle sarsmaktadır ki, dolayısıyla "doğu - batı" planındaki karşıtlıklar ile çatışmalarla kaçınılmaz bir birbirine girme eğilimi göstermektedir. Buna benzer soğuk hava çatışmaları, kendi yönünden hem eski hem de bugünkü sömürge alanlarını da tehdit altına sokabilecek çatışmalara dönüşüp yeni bağımsız ülkeleri yeni uluslararası çatışma kaynakları ve savaş tehlikeleri durumuna getirmek amacındadır.

Özellikle daha sonraki dönemde, dıştan karışma nedeni olarak yeni özgürlüğe kavuşan ülkelerin güya yeteneksizlikleri ile acemilikleri öne sürüldüğü gibi, onların ekonomik

bakımdan gelişmemişlikleri de ileri sürülmektedir. Ne var ki, genellikle daha düne kadar özgür olmayan ülkelerin en az gelişmiş ülkeler olması bir rastlantı sayılamaz. Özgürlüğüne yeni kavuşmuş ülkelerin gelişmesinde çok sayıda zorlukların var oluşu bir yana, şu kanıt da vardır ki; bu zorluklar, öncelikle yıllar boyunca süren sömürge yönetiminden kaynaklanan sömürge ilişkilerinin sürdürülmesi bu zorlukları yalnızca çoğaltıp arttırabilecektir.

Sömürge ilişkilerinin ortadan kaldırılması sorununu daha etraflıca ele alıp çok yönlü incelersek, kolayca şu sonuca varabileceğiz, sömürge güçlerinin şimdiye kadarki eğilimleri ne pahasına olursa olsun kendi ekonomik ve başka durumlarını korumaktır, dolayısıyla özellikle Afrika ülkelerinin bağımsızlıklarına kavuşmalarından sonra yine de özünde, yalnızca bağımsızlıklarını kazanmış olan ülkeler için değil, sömürge güçlerinin ulusları için de zararlıdır. Böyle bir siyasetin daha uzun vadeli bir geleceği yoktur. Ancak yeni çatışmalar ile iki yan için de zarar getirebilir. Bağımsızlıklarına kavuşmuş olan uluslar ve sömürge güçlerinin ulusları arasın da yalnızca eşit bir ilişki iki yana da yararlı olabilir, dolayısıyla, en önemlisi, böyle bir siyaset, barışın korunması ile olumlu uluslararası iş birliğinin güçlü bir öğesini oluşturabilir. Özgürlüğünü yeni kazanmış olan uluslar ile sömürge güçleri uluslarının ilişkilerinde böyle bir tutumun uygulanışı çatışmalar ile bunalımların esas kaynaklarını olduğu gibi az gelişmiş ve geri kalmış bölgeler ile dünyanın yüksek aşamada gelişmiş bölgeleri arasındaki çekişme nedenlerini de ortadan kaldırabilir.

Bütün bu olaylar çerçevesinde Birleşmiş Milletler'in rolü, siyasal planda olduğu gibi, ekonomik planda da, en büyük önemi taşır Birleşmiş Milletler örgütü kendi mümkün olduğu kadar daha yoğun etkinliği sayesinde bağımsızlaştırma

süreçlerini hızlandırıp mümkün olduğu kadar engelsiz gelişmesini sağlamalı, aynı zamanda bağımsızlık yolunu seçmiş olan ülkelere vaktinde ve çok yönlü yardım sunmalı, dolayısıyla bu ülkeler kendi bağımsızlıklarını güçlendirip mümkün olduğu kadar kapsamını genişletmelidirler. Şimdiye dek Birleşmiş Milletler'in bu yönden rolü genellikle, örgütün koruyuculuğu altında bulunan bölgelere bir an önce bağımsızlık getirip diğer bağımlı bölgelerin bağımsızlık süreçlerinin hızlanması yolunda katkıda bulunmakta, merkezleşmekteydi.

Birleşmiş Milletler'in kuruluşundan bu yana 35 bölge artık kendi siyasal özgürlüğüne kavuşmuş bulunuyor, bu arada birkaç bölge daha kendi bağımsızlığını kazanmanın eşiğindedir. 29 eski bağımlı bölge, geçen dönem içinde, Birleşmiş Milletler'e kabul olunmuştur. Ama şimdi, Birleşmiş Milletler'in karşısında şu büyük görev durmaktadır, o da, yeni kazanılan özgürlüklerin siyasal ve ekonomik içerik kazanması yolunda yardım etmektedir.

Bütünüyle açıktır ki, sömürge ilişkilerinin kesinlikle ortadan kaldırılması sorunu en yoğun bir biçimde yeterince gelişmemiş olan ülkeler ile dünyadaki yüksek aşamalı ülkeler arasında var olan uçuruma bağlıdır, örneğin Avrupa ile kuzey Amerika, bu uçurumun korunup genişlemesinin ana nedenlerinden birini oluşturmaktadır. Her türdeki geri kalmışlığın var oluşunda, belirli ülkeler ile bölgelerin ekonomik zayıflıkları ve bağımlı oluşları, doğal olarak da dıştan karışma koşulları için de "çıkarılanları"nın yaratılma çabaları ile bunların yeniden bölüşülmesi çabaları boy vermektedir. Bütün bunlardan, bildiğimiz gibi, siyasal çatışmalar belirip siyasi alanda olduğu gibi, ekonomik alanda da istikrarı önlemektedir.

Elde edilen deneylerden hareket ederek, yardım etme ve desteklemenin bazen siyasal ve ekonomik koşullandırmasını da göz önünde bulundurarak her yardım etme adımı başka devletlerce büyük kuşkularla karşılanıp bundan siyasal sorunlar yaratılırken şu açıkça ortaya çıkıyor ki, gelişmemiş ülkelere bu tür yardımı yapmanın en iyi ve en adaletli yolu bunun öncelikle Birleşmiş Milletler tarafından yapılmasıdır. Ancak, Birleşmiş Milletler, sınırlı maddi güce sahipken, ayrıca yüksek aşamalı gelişmiş ve zengin ülkeler bu yolda Birleşmiş Milletler'e daha çok yardım etmekten kaçınırken, açıktır ki özgürlüklerini yeni kazanmış olan ve az gelişmiş olan ülkeler bu durumlarda Birleşmiş Milletler'den yardım bekleyemez. Onlara, yardım edecekler, siyasal, ekonomik ve başka koşullar öne sürmeksizin hak tanımalıdır.

Şimdiye dek Birleşmiş Milletler'in bu yoldaki eylemleri, kuşkusuz yararlı oluşuna karşın uzaktan dahi gerçek ihtiyaçları karşılamaktan uzaktı. Birleşmiş Milletlerce yardım sunma eylemi gelecekte de şimdiye kadarki gibi en düşük kapsamla, yavaş olarak gelişirse, bu arada bugüne kadarki yardım biçimi ileride de sürdürülürse, bunun sonucunun bu ülkelerin uzun vadeli çıkarlarına ve dünya barışının çıkarlarına uyumlu olarak gerçekleşmesi zor beklenebilir, üstüne üstlük hiç bir özrü bulunmadan, gelişmiş ülkeler, gelişmemiş ülkelerin üretimlerinin tamamına eşit bir parayı silahlanmak için kullanacaklar, dolayısıyla yeryüzü üretiminin her onda biri, insanlığın ilerlemesi ve inşaat fonlarına girecek yerde yok etme ve yıkım fonlarına ayrılacaktır. Bu yüzden, Birleşmiş Milletler'in bu oturumun da en acil görevlerinden biri, her türdeki uluslararası yardımların ve yeterince gelişmemiş ülkelerin gelişmesinin finanse edilişinin hızlandırılmasının daha etkili sunulma biçimleridir, bu da öncelikle Birleşmiş Milletler'in gerekli araçlarının

artmasıyla gerçekleşebilir Gerçekte bundan şu sonuç çıkarılabilir, bugün Birleşmiş Milletlerce, Afrika'nın yeni bağımsız ülkelerine çok yönlü ve içtenlikli bir yardımın sunulması gerekçesi ortaya çıkmaktadır, bu eylem sayesinde sözü geçen ülkeler kendi bağımsızlıklarını güçlendirip ekonomik, kültürel ve genel ilerleme yolunda güçlü adımlarla yürüyebileceklerdir.

(Birleşmiş Milletler Örgütü Genel Kurulumun 15. oturumundaki demecinden alınmıştır, 1960)

SÖMÜRGE EGEMENLİĞİNDEN KURTULMAK

Gerçekte söz konusu olan nedir? Gelişmekte olan ülkelerin bulunduğu bölgelerde, sömürge sisteminin yıkılmasıyla, büyük siyasal ve toplumsal değişmelere yol açıldı. Bu büyük süreç, gerçekte, eski sömürgeler imparatorluğunun geniş bölgelerindeki toplumsal yenileşmeyi oluşturmaktadır. Onun asıl özelliği, yeni ulusal devletlerin kurulması ile onların bağımsızlık savaşı ve uluslararası ilişkilerde eşitlik savaşıdır. Ulusal bağımsızlık toplumsal ekonomik eşitlik olmadan düşünülemeyeceğine göre, bu ülkelerin ekonomik gelişme sorunları öncelikle belirlenmek zorundaydı. Bu sorunlar, dediğim gibi, sömürgeciliğin yıkılmasından sonra ortaya çıkmıştır. Sömürgecilik, kendi yıkılmasını yine kendi egemenliği sırasında zorlamış olduğu ekonomik ilişkiler yüzünden hazırlamıştır.

Her yeni milletin doğuşuyla gerçekte emeğin yeni uluslararası bölüşümü yolunda yeni istekler de doğmaktadır çünkü, bölüşümsüz yeni kurulan ulus daha iyi ya şama koşullarını yolunda maddi temel yaratamayacaktır. Böylece, sömürge egemenliğinden kurtulan çok sayıda ülkeden 1 buçuk

milyarı aşkın kişi, sömürgeciliğin geçerli kıldığı uluslararası emperyalist emek bölüşümünün değişmesi ve artı değerin amansız bir biçimde elle geçirilmesi için istemlerini gündeme koymuştur. Ancak, söz konusu yalnız bu değildir. Tüm bu sürecin başka yönü de vardır. Üretim güçlerinin bugünkü gelişme aşaması, gelişmiş ülkelerde özellikle bilim ile tekniğin gelişmesi, ilerleme yolunda sonu gelmez olanaklar yaratmaktadır, buysa emeğin yeni uluslararası bölüşümünün gerçekleştirilmesini koşullandırmaktadır, bu da öncelikle gelişmekte olan ülkelerin daha hızlı ekonomik gelişmelerine bağlıdır. Buna göre, emeğin yeni uluslararası bölüşümü savaşımını, uluslararası iş birliği alanın da bir sakınca sayacak yerde tüm ülkelerin yeni esaslara dayanarak ekonomik iş birliğinin ve toplumsal ilerlemelerin güçlenmesi koşulu olarak saymak gerek.

Bugünkü koşullarda bu ülkelerin çoğu artık hissetmiştirler ki onların daha hızlı ve daha başarılı ekonomik gelişmesi salt yeni esaslara dayanarak gerçekleştirilebilir bu da kendisiyle ana öğelerin toplumsallaştırılması ve ekonominin gelişmesinde sosyalist yöneliştir. Yedinci Kurultay'dan sonra dünyada gelişmenin esas çizgileri bugüne dek değerlendirmelerimiz ile bu soruna ilişkin tutumlarımızı daha da belirgin bir biçimde kanıtlamıştır.

Ancak, bu sırada, kimi eğilimler daha çok belirmiş, dolayısıyla az gelişmiş ülkelerin ekonomik gelişmelerin de kimi sorunlar çok daha açık ortaya çıkmıştır. Son yıllar boyunca bu açıdan ne gibi özellikler vardır?

Bir, gelişmekte olan ülkelerin ekonomik gelişmelerindeki zorluklar, bugün, önceden daha çok belirlidir. Gelişmiş ve az gelişmiş ülkeler arasındaki uçurumun derinleşmesinin bugün en ağır ekonomik, aynı zamanda, en ciddi bir siyasal sorun olduğu artık hiç de tartışma konusu olmuyor.

İki, son yıllar boyunca açıkça görülmüştür ki gelişmekte olan ülkelerin daha çabuk gelişmelerindeki sakıncalar ile zorluklar bu durum, uluslararası ekonomik ilişkilerden çıktığı gibi, kendi doğasallıklarında gelişmekte olan ülkelerin denetimi altında bulunmamalarından da oluyor önce düşünüldüğünden daha çok ve daha ağırdır. Daha önceleri zorlukların ağırlığını gelişmiş ülkelerce yapılan maddi ve teknik yardımın yetersizliği ile gerektiği gibi olmayışına bağlıyorduk. Bu sorun hala vardır. Ancak, bunun yanı sıra, dünya ticaretinde gelişmekte olan ülkelerin yetersiz ve eşit olmayan durumu bir sorun olarak daha açıkça belirlemektedir. Gelişmekte olan ülkelerin dünya ticaretindeki olumsuz durumu, bunlar çoğunlukla ilk üretimleri ihraç etmekteler, onların ihraç kazançlarının belirli bir biçimde düşüşünde bu açıkça görülmektedir, bu düşüşün nedeni, gelişmiş kapitalist ülkelere günden güne artan satışlar olduğu gibi, kendi üretimlerinin satış koşullarının kötüleşmesine ilişkin olarak fiyatlarının düşüşüne de bağlıdır. Bu esasa dayanan ihraç kazancının düşüşü, bu kelerin kazancın en çok gerekli olduğu bir anda ithal kapasitelerinin de azalmasına neden oluyor, burada her şeyden önce, gelişmemiş ekonominin gelişmesi için yararlı olan donatım ve makinaların yedek olarak ithali söz konusudur.

Üç, tüm bu zorluklar gelişmekte olan ülkeler için temelde aşılmış ve işlevi kalmayan ilkelerle kurumlardan ileri gelmektedir, dış ticaret ve dünyada bugünkü ekonomik ilişkiler onlara dayanmaktadır. Bu ilkelerle kurumlar, geçmişte yaratıldıklarından, dünya ticareti ile uluslararası finans kapital ilişkilerinde ekonomik açıdan gelişmiş ülkelerin yararınadır. Gelişmekte olan ülkelerin zorlukları, son zamanlarda rüşvetçilik siyaseti ile batılı gelişmiş ülkelerin bağlantılarından ileri gelmektedir, sözü geçen batı ülkeleri,

bu tutumlarıyla başka ülkeleri daha büyük ölçüde eşitsiz duruma düşünmektedir.

Tüm bunlar göz önünde bulunurken, Afrika, Asya ile Latin Amerika'nın gelişmemiş ülkelerinin bağımsızlık siyasetleri ile ekonomik gelişmeleri yolunda yeni sömürgeciliğin tüm tehlikeleri daha da açıklık kazanıyor. Batının kimi gelişmiş ülkelerinin az gelişmiş ülkelerle olan güçlü ticari ve finans bağlarının mirası, gelişmekte olan ülkelerin ihracatındaki büyük satış zorlukları yüzünden yetersiz kazanç koşullarında, bu ülkelerin yoğun ithal ihtiyaçlarının var olması durumunda, birçok maddi sorunlar ortaya çıkar, bundan da birçok kapitalist ülke ekonomik bakımdan az gelişmiş olan ülkelere ekonomik ve siyasal bakımdan boyun eğdirmek için yararlanmayı isterler.

Böyle, çok ağır ekonomik durumlarda, gelişmemiş ülkeler, Dünya Ekonomik Konferansı'nın acelece toplanmasını istemiştir, bizler bunu, 1961 Belgrad Konferansı'nda, büyük bir gereksinim olarak, en önemli iş teklerden biri olarak ortaya koyduk. Çünkü gelişmekte olan ülkelerin ticarî ve ekonomik gelişmelerindeki ağır sorunların çözümüne yeni esaslara dayanarak bir an önce başlanmalıydı.

Yeni sömürgecilik, klasik sömürgeciliğin bir değişimi olarak ortaya çıkıp kimi emperyalist güçlerle tekelci kapitalin yeterince gelişmemiş olan eski sömürge ülkelerine karşı ilişkilerinin baskın bir biçimi olmuştu. Yeni sömürgecilik, öncelikle, bu ülkeleri ekonomik bakımdan bağımlı tutmak çabasındadır, böylelikle onların siyasal bağımsızlıkları ile uluslararası ilişkilerindeki eşitlik de kısıtlanmaktadır.

Yeni sömürgecilik, dünya barışı için klasik sömürgecilikten daha tehlikesiz değildir. O iç ve dış çatışma öğeleriyle

yüklüdür. İç çatışmalar şundan ileri gelmektedir, çünkü Afrika ulusları ile diğer uluslar biçimsel ve yarı bağımsızlıkla tam yetinmiyorlar. Sömürgecilikten kurtulmuş olan uluslar, tam özgürlük, eşitlik istiyorlar ve tüm devletlerle, bu arada eski merkezlerle de eşit iş birliği uğrunda çaba harcıyorlar.

Klasik sömürgeciliğin ortadan kaldırılması ile yeni sömürgeciliğe karşı olan savaşta ileride de Birleşmiş Milletler çok önemli rol oynamalıdır. Dolayısıyla B.M. tüm sömürge uluslarına tam bağımsızlık verme bildiriminin ertelenmeden uygulanmasını gerçekleştirmelidir. Buna göre, dünyadaki tüm ilerici güçler, ulusların özgürlük savaşları ile bağımsızlıklarını güçlendirme savaşımında türlü yabancı müdahaleler, baskı yöntemleri, güç kullanmakla bağımsızlığı önleme çabalarını vaktinde görmelidirler, çünkü bu günümüzün en önemli görevlerinden biridir. Bu yüzden, birlikte yaşama politikası, gerginliğin hafiflemesi, emperyalizm ve her türlü egemenlik biçimleriyle savaş; barışın sağlanması, tam bağımsızlaştırma ile her ülkenin özgür toplumsal ekonomik gelişmesi, uluslar ve devletler arasında eşit ilişkilerin sağlanması için günden güne biricik eylemsel programı oluşturmaktadır.

(Yugoslavya Komünistler Birliğinin Sekizinci Kurultayına sunmuş olduğu raporundan alınmıştır, Belgrad, 7.XII.1964)

KIYASLAMADA

Gelişmekte olan ülkelerin durumu gelişmiş ülkelere kıyasla daha da kötüleşmektedir. Uluslararası ekonomik ilişkilerin egemen bünyesi, eşitsizlik ilkelerine dayanarak, onların daha çabuk çözümü için ne koşullar yaratıyor ne de herhangi bir yol gösteriyor. Bilindiği gibi dünya nüfusunun yüzde 70'i dünya gelirinin yalnızca yüzde 15'ine sahiptir, dolayısıyla gelirin en büyük bölümü insanlığın büyük çoğunluğunun dışında kalıyor. Kimi Afrika ve Asya ülkelerinde kitlesel bir açlık vardır, bir değerlendirmeye göre, yaklaşık 1 milyar kişi yeterince besin alamıyor.

Gelişmekte olan ülkelerin çıkarlarına saygı gösterilmiyor. Gelişmiş ülkelerce ekonomi ve parasal planda alınan türlü ölçülerin olumsuz sonuçları onların sırtına yüklenmekte, böylelikle yine onlar zararlı çıkmaktadır. Gelişmekte olan ülkelerin doğal zenginlikleri üzerindeki egemenliklerinin kaba biçimde kırılmasından bile çekinilmemektedir. Her tür ekonomik bağımlılık ile yeni sömürgecilik ilişkileri hâlâ yaşamaktadır.

Gelişmiş ülkelerde gelişmekte olan ülkelerin sorunlarına karşı yeterince anlayış gösterilmemektedir. Gelişmenin stratejisine ilişkin uluslararası anlaşmanın onaylanışından iki yıl sonra da birçok gelişmiş ülke onu gerçekleştirmekten yana değildir. Gelişmekte olan ülkelere beklenilen uluslararası destekte geri kaldı, bu, var olan dünya ekonomik ilişkilerinin değişmesi çabalarını daha da ağırlaştırmaktadır.

Bu ilişkiler, bugün daha güçlü ve daha gelişmiş olanların ayrıcalıkları ile tekelciliklerine dayanmaktadır, daha az gelişmiş olanlar ise sömürülmeyle gerilemeye mahkumdur. Gelişmiş ülkelerin gelişmemiş ülkelere yaptıkları parasal yardımın durumu, gelişmiş dünyanın brüt ulusal gelirinin artışına kıyasla sürekli bir biçimde düşüş kaydetmektedir Gelişmekte olan ülkelerin borcu 84 milyar dolar olup onların bu borçları kendi döviz gelirlerinin büyük bir bölümünü yutmaktadır.

Bilim ve teknolojinin gelişmesi, dünyada ekonomik gerileme ile yoksulluğun ortadan kaldırılması esasını getirmektedir. Böylece, dünyada bu olanakları gerçekleştirme yolunda var olan ekonomik ilişkilerin tüm güçsüzlüğü açığa çıkmaktadır. Şu saçmalığa da gelmişizdir ki, bilimin uyulması zorunlu buluşları gelişmiş ülkeler ile gelişmekte olan ülkeler arasındaki uçurumun daha da derinleşmesine etken olmaktadır. Bu arada nükleer enerjinin barış sever amaçla kullanılışı da az sayıda ülkenin bir tekeli olmuştur. Bu tekel aşılmazsa, birçok ulusların ekonomik bağımlılığı daha da artacaktır.

Bu gibi tarihsel bir dönemeçte, insanlığın önüne açılan gerçekçi durumlara göre, derin karşıtlıklar ile ciddi sorunların çözümüne daha kararlı bir biçimde gidilmelidir, iyice inanıyorum ki, bağlantısız ülkeler daha iyi ve daha adaletli

bir dünyanın kurulmasında büyük bir rol oynayabilirler. Bizler, büyük bir moral ve siyasal sorumlulukta tüm çabalarımızı uluslararası siyasal ve ekonomik ilişkilerin temelden değişmesi yolun da harcamalıyız. Bu, çağımızda her ilerlemenin asıl koşuludur. Bizim heveslenmelerimiz ile esinlenmelerimiz yalnızca öznel isteklerimizin bir ifadesi değildir. Bunlar, her şeyden önce, nesnel gelişmenin bir ürünü ile gerçekçiliğin gereğidir. Bağlantısızlık çağımızın yalnızca bilinci değildir, çok kez bu böyle nitelendirilmiştir ama bağlantısızlık, insanlığın gerçek bir umudu, uluslararası ilişkilerde güçlü ve olumlu bir etkendir. Bu tün bunlar bizden sürekli, kararlı ve örgütlü bir eylemi istemektedir. Bağlantısız ülkeler, dünya sorunlarının çözümüne kendilerinin de eşit haklarla katılmalarının tanınması hakkını kimseden istemezler. Onlar bu hakkı savaşla elde etmişlerdir, dolayısıyla bu hakka sahip olup onu kendi birlikleri, örgütlenmeleri ile eylemlerinde kullanacaklardır. Demek ki onlar, en etkili bir etken olarak, uluslararası ilişkilerin daha da gelişmesi, barışın güçlenmesi, dünyada güvenliğin, bağımsızlık ile eşitliliğin sağlanması için ekonomik ve toplumsal ilerleme uğrunda kendi sorumluluk ve yükümlülüklerini üzerlerine almaktadırlar.

(Cezayirde bağlantisiz ülkelerin dördüncü konferansındaki konuşmasından alınmıştır, "Vyesnik", 9.IX 1973)

ÇOK YÖNLÜ BAĞIMSIZLIK SAVAŞI

Ulusal ve toplumsal bağımsızlık savaşı, aşılmış olan eşitsizlikle sömürü ilişkilerini durdurmak isteyen güçlerle sürekli bir çatışkıda gelişmektedir. Emperyalizm, kendi üstün durumunu tüm araçlarla korumak amacındadır, bu arada müdahaleden türlü baskılardan, güç kullanmaktan, askeri müdahaleler ile silahlı saldırılardan dahi çekinmemektedir. Emperyalizmin güçleri ilerici devinimlerin artan gücüne karşı koyup birleşmekteler, dolayısıyla belirli ülkeler ile uluslararası ilişkilerde kaçınılmaz olan yenileşmeleri önlemeye çalışıyorlar. Emperyalizm sözüm ona askeri endüstri ile tekno-bürokratik bünyeye dayanmaktadır, bu da günden güne toplumlar üstü bir güce dönüşüp dünyada eşitsizlik ilişkilerinin korunmasının aracı olmaktadır.

Tekelci kapitalizmin olduğu gibi yeni sömürgeciliğin de belirgin bir türü olarak, çok uluslu şirketler çok sayıda gelişmiş ülkelerde bile egemen bir etken olmak çabasındadır. Bu şirketlerin günden güne daha büyük nüfuzu onların etkisinin genişlemesini kısıtlamaya çalışan böyle ülkelerin kimilerinde direnç yaratmaktadır. Bu şirketler, gelişmekte

olan ülkelerde ekonomik açıdan ayrıca olumsuz bir etki yapmaktalar, çünkü bu ülkelerden büyük kazançlar sağlamaktalar; etkileri siyasal açıdan da olmakta, çünkü onların içişlerine karışmaktalar. Çok uluslu şirketler, büyük ekonomik ve finansal gereçleri denetleyerek, günden güne daha büyük toplumsal ve siyasal güç olmaya, bununla da kendi kazancıyla etkisini, her şeyden önce kendi merkezleri çıkarma gerçekleştirmeye çalışmaktalar. Bu yüzden onların zararlı etkinlikleri önlenerek çalıştıkları ülkelerin egemenliklerine göre onlara karşı hareket etmek gereği kaçınılmazdır.

Uluslararası ilişkilerdeki karşıtlıklar günden güne dünya ekonomisinde kızışmaktadır. Doğal olarak var olan uluslararası ekonomik ilişkiler sisteminin korunması çabaları şimdiki durumda bir çıkar yol değildir.

Petrol fiyatlarının artışı ile diğer hammaddelerin fiyat artışı bu karşıtlıkların derinliğini sert bir biçim de açığa çıkarmış, bu arada dünyanın bir bölümünün yıllarca gelişmekte olan ülkelerden düşük fiyatla satın aldıkları enerji ile hammaddeler yoluyla nasıl sınırsız zenginleştikleri aşaması meydana gelmiştir. Bunun sayesinde endüstriyel açıdan gelişmiş ülkelerin büyük ilerlemesi gelişmekte olan ülkelerin sürekli gerilemesiyle olagelmiştir, bu, gelişmişler ile az gelişmişler arasındaki uçurumu da daha derinleştirmiştir. Bugün bile gelişmiş ülkeler dünya gelirinin en büyük bölümünü ellerinde tutmaktalar, dolayısıyla insanlığın büyük bir çoğunluğunu ekonomik gelişmemişlik, yoksulluk, bu arada Asya ile Afrika'nın kimi bölümlerinde beliren kitlesel açlık sorunları ağır bir biçimde etkisi altına almaktadır.

Demek ki siyasal anti-emperyalizm, ekonomik anti-emperyalizmle izlenmemiştir. Ancak, bugün bu süreç de

kesinlikle belirmiş olup durdurulamaz. Bağlantısız ülkeler ile gelişmekte olan ülkelerin yönelişi, bağlantısızlar zirvesinin dördüncü konferansa kararlarından esinlenerek kendi doğal kaynakları üzerindeki egemenliklerini doğrulamada olduğu gibi onların millileştirilme hakları da büyük bir önem taşımaktadır. Bağlantısız ülkeler, günden güne daha büyük bir miktarda kendi enerji ve hammadde zenginliklerine dayanarak uluslararası alışverişte eşitlik durumlarını kazanacaklar, böylelikle kendi ekonomik ve toplumsal gelişmelerini de hızlandıracaklardır.

Geçenlerde Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nun özel oturumunun hammaddeler ile gelişme sorununa ayrılmış oluşu, bu açıdan büyük bir ileri adım demektir. Bu yolda ise, kendi birleşik eylemleriyle, en büyük ölçüde bağlantısız ülkeler katkıda bulunmuşlardır.

Özel oturumun önemi, her şeyden önce, şundadır, bağlantısız ülkelerin girişimleri sonucu, anlaşma yoluyla, oy kullanmadan, onaylanan kararlar yeni, daha adaletli uluslararası ekonomik ilişkiler sisteminin esaslarını oturmuşlardır. Yeni ekonomik düzenin oluşturulması ile ilgili bildirim ve eylem programı bu ülkelerin eşitlik, egemenlik aynılığı ile çıkarlarına saygı gösterilmesi ilkelerinden hareket etmektedir. Gelişmiş ülkeler ile gelişmekte olan ülkelerin bu esas ile iş birliğine dayanarak iki tarafı ayıran uçurumun aşılması sağlanacak, ayrıca diğer güncel dünya ekonomik sorunlarının çözümlenmesi, bu esas ile iş birliğine bağlı kalacaktır. Sözü edilen süreç, kuşkusuz, kolay ve dirençsiz geçmeyecek. Gerici emperyalist güçler, bu yolda çok sayıda zorluk yaratmaya çalışacaklar. Onlar, türlü oyunlar ile baskılardan yararlanarak özellikle bağlantısız ülkeleri parçalamaya çalışıyorlar. Bağlantısızların ve genel olarak gelişmekte

olan ülkelerin birliği onların daha da büyük başarı elde edeceklerinin garantisidir. Bu yüzden bağlantısız ülkelerin eylemsel birliği ile dayanışmasının güçlenmesi yolunda sürekli olarak çaba harcanmalıdır.

Dördüncü konferansın bir an önce bağlantısız ülkelerin ekonomik ve sosyal gelişmesine ilişkin fonunun kurulmasının büyük önemi vardır. Bununla tüm bağlantısız ve gelişmekte olan ülkelerin hizmetine geçecek ilk bağımsız bir mali kurum yaratılmış oluyor. Bu yüzden bu ülkelerin mümkün olduğu kadar daha çok mali kaynakları bir araya toplanmalıdır. Yugoslavya, kendi olanakları çerçevesinde bu fona katkıda bulunacaktır.

(Yugoslavya Komünistler Birliğinin Onuncu Kurultayına sunmuş olduğu raporundan alınmıştır, 1974)

GERÇEK ÇIKARLAR ÜSTÜNE

Önemli olan, bugün, ilerici güçlerin sundukları kararların işçi sınıfı ile emekçilerin gerçek çıkarlarından oluşmasıdır. İnanıyoruz ki yalnız sosyalizmin öncü güçleri, kaçınılmaz toplumsal yenileşmelere göre hareket edip çağdaş dünyanın nesnel gereklerine uyumlu olarak etkinlik gösterirlerse kaçınılmaz toplumsal sorunlara da gereken karşılıklar verilmiş olacaktır.

Bilinçli sosyalist güçler, öyle kararlara varmalıdırlar ki varılan kararlar olumlu, siyasi, ekonomik ve ruhsal demokrasi değerlerini kapsamakla kalmayıp, daha da aşacaklardır. Böylelikle onlar, sosyal olayların akışını kararlı bir biçimde etkileyerek sosyalizmin, demokrasi, eşitlik, bağımsızlık, insanlık adaleti ve özgürlük simgesi olarak gelişmesi ile doğrulanmasında etken olacaklardır.

Dünya sömürge sisteminin çöküşüne neden olan büyük anti-emperyalist devrim, uluslararası siyasi sahneye sömürülmekte olan ülkeleri çıkarmış oldu, onlar da böylece kendi siyasal bağımsızlıklarına kavuştular. Onların ülkelerinde, bugün, ortak uluslararası koşullar ile özel koşullarında

toplumsal yenileşmeler gerçekleştiriliyor. Daha çabuk değişmeler yolunda esas sakıncaları, ekonomik gerilik, emperyalist baskılar, yeni sömürgecilik, genellikle ülkedeki egemen güçler, ama her şeyden önce, ekonomik eşitsizlik oluşturmaktadır. Gelişmekte olan ülkeler ile gelişmiş olan ülkeler arasındaki uçurumun derinleşmesi, şimdiki adaletsiz uluslararası ekonomik düzene dayanmaktadır sürekli olarak eşitsizlik, üretimin gelişmişler yükselmesi çok sayıda ve tehlikeli uluslararası sorunlar ile çatışmaların esas kaynağıdır, oysa bu uçurum aşılmayınca sürekli barış ile güvenlik de gerçekleşemez. Sözü edilen sistemin ilişkilerinden doğan karşıtlıkların çözümü, tüm ülkelerin ekonomik ve siyasal bağımsızlıklarının bir ön koşuludur. Çok sayıda ülkenin sosyalist toplumsal yenileşmeye doğru gelişmelerinin yönelişi günden güne daha belirgin olup, onların, gelişmelerinin nesnel iç gerekleri ile ulusal bağımsızlıklarının sağlanmasından ileri gelmektedir.

Ulusların siyasal ve ekonomik özgürlükleri, bağımsız ve özgür ulusal gelişmeleri, tüm ulusların ve ülkelerin toplumsal sistemlerindeki ayrımlara bakılmaksızın, dünyada barış ve güvenlik uğrunda çağdaş koşullara bağlı savaşımları büyük bağlantısızlar deviniminde en güçlü ifadesini bulmuştur.

Bağlantısızlar devinimi, güçlü bir uluslararası etken olup kendi siyasetleriyle tutumlarını bağımsız bir biçimde saptarlar, bu siyaset ve tutumlar olmadan artık sorunları da başarıyla çözümlenemez. Bağlantısız ülkeler, emperyalist siyaset ile her türlü üstünlüğe karşı doğrudan doğruya çıkmaktadır. Onların savaşı, çağımızın özelliği olan tüm ilerici ve devrimci sürecin bir ifadesidir. Bu, sosyal ve ulusal sömürülmeye karşı olduğu gibi her tür sömürücülük ile

boyun eğdirmelere karşı bir savaş sürecidir, uluslar arasında güvenlik, barış ile eşit iş birliğinin güçlenmesi uğrunda yürütülmektedir. Bağlantısızların düzenlenmesi beklenen beşinci Kolombo Konferansı'nın bugünkü dünyanın güncel ve diğer ortak sorunlarının çözümünde olağanüstü bir önemi olacaktır.

Bağlantısız siyaset, Sosyalist Federatif Yugoslavya Cumhuriyeti'nin olduğu gibi, bizim Komünistler Birliği'nin de sürekli bir yönelişidir. Yugoslavya'nın işçi sınıfı, uluslar ile halkları, uluslararası yaşamaya, özellikle bağlantısızlar devinimine katılmakla dünya birliği ile insanlığın ilerlemesine karşı kendi enternasyonalist borcunu ödemektedirler. Özgürlük, bağımsızlık ve toplumsal genel ilerleme uğrunda savaşmış ve savaşmakta olan herkese destek olmakla bizler, bunu her fırsatta eserle de göstermişizdir. Son yıllarda Vietnam, Kamboçya, Laos, Angola ile genellikle tüm halk kurtuluş devinimlerine yaptığımız gibi, tehlike altında bulunan uluslara yapmış olduğumuz yardım, dolayısıyla yakın doğu ile dünya barışını tehdit eden bütün öteki ateş kaynaklarının çözümü yolundaki bağlılığımız ve çabalarımız da iyice bilinmektedir.

(Berlinde, Avrupa Komünist ve İşçi Partilerinin Konferansı'ndaki konuşmasından alınmıştır, "Borba", 1.VII.1976)

BİTTİ

ÖZYÖNETİMLİ SOSYALİZM

"Özyönetimli Sosyalizm" modelinin mimarı ve uygulayıcısı Josip Broz Tito'nun kaleminden...

Özyönetim nedir? Sosyalizmin ne tür bir modelidir? Nereye kadar uygulanabilmiştir

"Özyönetimli Sosyal orulara ve bu soruların ortaya koyduğu sorunlara gerçe klık getiriyor.

Okurlara sunmaktan mutluluk duyarız.

Dorlion Yayınları

Siz de Yazar Olmak İster misiniz?

İnternet satış: www.insancilkitap.com
facebook.com/dorlionyayinlari
instagram.com/dorlionyayinlari
twitter.com/dorlionyayin

ISBN:978-625-4075-28-5